

Maastricht University

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Juridische evaluatie van het Vlaamse jeugddelinquentierecht

Karlijn Roelofsen

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Johan PUT

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be
Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2024
2025

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Juridische evaluatie van het Vlaamse jeugddelinquentierecht

Karlijn Roelofsen

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Johan PUT

Samenvatting

Van Vlaanderen tot Amerika, van VN-richtlijnen tot lokale decreten: jeugddelinquentie is wereldwijd een onderwerp dat beleidsmakers, juristen en maatschappijen bezighoudt. De vraag hoe samenlevingen moeten omgaan met minderjarigen die strafbare feiten plegen, raakt aan fundamentele waarden over schuld, bescherming, opvoeding en verantwoordelijkheid. Ook Vlaanderen ontsnapt niet aan deze maatschappelijke en juridische discussie. Sinds de overheveling van het jeugdbeschermingsrecht naar de gemeenschappen kreeg de Vlaamse decreetgever de kans om een eigen jeugddelinquentierecht vorm te geven. Het resultaat is het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet, dat sinds 2019 gefaseerd in werking is getreden. Een juridisch kader dat inzet op een gedifferentieerde aanpak, met nadruk op responsabilisering, herstelgerichte en constructieve reacties, en *evidencebased* werken. Tegelijkertijd belooft het een duidelijke en snelle afhandeling van jeugddelicten, waarbij rechtswaarborgen zoals het legaliteitsbeginsel, het vermoeden van onschuld en proportionaliteit centraal staan.

Deze masterthesis onderzoekt in hoeverre het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet beantwoordt aan de doelstellingen van de decreetgever, of die ambities overeind blijven in zowel de tekst van het decreet als de praktijk. Aan de hand van twaalf juridische indicatoren, geselecteerd uit het interuniversitaire vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet Jeugddelinquentierecht', wordt het decreet getoetst op kernaspecten zoals proportionaliteit, verantwoordelijkheid, duidelijk en snel antwoord op jeugddelinquentie, en de beschikbaarheid van een herstelgericht aanbod. Tegelijkertijd vindt een tweede toetsing plaats aan de hand van internationale, regionale en Europese normen, waaronder het IVRK, het EVRM, de Richtlijn 2016/800 en diverse *soft law*-instrumenten.

De analyse toont aan dat het decreet in theorie op vele vlakken een ambitieus en waardevol kader biedt, en op meerdere punten tegemoetkomt aan de doelstellingen van de decreetgever. Zo zijn herstelrechtelijke principes structureel ingebed en worden jongeren onder de twaalf jaar conform internationale normen uitgesloten van strafrechtelijke verantwoordelijkheid. Toch worden ook enkele tekortkomingen blootgelegd. De begrippen zoals 'verantwoordelijkheid' of 'proportionaliteit' blijven vaag gedefinieerd, wat leidt tot uiteenlopende interpretaties in de praktijk. Ook is er geen wettelijk vastgelegde termijn voor de redelijke afhandeling, wat spanningen creëert met internationale normen.

De centrale conclusie luidt dan ook dat het Jeugddelinquentiedecreet een noodzakelijke stap voorwaarts vormt in de Vlaamse aanpak van jeugddelinquentie, maar blijft op sommige vlakken onvolledig. Enkel via doorgedreven verfijning, versterkte rechtswaarborgen en concrete invulling van internationale normen kan het decreet uitgroeien tot het robuuste en kindgerichte kader dat het belooft te zijn.

Woord vooraf

Voor u ligt het eindresultaat van mijn masterthesis, een werk dat het sluitstuk vormt van mijn academische opleiding. Dit traject was zowel uitdagend als verrijkend, en heeft mij in staat gesteld om mij ten volle te verdiepen in een onderwerp dat mij persoonlijk nauw aan het hart ligt. Mijn bijzondere affectie voor kinderen en hun rechten maakte het schrijven van deze thesis tot een bevlogen zoektocht, eerder dan een academische verplichting.

Allereerst wil ik graag mijn promotor, Prof. dr. Johan PUT, oprechte dank betuigen voor het aanvaarden van mijn gekozen onderwerp en voor zijn vertrouwen in mijn onderzoek. Zijn bereidheid om een driehoeksgesprek op te zetten, gaf richting aan mijn denkproces en hielp om mijn onderzoek kritisch te kaderen. Daarnaast ben ik bijzonder dankbaar voor de begeleiding van Mevrouw Lynn Meeuwissen, die als dagelijkse begeleider niet alleen alle feedbackmomenten benutte om waardevolle commentaren te geven, maar ook tijd heeft vrijgemaakt om mijn werk verder te verfijnen.

Naast de academische begeleiding wil ik ook iedereen bedanken die bereid was mijn werk na te lezen en mij te behoeden voor onduidelijkheden, slordigheden of stilistische misstappen. Een bijzondere dank gaat hierbij uit naar mijn mama, die – enerzijds op mijn vriendelijk maar dwingend verzoek, anderzijds uit oprechte interesse – telkens opnieuw met volle overgave mijn werk nalas. Zo is zij niet alleen vertrouwd geraakt met mijn academische interesses, maar werden ook talloze deadlines succesvol overbrugd. Twee vliegen in één klap.

Tot slot wil ik benadrukken dat deze thesis niet enkel het resultaat is van individuele inzet, maar ook van de steun, inspiratie en aanmoediging van velen rondom mij. Aan allen die op welke manier dan ook hebben bijgedragen: mijn oprechte dank.

Karlijn Roelofsen
Sint -Job, 15 mei 2025

Inhoudsopgave

Inleiding.....	1
Onderwerp van het onderzoek	1
Probleemstelling	5
Relevantie en beperkingen	7
Onderzoeksvragen en onderzoeksmethode.....	8
Opbouw	10
Terminologie.....	11
Hoofdstuk I. Doelstellingen Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet	13
1.1 Identificatie van de decretale doelstellingen	13
1.2 Bespreking decretale doelstellingen.....	15
1.2.1 Voldoende en afdoende rechtswaarborgen voor minderjarige delictplegers	15
1.2.2 Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders	19
1.2.3 Een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie	20
1.2.4 Subsidiariteit en plaatsing als <i>last resort</i>	20
1.2.5 Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening	21
1.2.6 Verantwoordelijkheid van minderjarige delictplegers.....	22
1.2.7 Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie	23
1.2.8 Een snel antwoord op jeugddelinquentie	24
1.2.9 Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie.....	24
1.2.10 Een constructief antwoord op jeugddelinquentie	25
1.2.11 <i>Evidencebased</i> werken	26
1.3 Tussenconclusie	27
Hoofdstuk II. Evaluatie Jeugddelinquentiedecreet	29
2.1 Aard en doorwerking van bronnen	30
2.2 Bespreking indicatoren	31
2.2.1 Criterium 1. Proportionaliteit.....	32
2.2.1.1 Indicator 1.1. Proportionaliteit OM	34
2.2.1.1.1 Bespreking indicator 1.1. Proportionaliteit OM.....	34
2.2.1.1.2 Toetsing indicator 1.1. Proportionaliteit OM.....	37
2.2.1.1.3 Tussenconclusie	40
2.2.1.2 Indicator 1.2. Proportionaliteit jeugdrechter en jeugdrechtbank	41
2.2.1.2.1 Bespreking indicator 1.2. Proportionaliteit jeugdrechter en jeugdrechtbank	41
2.2.1.2.2 Toetsing indicator 1.2. Proportionaliteit jeugdrechter en jeugdrechtbank	42
2.2.1.2.3 Tussenconclusie	45

2.2.2 Criterium 2. Verantwoordelijkheid van minderjarige delictplegers	45
2.2.2.1 Indicator 2.1. Geen antwoord of vervolging voor -12-jarigen	47
2.2.2.1.1 Bespreking indicator 2.1. Geen antwoord of vervolging voor -12-jarigen	47
2.2.2.1.2 Toetsing indicator 2.1. Geen antwoord of vervolging voor -12-jarigen	49
2.2.2.1.3 Tussenconclusie	51
2.2.2.2 Indicator 2.2. Expliciet verantwoordelijk stellen	51
2.2.2.2.1 Bespreking indicator 2.2. Expliciet verantwoordelijk stellen	51
2.2.2.2.2 Toetsing indicator 2.2. Expliciet verantwoordelijk stellen	53
2.2.2.2.3 Tussenconclusie	55
2.2.3 Criterium 3. Duidelijk antwoord op jeugddelinquentie.....	55
2.2.3.1 Indicator 3.1. Professionelen hebben voldoende achtergrond	57
2.2.3.1.1 Bespreking indicator 3.1. Professionelen hebben voldoende achtergrond	57
2.2.3.1.2 Toetsing indicator 3.1. Professionelen hebben voldoende achtergrond	58
2.2.3.1.3 Tussenconclusie	62
2.2.4 Criterium 4. Snel antwoord op jeugddelinquentie	62
2.2.4.1 Indicator 4.1. Duur tussen delict en antwoord	64
2.2.4.1.1 Bespreking indicator 4.1. Duur tussen delict en antwoord.....	64
2.2.4.1.2 Toetsing indicator 4.1. Duur tussen delict en antwoord	67
2.2.4.1.3 Tussenconclusie	70
2.2.4.2 Indicator 4.2. Duur voorbereidende rechtspleging	70
2.2.4.2.1 Bespreking indicator 4.2. Duur voorbereidende rechtspleging	70
2.2.4.2.2 Toetsing indicator 4.2. Duur voorbereidende rechtspleging	72
2.2.4.2.3 Tussenconclusie	73
2.2.4.3 Indicator 4.3. Sancties overschrijden termijn	73
2.2.4.3.1 Bespreking indicator 4.3. Sancties overschrijden termijn	73
2.2.4.3.2 Toetsing indicator 4.3. Sancties overschrijden termijn	75
2.2.4.3.3 Tussenconclusie	78
2.2.4.4 Indicator 4.4. Verlening voorbereidende rechtspleging	78
2.2.4.4.1 Bespreking indicator 4.4. Verlening voorbereidende rechtspleging	78
2.2.4.4.2 Toetsing indicator 4.4. Verlening voorbereidende rechtspleging	79
2.2.4.4.3 Tussenconclusie	81
2.2.5 Criterium 5. Herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord	81
2.2.5.1 Indicator 5.1. HCA-diensten garanderen basisprincipes.....	82
2.2.5.1.1 Bespreking indicator 5.1. HCA-diensten garanderen basisprincipes	82

2.2.5.1.2	Toetsing indicator 5.1. HCA-diensten garanderen basisprincipes	85
2.2.5.1.3	Tussenconclusie	86
2.2.5.2	Indicator 5.2. HCA-diensten nemen actief contact op	87
2.2.5.2.1	Bespreking indicator 5.2. HCA-diensten nemen actief contact op	87
2.2.5.2.2	Toetsing indicator 5.2. HCA-diensten nemen actief contact op	88
2.2.5.2.3	Tussenconclusie	90
2.2.5.3	Indicator 5.3. Herstelrechtelijk aanbod	90
2.2.5.3.1	Bespreking indicator 5.3. Herstelrechtelijk aanbod	90
2.2.5.3.2	Toetsing indicator 5.3. Herstelrechtelijk aanbod	92
2.2.5.3.3	Tussenconclusie	94
Hoofdstuk III.	Aanbevelingen	95
3.1	Problematiek met bijhorende aanbeveling	95
3.1.1	Proportionaliteit	95
3.1.2	Strafrechtelijke verantwoordelijkheid	96
3.1.3	Communicatie in begrijpbare taal	97
3.1.4	Snel antwoord op jeugddelinquentie	97
Besluit	.....	99
Bronnenlijst	.....	101
Wetgeving	.....	101
Rechtspraak	.....	107
Rechtsleer	.....	109
Bijlagen	.....	127
Bijlage 1.	Toetsingsschema hoofdstuk II	127
Bijlage 2.	Modelclausules aanbevelingen	133

Lijst met afkortingen

ACM: Age of Criminal Majority of leeftijd van strafrechtelijke meerderjarigheid

Afhandeling of afhandelingsmogelijkheid: Opgelegd door het Openbaar Ministerie

Antwoord: Overkoepelende term voor zowel een reactie als afhandeling

BAAL: HCA-dienst Bureau Alternatieve Afhandeling Limburg

Beijing Rules: Resolutie 40/33 Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 29 november 1985 betreffende de 'Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice', *UN Doc. A/RES/40/33*, 1985

BUPO-verdrag: Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 19 december 1966, *BS* 6 juli 1983

CRC: VN-Kinderrechtencomité

Decreet Integrale Jeugdhulp: Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013

Decreet Rechtspositie Minderjarige: Decr.VI. 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht (ing. Decr. 15 maart 2019), *BS* 7 mei 2004

Draaiboek van het OM: Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, www.om-mp.be

EHRM: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EVRM: Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

EU: Europese Unie

Federale Jeugdbeschermingswet: Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965

General Comment 24: General Comment No. 24 van het Comité voor de Rechten van het Kind van 18 september 2019 betreffende de 'children's rights in the child justice system', *UN Doc. CRC/C/GC/24*, 2019

Ger.W.: Gerechtelijk Wetboek

HCA-dienst: Dienst voor herstelgerichte en constructieve afhandeling

HERGO: Herstelgericht groepsoverleg

IVRK: Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, *BS* 17 januari 1992

Jeugddelinquentiedecreet: Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019

Kinderbeschermingswet van 1912: Wet 15 mei 1912 betreffende de Kinderbescherming, *BS* 27 mei 1912

Maatregel: Opgelegd door jeugdrechter in de voorbereidende fase

MACR: Minimum Age of Criminal Responsibility of minimumleeftijd voor strafrechtelijke verantwoordelijkheid

MOF: Als misdrijf omschreven feit

OM: Openbaar Ministerie

Reactie: Overkoepelende term voor zowel een maatregel als een sanctie

Richtlijn 2016/800: Richtlijn (EU) 2016/800 van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2016 betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure, *Pb.L.* 21 mei 2016

RvE: Raad van Europa

RvS: Raad van State

Sanctie: Opgelegd door de jeugdrechtbank in de fase ten gronde

SDJ: Sociale Dienst Jeugdrechtbank

VN Basic Principles: UNITED UNION, Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters, 24 juli 2022, nr. E/CN.15/2002/L.2/Rev.1

Vienna Guidelines: Resolutie 1997/30 Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 juli 1997 betreffende de 'Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System', *UN Doc. E/1997/97*, 1997

VN: Verenigde Naties

VN-modelwet: UNITED NATIONS, Justice in Matters Involving Children in Conflict with the Law. Model Law on Juvenile Justice and Related Commentary, september 2013, nr. V.13-85512

Vooronderzoek: Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'

Lijst van bijlagen

Bijlage 1. Toetsingsschema hoofdstuk II

Bijlage 2. Modelclausules aanbevelingen

Inleiding

Onderwerp van het onderzoek

1. Delicten gepleegd door minderjarigen leiden vaak tot grote verontwaardiging. Denk aan de groepsverkrachting in Gent, die leidde tot de tragische zelfmoord van een 14-jarig meisje¹, of het dodelijke incident waarbij onder andere twee minderjarigen een riooldeksel van een brug lieten vallen op een vrachtwagenchauffeur². Zulke gebeurtenissen roepen bij het publiek vaak op tot strengere straffen. Op sociale media verschijnen soms zelfs extreme uitspraken, zoals levenslange opsluiting met enkel water en brood.³ Maar is dat wel de juiste reactie op jeugdcriminaliteit?

2. Om een beter beeld te krijgen over jeugdcriminaliteit, is het belangrijk te begrijpen wat onder dit begrip wordt verstaan. Jeugddelinquentie, ofwel jeugdcriminaliteit, verwijst naar strafbare handelingen gepleegd door jongeren.⁴ Hoewel het begrip 'criminaliteit' algemeen bekend is, blijkt het toch lastig om dit begrip precies te definiëren. Criminaliteit omvat gedragingen die door de wet als strafbaar worden beschouwd, maar criminologen beschouwen het vaak als een sociale constructie: wat strafbaar is, hangt af van afspraken die per tijd en plaats kunnen verschillen.⁵ Dit betekent dat zowel criminaliteit als jeugdcriminaliteit afhankelijk is van het geldende rechtssysteem in een specifieke regio en periode.⁶ In deze scriptie verwijst 'jongere' specifiek naar minderjarigen, tot en met achttien jaar, die strafbare feiten plegen.

3. Wanneer minderjarigen strafbare handelingen plegen, wordt dit niet gekwalificeerd als een misdrijf, maar 'als een misdrijf omschreven feit' (hierna: MOF).⁷ Sinds de invoering van het Jeugddelinquentiedecreet in 2019 wordt deze terminologie niet meer toegepast, en wordt het nu aangeduid als een jeugddelict.⁸ Dergelijke zaken worden niet behandeld in de gewone rechtbanken, maar voor de jeugdrechtbank⁹, mits uitzonderingen. Een voorbeeld van zo een uitzondering is een

---

¹ REDACTIE, '14-jarige meisje stapt uit het leven na groepsverkrachting in Gent, 5 tieners opgepakt', *DeMorgen* 1 juni 2021, <https://www.demorgen.be/nieuws/14-jarig-meisje-stapt-uit-het-leven-na-groepsverkrachting-in-gent-5-tieners-opgepakt~bf030d82/> (geraadpleegd op 3 oktober 2024).

² REDACTIE EN BELGA, 'Eén jongere geeft zichzelf aan nadat trucker sterft door van snelwegbrug gegooid riooldeksel: 'Zaak wordt behandeld als moord'', *DeMorgen* 13 mei 2024, <https://www.demorgen.be/snelnieuws/een-jongere-geeft-zichzelf-aan-nadat-trucker-sterft-door-van-snelwegbrug-gegooid-riooldeksel-zaak-wordt-behandeld-als-moord~b147da9a/> (geraadpleegd op 4 oktober 2024).

³ MEEUWSEN C., 'Als ze dat volk pakken die dit op hun gewetenloze geweten hebben levenslang opsluiten op water en brood', *LinkedIn* 13 mei 2024, https://www.linkedin.com/posts/transport-online-2021_vrachtwagenchauffeur-omgekomen-in-belgi%C3%AB-activity-7195488013106167809-idXD?utm_source=share&utm_medium=member_desktop (geraadpleegd op 23 oktober 2024).

⁴ BELGISCHE FEDERALE OVERHEIDSDIENSTEN, 'Jeugddelinquentie', *belgium* 2024, <https://www.belgium.be/nl/justitie/veiligheid/criminaliteit/jeugdcriminaliteit> (geraadpleegd op 23 oktober 2024).

⁵ WEIJERS I. en CHRISTIAN E., *Jeugdcriminologie: achtergronden van jeugdcriminaliteit*, Boom Lemma uitgevers, 2015, 23.

⁶ PLEYSIER S., PUT J., PATTYN B. en D'HOINE P., 'Whatskeburt?! Criminaliteit door de jeugd van tegenwoordig' in PATTYN B. en D'HOINE P., *Jongeren vandaag en de wereld van morgen. Lessen voor de eenentwintigste eeuw*, Leuven University Press, 2015, 27.

⁷ OPENBAAR MINISTERIE, 'Jeugdzaken', *om-mp*, <https://www.om-mp.be/nl/uw-om/parketten-procureur-konings/west-vlaanderen/jeugdzaken> (geraadpleegd op 24 oktober 2024); Het tegenovergestelde van een MOF is een verontrustende situatie.

⁸ Art. 2, 7° Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019 (hierna: Jeugddelinquentiedecreet).

⁹ Art. 14 Jeugddelinquentiedecreet.

verkeersovertreding, waarbij de minderjarige door de politierechtbank wordt vervolgd.¹⁰ Het onderscheid tussen een misdrijf en een jeugddelict is fundamenteel, omdat het rechtssysteem erkent dat minderjarigen nog in een belangrijke ontwikkelingsfase zitten. Het jeugddelict-systeem ziet jongeren daarom niet alleen als daders, maar ook als personen die begeleiding nodig hebben.¹¹ Dit biedt jongeren de kans om herhaling te voorkomen en zich op een positieve manier opnieuw in de samenleving te integreren.¹²

4. De complexe vraag over hoe de samenleving moet omgaan met jeugdcriminaliteit heeft ertoe geleid dat de Belgische wetgever, door de jaren heen, verschillende modellen en benaderingen heeft ontwikkeld om jonge delinquenten aan te pakken.¹³ Het huidige Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet is het resultaat van deze ontwikkeling. Om dit beter te begrijpen, is het nuttig om eerst een blik te werpen op de historische evolutie van het Jeugddelinquentierecht.

5. De ontwikkeling van een Jeugddelinquentierecht in België kan worden onderverdeeld in vijf periodes, elk gekenmerkt door een eigen model en benadering. Voor 1912 werd een punitief model gehanteerd, waarin nauwelijks onderscheid werd gemaakt tussen minderjarige en volwassen delinquenten.¹⁴ De leeftijd van de minderjarige kon enkel worden aangewend als een strafverminderende verschoningsgrond.¹⁵ Met de Kinderbeschermingswet van 1912 vond er echter een belangrijke verschuiving plaats naar een beschermingsmodel.¹⁶ Deze wet zorgde ervoor dat jeugdige delinquenten niet langer volgens het gewone strafrecht werden berecht. In plaats daarvan kwamen zij onder een autonoom jeugdrecht terecht, dat rekening hield met de gevaarlijkheid van de delictpleger, ofwel zijn persoonlijkheid.¹⁷

In 1965 baseerde de nieuwe wet omtrent jeugdbescherming zich nog steeds op een beschermingsmodel (hierna: federale Jeugdbeschermingswet).¹⁸ Jeugddelinquenten werden geleidelijk aan beschouwd als slachtoffers van hun omgeving en niet als strafrechtelijk aansprakelijk, vanwege hun gebrek aan schuldinzicht. De jeugdrechter kon enkel maatregelen van opvoeding

---

¹⁰ Art. 601bis Gerechtelijke wetboek 10 oktober 1967, BS 31 oktober 1967 (hierna: Ger.W.).

¹¹ Conceptnota betreffende de contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie, VLAAMSE REGERING, 20 maart 2015, https://www.desleutel.be/images/stories/archief_magazine/magazine%2045/conceptnotajeugddelinquentie.pdf.

¹² PUT J., *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 7-15

¹³ VANLANDSCHOOT R., *Sluit ze op... jongeren in de criminaliteit 1400 tot nu*, Davidsfonds/Leuven, 210-280.

¹⁴ VEECKMANS K., *De doorwerking van het strafrecht in het jeugddelinquentierecht*, doctoraat KU Leuven, 2022, 123-124, https://kuleuven.limo.libis.be/discovery/fulldisplay?docid=lirias3768416&context=SearchWebhook&vid=32KUL_KUL:Lirias&lang=en&search_scope=lirias_profile&adaptor=SearchWebhook&tab=LIRIAS&query=any,contains,lirias3768416.

¹⁵ DE SMET B., *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Intersentia, 2017, 3.

¹⁶ Wet 15 mei 1912 betreffende de Kinderbescherming, BS 27 mei 1912 (hierna: Kinderbeschermingswet van 1912). Er moet wel een nuance worden gemaakt, want het 'echte beschermingsmodel' werd pas in 1965 doorgevoerd.

¹⁷ CARTUYVELS Y., CHRISTIAENS J., DE FRAENE D. en DUMORTIER, E., 'Juvenile Justice in Belgium seen through the sanctions looking-glass' in CARTUYVELS Y. en BAILLEAU F. (eds.), *The Criminalization of Youth. Juvenile Justice in Europe, Turkey and Canada*, VUBpress, 2010, 29, <http://hdl.handle.net/2078.3/147048>; CENTRUM VOOR BEROEPSVOLMAKING IN DE RECHTEN (ed.), *Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven*, Intersentia, 2014, 267-368; DE JONGHE I., *Jeugd- en strafrecht*, Intersentia, 2012, 6.

¹⁸ Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, BS 15 april 1965 (hierna: federale Jeugdbeschermingswet).

opleggen.¹⁹ Onder invloed van maatschappelijke veranderingen ontstond de overtuiging dat jeugdige delictplegers strenger moesten worden aangepakt.²⁰ Hoewel diverse hervormingsvoorstellen werden gemaakt, stuitten deze op verzet, vooral vanuit de Waalse kant, wat uiteindelijk leidde tot de stopzetting van verdere onderhandelingen.²¹

In 2006 werd onder leiding van toenmalig minister van Justitie, Onkelinx, uiteindelijk toch een 'modernisering' doorgevoerd. Deze modernisering werd uiteindelijk opgesplitst in twee wetten, waarbij de ene zich richtte op de herstelrechtelijke aspecten²², en de andere de nadruk legde op de strafprocedure en de organisatie van de rechtbank²³. Het jeugdbeschermingsmodel bleef in beide wetten het startpunt, maar werd aangevuld met een strafrechtelijk en herstelrechtelijk aspect.²⁴ Dankzij de Zesde Staatshervorming, in 2011, kreeg Vlaanderen uiteindelijk de gelegenheid om een eigen jeugddelinquentierecht te implementeren, waarmee een nieuwe fase inging omtrent de aanpak van jeugddelinquentie.²⁵

6. In Vlaanderen is er bewust gekozen voor een gedifferentieerd (*infra* nrs. 41-42) en multidimensionaal (*infra* nrs. 39-40) beleid binnen het jeugdbeschermingsrecht. De aanpak moet een pedagogisch doel dienen en mag niet louter gericht zijn op bestraffing.²⁶ Het Jeugddelinquentiedecreet legt de nadruk op een breed scala van duidelijke en constructieve reacties op jeugddelicten (*infra* nrs. 49-51 en nrs. 54-55), waarbij ook aandacht is voor het herstel van de schade (*infra* nrs. 52-53). Het doel is niet alleen om de schade te herstellen, maar ook om op een verantwoorde manier om te gaan met jongeren die strafbare feiten plegen (*infra* nrs. 46-48). Er wordt gestreefd naar een evenwichtige samenwerking tussen de verschillende diensten, zodat zowel antwoorden op jeugddelicten als jeugdhulpverlening goed op elkaar zijn afgestemd (*infra* nrs. 44-45). Daarnaast moeten de garanties en rechtswaarborgen van de jeugdige delinquenten altijd voldoende worden gegarandeerd, zodat zij op een eerlijke en passende manier worden behandeld (*infra* nrs. 30-38 en nr. 43).²⁷

¹⁹ Art. 37 federale Jeugdbeschermingswet.

²⁰ Verslag namens de Commissie voor de Justitie (PATAER) bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, SENAAT, 1992-1993, nr. 633/2, 21-24.

²¹ CARTUYVELS Y., 'De grote etappes in het Belgische jeugdrecht: continuïteit, circulariteit of breuk?', *TJK* 2001, 132-157; CHRISTIAENS J., 'De hervorming van de Belgische jeugdbescherming: à la recherche du modèle perdu', *Panopticon* 2005/1, 6, <https://www.maklu-online.eu/en/tijdschrift/panopticon/jaargang-volume-26/1-januari-februari-january-february-2005/de-hervorming-van-de-belgische-jeugdbescherming-a-/pdf/>.

²² Wet 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 19 juli 2006 (2e uitgave).

²³ Wet 15 mei 2006 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het Wetboek van Strafvordering, het Strafwetboek, het Burgerlijk Wetboek, de Nieuwe Gemeentewet en de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, *BS* 2 juni 2006 (2e uitgave).

²⁴ GOEDSEELS E., *Jeugdrechtmodellen in theorie en praktijk. Een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters*, doctoraat KU Leuven, 2015, 12, https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/487479/1/Proefschrift_maart+2015_Eef+Goedseels.pdf.

²⁵ Bijzondere wet 6 januari 2014 met betrekking tot de Zesde Staatshervorming, *BS* 31 januari 2014; CARTUYVELS Y., CHRISTIAENS J., DE FRAENE D. en DUMORTIER, E., 'Juvenile Justice in Belgium seen through the sanctions looking-glass' in CARTUYVELS Y. en BAILLEAU F. (eds.), *The Criminalization of Youth. Juvenile Justice in Europe, Turkey and Canada*, VUBpress, 2010, 30-31, <http://hdl.handle.net/2078.3/147048>.

²⁶ DE SMET B., 'Opleggen en opvolgen van voorwaarden' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 135-136.

²⁷ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 5-25, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

7. Nu, zes jaar na de inwerkingtreding van het eerste deel van het Jeugddelinquentiedecreet op 1 september 2019, is het moment aangebroken om de huidige situatie in kaart te brengen. Het decreet beloofde een vernieuwde aanpak van jeugddelinquentie, maar tegelijkertijd werd ook getracht de bescherming van de samenleving niet uit het oog te verliezen.²⁸ In de praktijk blijken deze ambitieuze uitgangspunten echter vaak te botsen met de effectieve wettekst. De vraag rijst dan ook of de doelstellingen van de decreetgever daadwerkelijk bereikt zijn, of bestaan er nog knelpunten die verdere aanpassingen vereisen?

8. Om een antwoord te bieden op bovenstaande vragen, worden in deze thesis de doelstellingen van het Jeugddelinquentiedecreet geëvalueerd aan de hand van twaalf van de 182 indicatoren die opgesomd staan in het vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht' (hierna: vooronderzoek).²⁹ Het vooronderzoek is tot stand gekomen door een samenwerking tussen de deelnemende instellingen: Katholieke universiteit Leuven, Universiteit Gent, Vrije Universiteit Brussel, Universiteit Antwerpen en de partnerinstellingen Universiteit Hasselt, Thomas More Hogeschool, Arteveldehogeschool, Hogeschool Gent en UC Leuven-Limburg. Dit onderzoek heeft een cruciale rol gespeeld voor de toepassing van artikel 88 van het Jeugddelinquentiedecreet, waarin wordt bepaald dat binnen drie jaar na de inwerkingtreding een evaluatie moet plaatsvinden om de doelstellingen van het decreet adequaat na te gaan. In het vooronderzoek worden bijgevolg alle 182 indicatoren besproken, terwijl in deze thesis er slechts een beperkt aantal onder de loep worden genomen (*infra* nr. 15 en nr. 67).

Hoewel het vooronderzoek pas na de inwerkingtreding van het Jeugddelinquentiedecreet werd gepubliceerd, creëert het een helder beeld van de situatie vóór 1 september 2019. De opzet van het onderzoek bestaat uit een toetsingskader en een nulmeting. Enerzijds worden de decretale doelstellingen vastgelegd in het toetsingskader en anderzijds dient de nulmeting om de huidige situatie in kaart te brengen als referentiepunt voor toekomstige evaluaties.³⁰ Deze decretale doelstellingen zijn vervolgens opgesplitst in operationele doelen, die op hun beurt worden vertaald naar concrete criteria. Elke criteria krijgt één of meerdere indicatoren toegewezen om te beschrijven hoe de criteria afgebakend kunnen worden.³¹

9. Het vooronderzoek maakt het mogelijk om eventuele knelpunten binnen het Jeugddelinquentiedecreet reeds in een vroeg stadium te identificeren, waardoor bij de latere evaluatie beter kan worden vastgesteld of de uitvoering van het decreet tot verbeteringen heeft geleid. Door deze potentiële gebreken zichtbaar te maken en de doelstellingen te beoordelen, ontstaat de mogelijkheid om het decreet gericht bij te sturen waar aanpassingen nodig blijken. Dit draagt bij aan een betere aanpak van jeugddelinquentie en helpt negatieve gevolgen voor de samenleving te beperken. Zoals het vooronderzoek ook zelf aangeeft is een tussentijds onderzoek

---

²⁸ PLEYSIER S., 'Vlaanderen bouwt aan een jeugddelinquentierecht', *Sociaal.net* 6 februari 2018, <https://sociaal.net/achtergrond/vlaanderen-bouwt-jeugddelinquentierecht/> (geraadpleegd op 5 december 2024).

²⁹ COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 23 oktober 2024).

³⁰ *Ibid.*, 4-6.

³¹ *Ibid.*, 259-279.

nuttig om bepaalde aspecten, met andere woorden indicatoren, dieper te evalueren.³² Deze thesis is een dergelijk tussentijds onderzoek, waarbij de indicatoren uit het vooronderzoek vanuit een juridisch perspectief zullen worden geanalyseerd.

10. Met andere woorden onderzocht deze thesis of twaalf gekozen indicatoren uit het vooronderzoek daadwerkelijk gewaarborgd worden in het Jeugddelinquentiedecreet. Daarnaast wordt nagegaan of deze indicatoren niet alleen aansluiten bij de doelstellingen van de Vlaamse decreetgever, maar ook voldoen aan internationale en Europese standaarden. Door middel van deze dubbele toetsing wordt het decreet zowel op Vlaams als op internationaal niveau geëvalueerd. Zo kan bepaald worden in hoeverre het decreet in lijn ligt met bredere verplichtingen op het gebied van kinderrechten in de jeugddelinquentie.

Probleemstelling

11. Op 11 oktober 2011 werd de bevoegdheid over het jeugdbeschermingsrecht overgedragen naar de gemeenschappen als onderdeel van de Zesde Staatshervorming.³³ Daardoor kreeg de Vlaamse Gemeenschap de ruimte om een eigen visie te ontwikkelen rond het beleid omtrent minderjarige delinquenten. Zij kregen onder meer de bevoegdheden over *“het bepalen van de aard van maatregelen ten aanzien van de minderjarigen die een als strafbaar omschreven feit hebben gepleegd, de regels inzake de uithandengeving, de regels inzake de plaatsing in een gesloten instelling, de gesloten instellingen en volgens nader te bepalen uitvoeringsregels.”*³⁴

Het is belangrijk om op te merken dat de communautarisering enkel betrekking heeft op het bepalen van maatregelen, terwijl de federale overheid bevoegd blijft voor de aanpassingen van de procedure en de gerechtelijke organisatie die voortvloeien uit de maatregelen.³⁵ Dit leidde in Vlaanderen tot de invoering van het Jeugddelinquentiedecreet, dat gefaseerd werd ingevoerd. Het eerste deel trad in werking op 1 september 2019³⁶, terwijl het laatste deel pas op 1 maart 2023 van kracht werd³⁷. Bovendien zijn er twee aspecten van het decreet nog steeds niet in werking getreden, namelijk terbeschikkingstelling³⁸ en elektronische monitoring als handhavingsmiddel voor voorwaarden

---

³² COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., ‘Vooronderzoek ‘Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht’’, *KU Leuven* juni 2021, 13, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 23 oktober 2024).

³³ Bijzondere wet 6 januari 2014 met betrekking tot de Zesde Staatshervorming, *BS* 31 januari 2014.

³⁴ Institutioneel akkoord voor de zesde staatshervorming, VLAAMSE REGERING, 11 oktober 2011, 37, https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/home/nldirupo.pdf.

³⁵ Conceptnota betreffende de contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie, VLAAMSE REGERING, 20 maart 2015, https://www.desleutel.be/images/stories/archief_magazine/magazine%2045/conceptnotajeugddelinquentie.pdf.

³⁶ Art. 89 Jeugddelinquentiedecreet; PUT J., ‘Het Vlaamse jeugddelinquentierecht in essentie’ in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 36-37.

³⁷ JEUGDHULP, ‘fase 2 decreet jeugddelinquentierecht in voege’, *Jeugdhulp* 3 maart 2023, <https://www.jeugdhulp.be/actua/nieuwsberichten/fase-2-decreet-jeugddelinquentierecht-in-voege> (geraadpleegd op 5 december 2024).

³⁸ Art. 29, § 5 Jeugddelinquentiedecreet.

opgelegd in de vonnisfase^{39,40}. Dit roept vragen op zoals welke impact de gefaseerde en vertraagde inwerkingtreding heeft op de rechtszekerheid van minderjarigen, in hoeverre een gefaseerde invoering de doelstellingen van het jeugddelinquentierecht kan ondermijnen en welke structurele problemen of obstakels deze trage implementatie kunnen verklaren.

12. Daarnaast is het decreet meerdere keren gewijzigd, waardoor de oorspronkelijke tekst uit 2019 aanzienlijk is aangepast.⁴¹ Naast de wijzigingsdecreten werden er ook tal van uitvoeringsbesluiten aangenomen sinds 1 september 2019.⁴² De decreetgever had bij de invoering van het decreet vooruitstrevende ambities, maar de vraag blijft of deze ambities in de praktijk worden gerealiseerd door zowel het oorspronkelijke decreet als door de wijzigingsdecreten. De indicatoren, zoals beschreven in het vooronderzoek, zijn afgeleid uit de oorspronkelijke decreettekst van 2019. Daarom wordt bij deze evaluatie eerst de oorspronkelijke decreettekst gehanteerd. Vervolgens zal ook onderzocht worden of de doelstellingen, zoals beschreven in hoofdstuk I, nog overeenkomen met het vernieuwde decreet. Dit kan erop wijzen dat de decreetgever bij latere wijzigingen is afgeweken van eerder vastgestelde doelstellingen, of juist andersom.

13. De lange tijdspanne tussen de bevoegdheidsoverdracht naar de gemeenschappen en de inwerkingtreding van het Jeugddelinquentiedecreet, de gefaseerde invoering en de tussentijdse wijzigingen duiden op een voortdurend veranderend wetgevend proces. Dit roept de vraag op in hoeverre de oorspronkelijke doelstellingen van de decreetgever nog weerspiegeld worden in de

---

³⁹ Art. 37, § 8, 87, § 2 en 89 Jeugddelinquentiedecreet; Art. 10, 21 en 22 Decr.VI. 15 juli 2022 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp en het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, met het oog op de inwerkingtreding van de gesloten oriëntatie en de gesloten begeleiding in de gemeenschapsinstellingen, *BS* 16 augustus 2022.

⁴⁰ DE SMET B., 'Opleggen en opvolgen van voorwaarden als reactie op een jeugddelict' in X., *Strafrecht en strafvorderingen. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 122.

⁴¹ Decr.VI. 24 september 2019 houdende wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade en het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat de overgangsbepalingen betreft, *BS* 1 november 2019; Decr.VI. 19 juni 2020 over maatregelen in geval van een civiele noodsituatie met betrekking tot de volksgezondheid in het kader van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht en tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 juni 2020; Decr.VI. 17 juli 2020 tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat de voorbereidende rechtspleging betreft, *BS* 7 augustus 2020; Decr.VI. 21 mei 2021 tot wijziging van diverse decreten over welzijn, volksgezondheid en gezin, *BS* 18 juni 2021; Decr.VI. 19 november 2021 tot wijziging van artikel 37 van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de langdurige gesloten begeleiding, *BS* 16 december 2021; Decr.VI. 15 juli 2022 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp en het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, met het oog op de inwerkingtreding van de gesloten oriëntatie en de gesloten begeleiding in de gemeenschapsinstellingen, *BS* 16 augustus 2022; Decr.VI. 19 april 2024 tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de opheffing van de leeftijdsgrens en de mogelijkheid van elektronische monitoring in de fase van de voorlopige rechtspleging en overige wijzigingen, *BS* 13 mei 2024.

⁴² B.VI.Reg. 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, *BS* 12 juli 2019; B.VI.Reg. 5 april 2019 tot inrichting van de gemeenschapsinstellingen en tot uitvoering van diverse bepalingen van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 3 juli 2019; MB 7 juni 2024 tot vaststelling van de capaciteit van de gemeenschapsinstellingen en het Vlaams detentiecentrum, *BS* 12 juli 2024; B.VI.Reg. 2 september 2022 tot uitvoering van artikel 16 van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de aanwijzing van de dienst die het slachtoffer informeert over de beslissing tot herziening van een maatregel of sanctie, *BS* 19 december 2022; B.VI.Reg. 16 september 2022 tot uitvoering van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de organisatie, samenstelling en werking van de afdelingen gesloten oriëntatie, gesloten begeleiding en gesloten begeleiding van maximaal twee, vijf of zeven jaar in de gemeenschapsinstellingen, *BS* 19 december 2022; B.VI.Reg. 31 mei 2024 over de elektronische monitoring voor minderjarigen, *BS* 24 juli 2024.

huidige tekst van het decreet. Concreet onderzoekt deze thesis of de doelstellingen van de decreetgever overeenkomen met de tekst van het decreet en de praktische uitwerking in Vlaanderen. Daarnaast wordt onderzocht of deze doelstellingen in lijn liggen met hogere rechtsnormen, zoals vastgelegd in internationale en Europese verdragen, richtlijnen en andere instrumenten.

Relevantie en beperkingen

14. Volgens bepaalde rechtsleer is de evaluatie van wetgeving interessant omdat het inzicht verschaft in de werking, effectiviteit en doelmatigheid van een wet. In essentie kunnen drie verschillende soorten evaluaties worden onderscheiden.⁴³ Ten eerste kan tijdens de voorbereiding van de wettekst een *ex ante*-evaluatie plaatsvinden. Ten tweede is er de mogelijkheid tot een tussentijdse evaluatie, waarbij de uitvoering van het beleid wordt beoordeeld. Ten derde kan het beleid achteraf worden geëvalueerd in een *ex post*-evaluatie. In deze thesis wordt een tussentijdse evaluatie uitgevoerd, die in beperkte mate zal bijdragen aan de institutionele ontwikkeling.⁴⁴ Decreetevaluatie helpt om te beoordelen of een decreet de beoogde maatschappelijke doelen behaalt. Daarnaast kan evaluatie stimuleren tot een kwaliteitsverbetering van toekomstige regelgeving en biedt het een basis voor herzieningen. Dit geldt ook voor het Jeugddelinquentiedecreet, waar evaluatie kan helpen om onder andere de balans tussen sanctioneren en bescherming van de minderjarigen te optimaliseren.

15. Deze thesis heeft enkele beperkingen die in acht genomen moeten worden. Ten eerste worden niet alle mogelijke indicatoren bestudeerd zoals beschreven in het vooronderzoek, aangezien sommige geen juridische aard hebben zoals: *“De jongere voelt zich gehoord door het Openbaar Ministerie (hierna: OM), de jeugdrechter en de jeugdrechtbank”*⁴⁵. Dit soort indicatoren zijn empirisch van aard en vallen buiten het kader van dit onderzoek. Bovendien worden de resterende juridische indicatoren verder verfijnd door uitsluitend die indicatoren te onderzoeken die worden ondersteund door een internationale waarborg (*infra* nr. 67). De selectie van indicatoren wordt dus zowel beperkt op basis van juridische aard als de internationale waarborg die eraan verbonden is.

Daarnaast richt deze studie zich uitsluitend op het Jeugddelinquentierecht in Vlaanderen en houdt geen rekening met vergelijkbare regelgeving in de Franse Gemeenschap⁴⁶ of de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie⁴⁷. Bovendien is een empirisch onderzoek naar de toepassing van de regels

⁴³ KENNISCENTRUM VOOR BELEID EN REGELGEVING, 'Beleidskompas. Evalueren en monitoren van beleid', *kcb* 2023, <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/beleidskompas/5-wat-de-voorkeursoptie/51-evalueren-en-monitoren-van-beleid#Monitoring> (geraadpleegd op 19 februari 2025).

⁴⁴ DE METS J. en VAN AVERMAET P., 'Evaluatiekader voor diversiteitsacties en -beleid', *Steunpunt diversiteit & leren* 2013, 6-15, https://www.diversiteitenleren.be/sites/default/files/materiaal/evaluatiekader_diversiteitsacties_en_-beleid_-_3_januari_2014.pdf (geraadpleegd op 5 december 2024); DE PEUTER B., DE SMEDT J. en BOUCHAERT G., *Handleiding beleidsevolutie. Deel 1: Evaluatiedesign en -management*, Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek Bestuurlijke Organisatie, 2007, 30-50; SEGHERS M., VERSTRAETE E., WINTER H.B., *Evaluatie van wetgeving, preadvies: structurering en institutionalisering van wetsevaluatie in Nederland*, Kluwer, 2003, 7-16.

⁴⁵ COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 262, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 5 december 2024).

⁴⁶ Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, *MB* 3 april 2018.

⁴⁷ Ord.Br. 16 mei 2019 betreffende de jeugdhulpverlening en jeugdbescherming, *BS* 5 juni 2019.

in de praktijk niet haalbaar in het korte tijdsbestek en gebrek aan respons.⁴⁸ Om deze redenen is deze thesis voornamelijk gebaseerd op wetgeving en voorbereidende documenten. Dit beperkt de mogelijkheid om concrete conclusies te trekken over de resultaten van de evaluatie van het decreet in de praktijk. De resultaten moeten daarom met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Tegelijkertijd kan deze studie waardevol zijn voor beleidsmakers, mits deze wordt aangevuld met het praktijkonderzoek bedoeld in artikel 88 van het Jeugddelinquentiedecreet.

Onderzoeksvragen en onderzoeksmethode

16. De **centrale onderzoeksvraag** van dit onderzoek luidt als volgt: *"In welke mate voldoet het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet aan de dubbele toetsing van enerzijds de doelstellingen van de decreetgever, zoals vertaald in indicatoren door het vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet Jeugddelinquentierecht', en anderzijds de internationale en Europese normen inzake de bescherming van de minderjarige delictpleger?"*

17. Deze onderzoeksvraag wordt gecategoriseerd als evaluerend en aanbevelend.⁴⁹ De centrale onderzoeksvraag wordt onderzocht aan de hand van de toetsing van twaalf indicatoren, waarna op basis van de resultaten aanbevelingen worden geformuleerd.

18. Om een antwoord te bieden op de centrale onderzoeksvraag wordt deze opgesplitst in enkele subonderzoeksvragen:

- **Subonderzoeksvraag 1:** *"Welke doelstellingen stelt het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet en waar zijn deze terug te vinden?"*
- **Subonderzoeksvraag 2:** *"Voldoet het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet aan de doelstellingen die de decreetgever voor ogen had, geëvalueerd aan de hand van twaalf indicatoren uit het vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet Jeugddelinquentierecht'?"*
- **Subonderzoeksvraag 3:** *"Waarborgt het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet de internationale en Europese normen die betrekking hebben op de twaalf indicatoren van het vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'?"*
- **Subonderzoeksvraag 4:** *"Welke juridische en beleidsmatige aanbevelingen kunnen worden geformuleerd om het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet te optimaliseren in het licht van de bovenstaande bevindingen?"*

---

⁴⁸ Er is getracht om een rechtspraakanalyse te betrekken bij de toetsing van de indicatoren. De rechtbank heeft echter, ondanks herhaalde verzoeken, telefoontjes en aandringen, geen verdere reactie gegeven.

⁴⁹ KERSTEMONT L., SCHOUKENS P., HENDRICKX K. en TERRY E., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2017, 64-66.

19. De eerste subonderzoeksvraag betreft een beschrijvende onderzoeksvraag.⁵⁰ Bij deze onderzoeksmethode staat de interpretatie van de beschrijvende teksten centraal. Deze onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van een teleologische interpretatie waarbij de het Jeugddelinquentiedecreet wordt geïnterpreteerd in het licht van de oorspronkelijke doelstellingen van de decreetgever.⁵¹ Het eerste hoofdstuk is opgebouwd rond elf doelstellingen en op basis hiervan wordt een helder beeld geschetst over de achterliggende waarden die worden gehecht aan het Jeugddelinquentiedecreet.

Voor de identificatie van de doelstellingen wordt het vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht' gebruikt. De specifieke omschrijving van elke doelstelling is voornamelijk gebaseerd op de Memorie van Toelichting, het YouTube-filmpje van het Agentschap Opgroeien en de bijdrage van J. PUT in het verzamelwerk *Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht*. Deze drie bronnen vormen de basis en worden aangevuld met verduidelijkingen vanuit de rechtsleer.

Het in kaart brengen van de doelstellingen in het eerste hoofdstuk dient ter voorbereiding op het opstellen van een evaluatiekader. Door de oorspronkelijke doelstellingen van het Jeugddelinquentiedecreet duidelijk te formuleren, kan worden geëvalueerd in hoeverre het decreet deze doelstellingen daadwerkelijk realiseert en in overeenstemming is met zowel Vlaamse als internationale normen. Dit vormt het vertrekpunt voor een grondige beoordeling van het decreet.

20. De tweede en derde subonderzoeksvragen betreffen een evaluerende onderzoeksmethode.⁵² Hierbij wordt het Jeugddelinquentiedecreet getoetst aan twaalf indicatoren uit het vooronderzoek.

De evaluatie van de tweede subonderzoeksvraag gebeurt aan de hand van een selectie van wetgeving en voorbereidende werken. Verder wordt er gebruikgemaakt van omzendbrieven van het OM, adviezen van onder andere de Raad van State (hierna: RvS) en andere relevante instanties. Ook zal de reeds gepubliceerde evaluatie van het jeugddelinquentierecht, met betrekking tot de rol van het OM worden meegenomen. Hoewel deze thesis geen empirisch onderzoek omvat, worden sommige indicatoren wel ondersteund door dit recent uitgevoerd empirisch onderzoek in het kader van artikel 88 van het Jeugddelinquentiedecreet. De derde onderzoeksvraag daarentegen maakt gebruik van internationale verdragen, zoals het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: EVRM), het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (hierna: IVRK) en de bijhorende *General Comments*, evenals specifieke VN-richtlijnen zoals de Beijing Rules. Daarnaast worden ook Europese en regionale richtlijnen in de analyse betrokken, waaronder de *Guidelines* van de Raad van Europa voor een *Child-Friendly Justice* en de EU-Richtlijn 2016/800 inzake procedurele waarborgen voor jeugdige delictplegers (hierna: Richtlijn 2016/800). Het gebruik van rechtsleer wordt in beide onderzoeksvragen slechts secundair geraadpleegd, enkel ter verduidelijking van het evaluatieve kader.

---

⁵⁰ KERSTEMONT L., SCHOUKENS P., HENDRICKX K. en TERRY N. E., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2017, 43-49.

⁵¹ *Ibid.*, 47.

⁵² *Ibid.*, 64-65.

Deze bronnen vormen de toetsingscriteria voor de gekozen indicatoren (*infra* bijlage 1), zodat een systematische en consistente evaluatie mogelijk is. Eerst worden de indicatoren vergeleken met de tekst van het decreet en de praktische uitwerking om te beoordelen in hoeverre de gekozen aanpak overeenkomt met de vooraf vastgestelde doelstellingen en verwachtingen. Vervolgens worden de indicatoren getoetst aan internationale en Europese juridische conformiteit, met specifieke aandacht voor kinderrechtelijke standaarden.

Het doel van deze onderzoeksvragen is om te evalueren of de uitwerking van het Jeugddelinquentiedecreet voldoet aan de geëvalueerde indicatoren, en om de resultaten te plaatsen binnen een breder internationaal en Europees kader. Door het decreet te toetsen aan deze vooraf vastgestelde criteria, kan worden vastgesteld of de doelen en uitgangspunten van de decreetgever daadwerkelijk worden gerealiseerd in de praktijk. Dit biedt inzicht in de doeltreffendheid van het decreet en identificeert eventuele lacunes of verbeterpunten, waardoor een beter beeld ontstaat van de kwaliteit van de huidige wetgeving. Daarnaast laat deze evaluatie toe om mogelijke discrepanties tussen de Vlaamse invulling en de internationale normen betreffende de bescherming van de rechten van minderjarige delictplegers te identificeren. Internationale teksten spelen immers een niet te onderschatten rol binnen de juridische wereld, al varieert de relevantie naargelang het soort instrument. In hoofdstuk II wordt daarom een onderscheid gemaakt tussen verdragen, aanbevelingen en andere *soft law*-instrumenten.

21. De vierde subonderzoeksvraag is normatief van aard⁵³ en richt zich op het formuleren van juridische en beleidsmatige aanbevelingen om het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet verder te optimaliseren. Deze aanbevelingen worden opgesteld op basis van de bevindingen uit het tweede hoofdstuk. Aan de hand van een dubbele evaluatie worden de sterke en zwakke punten van het decreet geïdentificeerd. De resultaten vormen vervolgens de basis om concrete aanbevelingen te doen, met als doel lacunes kenbaar te maken en de rechtsbescherming en effectiviteit van het jeugddelinquentierecht te versterken.

De bronnen in hoofdstuk III zijn gebaseerd op de bevindingen uit hoofdstuk II. Hier worden de belangrijkste inzichten uit de evaluatie aan de hand van decreetdoelstellingen samengebracht.

Op basis van de bevindingen uit de voorgaande subonderzoeksvragen worden concrete aanbevelingen gedaan voor aanpassingen of aanvullingen in het decreet. Deze aanbevelingen richten zich zowel op het versterken van de Vlaamse uitvoering als op de eventuele verbetering van het naleven van internationale en Europese regelgeving.

Opbouw

22. De opbouw van deze thesis bestaat uit drie grote delen. **Hoofdstuk I** bevat het beschrijvende gedeelte, waarin de doelstellingen van de decreetgever met betrekking tot het

---

⁵³ KERSTEMONT L., SCHOUKENS P., HENDRICKX K. en TERRY E., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2017, 66-69.

Jeugddelinquentiedecreet worden geïdentificeerd en afzonderlijk besproken. **Hoofdstuk II** richt zich op het evaluatieve onderzoek en biedt een grondige analyse van het Jeugddelinquentiedecreet aan de hand van twaalf indicatoren uit het vooronderzoek, waarbij de indicatoren ook geplaatst worden in het bredere kader van internationale en Europese normen. Ten slotte behandelt **hoofdstuk III** de aanbevelingen en conclusie.

Terminologie

23. Het jeugddelinquentieproces bestaat uit verschillende fasen, elk met een eigen terminologie. Eerst wordt een proces-verbaal naar het OM gestuurd, dat vervolgens de keuze heeft om de zaak te seponeren, zelf te behandelen of door te verwijzen naar de jeugdrechter via een vordering. Wanneer het OM de zaak zelf behandelt, is het verplicht om bemiddeling voor te stellen en daarnaast kan het ook kiezen voor een 'afhandeling'. Als de zaak doorgaat naar de jeugdrechter, spreekt men van de voorbereidende rechtspleging, waarbij de jeugdrechter 'maatregelen' kan toekennen in de vorm van een beschikking. Wanneer de zaak verder gaat naar de jeugdrechtbank, volgt er een openbare zitting na een dagvaarding. De uitspraak van de jeugdrechtbank, waarbij 'sancties' kunnen worden opgelegd, wordt vastgelegd in een vonnis. Zowel maatregelen als sancties vallen onder de overkoepelende term 'reactie', en alle mogelijke beslissingen binnen het proces worden aangeduid als 'antwoord'.⁵⁴

---

⁵⁴ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 271-272, 295-301 en 318.

Hoofdstuk I. Doelstellingen Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet

24. In dit eerste hoofdstuk staan de doelstellingen van het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet centraal. Het decreet, dat voor een groot deel in 2019 in werking trad, vormt een belangrijk keerpunt in de aanpak van jeugddelinquentie in Vlaanderen.

25. De achterliggende doelen en uitgangspunten van het decreet worden in dit hoofdstuk uitvoerig besproken. Allereerst wordt het proces van het identificeren van de decretale doelstellingen beschreven. Vervolgens volgt een gedetailleerde bespreking van elke doelstelling. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de Memorie van Toelichting, de interpretatie van J. PUT uit zijn bijdrage aan het boek *Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht*, en de inzichten van het Agentschap Opgroeien. Dit biedt inzicht in de keuzes en afwegingen die zijn gemaakt bij het opstellen van het Jeugddelinquentiedecreet en vormt de basis voor een verdere analyse van het decreet in het volgende hoofdstuk.

1.1 Identificatie van de decretale doelstellingen

26. Voor een evaluatief onderzoek, zoals deze thesis, is het essentieel om uit te gaan van de doelstellingen van het Jeugddelinquentiedecreet, met daarbij aandacht voor zowel de beoogde effecten als mogelijke neveneffecten. Bij de evaluatie van een decreet is het bovendien belangrijk om de onderliggende beleidstheorie te verduidelijken. Deze theorie beschrijft namelijk welke veranderingen de decreetgever voor ogen heeft gehad en op welke manier deze zouden kunnen worden bereikt.⁵⁵ De in de theorie beschreven doelstellingen vormen in het volgende hoofdstuk een belangrijke basis voor het vaststellen van indicatoren, die op hun beurt nodig zijn voor de evaluatie.

27. Beleidstheorieën worden vaak gevormd door inzichten en voorkeuren van wetgevers, experts en belanghebbenden. Bij het ontwikkelen van een dergelijk beleid baseren zij zich mogelijks op hun ervaring, professionele kennis, overleg met collega's, adviezen van deskundigen en soms zelfs op intuïtie.⁵⁶ Dit maakt beleidstheorieën vaak impliciet van aard.⁵⁷ Uit het vooronderzoek blijkt dat ook het Jeugddelinquentiedecreet een impliciete beleidstheorie kent.⁵⁸ Om deze theorie te doorgronden, is een diepgaande ontleding van het decreet nodig, samen met de bijbehorende Memorie van Toelichting.

---

⁵⁵ SEGHERS M., VERSTRAETE E., DE METS J. en VAN AVERMAET P., 'Evaluatiekader voor diversiteitsacties en -beleid', *Steunpunt diversiteit & leren* december 2013, 8-11, https://www.diversiteitenleren.be/sites/default/files/materiaal/evaluatiekader_diversiteitsacties_en_-beleid_-_3_januari_2014.pdf (geraadpleegd op 12 december 2024).

⁵⁶ *Ibid.*, 14.

⁵⁷ DE PEUTER B., DE SMEDT J. en BOUCHAERT G., *Handleiding beleidsevolutie. Deel 1: Evaluatiedesign en -management*, Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek Bestuurlijke Organisatie, 2007, 10-20.

⁵⁸ COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 29, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 12 december 2024).

28. Allereerst wordt het Jeugddelinquentiedecreet zelf geanalyseerd. In artikel 3 van Jeugddelinquentiedecreet worden de grondbeginselen uiteengezet, maar hieruit kunnen geen expliciete doelstellingen worden afgeleid.⁵⁹

Aangezien er geen expliciete doelstellingen zijn, heeft J. PUT, geïnspireerd door artikel 3 van het Jeugddelinquentiedecreet en de bijhorende Memorie van Toelichting, zelf acht basisdoelstellingen in kaart gebracht. De doelstellingen zijn als volgt: (1) de verantwoordelijkheid van de jongere als vertrekpunt, (2) duidelijke, snelle, constructieve en herstelgerichte reacties op jeugddelicten, (3) *evidencebased* werken, (4) een gedifferentieerd aanbod van reacties op jeugddelinquentie, (5) verschillende kaders en componenten om te reageren op een jeugddelict, (6) onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening, (7) subsidiariteit en gesloten opvang als last resort, en (8) belang van rechtswaarborgen en kwaliteitsvereisten bij de besluitvorming over de uitvoering van reactie op jeugddelicten.⁶⁰

Vervolgens heeft ook het Agentschap Opgroeien een poging gewaagd om de decretale doelstellingen te identificeren. Op 24 april 2019 publiceerden zij een YouTube-video waarin de tien kerndoelen van het toen nog nieuwe decreet werden gepresenteerd. De doelstellingen zijn als volgt: (1) snelle reactie, (2) duidelijke en afgebakende reactie, (3) subsidiaire aanpak, (4) verantwoordelijkheid en initiatief aan de jongere zelf laten, (5), herstelgerichte en constructieve reacties, (6) maximale betrokkenheid van alle betrokkenen, (7) maximale rechtswaarborgen voor minderjarigen, (8) inzetten op alternatieven voor uithandengeving, (9) geslotenheid als ultiem middel en (10) actief ondersteunen van jongeren in het opgroeien tot verantwoordelijke burgers.⁶¹

Uiteindelijk hebben de onderzoekers van het vooronderzoek elf decretale doelstellingen geselecteerd. Dit gebeurde op basis van tekstanalyse en de doelstellingen die door J. Put en het Agentschap Opgroeien in kaart zijn gebracht. Deze zijn met name: (1) voldoende en afdoende rechtswaarborgen voor minderjarige delictplegers, (2) een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd, (3) een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie, (4) subsidiariteit en plaatsing als last resort, (5) onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening, (6) verantwoordelijkheid van minderjarige delictplegers, (7) een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie, (8) een snel antwoord op jeugddelinquentie, (9) een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie, (10) een constructief antwoord op jeugddelinquentie, en (11) *evidencebased* werken.⁶²

⁵⁹ COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 29-30, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 23 april 2025); PLEYSIER S., 'Een 'evidence based' jeugddelinquentierecht: *what's in a name?*' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 178-179.

⁶⁰ PUT J., 'Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 14-18.

⁶¹ OPGROEIEN, 'Decreet jeugddelinquentierecht', *YouTube* 24 april 2019, <https://www.youtube.com/watch?v=WivdcEvOBNA> (geraadpleegd op 20 november 2024).

⁶² COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 29, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 5 december 2024).

1.2 Bespreking decretale doelstellingen

29. In het volgende deel van dit hoofdstuk worden de elf decretale doelstellingen van het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet uitgebreid besproken, met als doel een helder en volledig beeld te schetsen van hun inhoud en oorspronkelijke betekenis. Deze doelstellingen zijn gebaseerd op het vooronderzoek en de analyse van drie kernbronnen uit 2019, waaronder de Memorie van Toelichting, de interpretatie van J. PUT, en de communicatie van het Agentschap Opgroeien. Bij elke doelstelling is vervolgens onderzocht of latere wijzigingsdecreten of uitvoeringsbesluiten sinds 2019 bepaalde elementen hebben gewijzigd of aangevuld. Waar dit het geval is, wordt dit expliciet vermeld en toegelicht. Verder kan dit dus ook betekenen dat het decreet gewijzigd is, maar dit verandert niets aan de doelstelling. Met andere woorden: deze thesis vertrekt vanuit de oorspronkelijke decretale doelstellingen, aangevuld met een actualisatie waar recente wijzigingen dat vereisen.

1.2.1 Voldoende en afdoende rechtswaarborgen voor minderjarige delictplegers

30. De eerste doelstelling houdt in dat er voldoende en passende rechtswaarborgen moeten worden voorzien. Deze waarborgen zorgen ervoor dat essentiële principes worden gerespecteerd bij zowel de besluitvorming als de uitvoering van afhandelingen of reacties naar aanleiding van jeugddelicten.⁶³ Gezien de aard van de antwoorden die kunnen worden opgelegd, is er vrijwel altijd sprake van een inmenging in het recht op privé- en gezinsleven, zoals vastgelegd in artikel 22 van de Grondwet⁶⁴ en artikel 8 EVRM⁶⁵. Een dergelijke inmenging is uitsluitend gerechtvaardigd indien zij wettelijk is toegestaan en de vereiste rechtswaarborgen worden gerespecteerd.⁶⁶

31. Belangrijke pijlers binnen deze doelstelling zijn onder meer het concept van *Child-Friendly Justice*⁶⁷ en fundamentele beginselen zoals het legaliteitsbeginsel, het vermoeden van onschuld, rechtsbijstand door een advocaat in elke fase van de procedure, aandacht voor proportionaliteit en subsidiariteit. Minderjarigen mogen nooit hun wettelijke garanties verliezen, zelfs niet als er wordt beargumenteerd dat het in hun vermeend belang zou zijn.⁶⁸

---

⁶³ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 20-25, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; PUT J., 'Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 17-18.

⁶⁴ Art. 22 Gecoördineerde Grondwet 17 februari 1994, BS 17 februari 1994.

⁶⁵ Art. 8 Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, BS 19 augustus 1955 (hierna: EVRM).

⁶⁶ DE HERT P., *Artikel 8 EVRM en het Belgische recht. De bescherming van privacy, gezin, woonst en communicatie*, Mys & Breesch, 1998, 9-16; KU LEUVEN, 'Wat is het recht op de eerbiediging van het privéleven', *Belgische grondwet* 2025, <https://www.belgischegrondwet.be/themas/privacy/juridische-verdieping#beperkingen> (geraadpleegd op 3 februari 2025).

⁶⁷ COUNCIL OF EUROPE, Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, 9, <https://rm.coe.int/16804b2cf3>; Zie ook Richtlijn (EU) nr. 2013/48 van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsbeneming en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming, *Pb.L.* 6 november 2013; Richtlijn (EU) nr. 2016/800 van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2016 betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure, *Pb.L.* 25 mei 2016.

⁶⁸ Art. 40 Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, BS 17 januari 1992 (hierna: IVRK).

32. In de volgende alinea's worden de verschillende rechtswaarborgen besproken, in de volgorde zoals uiteengezet in de Memorie van Toelichting bij het oorspronkelijke Jeugddelinquentiedecreet.

Legaliteitsbeginsel

33. Het legaliteitsbeginsel, ook wel het wettigheidsbeginsel genoemd, is een algemeen rechtsbeginsel in het strafrecht⁶⁹, maar ook in het jeugddelinquentierecht.⁷⁰ Dit beginsel kan opgesplitst worden in twee principes: *nullum crimen sine lege*, wat betekent dat er geen misdrijf is zonder wet⁷¹, en *nulla poena sine lege*, wat inhoudt dat er geen straf kan worden opgelegd zonder wettelijke basis⁷².⁷³ Het beginsel is ook vastgelegd in zowel het EVRM als het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (hierna: BUPO-verdrag).⁷⁴

Daarnaast geldt dat gedragingen pas strafbaar kunnen worden gesteld wanneer de relevante wetten, decreten of ordonnanties zijn aangenomen door een democratisch verkozen orgaan.⁷⁵ Dit komt overeen met het *lex certa*-beginsel, dat als voorwaarde stelt dat een strafwet voldoende gedetailleerd en duidelijk moet zijn, zodat de rechtszekerheid gewaarborgd is en men weet welke gedragingen strafbaar zijn.⁷⁶ Ook geldt er een verbod op de retroactieve werking van strafwetten, wat inhoudt dat, wanneer een strengere strafwet wordt ingevoerd, de oude wet van toepassing blijft op feiten die voor de invoering van de nieuwe wet zijn gepleegd. Omgekeerd geldt dat een minder strenge strafwet wel van toepassing is op feiten die vóór de wijziging hebben plaatsgevonden.⁷⁷

34. Hoewel het legaliteitsbeginsel een centrale doelstelling van het Jeugddelinquentiedecreet vormt, stelde het Grondwettelijk Hof in 2021 toch een schending van dat beginsel vast. Het betrof de mogelijkheid om jongeren tussen twaalf en zestien jaar op basis van zogenaamde 'uitzonderlijke omstandigheden' een langdurige gesloten begeleiding op te leggen. Het Hof oordeelde dat deze formulering te vaag en onvoldoende voorspelbaar was, waardoor minderjarigen hun gedrag hierop niet adequaat konden afstemmen.⁷⁸ In reactie op deze vaststelling werd het decreet gewijzigd via het Wijzigingsdecreet van 19 november 2021, waarin een limitatieve lijst van misdrijven werd opgenomen waarvoor langdurige gesloten begeleiding nog mogelijk is in deze leeftijdsgroep. Hiermee

⁶⁹ Art. 2 wet 8 juni 1867 betreffende het strafwetboek, BS 9 juni 1867.

⁷⁰ Art. 40, (2, (a) IVRK; VEECKMANS K., *De doorwerking van het strafrecht in het jeugddelinquentierecht*, doctoraat KU Leuven, 2022, 197, https://kuleuven.limo.libis.be/discovery/fulldisplay?docid=lirias3768416&context=SearchWebhook&vid=32KUL_KUL:Lirias&lang=en&search_scope=lirias_profile&adaptor=SearchWebhook&tab=LIRIAS&query=any,contains,lirias3768416.

⁷¹ Art. 12, lid 2 Gecoördineerde Grondwet 17 februari 1994, BS 17 februari 1994.

⁷² Art. 49, lid 1 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie van 26 oktober 2012, Pb.L. 7 juni 2016, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>; Art. 14 Gecoördineerde Grondwet 17 februari 1994, BS 17 februari 1994.

⁷³ BIMNET C., DE MEYST D., SMET S., THEUNIS J., VANCLEEF S., VANDERSTEEGEN L., VERBIST S. en VRANCKEN M., 'De toetsing aan grondrechten door het Grondwettelijk Hof. Overzicht van rechtspraak 2018', *TBP* 2020/3, 139; VERBRUGGEN F. en VERSTRAETEN R., *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Intersentia, 2020, 22.

⁷⁴ Art. 15, 1° Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 16 december 1966, BS 6 juli 1983 (hierna: BUPO-verdrag); Art. 7 EVRM.

⁷⁵ CLAES E., *Legaliteit en rechtsvinding in het strafrecht: een grondslagentheoretische benadering*, Universitair Pers, 2003, 15.

⁷⁶ GwH 28 januari 2015, nr. 9/2015, B.13; DE JONCKHEERE M. en DEBERSAQUES G., *Inleiding tot het recht*, die Keure, 2019, 145; VERBRUGGEN F. en VERSTRAETEN R., *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Intersentia, 2020, 2-20.

⁷⁷ Art. 2, lid 1 wet 8 juni 1867 betreffende het strafwetboek, BS 9 juni 1867, *err.*, BS 5 oktober 1867.

⁷⁸ GwH 11 februari 2021, nr. 22/2021, B.55.3.

werd tegemoetgekomen aan het door het Hof geconstateerde gebrek aan rechtszekerheid en voorspelbaarheid.⁷⁹

Vermoeden van onschuld

35. Vermoeden van onschuld houdt in dat wanneer de minderjarige een jeugddelict pleegt, deze onschuldig wordt geacht totdat het tegendeel is bewezen.⁸⁰ Bovendien kan de jeugdrechtbank ook pas een sanctie opleggen nadat er een tegensprekelijke discussie heeft plaatsgevonden over de schuld.⁸¹ Er kan bijgevolg geen onmiddellijke bestraffing worden opgelegd.⁸²

Rechtsbijstand door advocaat in elke fase

36. Het recht op informatie of juridische ondersteuning van een advocaat draagt bij aan de versterking van de rechtswaarborgen voor minderjarige delictplegers, aangezien dit invloed heeft op de manier waarop jongeren en vaak ook hun ouders worden behandeld.⁸³ Dit vereist specifieke deskundigheid van de advocatuur, met inachtneming van zowel de doelgroep als de aard van het delict. Daarom wordt verwacht dat advocaten die minderjarigen bijstaan in zaken van jeugddelicten, de Bijzondere Opleiding Jeugd- en Kinderrechten hebben gevolgd en een certificaat in dit vakgebied hebben behaald.⁸⁴ Bovendien moet rechtsbijstand voor minderjarige delictplegers kosteloos en beschikbaar zijn in alle fase van het proces, van het politieverhoor, tot en met de zitting bij de jeugdrechtbank.⁸⁵

Proportionaliteit

37. Proportionaliteit heeft betrekking op de balans tussen de reactie op een jeugddelict aan de ene kant en de ernst van het gepleegde delict en de geleden schade aan de andere kant⁸⁶, al is er geen eenduidige definitie van het begrip (*infra* nr. 68). Het is belangrijk op te merken dat het

⁷⁹ LEENKNECHT J. en VEECKMANS K., 'Jeugddelinquentiedecreet: Schending belang van het kind en legaliteitsbeginsel, maar fundamenteën blijven overeind', *NjW* 2021/443, 425-426.

⁸⁰ Art. 40, lid 2, b), i) IVRK; Art. 6.2 EVRM; VEECKMANS K., *De doorwerking van het strafrecht in het jeugddelinquentierecht*, doctoraat KU Leuven, 2022, 196-197, https://kuleuven.limo.libis.be/discovery/fulldisplay?docid=lirias3768416&context=SearchWebhook&vid=32KUL_KUL:Lirias&lang=en&search_scope=lirias_profile&adaptor=SearchWebhook&tab=LIRIAS&query=any,contains,lirias3768416.

⁸¹ VAN DER MUSSELE E., 'Advocaat voor minderjarigen: praktijk en beroepsregels' in JANSSENS E., DECOCK G., DE PUYDT A., D'HOOGE C., VAN DER MUSSELE E. en VANDUFFEL V., *Handboek voor de advocaat-stagiair. Jeugdrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 186.

⁸² Art. 3, § 5, lid 3 Jeugddelinquentiedecreet; LEENKNECHT J. en VEECKMANS K., 'Jeugddelinquentiedecreet: Schending belang van het kind en legaliteitsbeginsel, maar fundamenteën blijven overeind', *NjW* 2021/443, 427-428.

⁸³ Zie bv. Art. 11, § 2, lid 1 en art. 12, § 1, lid 4, 1° Jeugddelinquentiedecreet *juncto* art. 52ter, lid 2 federale Jeugdbeschermingswet; ALOFS E. en DE BUS S., 'De procespositie van de minderjarige in het jeugdrecht', *T.Fam.* 2022/5, 151.

⁸⁴ BOSMANS L., 'Bijzondere opleiding jeugd- en kinderrechten', *ordevanVlaamseBalies* 2024, <https://www.ordevanvlaamsebalies.be/nl/kennisbank/opleidingen/gecertificeerde-opleidingen/bijzondere-opleiding-jeugdrecht> (geraadpleegd op 5 december 2024); ORDE VAN DE VLAAMSE BALIES, 'Opleidingsreglement. Bijzondere opleiding jeugd- en kinderrechten 2024-2025', *ordevandevlaamsebalies* 2024, https://www.ordevanvlaamsebalies.be/nl/fetch-asset?path=ovb/Documenten/opleidingen/2024-01-25-Opleidingsreglement-BOJ-2024-2025_V3.pdf (geraadpleegd op 19 februari 2025).

⁸⁵ Art. 1, § 4 KB 18 december 2003 tot vaststelling van de voorwaarden van de volledige of gedeeltelijke kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand en de rechtsbijstand, *BS* 24 december 2003; ORDE VAN DE VLAAMSE BALIES, 'Wat zijn mijn rechten? Gids voor minderjarigen die voor de rechter verschijnen', *ordevanVlaamsebalies* 2021, <https://www.ordevanvlaamsebalies.be/nl/fetch-asset?path=ovb/Documenten/burgerlijk-recht/Wat-zijn-mijn-Rechten-BrochurefinaleNL.pdf> (geraadpleegd op 13 mei 2025).

⁸⁶ Art. 3, § 2, 3° Jeugddelinquentiedecreet.

proportionaliteitsvereiste in het Jeugddelinquentiedecreet niet wordt bereikt door *tarifiering*⁸⁷, maar door het invoeren van een maximale duur voor de reactie op een jeugddelict.⁸⁸ In het Jeugddelinquentiedecreet wordt geprobeerd om ook de maturiteit van de jeugdige verdachte in overweging te nemen.⁸⁹ Het is daarbij essentieel om te benadrukken dat maturiteit niet hetzelfde is als leeftijd. De leeftijd is een objectieve maat die aangeeft hoe lang iemand heeft geleefd, terwijl maturiteit verwijst naar de emotionele en mentale ontwikkeling van een persoon.⁹⁰ Dit betekent dat het aan de jeugdrechter of jeugdrechtbank is om de algehele ontwikkeling van de minderjarige delictpleger te beoordelen, waarbij zij zich baseren op informatie over de persoonlijkheid en de context.⁹¹ De proportionaliteitsvereiste speelt ten slotte niet alleen een rol bij de straftoemeting, maar ook bij eventuele herzieningen van de reactie.⁹²

Subsidiariteit

38. Subsidiariteit is een fundamenteel beginsel dat bepaalt dat vrijheidsbenemende maatregelen jegens kinderen alleen als uiterste middel mogen worden toegepast, wanneer minder ingrijpende alternatieven tekortschieten. Bovendien mag een vrijheidsbenemende maatregel slechts voor de kortst mogelijke duur worden opgelegd.⁹³ Om deze doelstelling te waarborgen, hanteert het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet een duidelijke rangorde tussen de verschillende reacties en afhandelingsmogelijkheden die een jeugdrechter, jeugdrechtbank en/of het OM kunnen opleggen als respons op een jeugddelict.⁹⁴ Het decreet is zodanig gestructureerd dat de reactie op een jeugddelict steeds zwaarder wordt naarmate men verder omhoog gaat in de artikelen. Het is daarbij essentieel dat er voldoende alternatieven beschikbaar zijn om vrijheidsberoving te vermijden, wat met het Jeugddelinquentiedecreet wordt verwezenlijkt.⁹⁵ Binnen het subsidiariteitsbeginsel wordt de

---

⁸⁷ Dit is een systeem waarbij bepaalde jeugddelicten strikt worden gekoppeld aan een bepaalde duur of zwaarte van sancties.

⁸⁸ Zie Art. 20, § 2, lid 3 Jeugddelinquentiedecreet; DE BUS S. en PUT J., 'Verhouding jeugddelinquentie en jeugdhulp: de derde interventiegrond', *Panopticon* 2020/41, 479.

⁸⁹ Art. 16, § 1, 3° Jeugddelinquentiedecreet.

⁹⁰ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 630.

⁹¹ § 29 General Comment No. 12 van het Comité voor de Rechten van het Kind van 20 juli 2009 betreffende de 'The right of the child to be heard of 20 juli 2009', *UN Doc.* CRC/C/GC/12, 2009, https://documents.un.org/api/symbol/access?s=CRC/C/GC/12&l=en&i=CRC/C/GC/12_5106167; VEECKMANS K., *De doorwerking van het strafrecht in het jeugddelinquentierecht*, doctoraat KU Leuven, 2022, 196-197, https://kuleuven.limo.libis.be/discovery/fulldisplay?docid=lirias3768416&context=SearchWebhook&vid=32KUL_KUL:Lirias&lang=en&search_scope=lirias_profile&adaptor=SearchWebhook&tab=LIRIAS&query=any,contains,lirias3768416.

⁹² Art. 18, § 2, lid 8 Jeugddelinquentiedecreet; MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 24-25, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; VLAAMSE JEUGDRAAD, Advies op het voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, 6 september 2017, nr. 1709, 146.

⁹³ Zie o.a. Art. 37, b) IVRK; Regel 18 en 19 Resolutie 40/33 Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 29 november 1985 betreffende de 'Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice', *UN Doc.* A/RES/40/33, 1985 (hierna: Beijing Rules); §§ 73, 77 en 78 General Comment No. 24 van het Comité voor de Rechten van het Kind van 18 september 2019 betreffende de 'children's rights in the child justice system', *UN Doc.* CRC/C/GC/24, 2019,

https://documents.un.org/api/symbol/access?s=CRC/C/GC/24&l=en&i=CRC/C/GC/24_4103268 (hierna: GC nr. 24); EUROPEAN UNION, Practical guide on the infringement of the subsidiarity principle, 2020, <https://portal.cor.europa.eu/subsidiarity/publications/documents/guide%20on%20subsidiarityfinal.pdf>; Art. 3, § 5, lid 1 Jeugddelinquentiedecreet; CARTUYVELS Y., CHRISTIAENS J., DE FRAENE D. en DUMORTIER E., 'Juvenile Justice in Belgium seen through the sanctions looking-glass' in CARTUYVELS Y. en BAILLEAU F. (eds.), *The Criminalization of Youth. Juvenile Justice in Europe, Turkey and Canada*, VUBpress, 2010, 29-58, <http://hdl.handle.net/2078.3/147048>.

⁹⁴ PUT J., *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 349; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht. Een benadering in context*, Intersentia, 2021, 592-594.

⁹⁵ Zie bv. het verval van de strafvordering na uitvoering van voorwaarden en het positief project op parketniveau.

opvoedingsverantwoordelijkheid van ouders onderstreept, aangezien dit wordt beschouwd als een geschikte methode om de slagingskans van minder ingrijpende interventies te verhogen.⁹⁶

1.2.2 Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd

39. Zoals eerder aangegeven heeft de Vlaamse Gemeenschap besloten af te stappen van het traditionele beschermingsmodel (*supra* nr. 6). In plaats daarvan is gekozen voor een gedifferentieerd aanbod, bestaande uit verschillende componenten en kaders.⁹⁷ Er zijn drie specifieke kaders gedefinieerd in de Memorie van Toelichting, namelijk 'herstel', 'sancties' en 'zorg en beveiliging'.⁹⁸ De tweede doelstelling is dan ook het aanbieden van deze drie kaders die, afhankelijk van de situatie, al dan niet gecombineerd kunnen worden ingezet.

40. Allereerst wordt met deze doelstelling een belangrijk onderscheid gemaakt tussen een antwoord op een jeugddelict en jeugdhulpverlening (*infra* nrs. 44-45). Ten tweede moet constructief sanctioneren onderscheiden worden van de herstelrechtelijke reactie op een jeugddelict (*infra* nrs. 52-55). Er wordt gestreefd naar het geven van maximale prioriteit aan herstelrechtelijke reacties, waarbij zowel het slachtoffer als de dader de mogelijkheid krijgen om samen naar een oplossing te zoeken.⁹⁹ Ten slotte wordt het kader van zorg en beveiliging vooropgesteld als reactie op een jeugddelict wanneer de jeugdige dader zijn oordeelsvermogen ernstig is aangetast. In dergelijke gevallen wordt de jongere niet als verantwoordelijk voor zijn daden beschouwd en is er nood aan gespecialiseerde jeugdpsychiatrische zorg.¹⁰⁰ De jeugdrechter of jeugdrechtbank zal geen reactie opleggen, maar kiezen voor een alternatieve benadering, met het oog op adequate ondersteuning en bescherming.¹⁰¹

---

⁹⁶ Art. 3, § 4 Jeugddelinquentiedecreet; KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies betreffende de beleidsnota Justitie en Handhaving 2024-2029: Reflecties vanuit kinderrechtenperspectief, 2 december 2024, nr. 2024-2025/05, 5-6, https://www.kinderrechten.be/sites/default/files/202412/Advies_2024_2025_05_Beleidsnota%20Justitie%2024-2029.pdf; DE SMET B., 'Gemis aan toezicht van ouders en opvoeders' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 79-89.

⁹⁷ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 12-13, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; PUT J., 'Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 16; In 2024 werd er zelfs een voorontwerp op tafel gelegd waarbij de ouders van minderjarige kinderen betrokken bij een jeugddelict verplicht zijn om te verschijnen voor de jeugdrechter. Zie Voorontwerp van decreet tot wijziging van artikel 51 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade en artikel 15 van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de verschijningsplicht voor ouders, VL.PARL., 2023-2024, 3 mei 2024, nr. 0633/2BIS.

⁹⁸ Zie o.a. GOEDSEELS E., *Jeugdrechtmodellen in theorie en praktijk. Een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters*, doctoraat KU Leuven, 2015, 38-39, https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/487479/1/Proefschrift_maart+2015_Eef+Goedseels.pdf.

⁹⁹ Art. 29, § 1, lid 2 Jeugddelinquentiedecreet.

¹⁰⁰ Zie bv. KERKHOF M., 'Een geesteszieke delictpleger: een antwoord in het jeugddelinquentierecht?', *TJK* 2019/2, 201-207.

¹⁰¹ Art. 25/1 Jeugddelinquentiedecreet; DE SMET B., 'Plaatsen van minderjarigen in een instelling' in X., *Strafrecht en strafvervolgung. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 242-251.

1.2.3 Een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie

41. De derde doelstelling betreft het creëren van een divers aanbod van alternatieven voor vrijheidsberovende maatregelen, die zowel toepasbaar zijn door het OM als de jeugdrechters en jeugdrechtbanken.¹⁰² Zo richt het Jeugddelinquentiedecreet zich niet alleen op het opleggen van maatregelen, sancties of afhandelingsmogelijkheden aan de jongeren, maar ook op het bewustmaken van ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken van hun verantwoordelijkheden.¹⁰³ Daarnaast dient altijd gemotiveerd te worden waarom een bepaald 'antwoord' wordt gekozen, zodat de beslissing zo objectief mogelijk is.¹⁰⁴ Verder worden de afhandelingsmogelijkheden op parketniveau uitgebreid¹⁰⁵ en zal de jongere de kans krijgen om actief betrokken te worden bij zijn eigen hersteltraject¹⁰⁶.

42. Bij deze doelstelling moet ook de flexibiliteit van het aanbod van reacties en afhandelingen benadrukt worden. Hierbij wordt rekening gehouden met wetenschappelijke bevindingen en actuele inzichten. Een voorbeeld hiervan is de toenemende aandacht voor cyberdelicten.¹⁰⁷

1.2.4 Subsidiariteit en plaatsing als *last resort*

43. Subsidiariteit en plaatsing als *last resort* heeft betrekking op het feit dat een gesloten opvang enkel als *ultimum remedium* mag worden toegepast (*supra* nr. 38).¹⁰⁸ Een dergelijke reactie wordt dus opgelegd door de jeugdrechter of jeugdrechtbank, waarbij de minderjarige voor een vastgelegde periode zijn vrijheid van komen en gaan verliest.¹⁰⁹ Hoewel het decreet reeds in 2019 voor een deel in werking trad, moet worden benadrukt dat de bepalingen rond gesloten plaatsing pas op 1 maart 2023 effectief in werking zijn getreden. Tot dan bleef men voor vrijheidsberoving noodgedwongen

¹⁰² MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 11-12, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; PUT J., 'Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 1; Zie bv. Decr.Vl. 19 april 2024 tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de opheffing van de leeftijdsgrens en de mogelijkheid van elektronische monitoring in de fase van de voorlopige rechtspleging en overige wijzigingen, BS 13 mei 2024 die door de invoering van elektronische monitoring een meer gedifferentieerd aanbod mogelijk maakt in Vlaanderen.

¹⁰³ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 11, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; LOOSVELDT G., *Actieplan Jeugddelinquentie en bestraffing van ouders. Diverse bedenkingen*, Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee), 2023, 13-20.

¹⁰⁴ Art. 16, § 1, lid 1 Jeugddelinquentiedecreet.

¹⁰⁵ DE WAELE D., 'Naar een versterkte positie van het jeugdparquet?' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 45-46.

¹⁰⁶ Zie bv. JEUGDHULP, 'Samen op weg naar herstel', *jeugdhulp* 2022, 23, <https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/handleiding-samen-op-weg-naar-herstel.pdf> (geraadpleegd op 23 april 2025).

¹⁰⁷ Zie bv. CENTRE FOR CYBER SECURITY BELGIUM, 'Cybersecuritystrategie België 2.0 2021-2025', *news.belgium* mei 2021, https://news.belgium.be/sites/default/files/news-items/attachments/2021-05/CCB_Strategie%202.0_NL_DP6.pdf (geraadpleegd op 23 april 2025).

¹⁰⁸ Art. 20 en 29 Jeugddelinquentiedecreet; MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 16-20, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; ABDURRACHMAN H., AMZANI A.I., SUDEWO F.A., ARAVIK H. en KHASANAH N., 'Application of Ultimum Remedium Principles in Progressive Law Perspective', *International Journal of Criminology and Sociology* 2021/10, 1012-1022; HOFKENS L. en MENTEN N., 'De (vervangende) sanctie van gesloten begeleiding en de aansprakelijkheid van ouders: een blik op de toepassingsproblemen en de toekomst', *TJK* 2025/1, 94-103.

¹⁰⁹ DE SMET B., 'Plaatsen van minderjarigen in een instelling' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 136-139.

terugvallen op de federale Jeugdbeschermingswet van 1965.¹¹⁰ Jongeren in een verontrustende opvoedingssituatie kunnen sindsdien enkel nog geplaatst worden in een gemeenschapsinstelling als onderdeel van een kortdurende herstelgerichte time-out van maximaal veertien dagen.¹¹¹ Vanaf 2023 is de maatregel van gesloten begeleiding dus duidelijk als sanctie gepositioneerd.¹¹²

1.2.5 Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening

44. Er moet een duidelijk onderscheid bestaan tussen een MOF en een verontrustende situatie.¹¹³ Met de inwerkingtreding van het Jeugddelinquentiedecreet werd een einde gemaakt aan de vermenging van minderjarige delictplegers en minderjarigen in een verontrustende leefsituatie.¹¹⁴ De afbakening van beiden wordt beschreven in hun eigen decreten: de doelgroep van integrale jeugdhulp in het Decreet Integrale Jeugdhulp en de doelgroep van jeugddelicten in het Jeugddelinquentiedecreet.¹¹⁵ Toch is het niet uitgesloten dat er een verbinding mogelijk blijft tussen jeugdhulpverlening en jeugddelinquentierecht.¹¹⁶ De kern van deze doelstelling is dat er twee aparte kaders bestaan, elk met hun eigen uitgangspunten en benadering. Tegelijkertijd zijn deze kaders flexibel en kunnen ze worden gecombineerd waar nodig. De verbinding tussen beide kaders wordt onder andere mogelijk gemaakt door de invoering van een derde vorderingsgrond voor gerechtelijke jeugdhulp.¹¹⁷ Hiermee kan het OM, wanneer het vermoedt dat een jongere zich niet alleen in een jeugddelinquentieprocedure maar ook in een verontrustende situatie bevindt, de jeugdrechter inschakelen.¹¹⁸ Daardoor kunnen beide trajecten, jeugddelinquentie en jeugdhulpverlening, zowel gelijktijdig als opeenvolgend worden ingezet.¹¹⁹

¹¹⁰ Art. 37 federale Jeugdbeschermingswet; HOFKENS L., '[Jeugddelinquentie] Samenplaatsing of gescheiden plaatsing van MOF en VOS jongeren in een gesloten jeugdinstituut: wat is kinderrechtenproof?', *TJK* 2021/3, 162-178.

¹¹¹ Art. 40, § 2 Jeugddelinquentiedecreet; Art. 8 B.VI.Reg. 5 april 2019 tot inrichting van de gemeenschapsinstellingen en tot uitvoering van diverse bepalingen van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 3 juli 2019; D'HOOGHE C. en DE PUYDT A., 'Het nieuwe jeugddelinquentierecht in Vlaanderen' in JANSSENS E., DECOCK G., DE PUYDT A., D'HOOGHE C., VAN DER MUSSELE E. en VANDUFFEL V., *Handboek voor advocaat-stagiair 2019-2020. Jeugdrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 66; HOFKENS L., 'Gescheiden plaatsing van VOS- en MOF-jongeren: onvolledige uitbouw veilig verblijf gooit voorlopig roet in het eten', *Juristenkrant* 2022/453, 2-3.

¹¹² DE SMET B., 'Plaatsen van minderjarigen in een instelling' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 126-129; PUT J., 'Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 24-25.

¹¹³ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 12-14, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; PUT J., 'Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 16.

¹¹⁴ HOFKENS L., 'Gescheiden plaatsing van VOS- en MOF-jongeren: onvolledige uitbouw veilig verblijf gooit voorlopig roet in het eten', *Juristenkrant* 2022/453, 1-3.

¹¹⁵ Art. 5 Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013 (hierna: Decreet Integrale Jeugdhulp); Art. 2 Jeugddelinquentiedecreet.

¹¹⁶ BOSMAN J., 'De verhouding van jeugddelinquentie met jeugdhulp' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 146-154.

¹¹⁷ Art. 47, 3° Decreet Integrale Jeugdhulp; Art. 81 Jeugddelinquentiedecreet; DE WAELE D., 'Naar een versterkte positie van het jeugdparket?' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaams jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 59-60.

¹¹⁸ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 14, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; DE SMET B., 'Opleggen en opvolgen van voorwaarden als reactie op een jeugddelict' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 201-202.

¹¹⁹ DE SMET B., 'Opleggen en opvolgen van voorwaarden als reactie op een jeugddelict' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 202-205.

45. De verbinding tussen jeugdhulpverlening en het jeugddelinquentierecht wordt ook versterkt door te werken met voorwaarden die de jeugdige delictpleger moet naleven. Deze voorwaarden zijn een alternatief voor een reactie of een afhandelingsmogelijkheid en wordt in het strafrecht voor volwassenen probatie genoemd.¹²⁰ Tegelijkertijd wordt vooraf een alternatieve sanctie of maatregel vastgesteld indien de jongere de voorwaarden niet naleeft.¹²¹ Zo weet de delictpleger precies wat de consequenties zijn bij niet-naleving.¹²²

1.2.6 Verantwoordelijkheid van minderjarige delictplegers

46. Eén van de belangrijkste doelstellingen van het Jeugddelinquentiedecreet is het erkennen van de verantwoordelijkheid van jongeren voor hun daden en gevolgen ervan.¹²³ De minderjarige delictpleger moet expliciet worden gezien als een verantwoordelijke jongere, en niet als een handelingsonbekwame die beschermd moet worden door zijn ouders.¹²⁴ Zoals bijna elke doelstelling insinueert, moeten alle antwoorden op een jeugddelict dienen gericht te zijn op de schade die de jongere heeft veroorzaakt aan de maatschappij en aan het slachtoffer. De manier waarop het begrip 'verantwoordelijkheid' wordt ingevuld op zowel minderjarige delictplegers als andere betrokkenen, hangt niet los van hoe we als samenleving in het algemeen naar kinderen en jongeren kijken. Het is namelijk nauw verbonden met hoe we als maatschappij jongeren actief ondersteunen in hun ontwikkeling tot verantwoordelijke burgers.¹²⁵

47. Minderjarige delictplegers worden in Vlaanderen geacht verantwoordelijkheid te kunnen dragen vanaf hun twaalfde levensjaar.¹²⁶ Daarnaast wordt het jeugddelinquentierecht in principe alleen toegepast op jongeren tot en met achttien jaar (*infra* nr. 97). Alleen jeugddelicten die vóór deze leeftijd zijn gepleegd, kunnen worden bestraft met een afhandeling of reactie zoals beschreven in het Jeugddelinquentiedecreet.¹²⁷ Tot voor kort werden er in het Jeugddelinquentierecht leeftijdsgrenzen bepaald voor het opleggen en uitvoeren van antwoorden op jeugddelicten.¹²⁸ In de regel mocht een antwoord niet voortduren na het bereiken van de leeftijd van 23 jaar, met enkele

---

¹²⁰ BOSMAN J., 'De verhouding van jeugddelinquentie met jeugdhulp' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaams jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 153-154.

¹²¹ Art. 25 Jeugddelinquentiedecreet.

¹²² DECOCK G. en VAN RUMST S., 'Jeugddelinquentie 2020: een straffer Vlaanderen', *TJK* 2020, 223-224.

¹²³ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 5-7, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; PUT J., 'Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 14-15.

¹²⁴ Art. 3, § 1, 1° Jeugddelinquentiedecreet.

¹²⁵ Zie o.a. VLAAMSE JEUGDRAAD, 'Onze Missie', *Vlaamse Jeugdraad* 2024, <https://vlaamsejeugdraad.be/nl/onze-missie-en-visie> (geraadpleegd op 5 december 2024).

¹²⁶ Art. 4, § 2, lid 1 Jeugddelinquentiedecreet; MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 6, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; JO VANDEURZEN, 'Persmededeling van Jo Vandeurzen, Vlaamse minister van welzijn, volksgezondheid en gezin: Jonge delictplegers: meer verantwoordelijk en meer kansen om het goed te maken', *nicc.gov* 2017, https://nicc.fgov.be/upload/images/Agenda/5-_persmededeling_jo_vandeurzen.pdf (geraadpleegd op 19 februari 2025).

¹²⁷ Art. 2, 10° Jeugddelinquentiedecreet.

¹²⁸ Art. 19, lid 2 Jeugddelinquentiedecreet.

uitzonderingen.¹²⁹ Sinds het Wijzigingsdecreet van 19 april 2024 zijn deze grenzen echter opgeheven.¹³⁰ Deze ingreep kwam er vanuit de vaststelling dat een maximale leeftijdsgrens niet langer past binnen de doelstellingen van het jeugddelinquentierecht. Zeker bij ernstige feiten is begeleiding vaak ook ná de meerderjarigheid nodig, onder meer met het oog op recidivevermindering, verantwoordelijkheid en herstel.¹³¹ Tegelijk wordt in meerdere adviezen van bevoegde instanties gewaarschuwd dat deze afschaffing haaks kan staan op de oorspronkelijke filosofie van het jeugddelinquentierecht, dat net uitging van een snelle, duidelijke en afgebakende aanpak.¹³²

48. Hoewel jongeren zelf verantwoordelijkheid moeten nemen, blijven ook ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken een rol spelen.¹³³ Er is sprake van gedeelde verantwoordelijkheid, waarbij het gezin als een geheel wordt gezien en gezamenlijk verantwoordelijk kan zijn.¹³⁴

1.2.7 Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie

49. De duidelijkheid van een reactie op jeugddelict hangt samen met de norm die is overtreden en de schade die de maatschappij en het slachtoffer ervaren.¹³⁵ Het normbevestigend karakter van een antwoord is een centrale doelstelling doorheen het Jeugddelinquentiedecreet. Met andere woorden, het bevestigen of herbevestigen van de norm is het uitgangspunt.

50. Het beginsel van proportionaliteit is hierbij essentieel, waarbij de maximale duur van een antwoord van tevoren duidelijk moet worden vastgesteld (*supra* nr. 37). Daarnaast is het belangrijk voor de delictpleger om te begrijpen waarom er wordt ingegrepen, op welke basis een specifieke afhandeling of reactie wordt gekozen en wat de gevolgen daarvan zijn. Een duidelijk antwoord wordt verder bevorderd door begrijpelijke taal te gebruiken in de communicatie (*infra* nr. 117).¹³⁶ Tot slot

¹²⁹ DROITS QUOTIDIENS LEGAL DESIGN, 'Vlaams jeugddelinquentierecht aangescherpt', *polinfo kluwer* 2024, <https://polinfo.kluwer.be/NewsView.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS301091491&lang=nl> (geraadpleegd op 7 mei 2025).

¹³⁰ Decr.VI. 19 april 2024 tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de opheffing van de leeftijdsgrens en de mogelijkheid van elektronische monitoring in de fase van de voorlopige rechtspleging en overige wijzigingen, *BS* 13 mei 2024.

¹³¹ MvT ontwerp van decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de opheffing van de leeftijdsgrens en de mogelijkheid van elektronische monitoring in de fase van de voorlopige rechtspleging en overige wijzigingen, VL.PARL., 2023-2024, 13 mei 2024, nr. 2013/1, 7-9, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementair-werk/documenten/alle-documenten?aggregaat%5B%5D=Voorstel%20of%20ontwerp%20van%20decreet&query=jeugddelinquentie>.

¹³² VLAAMSE RAAD WVG, Advies wijzigingen decreet jeugddelinquentierecht, 12 juli 2023, nr. 59499, 9, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/59499>; VLAAMSE JEUGDRAAD, Advies over Wijzigingsdecreet jeugddelinquentie, 6 september 2023, nr. 2308, 8-9, <https://vlaamsejeugdraad.be/storage/files/5dc0d7be-be04-4291-943d-8927cb7acff3/2308-advies-wijzigingsdecreet-jeugddelinquentie.pdf>.

¹³³ MENTEN N., 'Ouders van jeugddelinquenten: straffe actie nodig?', *TJK* 2023/3, 165-170; DE BOND T W., 'Werkstraffen voor ouders van jeugddelinquenten: (n)iets nieuws onder de zon?', *TJK* 2023/3, 157-164.

¹³⁴ Art. 3, § 4 en 18 Jeugddelinquentiedecreet; Dit wordt nu verder uitgewerkt in de beleidsnota Justitie en Handhaving 2024-2029 waarin minister Zuhair Demir meer tools wil geven aan rechters om ouders te wijzen op hun ouderlijke verantwoordelijkheid. Zie o.a. KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies over beleidsnota Justitie en Handhaving 2024-2029: Reflecties vanuit kinderrechtenperspectief, 2 december 2024, nr. 2024-2025/05, 5, https://www.kinderrechten.be/sites/default/files/202412/Advies_2024_2025_05_Beleidsnota%20Justitie%2024-2029.pdf.

¹³⁵ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 7-8, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; PUT J., 'Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 15.

¹³⁶ Art. 44/1, § 6 Jeugddelinquentiedecreet; Zie ook VLAAMSE JEUGDRAAD, Advies Voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, 4 oktober 2017, nr. 1709, 2-3,

moeten de reacties en afhandelingsmogelijkheden niet alleen helder zijn voor de minderjarige delictpleger, maar ook voor de slachtoffers, ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken, en de maatschappij.¹³⁷ Deze laatste doelstelling wordt verder verduidelijkt in het uitvoeringsbesluit van 2 september 2022, waarbij het slachtofferonthaal het slachtoffer dient te informeren over beslissingen tot herziening.¹³⁸

1.2.8 Een snel antwoord op jeugddelinquentie

51. Er moet snel gehandeld worden wanneer er een jeugddelict wordt gepleegd.¹³⁹ De minderjarige delictpleger mag immers zijn of haar verantwoordelijkheid niet ontlopen. Het is daarbij van belang dat de snelheid niet het legaliteitsbeginsel of andere waarborgen ondermijnt (*infra* vanaf nr. 129). Deze doelstelling heeft er ook voor gezorgd dat het OM meerdere afhandelingsmogelijkheden heeft gekregen door het Jeugddelinquentiedecreet¹⁴⁰ en dat er maximumduur is vastgelegd voor de voorbereidende rechtspleging¹⁴¹. Die termijn werd in een latere decreetswijziging verlengd van zes naar negen maanden, om realistische rechtsgang te combineren met rechtszekerheid.¹⁴² Snelheid blijft het doel, maar dat wordt flexibeler ingevuld.

1.2.9 Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie

52. Om een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord te bieden op jeugddelinquentie zowel op parketniveau als bij de jeugdrechter en jeugdrechtbank, is het essentieel om de nadruk te leggen op responsabilisering en individuele aansprakelijkheid.¹⁴³ Herstelrechtvaardigheid kan in het algemeen worden omschreven als een benadering waarbij alle betrokkenen gezamenlijk streven naar een gedeelde visie over hoe de veroorzaakte schade hersteld kan worden, met als doel het herstellen van de relaties en het bereiken van rechtvaardigheid.¹⁴⁴ Het is belangrijk te begrijpen dat de termen

---

<https://vlaamsejeugdraad.be/storage/files/6d997f77-6e7a-4502-8565-a0febfbdfa8e/1709-advies-voorontwerp-van-decreet-betreffende-het-jeugddelinquentierecht.pdf>.

¹³⁷ Op basis van het vooronderzoek bleek namelijk dat ouders weinig betrokken werden in de procedure. Zie COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 108, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezy1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 16 april 2025).

¹³⁸ B.VI.Reg. 2 september 2022 tot uitvoering van artikel 16 van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de aanwijzing van de dienst die het slachtoffer informeert over de beslissing tot herziening van een maatregel of sanctie, *BS* 19 december 2022.

¹³⁹ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 8, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; PUT J., 'Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 15.

¹⁴⁰ Art. 8-18 Jeugddelinquentiedecreet; DE WAELE D., 'Naar een versterkte positie van het jeugdparket?' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaams jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 41-56.

¹⁴¹ Art. 21 Jeugddelinquentiedecreet.

¹⁴² Voorstel van decreet tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat de voorbereidende rechtspleging betreft, VL.PARL., 2019-2020, 15 juli 2020, nr. 432/1, 1-4, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1416756>.

¹⁴³ Art. 12, 20 en 29 Jeugddelinquentiedecreet; MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 9-10, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

¹⁴⁴ CHAPMAN T., GELLIN M., AERTSEN I. en ANDERSON M., 'Protecting Rights, Restoring Respect and Strengthening Relationships: European Model for Restorative Justice with Children and Young People', *European Council for Juvenile Justice* 2015, 83-98; EUROPEAN FORUM FOR RESTORATIVE JUSTICE, 'Restorative justice and child justice', *euforumrj* 2020,

'herstelrechtelijk' en 'herstelgericht' niet hetzelfde zijn.¹⁴⁵ Een herstelrechtelijk aanbod richt zich op strafbare feiten en het herstellen van schade voor slachtoffers en de samenleving, als alternatief voor bestraffing. Herstelgericht werken daarentegen is breder van aard, gaat niet uitsluitend over criminaliteit en legt de nadruk op het opbouwen van relaties, gedeelde besluitvorming en een positief leefklimaat.¹⁴⁶

53. Daarnaast kan het herstelrechtelijk aanbod plaatsvinden onder 'dwang'¹⁴⁷, terwijl herstelbemiddeling en herstelgericht groepsoverleg (hierna: HERGO) specifiek in een vrijwillige context plaatsvinden.¹⁴⁸ Bovendien kan herstelbemiddeling en HERGO in elke fase van de vervolging van een jeugddelict worden gezien als een 'recht op herstel'.¹⁴⁹ Dit biedt het slachtoffer, indien gewenst, de mogelijkheid om maximaal betrokken te worden bij het proces.¹⁵⁰

1.2.10 Een constructief antwoord op jeugddelinquentie

54. Constructieve reacties verwijzen naar de positieve impuls die wordt gegeven aan de minderjarige delictpleger en die tegelijkertijd tegemoetkomt aan de belangen van alle betrokkenen in het jeugddelinquentieproces, zoals de belangen van het slachtoffer, de dader en de samenleving als geheel.¹⁵¹ Het is cruciaal hoe jongeren worden behandeld en in hoeverre er daadwerkelijk naar de vermoedelijke delictpleger wordt geluisterd.¹⁵² Er moet namelijk gekeken worden naar wat de minderjarige kan leren uit de afhandeling of reactie die wordt opgelegd.¹⁵³ Er moet voldoende tijd en ruimte zijn, zodat de jongeren zelf de aanzet kunnen geven bij het vormgeven van het antwoord op het jeugddelict, met aandacht voor hun eigen sterke en zwakke kwaliteiten. Hierbij worden de

---

<https://www.euforumrj.org/sites/default/files/202011/Thematic%20Brief%20on%20Restorative%20on%20Child%20Justice.pdf> (geraadpleegd op 16 april 2025); WOLTHUIS A., *Herstelrecht, een kinderrecht. Voorstellen voor een integratie van herstel in het hart van het jeugddelictrecht (dissertatie)*, Boom juridische uitgevers, 2012, 40; WOLTHUIS A. en CHAPMAN T. (eds), *Restorative justice from a children's rights perspective*, Eleven, 2021, 15-17.

¹⁴⁵ VANFRAECHEM I. en WALGRAVE L., 'Een wetenschappelijk begeleid experiment met herstelgericht groepsoverleg', *Panopticon* 2001, 479-480.

¹⁴⁶ JEUGDHULP, 'Samen op weg naar Herstel', *Jeugdhulp* 2022, 6, <https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/handleiding-samen-op-weg-naar-herstel.pdf> (geraadpleegd op 5 maart 2025).

¹⁴⁷ Het woord dwang moet met de nodige zorgvuldigheid worden gelezen, aangezien de minderjarige een herstel aanbod opgelegd kan krijgen, maar deze nog altijd zelf kan invullen.

¹⁴⁸ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 9, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; Zie ook CLAESSEN J. en VAN HOEK A., 'Herstelrecht oftewel restorative justice' in CLAESSEN J. en VAN HOEK A. (eds.), *Herstelrecht door de ogen van...: Reflecties op restorative justice vanuit 27 verschillende perspectieven*, Boom Criminologie, 2022, 47-63; VANDEBROECK M. en VANFRAECHEM I., 'Bemiddeling en hergo' in PUT J. en ROM M. (eds.), *Het nieuwe jeugddelictrecht*, Larcier, 2007, 147-182.

¹⁴⁹ Art. 12, 20 en 29 Jeugddelinquentiedecreet.

¹⁵⁰ GEUDENS H. en WALGRAVE L., 'Naar een herstelrechtelijk jeugdsanctierecht', *Panopticon* 1999, 159-160.

¹⁵¹ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 8-9, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; PUT J., 'Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 15.

¹⁵² Art. 3, § 3, lid 2, 1° Jeugddelinquentierecht.

¹⁵³ NEWBURY A., 'Youth Crime: Whose Responsibility?', *Journal of Law and Society* 2008/1, 132.

jongeren ondersteund door de dienst voor herstelgerichte en constructieve afhandeling (hierna: HCA-dienst)¹⁵⁴ en advocaten.¹⁵⁵

55. Ook de ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken worden door deze doelstelling actief betrokken. In plaats van te zoeken naar de mate waarin zij 'medeschuldig' zijn, worden zij gezien als partners in het gehele traject van de minderjarige delictpleger. Daarnaast draagt een constructieve benadering van jeugddelict bij aan het symbolisch herstel van de schade die aan de samenleving is toegebracht.¹⁵⁶

1.2.11 Evidencebased werken

56. De laatste doelstelling richt zich op *evidencebased* werken.¹⁵⁷ Dit betekent dat het jeugddelinquentierecht gebaseerd moet zijn op wetenschappelijk onderzoek, ondersteund door zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens.¹⁵⁸ Om dit te realiseren, moet binnen het decreet een systeem worden opgezet voor monitoring, rapportage en evaluatie.¹⁵⁹

57. Een belangrijk aandachtspunt bij het monitoren en rapporteren is het verzamelen van statistische informatie over capaciteit en specifieke indicatoren.¹⁶⁰ Er moet gewerkt worden aan een wetenschappelijk onderbouwd beleid voor jeugddelinquentie. Zo kan bijvoorbeeld worden nagegaan of dat er sprake is van een significante daling in recidive, dan wel of de opgelegde reacties en afhandelingen hun doel effectief hebben bereikt.¹⁶¹ Hiervoor moet een uniform registratiesysteem worden ontwikkeld dat alle antwoorden op dezelfde manier vastlegt.¹⁶²

---

¹⁵⁴ JEUGDHULP, 'Dienst voor herstelgerichte en constructieve afhandeling (HCA)', *jeugdhulp*, <https://www.jeugdhulp.be/organisaties/dienst-voor-herstelgerichte-en-constructieve-afhandeling-hca> (geraadpleegd op 28 november 2024).

¹⁵⁵ Zie o.a. ALOFS E. en DE BUS S., 'De procespositie van de minderjarige in het jeugdrecht', *T.Fam.* 2022/5-6, 145-154.

¹⁵⁶ GOODE C. en SMITH H.J., 'Retribution or restoration: Symbolic justice concerns shape how victim group members react to intergroup transgressions', *Current Opinion in Psychology* 2016/11, 105-109; Constructief antwoorden op jeugddelinquentie werd reeds voorgesteld in de omgevingsanalyse Vlaams jeugdrecht. Zie CHRISTIAENS J. en DUMORTIER E., 'Rapport 3. Evaluatie van maatregelen', *jeugdhulp* 2015, III-27, https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/omgevingsanalyse_vlaams_jeugdrecht.pdf (geraadpleegd op 30 april 2025).

¹⁵⁷ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 10-11, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; PUT J., 'Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 15-16.

¹⁵⁸ GREEN W.L., 'Making research relevant: if it is an evidence-based practice, where's the practice-based evidence?', *Family practice* 2008, 20-24.

¹⁵⁹ Art. 88 Jeugddelinquentiedecreet; COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* 2021, juni, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 25 april 2025).

¹⁶⁰ In deze omgevingsanalyse spraken ze ook reeds over de voordelen van een *evidencebased* jeugddelinquentierecht. Zie bv. PLEYSIER S., 'Rapport 2. Jeugddelinquentie: fenomeen en verklaringen', *jeugdhulp* 2015, II-14-II-17, https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/omgevingsanalyse_vlaams_jeugdrecht.pdf (geraadpleegd op 1 mei 2025).

¹⁶¹ LAW M. en MACDERMID J., *Evidence-Based Rehabilitation: A Guide to Practice*, Routledge, 2014, 129-156.

¹⁶² PLEYSIER S., 'Een 'evidence based' jeugddelinquentierecht: What's in a name?' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 180-185.

58. Er wordt ook ingezet op *evidencebased* werken bij ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken. Vlaanderen toont hiermee aan dat het de strijd tegen jeugddelinquentie op verschillende domeinen wil aanpakken, met een maximale inspanning om daadwerkelijk in te grijpen.¹⁶³ Het beschikbare wetenschappelijke onderzoek wordt gebundeld in een interventiedatabank. Deze databank biedt actoren een overzicht van de kwaliteit, praktische haalbaarheid en efficiëntie van verschillende reacties en methodieken.¹⁶⁴ Er is echter een kleine kanttekening, namelijk dat het gebruik van methodieken uit de databank niet verplicht is. Deze dienen eerder als inspiratiebron en ondersteuning voor de verdere verbetering van het beleid rond jeugddelinquentie.¹⁶⁵

1.3 Tussenconclusie

59. Bij een evaluatief onderzoek is het van groot belang om de doelstellingen van het decreet als uitgangspunt te nemen. Het verduidelijken van de onderliggende beleidstheorie is hierbij cruciaal, omdat deze inzicht geeft in de veranderingen die de decreetgever wilde realiseren en de mechanismen waarmee deze konden worden bereikt (*supra* nrs. 26-27). De doelstellingen ervan zijn gebaseerd op een combinatie van wettelijke analyse, bijdragen van experts en inzichten van de organisatie Agentschap Opgroeien (*supra* nr. 28) en latere decreetswijzigingen die soms tot bijsturing hebben geleid.

Deze brede basis resulteert in elf doelstellingen, waaronder snelle en duidelijke reacties (*supra* nrs. 49-51), het respecteren van rechtswaarborgen (*supra* nrs. 30-38), herstelgerichte en constructieve processen (*supra* nrs. 52-55), en subsidiariteit met vrijheidsberoving als laatste optie (*supra* nr. 43). De nadruk ligt op een evenwichtige aanpak waarin jongeren verantwoordelijkheid nemen voor hun daden, terwijl slachtoffers en de samenleving centraal staan in het herstelproces (*supra* nrs. 46-48). Het decreet streeft naar duidelijke grenzen tussen jeugddelicten en hulpverlening, met flexibele combinaties waar nodig (*supra* nrs. 39-42 en nrs. 44-45). Dit alles wordt ondersteund door een *evidencebased* kader dat gericht is op het continu evalueren en verfijnen van de praktijk (*supra* nrs. 56-58).

---

¹⁶³ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 10-11, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

¹⁶⁴ Zie o.a. LAW M. en MACDERMID J., *Evidence-Based Rehabilitation: A Guide to Practice*, Routledge, 2014, 105-128.

¹⁶⁵ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 11, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; PUT J., 'Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 15-16.

Hoofdstuk II. Evaluatie Jeugddelinquentiedecreet

60. In dit hoofdstuk wordt het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet geanalyseerd aan de hand van indicatoren uit het vooronderzoek (*supra* nr. 8). Het toetsingskader is gebaseerd op de decretale doelstellingen, zoals uiteengezet in hoofdstuk I, en vervolgens vertaald naar operationele doelstellingen, acties en indicatoren.¹⁶⁶ De evaluatie bestaat uit twee delen. In een eerste stap wordt onderzocht in welke mate de indicatoren, die zijn afgeleid uit de doelstellingen van de decreetgever, overeenstemmen met enerzijds de tekst van het decreet en anderzijds de praktische uitwerking ervan. De praktische uitwerking wordt daarbij slechts beoordeeld voor zover dit mogelijk is op basis van beschikbare publieke informatie. In een tweede stap wordt zowel de tekst van het decreet als de praktijktoepassing, zoals beoordeeld in de eerste stap, getoetst aan internationale en Europese regelgeving. Op die manier wordt nagegaan in hoeverre de Vlaamse decreetgever niet alleen binnen het eigen rechtskader, maar ook in overeenstemming met hogere internationale en Europese normen handelt.

61. Vooraleer de inhoudelijke toetsing plaatsvindt, wordt eerst stilgestaan bij de aard van de gebruikte bronnen, inclusief hun juridische status en hoe deze doorwegen in de toetsing. Vervolgens wordt kort ingegaan op welke indicatoren er zijn gekozen en ten slotte volgt de daadwerkelijke toetsing. Bij de toetsing wordt telkens een onderscheid gemaakt tussen de Vlaamse toetsing en de internationale en Europese toetsing.

Voor dit hoofdstuk wordt gebruikgemaakt van diverse bronnen die samen het toetsingskader vormen waarmee het Jeugddelinquentiedecreet wordt geëvalueerd. De Vlaamse bronnen omvatten onder andere de Memorie van Toelichting, voorbereidende documenten, vacatures, het draaiboek voor het OM over de toepassing van het Jeugddelinquentiedecreet (hierna: draaiboek van het OM)¹⁶⁷ en adviezen van de RvS en andere relevante instanties. Daarnaast gebeurt de internationale en Europese toetsing aan de hand van internationale en Europese verdragen, zoals het IVRK, EU-richtlijnen, en niet-bindende instrumenten zoals de *Guidelines on Child-Friendly Justice*, aanbevelingen van de Raad van Europa en de *Manual on Restorative Justice Values and Standards for Practice*.

62. Bij de toetsing wordt tevens rekening gehouden met eventuele wijzigingen van het decreet (*supra* nr. 12). Indien een bepaalde indicator is aangepast in een herziening van het decreet, wordt ook de nieuwe versie getoetst aan de indicator. Dit zorgt voor een geüpdatet overzicht van de evaluatie en de evolutie van de regelgeving met betrekking tot jeugddelinquentie. Tegelijkertijd vereist de toetsing uiterste zorgvuldigheid, aangezien een rechtspraakanalyse niet mogelijk was en er geen interviews of gesprekken met praktijkactoren hebben plaatsgevonden. Ondanks het feit dat

---

¹⁶⁶ Zie COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', KU Leuven juni 2021, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 13 februari 2025).

¹⁶⁷ Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, www.om-mp.be.

de toetsing dus geen volledig beeld biedt, streeft deze thesis naar een zo juridisch onderbouwde analyse op basis van publiek toegankelijke bronnen.

2.1 Aard en doorwerking van bronnen

63. Voor het evaluatief onderzoek worden zowel Vlaamse bronnen als internationale en Europese instrumenten gebruikt. Bij de toetsing aan de Vlaamse praktijk speelt de juridische aard van de bron een minder grote rol. De focus ligt daar op de vraag of de indicator in de praktijk wordt geïmplementeerd zoals bedoeld door de decreetgever. Bij de internationale toetsing is dat anders, er moet op basis van de hiërarchie van rechtsnormen onderzocht worden of lagere normen in overeenstemming zijn met hogere rechtsnormen.¹⁶⁸ Hier is het van belang om na te gaan of de gebruikte juridische bronnen bindend zijn of niet.

64. In dat kader wordt een onderscheid gemaakt tussen *hard law* en *soft law*.¹⁶⁹ De meeste internationale en Europese instrumenten die in deze thesis worden besproken, zijn afkomstig van drie instellingen: de Verenigde Naties (hierna: VN), de Raad van Europa (hierna: RvE) en de Europese Unie (hierna: EU).¹⁷⁰ Het is daarbij belangrijk om op te merken dat niet elke instelling alle indicatoren behandelt.

Hard law verwijst naar bindende rechtsregels. Voorbeelden hiervan zijn het IVRK, de Richtlijn 2016/800¹⁷¹ en het EVRM, samen met de bijhorende rechtspraak.¹⁷² Deze regels zijn juridisch bindend voor de landen die partij zijn bij deze verdragen. In een monistisch land zoals België, moeten de verdragen niet worden omgezet in de nationale rechtsorde want zij maken rechtstreeks deel uit van het Belgische recht.¹⁷³ Maar dit geeft nog geen garantie dat de burgers de bepalingen kunnen invoeren voor een nationale rechtbank, dit hangt namelijk af van de directe werking. Men is het unaniem eens dat het EVRM en het BUPO-verdrag wel directe werking hebben¹⁷⁴, maar er is enige controverse over de directe werking van het IVRK.¹⁷⁵ *Soft law* daarentegen bestaat uit niet-bindende

¹⁶⁸ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die keure, 2021, 57-60.

¹⁶⁹ ABBOTT K.W. en SNIDAL D., 'Hard and soft law in international governance', *International Organization* 2000/54, nr. 3, 422-424; CHOUDHURY B., 'Balancing soft and hard law for business and human rights', *International and Comparative law quarterly* 2028/67, 962-964; LEMBRECHTS S., 'Een topje van de ijsberg? Kinderrechten juridisch en maatschappelijk vormgeven in Vlaanderen', *KeKi* vzw 2018 (geraadpleegd op 7 april 2025); TANRIVERD U., 'The Application of International Humanitarian Law on Non-State Armed Groups', *Jura Falc.* 2022/3, 695-696.

¹⁷⁰ PUT J. EN ROM M., 'Toetsing van de nieuwe Jeugdwet aan het internationaalrechtelijk kader', *Panopticon* 2007/6, 45-48.

¹⁷¹ De Richtlijn 2016/800 is een minimumharmonisatie, wat betekent dat lidstaten strengere regels mogen hanteren, maar niet minder ver mogen gaan. Er wordt een minimumnorm opgelegd waaraan de lidstaten zich moeten houden.

¹⁷² CHOUDHURY B., 'Balancing soft and hard law for business and human rights', *International and Comparative Law Quarterly* 2028/67, 962-963; SENDEN L.A.J. en AHTAH A.T., 'Reguleringsintensiteit en regelgevingsinstrumentarium in het Europees Gemeenschapsrecht. Over de relatie tussen wetgeving, soft law en de open methode van coördinatie', *SEW* 2008/2, 45-49.

¹⁷³ Zie bv. ALEN A., *Handboek Belgisch Staatsrecht*, Kluwer, 1995, 757-778.

¹⁷⁴ Zie bv. Cass. 17 januari 1984, RW 1984-85, 1150-1151; Cass. 30 september 2011, AR C.10.0619.F; PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 84.

¹⁷⁵ In een aantal gevallen bepaalt het Comité voor de Rechten van het Kind zelf welke bepalingen directe werking hebben; Oorspronkelijk leek het alsof alle bepalingen van het IVRK directe werking zouden hebben volgens het Hof van Cassatie zie bv. Cass. 4 november 1993, AR 9613, maar later heeft het Hof van Cassatie zich meermaals uitgesproken over bepalingen die wel directe werking hebben zie bv. Cass. 11 maart 1994, AR C.93.0342.N en bepalingen die geen directe werking hebben zie bv. Cass. 4 november 1999, AR C.99.0048.N en Cas. 10 november

maar richtinggevende documenten.¹⁷⁶ Dit zijn onder meer de *General comments* van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind, aanbevelingen van de Raad van Europa en richtsnoeren van de Europese Commissie. Hoewel deze documenten geen formele juridische verplichting met zich meebrengen, wordt hun gezag algemeen erkend.¹⁷⁷ Bovendien wordt in de rechtspraak van regionale mensenrechtenhoven, zoals het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM), verwezen naar *soft law*-instrumenten, denk bijvoorbeeld aan de *Guidelines on Child-Friendly Justice*.¹⁷⁸ Ook houdt dit de staten niet tegen om deze principes om te zetten in hun nationale recht¹⁷⁹ en moeten staten zich ook houden aan niet-bindende regels als ze daarmee uitdrukkelijk hebben ingestemd.¹⁸⁰

65. Het wordt dan ook sterk aanbevolen om bij de beoordeling van het Jeugddelinquentiedecreet rekening te houden met deze *soft law*-bronnen.¹⁸¹ Deze instrumenten winnen aan belang, zeker omdat er een duidelijk tekort is aan bindende internationale normen op het vlak van jeugddelinquentie. Hoewel verdragen zoals het IVRK formeel bindend zijn, bevatten ze slechts een beperkt aantal bepalingen die concreet toepasbaar zijn op de thema's die in deze thesis aan bod komen. In onderstaand hoofdstuk zal ook effectief blijken dat de indicatoren grotendeels worden getoetst aan *soft law*-instrumenten. Om die reden moeten de inhoud en de conclusies van dit hoofdstuk met de nodige zorgvuldigheid worden gelezen en geïnterpreteerd. Veel tussenconclusies zullen immers steunen op niet-bindende, maar wel gezaghebbende bronnen, wat een genuanceerde en kritische lezing noodzakelijk maakt.

2.2 Bespreking indicatoren

66. Het vooronderzoek van het Jeugddelinquentiedecreet omvat in totaal 182 indicatoren, onderverdeeld over elf criteria (*supra* nrs 8-9). Een criterium is een meetbaar element dat wordt gebruikt om inzicht te krijgen in specifieke aspecten van de evaluatie. Het dient als hulpmiddel om complexe informatie om te zetten in duidelijke en bruikbare maatstaven. Een indicator daarentegen wordt gebruikt om het relatieve belang van verschillende criteria vast te stellen. Niet alle aspecten van een evaluatie hebben immers hetzelfde gewicht. Indicatoren maken het mogelijk om prioriteiten

---

1999, AR.P.99.0689; Het Grondwettelijke Hof heeft nog geen uitspraak gedaan over de directe werking van het IVRK; De RvS geeft geen directe werking aan de bepalingen die voor hem zijn ingeroepen; De lagere rechtbanken verlenen vaak wel directe werking aan bepalingen uit het IVRK; Zie ook ALEN A. en PAS W., 'De directe werking van het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind', *KIDS* 2000, 13-14; DEVRIENDT S. en DECOCK M., 'De impact van mensenrechtelijke instrumenten op de procespositie van minderjarigen', *TJK* 2020/1, 11-12.

¹⁷⁶ SCHÄFER A., 'Resolving deadlock: Why international organizations introduce soft law', *ELJ* 2006/13, 195-197.

¹⁷⁷ KUIPER SLENDERBROEK B.A., 'Soft law, hard consequences? Over niet-bindende instrumenten van aansprakelijkheid', *AV&S* 2023/19, 105-112.

¹⁷⁸ OLIVIER M., 'The relevance of 'soft law' as a source of international human rights', *Comparative and International Law Journal of Southern Africa* 2002/2, 289-307; VERHELLEN E., *Jeugdbeschermingsrecht*, Mys & Breesch, 1996, 465-466.

¹⁷⁹ HvJ 24 maart 1993, C-313/90, *Jura Falc.* 1991; HvJ 15 oktober 1996, C-311/94, *Jura Falc.* 1996.

¹⁸⁰ Zie EXPERTISECENTRUM EUROPEES RECHT, 'Handleiding Wetgeving en Europa. De voorbereiding, totstandkoming en nationale implementatie van Europese regelgeving', *ecer.minbuza* 2009, 54-65, <https://ecer.minbuza.nl/documents/20142/1085933/Handleiding+wetgeving+en+europa/9dcb130e-e1db-9d6a-f7e7-fda55b8b3254> (geraadpleegd op 7 april 2025).

¹⁸¹ SCHÄFER A., 'Resolving deadlock: Why international organizations introduce soft law', *ELJ* 2006/13, 195-197.

te stellen en te bepalen welke indicatoren zwaarder meewegen bij de beoordeling.¹⁸² Door deze elementen te combineren, wordt in dit hoofdstuk een methodologisch verantwoord kader ontwikkeld dat als leidraad dient voor de verdere evaluatie.

67. Om de haalbaarheid van deze thesis te waarborgen, worden alle empirisch te meten indicatoren geschrapt, waardoor circa tachtig juridische indicatoren behouden blijven. Door deze selectie vallen de doelstellingen constructief antwoord op jeugddelinquentie, *evidencebased* werken, gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie en antwoord vanuit verschillende kaders af en worden zij niet meegenomen in de verdere toetsing. Ook de doelstelling onderscheid tussen delinquentie en jeugdhulpverlening wordt uitgesloten om de focus volledig op jeugddelinquentie te richten. Aangezien het aantal overblijvende indicatoren nog steeds te omvangrijk is, wordt een verdere selectie doorgevoerd op basis van de beschikbaarheid van bronnen op Vlaams, Europees en internationaal niveau, evenals de mate van overlap tussen de indicatoren. Om die reden wordt ook het criterium subsidiariteit niet meegenomen in de beoordeling. Uiteindelijk worden vijf kerncriteria weerhouden: proportionaliteit, verantwoordelijkheid, duidelijk antwoord, snel handelen en herstelgerichte benadering. Binnen deze thema's worden twaalf juridische indicatoren behandeld. Zie bijlage 1 voor een volledig toetsingsschema van alle indicatoren.

2.2.1 Criterium 1. Proportionaliteit

68. Proportionaliteit is een veelgebruikte methode die van oudsher als belangrijk criterium wordt gehanteerd om een evenwichtig antwoord op jeugddelicten te bepalen.¹⁸³ Toch is er geen vaste definitie die uniform wordt gebruikt.¹⁸⁴ Ook internationale en Europese mensenrechtenbronnen geven geen duidelijke richtlijnen over hoe proportionaliteit precies moet worden gerealiseerd.¹⁸⁵ De invulling is breed en contextueel, waardoor er in de praktijk ruimte ontstaat voor interpretatie en beleidsvrijheid.¹⁸⁶ In het algemeen wordt dit principe beschreven als het waarborgen van een balans tussen twee mogelijk conflicterende rechten, waarden of normen. In ieder geval kan er gesproken

---

¹⁸² COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 5, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 18 april 2025).

¹⁸³ BILLIS E., KNUST N. en RUI J.P., 'The typology of proportionality' in BILLIS E., KNUST N. en RUI J.P. (eds.), *Proportionality in crime control and criminal justice*, Hart Publishing, 2021, 17; SAVVIDOU A., 'The proportionality principle as basic safeguard regarding provision and imposition of criminal sanctions' in PAPACHARALAMBOUS C. (ed.), *The aims of punishment: theoretical, international and law comparative approaches*, Sakkoulas, 2020/85, 89.

¹⁸⁴ Een overzicht van de verschillende definities en hun nuances wordt uitvoerig besproken in o.a. VEEL P.E.N., 'Incommensurability, Proportionality, and Rational Legal Decision-Making', *Law & Ethics of Human Rights* 2010/4, 181-186.

¹⁸⁵ Art. 40, lid 4 IVRK zegt dat "de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet mag schaden en in de juiste verhouding staat moet met hun omstandigheden en tot het strafbare feit"; § 76 GC nr. 24 zegt dat "the reaction to an offence should always be proportionate not only to the circumstances and the gravity of the offence, but also to the personal circumstances (age, lesser culpability, circumstances and needs, including, if appropriate, the mental health needs of the child), as well as to the various and particularly long-term needs of the society"; Art. 8 EVRM waarover het EHRM reeds uitspraak heeft gedaan over de proportionaliteit in EHRM 24 januari 2017, nrs. 60367/08 en 961/11, 'Khamtokhu and Aksenchik/Rusland', § 80; The Guidelines on Child-friendly justice zeggen dat "moreover, member states should react to offences in proportion not only to the circumstances and gravity of an offence, but also to age, lesser culpability and needs of the child, and the needs of society".

¹⁸⁶ BARAK A., *Proportionality: Constitutional Rights and their Limitations*, Cambridge University Press, 2012, 487; GARDBAUM S., 'A Democratic Defense of Constitutional Balancing', *Law & Ethics of Human Rights* 2010/4, 85; TSAKYRAKIS S., 'Proportionality: An Assault on Human Rights?', *International Journal of Constitutional Law* 2009/7, 470.

worden van 'evenredigheid' of 'balans'.¹⁸⁷ In een juridisch kader kan proportionaliteit op diverse manieren worden geïnterpreteerd. Ten eerste kan het worden gezien als de redelijke verhouding tussen de ernst van de afhandeling of reactie op een jeugddelict en specifieke criteria die betrekking hebben op de feiten, de dader of het slachtoffer.¹⁸⁸ Ten tweede kan proportionaliteit worden opgevat als de balans tussen de ernst van de afhandeling of reactie en het effect dat men beoogt te bereiken met het opgelegde antwoord.¹⁸⁹ Beide perspectieven zijn met elkaar verweven in het jeugddelinquentierecht. Met andere woorden, het 'evenredigheids criterium' richt zich op het verleden en het heden, zoals de feiten, de dader en het slachtoffer, terwijl het 'effectencriterium' zich op de toekomst richt, met name de dader, het slachtoffer en de maatschappij.¹⁹⁰

69. Proportionaliteit staat in het algemeen beschreven in het Jeugddelinquentiedecreet als volgt: *"Elk optreden mag niet strenger of ingrijpender zijn dan gerechtvaardigd wordt door de aard en de ernst van het jeugddelict, de veroorzaakte schade en de objectieve gevaarlijkheid van de minderjarige voor de maatschappij."*¹⁹¹ Op basis hiervan heeft het vooronderzoek het volgende criterium afgeleid: *"De reactie op het jeugddelict moet in verhouding staan tot de ernst van de feiten én de maturiteit van de jongere."*¹⁹²

In deze thesis wordt het proportionaliteitsbeginsel onderverdeeld in twee indicatoren. Het betreft met name (1) de proportionaliteit van het antwoord blijkt uit de wijze waarop het OM rekening heeft gehouden met de aard en ernst van de feiten én de maturiteit van de jongere, en (2) de proportionaliteit van de reactie blijkt uit de wijze waarop de jeugdrechter of jeugdrechtbank rekening heeft gehouden met de ernst van de feiten, de schade en gevolgen voor het slachtoffer, de persoonlijkheid en maturiteit van de minderjarige verdachte of delictpleger, het bestaan of risico van recidive, de veiligheid van de maatschappij, de leefomgeving van de minderjarige en diens eigen veiligheid.

Tijdens de bespreking van het proportionaliteitsbeginsel wordt ook kort stilgestaan bij het subsidiariteitsbeginsel, aangezien het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank ook moeten motiveren waarom een maatregel op een hoger niveau in de hiërarchie niet passend is.¹⁹³ Deze

¹⁸⁷ BENDOR A. en SELA T., 'How proportional is proportionality?', *International Journal of Constitutional Law* 2015/2, 530-544; BILLIS E., KNUST N. en J.P. RUI (eds.), *Proportionality in crime control and criminal justice*, Hart Publishing, 2021, 104-119; D'ESPALLIER A., *Redelijke aanpassingen, evenredigheid en de rol van de rechter*, die Keure, 2016, 96-109.

¹⁸⁸ D'ESPALLIER A., *Redelijke aanpassingen, evenredigheid en de rol van de rechter*, die Keure, 2016, 106- 108.

¹⁸⁹ ARAI-TAKAHASHI Y., 'Proportionality' in SHELTON D. (ed.), *The Oxford Handbook of International Human Rights law*, Oxford University Press, 2013, 451; BILLIS E., KNUST N. en RUI J.P., 'The typology of proportionality' in BILLIS E., KNUST N. en RUI J.P., (eds.), *Proportionality in crime control and criminal justice*, Hart Publishing, 2021, 24.

¹⁹⁰ VEECKMANS K., *De doorwerking van het strafrecht in het jeugddelinquentierecht*, doctoraat KU Leuven, 2022, 325-326, https://kuleuven.limo.libis.be/discovery/fulldisplay?docid=lirias3768416&context=SearchWebhook&vid=32KUL_KUL:Lirias&lang=en&search_scope=lirias_profile&adaptor=SearchWebhook&tab=LIRIAS&query=any,contains,lirias3768416.

¹⁹¹ Art. 3, § 2, 3° Jeugddelinquentiedecreet.

¹⁹² COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 261, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezy1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 1 mei 2025).

¹⁹³ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 24-25, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

motivering staat bovendien in indirect verband met de wijze waarop het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank hun beslissing hebben genomen, waarbij rekening wordt gehouden met alle bovengenoemde factoren.¹⁹⁴

2.2.1.1 Indicator 1.1. Proportionaliteit OM

De proportionaliteit van het antwoord blijkt uit de wijze waarop het OM rekening heeft gehouden met de aard en ernst van de feiten én de maturiteit van de jongere

2.2.1.1.1 Bespreking indicator 1.1. Proportionaliteit OM

Bespreking Vlaanderen

70. Het parket behandelt twee soorten zaken als deze in aanraking komt met minderjarigen.¹⁹⁵ Bij deze indicator wordt enkel gekeken naar de bevoegdheden die het parket heeft bij een MOF. Bij alle afhandelingsmogelijkheden moet het OM rekening houden met de proportionaliteit door een afweging te maken tussen enerzijds de afhandeling en anderzijds de aard en ernst van de feiten én de maturiteit van de jongere. De proportionaliteit van deze indicator wordt beoordeeld aan de hand van schriftelijke communicatie met de jongeren en zal ook blijken uit de beslissing van het OM, bijvoorbeeld wanneer een minder zware afhandeling wordt opgelegd, evenals uit het denkproces dat aan deze beslissing ten grondslag ligt. Hierbij is het dus belangrijk dat het OM motiveert waarom voor een bepaalde afhandelingswijze wordt gekozen en niet voor een minder ingrijpende optie, net omwille van het feit dat het antwoord afgestemd moet zijn op de ernst van de feiten en de maturiteit.¹⁹⁶

71. Allereerst heeft het OM de bevoegdheid om een strafbaar feit niet te vervolgen, ook wel zuivere seponering genoemd.¹⁹⁷ Het jeugdparket heeft hierbij volledige beslissingsvrijheid met betrekking tot de vervolging. Seponering kan gebeuren om technische redenen, op basis van opportunitetsafwegingen, of wanneer de minderjarige jonger is dan twaalf jaar.¹⁹⁸ Daarnaast kan het jeugdparket ervoor kiezen om een waarschuwingsbrief te sturen, waarin de minderjarige verdachte schriftelijk wordt aangespoord om te stoppen met het begaan van strafbare feiten.¹⁹⁹ Naast de schriftelijke waarschuwing kan het parket ook mondeling optreden door de minderjarige en

¹⁹⁴ D'HOOGHE C. en DE PUYDT A., 'Het nieuwe jeugddelinquentierecht in Vlaanderen' in JANSSENS E., DECOCK G., DE PUYDT A., D'HOOGHE C., VAN DER MUSSELE E. en VANDUFFEL V., *Handboek voor de advocaat-stagiair. Jeugdrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 53.

¹⁹⁵ OPENBAAR MINISTERIE, 'Taken en opdrachten', *om-mp*, <https://www.om-mp.be/nl/over-om/taken-opdrachten#5> (geraadpleegd op 15 februari 2025).

¹⁹⁶ D'HOOGHE C. en DE PUYDT A., 'Het nieuwe jeugddelinquentierecht in Vlaanderen' in JANSSENS E., DECOCK G., DE PUYDT A., D'HOOGHE C., VAN DER MUSSELE E. en VANDUFFEL V., *Handboek voor de advocaat-stagiair. Jeugdrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 53.

¹⁹⁷ Art. 8 Jeugddelinquentiedecreet.

¹⁹⁸ Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, 6-7, www.om-mp.be.

¹⁹⁹ Art. 9 Jeugddelinquentiedecreet; DE SMET B., *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Intersentia, 2010, 273; DE SMET B., 'Waarschuwingsbrief aan minderjarige verdachten' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 275-284.

diens ouders of opvoedingsverantwoordelijken uit te nodigen op het parket en hen te wijzen op hun wettelijke verantwoordelijkheden.²⁰⁰

Een andere afhandelingsmogelijkheid van het OM, is het verval van de strafvordering na uitvoering van bepaalde voorwaarden.²⁰¹ Dit betekent dat van de minderjarige wordt verwacht dat hij of zij zich gedurende een bepaalde termijn aan specifieke verplichtingen houdt, zoals het volgen van een leerproject van maximaal dertig uur.²⁰² Ook bemiddeling moet aangeraden worden door het OM.²⁰³ Het doel is om zowel de persoonlijke als de financiële schade die door het delict is veroorzaakt, te compenseren.²⁰⁴ Ten slotte kan het OM voorstellen dat de minderjarige deelneemt aan een positief project, waarbij de nadruk ligt op het nemen van initiatief door de minderjarige.²⁰⁵ Dit kan bijvoorbeeld het volgen van een activiteit of programma zijn, waarin de minderjarige zich inzet voor het herstellen van de schade die door het delict is aangericht.²⁰⁶

Bespreking internationale en Europese instrumenten

72. Het is van belang om te benadrukken dat de internationale en Europese instrumenten geen onderscheid maken tussen de proportionaliteit die het OM moet hanteren en de proportionaliteit die de jeugdrechter en jeugdrechtbank moeten toepassen. De reden hiervoor kan zijn dat internationale instrumenten gericht zijn op het waarborgen van fundamentele rechten binnen het gehele rechtsproces, zonder in te gaan op specifieke nationale structuren. Ze gaan ervan uit dat alle instanties, zoals het OM en de rechter samen zorgen voor een proportionele afweging. In Vlaanderen heeft het OM onder het nieuwe Jeugddelinquentiedecreet meer bevoegdheden gekregen, wat de noodzaak vergroot voor het OM, om zelf een proportionele afweging te maken, gelijkwaardig aan die van de jeugdrechter.²⁰⁷ Beiden worden door dezelfde bronnen getoetst. In deze thesis wordt echter, op basis van het vooronderzoek, een onderscheid gemaakt in de beoordeling of aan de indicator is voldaan of niet. De indicator voor het OM beperkt zich tot de ernst van de feiten en de maturiteit van de jongeren, terwijl de indicator voor de jeugdrechter vereist dat alle factoren van artikel 16, § 1 van het Jeugddelinquentiedecreet in aanmerking worden genomen.

²⁰⁰ Art. 10 Jeugddelinquentiedecreet; DE SMET B., 'Normbevestigend gesprek met minderjarigen en ouders' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 145-154.

²⁰¹ Art. 11 Jeugddelinquentiedecreet; DE SMET B., 'Opleggen en opvolgen van voorwaarden als reactie op een jeugddelict' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 115-236.

²⁰² Art. 11, § 1, 4° Jeugddelinquentiedecreet; DE WAELE D., 'Naar een versterkte positie van het jeugdparquet?' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 45-46.

²⁰³ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 53, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; RAAD VAN STATE, Advies over een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap 'betreffende het jeugddelinquentierecht', 18 april 2018, nr. 62.779/3, 79, <http://www.raadvst-conseta.be/dbx/adviezen/62779.pdf#search=62.779%2F3>; Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, 19-20, www.om-mp.be.

²⁰⁴ Art. 12 Jeugddelinquentiedecreet; Eigenlijk is bemiddeling geen afhandelingsmogelijkheid, maar iets dat het OM verplicht moet aanbieden.

²⁰⁵ VAN DE RIET E., KATINKA G. en BREULS L., 'Het positief project in het Vlaamse Jeugddelinquentierecht: Een verkennend kwalitatief onderzoek naar de eerste praktijkervaringen', *TJK* 2022, 46-66.

²⁰⁶ Art. 13 en art. 2, 16° Jeugddelinquentiedecreet; DECOCK G., 'Het positief project in het nieuwe jeugddelinquentierecht' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 81-92.

²⁰⁷ DE WAELE D., 'Naar een versterkte positie van het jeugdparquet?' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaams jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 41-56.

73. De beoordeling van het proportionaliteitsbeginsel bij de toepassing door het OM is gebaseerd op vijf instrumenten, namelijk het BUPO-verdrag, het IVRK, de *General Comment* nummer 24 van het VN-Kinderrechtencomité (hierna: *General Comment* 24), de Beijing Rules, en de Modelwet inzake jeugdstrafrecht die de Verenigde Naties in 2013 (hierna: VN-Modelwet) opstelden.²⁰⁸

74. Artikel 14, vierde lid van het BUPO-verdrag bepaalt expliciet dat minderjarigen minstens dezelfde bescherming moeten genieten als volwassenen onder datzelfde artikel. Het benadrukt bovendien het belang van proportionaliteit bij jeugdige delinquenten, door te stellen dat zowel hun leeftijd als de noodzaak tot re-integratie in aanmerking moeten worden genomen.²⁰⁹ Het IVRK is minder concreet. Het eerste lid spreekt algemeen over het in acht nemen van de leeftijd en het bevorderen van herintegratie²¹⁰, terwijl het vierde lid enkel kort vermeldt dat de benadering geen afbreuk mag doen aan het welzijn van het kind en in verhouding moet staan tot zowel het feit als de omstandigheden^{211, 212}

75. Deze bepalingen worden verder verduidelijkt door de *soft law*-instrumenten zoals de *General Comment* 24. Het VN-Kinderrechtencomité (hierna: CRC)²¹³ legt namelijk uit hoe het IVRK geïnterpreteerd moet worden. Het CRC legt de nadruk op het feit dat een reactie op een strafbaar feit niet enkel in verhouding moet staan tot de context en de ernst van het delict, maar ook afgestemd dient te worden op de persoonlijke situatie van het kind, zoals leeftijd, verminderde schuld, individuele behoeften, en indien van toepassing, mentale gezondheidsproblemen.²¹⁴ Er wordt hierbij geen rangorde aangebracht tussen de verschillende factoren. Een uitsluitend repressieve aanpak is volgens het CRC onverenigbaar met de uitgangspunten van het jeugdstrafrecht, zoals vastgelegd in het IVRK. Hoewel bij ernstige feiten strengere maatregelen mogelijk zijn, moeten deze steeds evenwichtig en passend blijven, met aandacht voor de veiligheid van de samenleving én het belang van het kind.²¹⁵

76. In dezelfde lijn ontwikkelde de VN in 2013 een Modelwet, vergezeld van een toelichting. Deze VN-modelwet biedt staten een richtsnoer voor hervormingen of het opstellen van nieuwe

---

²⁰⁸ Art. 14, lid 4 BUPO-verdrag; Art. 40, lid 1 en lid 4 IVRK; Regel 5.1 en 17.1 Beijing Rules; § 76 GC nr. 24; UNITED NATIONS, Justice in Matters Involving Children in conflict with the Law. Model Law on Juvenile Justice and Related Commentary, september 2013, nr. V.13-85512, 5-45, https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Justice_Matters_Involving-Web_version.pdf.

²⁰⁹ CCPR, 'Factsheet n°6 Cases of juvenile persons (article 14, § 4)', *ccprcentre* 2024, [https://ccprcentre.org/files/media/FACTSHEET_Art_14_\(FS_06\).pdf](https://ccprcentre.org/files/media/FACTSHEET_Art_14_(FS_06).pdf) (geraadpleegd op 8 april 2025).

²¹⁰ Art. 40, lid 1 IVRK; ALEN A., VANDE LANOTTE J., VERHELLEN E., ANG F., BERGHMANS E. en VERHEYDE M., 'Chapter Three. The scope of Article 40' in VAN BUEREN G., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 40: Child Criminal Justice*, Nijhoff, 2006, 11-13.

²¹¹ Art. 40, lid 4 IVRK.

²¹² ALEN A., VANDE LANOTTE J., VERHELLEN E., ANG F., BERGHMANS E. en VERHEYDE M., 'Chapter Three. The scope of Article 40' in VAN BUEREN G., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 40: Child Criminal Justice*, Nijhoff, 2006, 11-13 en 30-31; VAGHRI Z., ZERMATTEN J., LANSDOWN G. en RUGGIERO R. (eds.), *Monitoring State Compliance with the UN Convention on the Rights of the Child*, Springer, 2022, 391-403.

²¹³ Deze afkorting komt van Committee on the Rights of the Child.

²¹⁴ § 76 GC nr. 24.

²¹⁵ § 76 en § 78 GC nr. 24.

wetgeving.²¹⁶ Zo benadrukt de VN-Modelwet duidelijk het belang van proportionaliteit, waarbij maatregelen tegen kinderen in conflict met de wet niet alleen afgestemd moeten zijn op de ernst van het gepleegde feit, maar ook op hun persoonlijke, sociale en opvoedkundige situatie.²¹⁷ Deze benadering sluit aan bij de Beijing Rules, waarin wordt gesteld dat elke reactie op delinquent gedrag proportioneel moet zijn ten aanzien van zowel de dader als het delict, en dat ook de behoeften van het kind én de belangen van de samenleving mee in overweging moeten worden genomen.²¹⁸

2.2.1.1.2 Toetsing indicator 1.1. Proportionaliteit OM

Toetsing Vlaanderen

77. Allereerst kan worden opgemerkt dat de tekst van het decreet het proportionaliteitsbeginsel niet concreet beschrijft, er worden namelijk geen duidelijke criteria voorzien om dit beginsel te toetsen.²¹⁹ Er wordt enkel vermeld dat de reactie in verhouding moet staan tot de maturiteit en de ernst van de feiten, zoals ook de indicator aangeeft.²²⁰ Om dit verder te concretiseren, wordt het draaiboek van het OM geanalyseerd, samen met de communicatiebrieven die naar minderjarige verdachten worden verstuurd.²²¹ Daarbij wordt nagegaan of het OM in zijn schriftelijke communicatie motiveert waarom voor een bepaalde afhandeling is gekozen. Vervolgens worden de resultaten besproken van de praktijkbevraging die in het kader van het evaluatieonderzoek van het jeugddelinquentierecht werd uitgevoerd op grond van artikel 88 van het Jeugddelinquentiedecreet (*supra* nr. 20). Daarbij is onderzocht welke factoren parketmedewerkers in de praktijk daadwerkelijk meewegen bij het bepalen van de afhandelingswijze van een dossier.²²²

78. Bij een seponeringsbeslissing geldt slechts één formele eis vanuit het draaiboek van het OM, namelijk dat de beslissing gemotiveerd moet zijn.²²³ Er wordt in beginsel rekening gehouden met zowel de aard van de feiten, bijvoorbeeld in situaties waarin de schade minimaal is, als met de maturiteit van de verdachte, waarbij de seponering kan worden gebaseerd op de jonge leeftijd of de

²¹⁶ UNITED NATIONS, Justice in Matters Involving Children in conflict with the Law. Model Law on Juvenile Justice and Related Commentary, september 2013, nr. V.13-85512, v-viii, https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Justice_Matters_Involving-Web_version.pdf.

²¹⁷ *Ibid.*, 13.

²¹⁸ Regel 5.1 en 17.1 Beijing Rules; UNITED NATIONS, Justice in Matters Involving Children in conflict with the Law. Model Law on Juvenile Justice and Related Commentary, september 2013, nr. V.13-85512, 70, https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Justice_Matters_Involving-Web_version.pdf; TREPANIER J., 'Children's rights in juvenile justice: a historical glance' in ALEN A., BOSLY H., DE BIE M., VANDE LANOTTE J., ANG F., DELENS-RAVIER I., DELPLACE M., HERMAN C., REYNAERT D., STAELENS V. en STEEL R. (eds.), *The UN Children's Rights Convention: Theory meets practice*, Intersentia, 2007, 527.

²¹⁹ D'HOOGE C. en DE PUYDT A., 'Het nieuwe jeugddelinquentierecht in Vlaanderen' in JANSSENS E., DECOCK G., DE PUYDT A., D'HOOGE C., VAN DER MUSSELE E. en VANDUFFEL V., *Handboek voor de advocaat-stagiair 2019-2020. Jeugdrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 53.

²²⁰ Art. 3, § 2, 3° Jeugddelinquentiedecreet.

²²¹ Er is een omzendbrief van het College van Procureurs-Generaal over het nieuwe systeem, waarin het OM onder het Vlaamse decreet veel meer bevoegdheden heeft gekregen dan voorheen onder de federale wet. Waar het OM federaal vrijwel geen acties kon ondernemen behalve seponeren en vorderen, heeft het nu een veel belangrijkere rol. Het College van Procureurs heeft een draaiboek en modelbrieven opgesteld om te zorgen voor consistentie in de handelwijze van de parketten, zodat er minder verschillen ontstaan tussen bijvoorbeeld Tongeren en Turnhout.

²²² ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'Evaluatie van het jeugddelinquentierecht. De rol van het openbaar ministerie', *KU Leuven* februari 2025, 32, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/obf24kf/files/174099040763/2025_02_r_36_ef_36_onderzoeksrapport-evaluatie-jdr.pdf?5lvqswf (geraadpleegd op 11 maart 2025).

²²³ Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, 6-8, www.om-mp.be.

houding van de delictpleger.²²⁴ Het versturen van een waarschuwingsbrief is daarentegen niet gebonden aan specifieke voorwaarden zoals de ernst van de feiten.²²⁵ In de omzendbrief en de eerste bijlage van het draaiboek wordt tevens nergens verwezen naar de maturiteit van de verdachte.²²⁶ Ook een herinnering aan de wet is niet aan voorwaarden gekoppeld.²²⁷ Vaak wordt een jongere die al een waarschuwingsbrief heeft ontvangen alsnog uitgenodigd op het parket wanneer een andere aanpak nodig lijkt. In die oproepingsbrief staat vermeld dat het parket een gepaste reactie noodzakelijk acht vanwege de ernst van de feiten.²²⁸ Dit suggereert dat het OM rekening houdt met de ernst en aard van het delict, maar dat ook bij deze afhandelingsmogelijkheid wordt nergens verwezen naar de maturiteit van de verdachte.

79. Het verval van de strafvordering onder bepaalde voorwaarden is enkel mogelijk wanneer de minderjarige de feiten erkent en het verval haalbaar is.²²⁹ De enige aanwijzing van proportionaliteit in deze context is dat deze afhandelingsmogelijkheid niet kan worden toegepast wanneer een langdurige opvolging nodig is of wanneer een plaatsingsmaatregel onvermijdelijk is.²³⁰ In de vijfde bijlage van het draaiboek van het OM is het model van de oproepingsbrief terug te vinden en daarin wordt vermeld dat het parket een gepaste reactie noodzakelijk vindt gezien de ernst van de feiten.²³¹ Dit duidt erop dat het OM enigszins rekening houdt met de zwaarte en impact van het delict. Echter, ook bij deze vorm van afhandeling wordt nergens verwezen naar de mate van maturiteit van de minderjarige verdachte.

80. Ook bij bemiddeling wordt het proportionaliteitsbeginsel niet expliciet genoemd. Hoewel bemiddeling in principe moet worden aangeboden²³², bepaalt het draaiboek dat hiervan kan worden afgezien wanneer dit om organisatorische redenen niet haalbaar is, zonder dat deze beslissing moet

---

²²⁴ Bijlage nr. 25 van de omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, www.om-mp.be.

²²⁵ Wel moet de Procureur des Konings bevestigen dat hij op de hoogte is van de feiten, al wordt niet gespecificeerd hoe daarbij rekening wordt gehouden met de ernst of aard van de feiten. Zie bv. DE SMET B., 'Waarschuwingsbrief aan minderjarige verdachten' in X., *Strafrecht en strafvorderingen. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 279-280.

²²⁶ Bijlage nr. 1 van de omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, www.om-mp.be.

²²⁷ D'HOOGHE C. en DE PUYDT A., 'Het nieuwe jeugddelinquentierecht in Vlaanderen' in JANSSENS E., DECOCK G., DE PUYDT A., D'HOOGHE C., VAN DER MUSSELE E. en VANDUFFEL V., *Handboek voor de advocaat-stagiair 2019-2020. Jeugdrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 57-58.

²²⁸ Bijlage nr. 3 van de omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, www.om-mp.be.

²²⁹ Art. 11, § 1 Jeugddelinquentiedecreet.

²³⁰ Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, 15, www.om-mp.be.

²³¹ Bijlage nr. 5 van de omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, www.om-mp.be.

²³² Art. 12, § 1, lid 1 Jeugddelinquentiedecreet; MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 53, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; RAAD VAN STATE, Advies over een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap 'betreffende het jeugddelinquentierecht', 18 april 2018, nr. 62.779/3, 79, <http://www.raadvst-conseta.be/dbx/adviezen/62779.pdf#search=62.779%2F3>; DE SMET B., 'Opleggen en opvolgen van voorwaarden als reactie op een jeugddelict' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 123.

worden gemotiveerd.²³³ Wat precies onder 'organisatorische redenen' valt en wie hierover beslist, wordt niet gedefinieerd, wat erop wijst dat deze beoordeling vermoedelijk bij het OM zelf ligt. Daardoor kan het OM, zonder verantwoording af te leggen afzien, van bemiddeling. Hetgeen moeilijk te verenigen lijkt met het uitgangspunt dat steeds gezocht moet worden naar een evenwicht tussen de reactie op een jeugddelict en de ernst van de gepleegde feiten.

81. Met betrekking tot het positief project stelt het draaiboek daarentegen wél cumulatieve voorwaarden die verband houden met proportionaliteit.²³⁴ Zo moet er voldoende bewijs zijn dat de minderjarige schuld treft, en mag hij of zij de feiten niet ontkennen.²³⁵ Wanneer het OM beslist om geen positief project op te leggen, moet deze beslissing gemotiveerd zijn.²³⁶ Een weigering kan bijvoorbeeld gerechtvaardigd worden wanneer het voorgestelde project niet afgestemd is op de ernst van de gepleegde feiten. Dit type antwoord is vooral bedoeld voor jongeren die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen voor hun daden.²³⁷ Daardoor houdt het OM indirect rekening met de maturiteit van de verdachte, aangezien jongeren met een groter verantwoordelijkheidsbesef eerder geneigd zullen zijn om hieraan deel te nemen (*infra* nrs. 109-110).

82. Ten slotte kan er nog getoetst worden aan de praktijkbevraging uit de evaluatie van het jeugddelinquentierecht. In een praktijkbevraging onder parketmedewerkers werd hen gevraagd om maximaal drie factoren aan te duiden die voor hen doorslaggevend zijn bij het bepalen van een afhandelingswijze per dossier.²³⁸ Hieruit bleek dat de ernst van de feiten standaard wordt meegenomen in de beoordeling. Daarnaast behoren recidive, de schade en de gevolgen voor het slachtoffer tot de drie belangrijkste factoren. De resultaten tonen verder aan dat de persoonlijkheid en maturiteit van de jongere slechts een beperkte rol spelen in de besluitvorming.²³⁹ Dit bevestigt opnieuw dat het OM hieraan weinig prioriteit geeft bij het bepalen van de afhandelingswijze.

Toetsing internationale en Europese instrumenten

83. De invulling van proportionaliteit bij het OM vertonen inhoudelijke inconsistenties wanneer ze worden vergeleken met zowel bindende als niet-bindende internationale instrumenten. De bindende instrumenten vereisen dat bij elke afweging rekening wordt gehouden met de ernst van het feit, de leeftijd van de minderjarige (evenredigheids criterium)²⁴⁰, en de noodzaak tot re-

²³³ Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, 19-20, www.om-mp.be.

²³⁴ Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, 21, www.om-mp.be.

²³⁵ Art. 13, § 1, lid 2, 2° Jeugddelinquentiedecreet; D'HOOGHE C. en DE PUYDT A., 'Het nieuwe jeugddelinquentierecht in Vlaanderen' in JANSSENS E., DECOCK G., DE PUYDT A., D'HOOGHE C., VAN DER MUSSELE E. en VANDUFFEL V., *Handboek voor de advocaat-stagiair 2019-2020. Jeugdrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 60-61.

²³⁶ *Ibid.*, 25.

²³⁷ Art. 2, 16° Jeugddelinquentiedecreet; Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, 25, www.om-mp.be.

²³⁸ ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'Evaluatie van het jeugddelinquentierecht. De rol van het openbaar ministerie', *KU Leuven* februari 2025, 149, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/obf24kf/files/174099040763/2025_02_r_36_ef_36 Onderzoeksrapport-evaluatie-jdr.pdf?5lvqswf (geraadpleegd op 11 maart 2025).

²³⁹ *Ibid.*, 32.

²⁴⁰ Art. 14, lid 4 BUPO-verdrag; Art. 40, lid 1 en lid 4 IVRK; ALEN A., VANDE LANOTTE J., VERHELLEN E., ANG F., BERGHMANS E. en VERHEYDE M., 'Chapter Three. The scope of Article 40' in VAN BUEREN G., *A Commentary on*

integratie (effectencriterium)^{241,242} De betrokken indicator houdt in zekere mate rekening met de ernst van de feiten en de leeftijd, als onderdeel van maturiteit, maar vermeldt re-integratie niet expliciet als beoordelingsfactor.

De niet-bindende instrumenten gaan nog een stap verder. Zo preciseert het CRC bijkomende elementen die volgens het internationaal recht deel moeten uitmaken van de proportionaliteitsafweging.²⁴³ Naast de ernst van het feit en de maturiteit van de minderjarige, dienen onder meer de veiligheid van de samenleving, een verminderde schuldgraad, individuele noden en psychische problematieken expliciet te worden meegenomen.²⁴⁴ Deze visie wordt bevestigd in de VN-Modelwet inzake jeugdstrafrecht van 2013 en de Beijing Rules, waarin proportionaliteit wordt verbonden aan zowel de persoonlijke context van het kind als de maatschappelijke noden.²⁴⁵ Hoewel het Jeugddelinquentiedecreet en de Memorie van Toelichting re-integratie wel erkennen als een algemeen doel van het jeugddelinquentierecht²⁴⁶, worden deze bijkomende factoren uit de *soft law*-kaders niet expliciet vertaald naar concrete beoordelingscriteria binnen de afweging die het parket maakt volgens de letterlijke bewoording van de indicator.²⁴⁷ Naar mijns inziens is dit een gemiste kans.

84. Uit de praktijkbevraging blijkt dat parketmedewerkers bij hun beoordeling wel degelijk verschillende factoren meewegen (*supra* nr. 82). Die afweging gebeurt echter niet op consistente of uniforme wijze, waardoor sommige elementen duidelijk meer gewicht krijgen dan andere, hoewel internationale instrumenten geen rangorde aanbrenge binnen de proportionaliteitscriteria (*supra* nr. 74).

2.2.1.1.3 Tussenconclusie

85. Concluderend kan worden gesteld dat het decreet het proportionaliteitsbeginsel weliswaar vermeldt, maar dit onvoldoende concretiseert via duidelijke beoordelingscriteria (*supra* nr. 77). In de praktijk focust het OM vooral op de ernst van de feiten, terwijl maturiteit en andere persoonlijke factoren slechts in beperkte mate worden meegenomen (*supra* nr. 82). Bovendien blijkt ook de motivering van beslissingen vaak ondermaats. Zo laat het draaiboek van het OM in sommige gevallen

---

the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 40: Child Criminal Justice, Nijhoff, 2006, 11-13 en 30-31.

²⁴¹ Art. 14, lid 4 BUPO-verdrag; Art. 40, lid 1 IVRK.

²⁴² De doelstelling komt niet 100% overeen met de opgenoemde *hard law* instrumenten omdat er geen voorwaarde van re-integratie wordt gesteld in de proportionaliteitstoets van het OM. Dit wordt achterwege gelaten aangezien dit een algemene doelstelling is van de decreetgever met de invoering van het Jeugddelinquentiedecreet.

²⁴³ § 76 GC nr. 24.

²⁴⁴ § 76 GC nr. 24; VAN DEN BRINK J. en MIJNARENDI I., 'General Comment No.24 – nieuw elan voor het jeugdstrafrecht? Over leeftijdsgrenzen, 'diversion' en de bredere implicaties voor het jeugdstrafrecht', *BSb* 2020/1, 7-15.

²⁴⁵ Regel 5 Beijing Rules; UNITED NATIONS, Justice in Matters Involving Children in conflict with the Law. Model Law on Juvenile Justice and Related Commentary, september 2013, nr. V.13-85512, 70, https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Justice_Matters_Involving-Web_version.pdf.

²⁴⁶ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 26, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

²⁴⁷ Zie COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 261, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 13 maart 2025).

toe dat beslissingen genomen worden zonder dat duidelijk wordt gemotiveerd waarom die proportioneel gepast zijn (*supra* nrs. 78-81). Daardoor wordt de doelstelling van de indicator slechts gedeeltelijk gerealiseerd. Bij toetsing aan internationale en Europese instrumenten blijkt dat het decreet en praktijk grotendeels voldoen aan de kernvereisten uit bindende normen, maar tekortschieten ten aanzien van de bredere invulling zoals die uit *soft law*-bronnen blijkt (*supra* nr. 83). Hoewel dit formeel geen schending betekent, is die lacune niet zonder belang want de interpretaties van het CRC gelden als bijzonder gezaghebbend en vormen naar mijn mening een essentiële leidraad bij de toepassing van het IVRK (*supra* nrs. 64-65).

2.2.1.2 Indicator 1.2. Proportionaliteit jeugdrechter en jeugdrechtbank

*De proportionaliteit van de reactie blijkt uit de wijze waarop de jeugdrechter of jeugdrechtbank rekening heeft gehouden met de ernst van de feiten, de schade en gevolgen voor het slachtoffer, de persoonlijkheid en maturiteit van de minderjarige verdachte of delictpleger, het bestaan of risico van recidive, de veiligheid van de maatschappij, de leefomgeving van de minderjarige en diens eigen veiligheid*²⁴⁸

2.2.1.2.1 Bespreking indicator 1.2. Proportionaliteit jeugdrechter en jeugdrechtbank

Bespreking Vlaanderen

86. Indien een jeugddelict niet afdoende kan worden afgehandeld door het OM, volgt een vordering voor de jeugdrechter.²⁴⁹ Eerst vindt er een voorbereidende rechtspleging plaats, voorafgaand aan de behandeling ten gronde. De jeugdrechter houdt zitting in kabinet en neemt beschikkingen, terwijl de jeugdrechtbank de zaak ten gronde behandelt in een openbare zitting, wat resulteert in een vonnis.²⁵⁰ Ook de jeugdrechter en jeugdrechtbank beschikken, zoals het OM, over diverse reactiemogelijkheden op een jeugddelict.²⁵¹ Deze variëren van een herstelrechtelijk aanbod tot gesloten begeleiding in een gemeenschapsinstelling.²⁵² Bij het nemen van een beslissing moeten de jeugdrechter en de jeugdrechtbank steeds de factoren uit artikel 16, § 1 van het Jeugddelinquentiedecreet in overweging nemen.²⁵³ Om na te gaan of deze indicator voldaan is, dient uit de schriftelijke communicatie met de minderjarige delictpleger duidelijk te blijken dat alle relevante factoren zorgvuldig zijn meegewogen. De proportionaliteit van de reactie wordt daarnaast weerspiegeld in de beslissing van de jeugdrechter of jeugdrechtbank, waarbij zowel de aard van de

²⁴⁸ Deze factoren zijn een opsomming uit art. 16, § 1 Jeugddelinquentiedecreet.

²⁴⁹ Art. 14 Jeugddelinquentiedecreet; Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, 5, www.om-mp.be.

²⁵⁰ Een jeugdrechter treedt op in de voorbereidende rechtspleging en de jeugdrechtbank is bevoegd voor de rechtspleging ten gronde. Dit is een louter terminologisch onderscheid. Zie RAAD VAN STATE, Advies over een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap 'betreffende het jeugddelinquentierecht', 18 april 2018, nr. 62.779/3, 32, <http://www.raadvst-conseta.be/dbx/adviezen/62779.pdf#search=62.779%2F3>; LEENKNECHT J. en VEECKMANS K., 'Jeugddelinquentiedecreet Schending belang van het kind en legaliteitsbeginsel, maar fundamenteel blijven overeind', *NjW* 2021/443, 427; PUT J., *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 341-342.

²⁵¹ Zie o.a. DE SMET B., 'Reacties en vervangende reacties in het jeugddelinquentierecht', *T.Strafr.* 2020/3, 186; DE SMET B., 'Berisping door de jeugdrechtbank' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 16-20.

²⁵² Art. 20-41 Jeugddelinquentiedecreet.

²⁵³ DE BUS S., 'Betekenis geven aan 'jeugdrechter-zijn' in de praktijk', *TJK* 2022/2, 121-134.

opgelegde maatregel of sanctie als de motivering van deze beslissing inzicht geven in de proportionaliteit van de reactie.

87. Artikel 16, § 1 van het Jeugddelinquentiedecreet bevat een geordende lijst van factoren die de besluitvorming sturen.²⁵⁴ Opvallend is dat het oorspronkelijke artikel een bindende hiërarchie oplegde. De belangrijkste factor is de ernst van de feiten en de schade voor het slachtoffer.²⁵⁵ Daarna volgen, in afnemende mate van belang, de persoonlijkheid en maturiteit van de minderjarige, het risico op recidive, de veiligheid van de samenleving en de leefomgeving van de minderjarige verdachte of delictpleger. De minst zwaarwegende factor binnen deze hiërarchie is de veiligheid van de minderjarige zelf.²⁵⁶ Uit deze lijst blijkt echter niet dat de rechter of rechtbank rekening moet houden met het belang van het kind.²⁵⁷

Bespreking internationale en Europese instrumenten

88. De bespreking van de internationale en Europese instrumenten is gelijk aan de bespreking van de vorige indicator bij het eerste criterium (*supra* nrs. 72-76). Hierbij wordt dus ook een toetsing gedaan aan de hand van het BUPO-verdrag, de IVRK, *General Comment* 24, de Beijing Rules en de VN-Modelwet.²⁵⁸

2.2.1.2.2 Toetsing indicator 1.2. Proportionaliteit jeugdrechter en jeugdrechtbank

Toetsing Vlaanderen

89. Eerst en vooral is de tekst van het decreet aan de doelstelling getoetst. De doelstelling is een directe vertaling van de beschrijving in het decreet, waardoor dit onderdeel van de toetsing reeds is voldaan. Daarnaast moet deze indicator met de nodige zorgvuldigheid worden besproken, omdat dit onderzoek geen rechtspraakanalyse behandelt. Daardoor kan niet worden vastgesteld met welke factoren rekening is gehouden op basis van de schriftelijke communicatie, namelijk de arresten of de beschikkingen. Wel biedt een arrest van het Grondwettelijk Hof waardevolle inzichten over artikel 16, § 1 van het Jeugddelinquentiedecreet²⁵⁹ (*infra* nr. 90) en kan er op basis van een praktijkbevraging bij rechters worden afgeleid met welke indicatoren zij het meeste rekening houden.

²⁵⁴ In 2019 had artikel 16, § 1 Jeugddelinquentiedecreet een bindende hiërarchie, dit is later vernietigd door het Grondwettelijke Hof. Zie GwH 11 februari 2021, nr. 22/2021; LEENKNECHT J. en VEECKMANS K., 'Grondwettelijk Hof vernietigt twee bepalingen jeugddelinquentiedecreet', *Juristenkrant* 2021/424, 2; LEENKNECHT J. en VEECKMANS K., 'Jeugddelinquentiedecreet: Schending belang van het kind en legaliteitsbeginsel, maar fundamentele blijven overeind', *NjW* 2021/443, 427; PUT J., *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 341-342.

²⁵⁵ Art. 16, § 1, 1° Jeugddelinquentiedecreet.

²⁵⁶ Art. 16, § 1, 6° Jeugddelinquentiedecreet.

²⁵⁷ LEENKNECHT J. en VEECKMANS K., 'Jeugddelinquentiedecreet. Schending belang van het kind en legaliteitsbeginsel, maar fundamentele blijven overeind', *NjW* 2021, 422-430.

²⁵⁸ Art. 14, lid 4 BUPO-verdrag; Art. 40, lid 1 en lid 4 IVRK; Regel 5.1 en 17.1 Beijing Rules; § 76 GC nr. 24; UNITED NATIONS, *Justice in Matters Involving Children in conflict with the Law. Model Law on Juvenile Justice and Related Commentary*, september 2013, nr. V.13-85512, 5-45, https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Justice_Matters_Involving-Web_version.pdf.

²⁵⁹ GwH 11 februari 2021, nr. 22/2021.

90. Hoewel de RvS in zijn advies op het voorontwerp van het Jeugddelinquentiedecreet in 2018 de dwingende rangorde in vraag stelde²⁶⁰, heeft de decreetgever ervoor gekozen om deze verplichte rangorde voor de beoordeling van de proportionaliteit van een reactie in artikel 16, § 1 van het Jeugddelinquentiedecreet te behouden. Het was dan ook geen verrassing dat het Grondwettelijk Hof in 2021 het artikel vernietigde, aangezien het de ernst van de feiten en de gevolgen voor het slachtoffer boven het belang van het kind plaatste bij een beschikking of vonnis van de jeugdrechter en de jeugdrechtbank.²⁶¹ Daarnaast stelde het Hof dat het belang van het kind niet expliciet als primair criterium hoefde te worden opgenomen, omdat artikel 3 van het Jeugddelinquentiedecreet daar al indirect in voorzag.²⁶² Daardoor is de afweging van proportionaliteit niet langer gebonden aan een strikte volgorde, maar kunnen de jeugdrechter en de jeugdrechtbank nu ruimer oordelen.²⁶³ Met andere woorden, de vernietiging van de verplichte rangorde betekent dat de rechter meer vrijheid heeft in het afwegen van de verschillende criteria, wat in de praktijk kan bijdragen aan een evenwichtigere beoordeling van de proportionaliteit.²⁶⁴ Tegelijkertijd roept dit vragen op over de wijze waarop jeugdrechters in de praktijk proportioneel afwegen, aangezien zij enerzijds rekening moeten houden met de factoren uit artikel 16, § 1 van het Jeugddelinquentiedecreet en anderzijds met andere rechtswaarborgen die voortvloeien uit de Grondwet, internationale verdragen en het Decreet Integrale Rechtspositie.²⁶⁵ Dit kan naar mijns inziens leiden tot onvoorspelbaarheid van een beslissing.²⁶⁶

91. Uit de praktijkbevraging over de factoren die het zwaarst doorwegen bij het nemen van een beslissing door rechters²⁶⁷, zowel in de voorbereidende rechtspleging als in de rechtspleging ten gronde, blijkt dat de maturiteitsgraad op de tweede plaats staat, gevolgd door de ernst van de feiten. Dit toont duidelijk aan dat, door de afschaffing van de verplichte hiërarchie, de rechter zijn beoordeling anders uitvoert. Terwijl de leefomgeving en context oorspronkelijk op de voorlaatste plaats stonden in de hiërarchie, blijkt uit de kwantitatieve bevraging dat jeugdrechters hier nu het meeste rekening mee houden.²⁶⁸

²⁶⁰ RAAD VAN STATE, Advies over een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap 'betreffende het jeugddelinquentierecht', 18 april 2018, nr. 62.779/3, 51, <http://www.raadvst-conseta.be/dbx/adviezen/62779.pdf#search=62.779%2F3>.

²⁶¹ GwH 11 februari 2021, nr. 22/2021, B.16.

²⁶² *Ibid.*, B.15.3.

²⁶³ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies over de langdurige gesloten begeleiding na het arrest van het Grondwettelijk Hof: een technische oplossing voor een ethische keuze, 5 oktober 2021, nr. 2021-2022/2, https://www.kinderrechten.be/sites/default/files/advies_2021_2022_02_decreet_jeugddelinquentierecht.pdf; LEENKNECHT J. en VEECKMANS K., 'Grondwettelijk Hof vernietigt twee bepalingen jeugddelinquentiedecreet', *De Juristenkrant* 2021/424, 2.

²⁶⁴ Een klassiek proportionaliteitsbeginsel in zijn meest absolute interpretatie, waarbij de straf in verhouding moet zijn met de ernst van de feiten, is niet welkom in België. Zie o.a. LEENKNECHT J. en VEECKMANS K., 'Jeugddelinquentiedecreet. Schending belang van het kind en legaliteitsbeginsel, maar fundamenten blijven overeind', *NjW* 2021, 425.

²⁶⁵ Zie bv. Art. 22bis Gecoördineerde Grondwet waarbij alle maatregelen betreffende kinderen, moeten worden genomen in het belang van het kind.

²⁶⁶ Zie ook LEENKNECHT J. en VEECKMANS K., 'Grondwettelijk Hof vernietigt twee bepalingen jeugddelinquentiedecreet', *De Juristenkrant* 2021/424, 2.

²⁶⁷ ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'Evaluatie van het jeugddelinquentierecht. De rol van het openbaar ministerie', *KU Leuven* februari 2025, 191, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/obf24kf/files/174099040763/2025_02_r_36_ef_36 Onderzoeksrapport-evaluatie-jdr.pdf?5lvqswf (geraadpleegd op 11 maart 2025).

²⁶⁸ *Ibid.*, 33.

Toetsing internationale en Europese instrumenten

92. De dwingende internationale bepalingen stellen in wezen vier vereisten, namelijk de leeftijd van de minderjarige, de veiligheid van de betrokken delictpleger (wat ruim geïnterpreteerd kan worden als de plicht om het welzijn van het kind niet te schaden), de ernst van het gepleegde feit en het bevorderen van re-integratie.²⁶⁹ Expliciete verwijzingen naar re-integratie ontbreken in deze indicator. Nochtans kan uit de Memorie van Toelichting van het Jeugddelinquentiedecreet worden afgeleid dat re-integratie een overkoepelend beleidsdoel vormt dat impliciet meespeelt in de beoordeling.²⁷⁰ Gezien deze eerder beperkte vereisten, zou geconcludeerd kunnen worden dat de doelstelling in overeenstemming is met de bindende internationale bepalingen. Sterker nog, de Vlaamse regelgeving bevat een ruimer scala aan beoordelingsfactoren dan wat in de internationale *hard law* wordt verwacht. De jeugdrechter en jeugdrechtbank dienen immers niet alleen de ernst van het feit en de leeftijd van de minderjarige in overweging te nemen, maar ook elementen zoals het risico op recidive, de gevolgen voor het slachtoffer, de maatschappelijke veiligheid en de leefomgeving van de minderjarige.²⁷¹

93. Wanneer deze bepaling wordt getoetst aan niet-bindende internationale kaders, zoals *General Comment* 24, komt het belang van het kind als essentiële beoordelingsparameter in de proportionaliteitsafweging naar voren.²⁷² Deze aanbeveling komt in artikel 16, § 1 van het Jeugddelinquentiedecreet niet expliciet tot uiting, waardoor men kan stellen dat de indicator inhoudelijk tekortschiet ten aanzien van de verwachtingen geformuleerd in de *soft law*. Dit verdient enige nuancering. Het Grondwettelijk Hof heeft immers geoordeeld dat het belang van het kind in elke context gewaarborgd moet worden, aangezien het behoort tot de fundamentele uitgangspunten van het Jeugddelinquentiedecreet.²⁷³

94. Ten slotte kan worden vastgesteld dat zowel de internationale bronnen als het Jeugddelinquentiedecreet geen hiërarchische rangorde toekennen aan de beoordelingsfactoren (*supra* nr. 75 en nr. 90). De afschaffing van de hiërarchie in 2021 binnen artikel 16, § 1 van het Jeugddelinquentiedecreet heeft ertoe geleid dat het Vlaamse regelgevend kader beter aansluit bij de principes vervat in de internationale rechtsorde, wat als een positieve ontwikkeling kan worden gezien.

---

²⁶⁹ Art. 14, lid 4 BUPO-verdrag; Art. 40, lid 1 en lid 4 IVRK; ALEN A., VANDE LANOTTE J., VERHELLEN E., ANG F., BERGHMANS E. en VERHEYDE M., 'Chapter Three. The scope of Article 40' in VAN BUEREN G., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 40: Child Criminal Justice*, Nijhoff, 2006, 11-13 en 30-31; RUGGIERO R., 'Article 40: The Rights in the Juvenile Justice Setting' in VAGHRI Z., ZERMATTEN J., LANSDOWN G. en RUGGIERO R. (eds.), *Monitoring State Compliance with the UN Convention on the Rights of the Child*, Springer, 2022, 391-403.

²⁷⁰ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 26, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

²⁷¹ Art. 16, § 1 Jeugddelinquentiedecreet; DE SMET B., 'Reacties en vervangende reacties in het jeugddelinquentierecht', *T.Strafr.* 2020/3, 187.

²⁷² § 76 GC nr. 24.

²⁷³ GwH 11 februari 2021, nr. 22/2021, 31-32; LEENKNECHT J. en VEECKMANS K., 'Jeugddelinquentiedecreet. Schending belang van het kind en legaliteitsbeginsel, maar fundamentele blijven overeind', *NjW* 2021, 423-325; Zie ook X., 'Het belang van het kind', *kinderrechtencoalitie* 2025, <https://www.kinderrechtencoalitie.be/belang-van-het-kind/> (geraadpleegd op 14 mei 2025).

2.2.1.2.3 Tussenconclusie

95. De tekst van het decreet voldoet formeel aan de doelstelling door een lijst van relevante beoordelingsfactoren te voorzien, maar schoot initieel tekort door een verplichte hiërarchie op te leggen die niet strookte met het proportionaliteitsbeginsel op internationaal niveau (*supra* nr. 90 en nr. 94). Deze werd intussen terecht vernietigd door het Grondwettelijk Hof. In de praktijk blijkt uit bevraging dat rechters sinds de afschaffing van de hiërarchie ruimer afwegen, waarbij factoren zoals maturiteit en leefomgeving zwaarder doorwegen dan voordien (*supra* nr. 91). Op internationaal niveau vereisen bindende instrumenten dat bij de afweging de ernst van het feit, de leeftijd van de minderjarige, diens welzijn en het belang van re-integratie in acht moeten worden genomen (*supra* nr. 92). Het Vlaamse kader voldoet grotendeels aan deze eisen, maar de nadruk op re-integratie blijft onvoldoende in de indicator (*supra* nr. 92). Niet-bindende bronnen leggen daarnaast extra nadruk op elementen zoals schuldgraad, psychische problematieken en het belang van het kind, wat in deze doelstelling niet expliciet aan bod komt (*supra* nr. 93).

2.2.2 Criterium 2. Verantwoordelijkheid van minderjarige delictplegers

96. Hoewel de exacte betekenis van verantwoordelijkheid niet expliciet wordt beschreven in het Jeugddelinquentiedecreet, doet de bijhorende Memorie van Toelichting wel een poging. Daarin wordt verantwoordelijkheid beschreven als volgt: *“De essentiële ambitie van het jeugddelinquentierecht betreft het voorzien in een duidelijke, maatschappelijke normbevestigende reactie op delicten gepleegd door minderjarigen en waarbij de verantwoordelijkheid van de jonge dader niet ontweken wordt.”*²⁷⁴ Het decreet past wel een aantal bewoordingen toe met betrekking tot verantwoordelijkheid. Het spreekt bijvoorbeeld van niet-verantwoordelijkheid²⁷⁵ en het vermoeden van schuldonbekwaamheid²⁷⁶, maar verwijst ook naar oordeelsvermogen²⁷⁷ of maturiteit²⁷⁸. Het door elkaar gebruiken van deze termen is verwarrend en benadrukt het gebrek aan een uniforme betekenis van het nemen van verantwoordelijkheid.²⁷⁹

97. In het algemeen kan verantwoordelijkheid worden gedefinieerd als het besef van een minderjarige van de gevolgen van zijn of haar daden en het vermogen om hiervoor rekenschap af te leggen.²⁸⁰ Ook in het internationale recht wordt erkend dat strafrechtelijke verantwoordelijkheid van kinderen gekoppeld moet zijn aan de leeftijd waarop zij in staat zijn de impact van hun daden te

²⁷⁴ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 4, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

²⁷⁵ Art. 4, § 2 Jeugddelinquentiedecreet.

²⁷⁶ Art. 37, § 2, 2° Jeugddelinquentiedecreet.

²⁷⁷ Art. 39, § 1, lid 2 Jeugddelinquentiedecreet.

²⁷⁸ Art. 38, § 3, lid 1 Jeugddelinquentiedecreet.

²⁷⁹ PUT J., ‘Het Vlaamse jeugddelinquentierecht in essentie’ in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 14.

²⁸⁰ GOEDSEELS E., *Jeugdrechtsmodellen in theorie en praktijk. Een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters*, doctoraat KU Leuven, 2015, https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/487479/1/Proefschrift_maart+2015_Eef+Goedseels.pdf; HANSON K., *Kinderrechten en strafrechtelijke verantwoordelijkheid: een kritische analyse*, doctoraat UGent, 2004, 135, <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:000820423>; VAN GARSSE L., ‘Verantwoordelijkheid en handelingsdrang. Een denkoefening rond een opdringerig concept’, *TJK* 2012/13(3), 171-186; VERHELLEN E. en CAPPELAERE G., ‘De verantwoordelijkheid van het kind’ in DECOCK G. en VANSTEENKISTE P. (eds.), *Herstel of Sanctie naar een jeugdsanctierecht*, Mys & Breesch, 1999, 2016.

beoordelen.²⁸¹ Met andere woorden, minderjarige verdachten worden sinds de inwerkingtreding van het Jeugddelinquentiedecreet in Vlaanderen beschouwt als “*verantwoordelijke jonge mensen, eerder dan handelingsonbekwame, onverantwoordelijke en te beschermen kinderen van hun ouders*”.²⁸²

98. Bij verantwoordelijkheid horen ook leeftijdsgrenzen. Deze zijn essentieel in het jeugddelinquentierecht om te bepalen aan welke reactie een minderjarige verdachte onderworpen kan worden.²⁸³ Daarbij wordt traditioneel onderscheid gemaakt tussen de minimumleeftijd voor strafrechtelijke verantwoordelijkheid (hierna: MACR)²⁸⁴ en de leeftijd van strafrechtelijke meerderjarigheid (hierna: ACM)^{285, 286} Hoewel de ACM in bijna alle landen is vastgelegd op achttien jaar, blijkt uit internationale vergelijkingstabellen dat er veel meer variatie bestaat in de vastgestelde MACR per land, wat duidt op verschillen in interpretatie van het concept ‘verantwoordelijkheid’.²⁸⁷ Deze leeftijdsgrenzen vormen in het vooronderzoek een criterium en die is als volgt omschreven: “*Minderjarigen die een delict plegen tussen de leeftijd van 12 en 18 jaar worden geacht (strafrechtelijk) verantwoordelijk te zijn voor de gepleegde feiten.*”²⁸⁸

Om het criterium ‘verantwoordelijkheid van de minderjarige delictpleger’ te onderzoeken, worden er een tweetal indicatoren onderscheiden, namelijk (1) er zijn geen antwoorden of vervolgingen voor - 12-jarigen delictplegers op niveau van respectievelijk het OM, de jeugdrechter en jeugdrechtbank, en (2) de mate waarin het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en hierbij een onderscheid maken naar leeftijd en geestestoestand.²⁸⁹

²⁸¹ § 8 GC nr. 24; UNICEF, ‘Systematic Responses to Children under the Minimum Age of Criminal Responsibility who have been (Allegedly) Involved in Offending Behaviour in Europe and Central Asia’, *unicef* 2022, 5, <https://www.unicef.org/eca/media/27721/file/Systematic%20Responses%20to%20Children%20under%20the%20Minimum%20Age%20of%20Criminal%20Responsibility%20who%20have%20been%20involved%20in%20offending%20behaviour%20in%20Europe%20and%20Central%20Asia> (geraadpleegd op 5 mei 2025).

²⁸² MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 5, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; Voor 2019 waren er ook al ideeën over een verantwoordelijke minderjarigen. Zie bv. HANSON K., *Kinderrechten en strafrechtelijke verantwoordelijkheid: een kritische analyse*, doctoraat UGent, 2004, 135, <https://lib.ugent.be/nl/catalog/rug01:000820423>; RAP S., ‘A children’s rights perspective on the participation of juvenile defendants in the youth court’, *The International Journal of Children’s Rights* 2016/1, 93-112.

²⁸³ DELMAGE E., ‘The minimum age of criminal responsibility: A medico-legal perspective’, *Youth Justice* 2013/2, 102-110; LEENKNECHT J., PUT J. en VEECKMANS K., ‘Age limits in Youth Justice: A comparative and Conceptual Analysis’, *Erasmus Law Review* 2020/1, 1, <https://www.boomportaal.nl/tijdschrift/ELR/ELR-D-20-00015>.

²⁸⁴ Deze afkorting komt van *Minimum Age of Criminal Responsibility*.

²⁸⁵ Deze afkorting komt van *Age of Criminal Majority*.

²⁸⁶ ABRAMS L.S., JORDAN S.P. en MONTERO L.A., ‘What Is a Juvenile? A Cross-National Comparison of Youth Justice Systems’, *Sage* 2018, 1-20; MORGAN R., ‘Children’s Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective’, *The British Journal of Criminology* 2010/50, 990-991; WAGLAND P. en BUSSEY K., ‘Appreciating the wrongfulness of criminal conduct: Implications for the age of criminal responsibility’, *Legal and Criminological Psychology* 2017/22, 130-149.

²⁸⁷ De discussie rond verantwoordelijkheid speelt niet enkel tussen de verschillende landen, maar ook binnen België is er een evolutie geweest wat betreft de MACR. Zie o.a. MvT bij het wetsvoorstel tot bescherming der kindsheid, KAMER, 1889-1990, nr. 302, 21 waarbij de minimumleeftijd op 10 jaar werd gesteld of de MvT bij het wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming, KAMER, 1962-1963, nr. 637/1, 24 waarbij een strikte MACR niet wenselijk werd geacht; Zie BEIJERSE J., ‘The new Dutch law and policy on young adult offenders’, *CEP* 2019, 2; CIPRIANI D., *Children’s Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective*, Ashgate Publishing, 2009, 109; LEENKNECHT J., PUT J. en VEECKMANS K., ‘Age limits in Youth Justice: A comparative and Conceptual Analysis’, *Erasmus Law Review*, 2020/13, 24-27.

²⁸⁸ COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., ‘Vooronderzoek ‘Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht’’, *KU Leuven* juni 2021, 270, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezy1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 25 februari 2025).

²⁸⁹ *Ibid.*, 270-271.

2.2.2.1 Indicator 2.1. Geen antwoord of vervolging voor -12-jarigen

Er zijn geen antwoorden of vervolgingen voor -12-jarigen delictplegers op het niveau van respectievelijk het OM, de jeugdrechter en de jeugdbrechtbank

2.2.2.1.1 Bespreking indicator 2.1. Geen antwoord of vervolging voor -12-jarigen

Bespreking Vlaanderen

99. In Vlaanderen kan een minderjarige delictpleger enkel verantwoordelijk gesteld worden voor zijn daden als deze een twaalfjarige leeftijd had op het moment van de feiten. Voor jongeren onder deze leeftijdsgrens worden immers een onweerlegbaar vermoeden van niet-verantwoordelijkheid gesteld door het Jeugddelinquentiedecreet.²⁹⁰ Met andere woorden zijn de reacties en afhandelingsmogelijkheden uit het Jeugddelinquentiedecreet niet toepasbaar op minderjarige verdachten die de leeftijd van twaalf jaar nog niet hebben bereikt op het moment van het plegen van een jeugddelict. De beoordeling van deze indicator zal dan ook gebeuren op basis van cijfermateriaal waaruit blijkt dat jongeren onder de twaalf jaar geen antwoorden onder het jeugddelinquentiekader opgelegd kunnen krijgen. Het Jeugddelinquentiedecreet bepaalt dat wanneer een jongere onder de twaalf jaar een delict pleegt, dat normaal gezien een afhandeling of een reactie zou opleveren voor een jongere van twaalf jaar of ouder, kan leiden tot een doorverwijzing naar jeugdhulp.²⁹¹ In dergelijke gevallen kan de jongere via vrijwillige jeugdhulp of gerechtelijke jeugdhulp verder worden ondersteund, afhankelijk van de ernst van het jeugddelict en de leefsituatie.²⁹²

100. De leeftijd wordt in eerste instantie vastgesteld op basis van de geboorteakte. Indien deze ontbreekt, of niet duidelijk is wat de exacte leeftijd is, wordt de leeftijd aangetoond door aanwijzingen en vermoedens.²⁹³ De jeugdrechter en het OM kunnen hiervoor gebruik maken van de *triple-test*.²⁹⁴ Dit is een medisch onderzoek waarbij drie specifieke lichaamsdelen worden onderzocht, namelijk (1) radiografie van de hand, (2) tandheelkundig onderzoek en (3) een radiografie van het sleutelbeen.²⁹⁵ Voor niet-begeleide minderjarigen wordt dit onderzoek uitgevoerd door Dienst Voogdij en van de Federale Overheidsdienst Justitie.²⁹⁶

²⁹⁰ Art. 2, 10° en art. 4, § 2, lid 1 Jeugddelinquentiedecreet; EUROPEAN UNION, 'Study on children's involvement in judicial proceedings – contextual overview for the criminal justice phase – Belgium', *data.europa* 2013, 18-19, <https://data.europa.eu/euodp/repository/ec/dg-justi/criminal-justice/contextual-overviews/Belgium.pdf> (geraadpleegd op 19 april 2025).

²⁹¹ Art. 4, § 2, lid 2 Jeugddelinquentiedecreet.

²⁹² DE SMET B., 'plaatsen van minderjarigen in een instelling' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2024, 150-151.

²⁹³ Art. 7, § 3, title XIII, hoofdstuk VI programmawet (I) 24 december 2002, *BS* 1 december 2002; Ook internationale bronnen zeggen dat in geval van twijfel over de leeftijd van het kind moet worden aangenomen dat het kind niet strafrechtelijk verantwoordelijk kan zijn. Zie o.a. § 24 van GC nr. 24.

²⁹⁴ GARAMENDI P.M., LANDA M.I. en BALLESTEROS J. (eds.), 'Reliability of the methods applied to assess age minority in living subjects around 18 years old. A survey on a Moroccan origin population', *Forensic Science International* 2005/154, 3-12; THEVISSEN P. en WILLEMS G., 'De Triple Test: Het K.U.Leuven-protocol voor leeftijdschattingen van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen' in APS J.K.M., BRAND H.S. en DUYCK J. (eds.), *Het Tandheelkundig Jaar 2013*, Houten, 2013, 175-190.

²⁹⁵ PUT J., *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 283.

²⁹⁶ Art. 7, § 1, title XIII, hoofdstuk VI programmawet (I) 24 december 2002, *BS* 1 december 2002; FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE, 'Dienst Voogdij en opdracht van de voogd', *justitiebelgium* 2022, 20-22, <https://justitie.belgium.be/sites/default/files/downloads/Mena/BOEK%201.pdf> (geraadpleegd op 19 maart 2025).

Bespreking internationale en Europese instrumenten

101. Om te beoordelen of bovenstaande indicator in lijn is met internationale standaarden, wordt deze getoetst aan de relevante bepalingen van het IVRK, de Beijing Rules en de bijbehorende interpretaties van het CRC.²⁹⁷

102. Allereerst verplicht het IVRK lidstaten om een minimumleeftijd vast te stellen waaronder kinderen geacht worden niet strafrechtelijk verantwoordelijk te zijn. Zo stelt het IVRK: “*De vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan*”²⁹⁸. Het geeft echter geen concrete invulling aan wat precies onder de minimumleeftijd moet worden verstaan, waardoor de bepaling enigszins vaag blijft. Het CRC daarentegen biedt verduidelijking en adviseert om de minimumleeftijd wereldwijd vast te leggen op ten minste veertien jaar, gelet op de onvolledige hersenontwikkeling bij kinderen tussen twaalf en dertien jaar.²⁹⁹ Daarbij benadrukt het CRC dat staten rekening moeten houden met wetenschappelijke inzichten.³⁰⁰ Landen die al een hogere grens hanteren, zoals vijftien of zestien jaar, worden hierin aangemoedigd.³⁰¹ Ook pleit het Comité voor één uniforme minimumleeftijd, waarbij afwijkingen en uitzonderingen bij voorkeur worden vermeden.³⁰² Tegelijkertijd valt op te merken dat de MACR wereldwijd heel sterk varieert, beïnvloed door culturele, politieke en historische factoren, en ze geven vaak een inconsistente benadering van de juridische status en competentie van kinderen.³⁰³

103. Ten slotte voegen de Beijing Rules hieraan toe dat MACR niet te laag mag zijn, rekening houdend met de mentale, intellectuele en emotionele ontwikkeling van het kind.³⁰⁴ De interpretatie van deze normen maakt duidelijk dat het vervolgen van zeer jonge kinderen in strijd is met het principe van betekenisvolle verantwoordelijkheid.³⁰⁵ Rechtspraak, zoals in Zuid-Afrika, bevestigt dat het voeren van een strafproces tegen een kind dat de rechtsgang niet begrijpt, niet alleen zinloos maar ook schadelijk is.³⁰⁶

---

²⁹⁷ CIPRIANI D., *Children's Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective*, Ashgate Publishing, 2009, 53-64.

²⁹⁸ Art. 40, lid 3, a) IVRK; ALEN A., VANDE LANOTTE J., VERHELLEN E., ANG F., BERGHMANS E. en VERHEYDE M., 'Chapter Three. The scope of Article 40' in VAN BUEREN G., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 40: Child Criminal Justice*, Nijhoff, 2006, 26-27.

²⁹⁹ REDLICH A. en GOODMAN G., 'Taking responsibility for an act not committed: the influence of age and suggestibility', *Law and Human Behavior* 2003/27, 141-156.

³⁰⁰ ALEN A., VANDE LANOTTE J., VERHELLEN E., ANG F., BERGHMANS E. en VERHEYDE M., 'Chapter Three. The scope of Article 40' in VAN BUEREN G., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 40: Child Criminal Justice*, Nijhoff, 2006, 27.

³⁰¹ Zie ook KAZEMIAN L., 'Pathways to Desistance From Crime Among Juveniles and Adults: Applications to Criminal Justice Policy and Practice', *National Institute of Justice* 2021, 13, <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/301503.pdf>.

³⁰² §§ 20-27 en §§ 33-34 GC nr. 24.

³⁰³ CIPRIANI D., *Children's Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective*, Ashgate Publishing, 2009, 1-4 en 109; LEENKNECHT J., PUT J. en VEECKMANS K., 'Age limits in Youth Justice: A comparative and Conceptual Analysis', *Erasmus Law Review*, 2020/13, 24-27.

³⁰⁴ Regel 4 Beijing Rules.

³⁰⁵ Commentaar bij Regel 4 Beijing Rules; CIPRIANI D., *Children's Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective*, Ashgate Publishing, 2009, 32; LIEFAARD T. en SLOTH-NIELSEN J. (eds.), *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Nijhoff, 2005, 25-30.

³⁰⁶ ZH (SA) 1989, SvF 1, 460 – 462; COMMUNITY LAW CENTRE, 'Submission to the justice and constitutional development portfolio committee on the child justice bill', *childjustice* 2003, <https://childjustice.org.za/submissions/CLCfurthersub.htm?> (geraadpleegd op 9 april 2025).

2.2.2.1.2 Toetsing indicator 2.1. Geen antwoord of vervolging voor -12-jarigen

Toetsing Vlaanderen

104. Zoals in de bespreking van deze indicator ook al naar voren kwam, vermeldt het Jeugddelinquentiedecreet expliciet dat er geen antwoord mogelijk is voor minderjarigen delictplegers jonger dan twaalf jaar (*supra* nr. 99). Vervolgens wordt nagegaan hoe deze niet-verantwoordelijkheid in de praktijk vorm krijgt, aan de hand van het draaiboek van het OM en de beschikbare statistieken. Het draaiboek van het OM bevestigt dat jongeren onder de twaalf jaar geen strafrechtelijke vervolging kan worden opgelegd, wat in overeenstemming is met de doelstelling van het Jeugddelinquentiedecreet.³⁰⁷ Het is begrijpelijk dat aan jongeren onder de twaalf jaar geen vervolging kan worden opgelegd³⁰⁸, maar het is wel opvallend dat de statistieken van het OM soms zeer jonge daders laten zien. In 2024 werden bijvoorbeeld 2.294 minderjarigen tussen de zes en twaalf jaar oud geregistreerd voor feiten die als jeugddelinquentie werden omschreven. Zelfs 175 zaken betrof minderjarigen onder de zes jaar.³⁰⁹ Deze dossiers worden door het OM geseponeerd vanwege redenen van technische aard en meer specifiek door het vermoeden van niet-aansprakelijkheid. Deze seponeringsgrond wordt dan door het OM aangeduid op de beslissingsfiche zoals opgenomen als bijlage 25 van het draaiboek van het OM.³¹⁰ Stel dat de zaak van een minderjarige onder de twaalf jaar toch voor de jeugdrechtsbank verschijnt, moet de jeugdrechter de vordering afwijzen op grond van het onweerlegbaar vermoeden.³¹¹

105. Hoewel het strafdossier van een minderjarige jonger dan twaalf jaar wordt geseponeerd, kan het alsnog dienen voor verder onderzoek, zoals een maatschappelijk onderzoek. Dit onderzoek heeft als doel meer inzicht te krijgen in de context en de oorzaken van het gepleegde jeugddelict.³¹² Verwant aan het maatschappelijk onderzoek heeft het OM en de jeugdrechter/jeugdrechtsbank dus ook de mogelijkheid om het dossier door te verwijzen naar jeugdhulpverlening.³¹³ In dit geval wordt de situatie gekwalificeerd als een verontrustende situatie. Op basis hiervan kan het OM, door middel van een vordering, de jeugdrechter verzoeken gerechtelijke maatregelen op te leggen aan de

³⁰⁷ Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, 4, www.om-mp.be.

³⁰⁸ Art. 4 jeugddelinquentiedecreet; MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 6, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; AGENTSCHAP OPGROEIEN, 'veelgestelde vragen', *jeugdhulp* 2025, <https://www.jeugdhulp.be/veelgestelde-vragen?thema=28> (geraadpleegd op 4 maart 2025).

³⁰⁹ OPENBAAR MINISTERIE, 'Jaarstatistieken 2024 van de instroom van jeugdbeschermingszaken op de jeugdparketten. Tabel 14: Aantal unieke minderjarigen betrokken in een MOF-zaak binnengekomen tussen 1 januari 2024 en 31 december 2024, naargelang de leeftijd van de minderjarige', *stat.om-mp* 2025, <https://stat.om-mp.be/jeu/n/index.html> (geraadpleegd op 30 april 2025).

³¹⁰ Bijlage nr. 25 van de omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, www.om-mp.be.

³¹¹ Er bestaat geen specifiek draaiboek voor de jeugdrechters/jeugdrechtsbank, maar zij worden geacht een vergelijkbare benadering toe te passen. Zie bv. COENEN E., 'Een neuropsychologische reflectie op zelfcontrole tijdens de adolescentie en verantwoordelijkheid in het decreet jeugddelinquentierecht', *TJK* 2020/4, 223-226.

³¹² Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, 7, www.om-mp.be; DE SMET B., 'Maatschappelijk onderzoek door de sociale dienst van de jeugdrechtsbank' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2020, 232-248.

³¹³ Art. 47 Decreet Integrale Jeugdhulp *juncto* art. 4, § 2, lid 2 Jeugddelinquentiedecreet; ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'De vele wegen van integrale jeugdhulp', *TJK* 2021/3, 187-190.

betrokken minderjarige.³¹⁴ Deze maatregelen kunnen bijvoorbeeld bestaan uit begeleiding³¹⁵, dagopvang³¹⁶ of andere vormen van ondersteuning.³¹⁷

Toetsing internationale en Europese instrumenten

106. Op het eerste gezicht lijkt deze indicator in overeenstemming met het IVRK³¹⁸, aangezien Vlaanderen een vaste minimumleeftijd heeft vastgesteld waaronder jongeren niet strafbaar gesteld kunnen worden (*supra* nr. 99). Het CRC vult het IVRK aan en benadrukt dat elke lidstaat een minimumleeftijd voor strafrechtelijke verantwoordelijkheid moet vaststellen, maar deze keuze mag niet willekeurig zijn.³¹⁹ Als we deze redenering toepassen op het Jeugddelinquentiedecreet, blijkt uit de Memorie van Toelichting dat er geen gedegen onderbouwing voor de keuze van twaalf jaar wordt gegeven. De keuze voor de twaalfjarige grens kan mogelijks worden verklaard door de behoefte aan uniformiteit met andere rechtstakken, zoals het recht van een minderjarige om vanaf twaalf jaar gehoord te worden³²⁰ en de buitencontractuele aansprakelijkheid vanaf twaalfjarige leeftijd³²¹. Het is aannemelijk dat Vlaanderen heeft gepoogd deze uniformiteit te bewerkstelligen door de strafrechtelijke aansprakelijkheid vanaf twaalf jaar in te voeren.

Toch ontstaat er een inconsistentie bij de toetsing aan *General Comment* 24, waarin een MACR van veertien jaar wordt aanbevolen, terwijl in Vlaanderen de leeftijdsgrens momenteel is vastgesteld op twaalf jaar.³²² Zoals de Beijing Rules aangeven, zou het concept van verantwoordelijkheid betekenisloos worden als de leeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid te laag is of niet bestaat.³²³ Wetenschappelijke en psychologische studies tonen bovendien aan dat een kind van twaalf jaar nog onvoldoende in staat is om de complexiteit van een jeugddelict te begrijpen en de verantwoordelijkheid daarvoor te dragen.³²⁴ Naar mijns inziens, en die van bijna veertig andere landen, moet de leeftijdsgrens inderdaad op veertien jaar worden vastgesteld om in overeenstemming te zijn met de internationale normen en tegemoet te komen aan de psychologische studies.³²⁵

³¹⁴ Art. 47 Decreet Integrale Jeugdhulp.

³¹⁵ Art. 48, § 1, 4° Decreet Integrale Jeugdhulp.

³¹⁶ Art. 48, § 1, 5° Decreet Integrale Jeugdhulp.

³¹⁷ DE SMET B., 'Hulpverlening aan minderjarigen in een verontrustende situatie', *RW* 2020-2021/24, 931-934.

³¹⁸ Art. 40, lid 3, a) IVRK.

³¹⁹ §§ 21-23 GC nr. 24; ALEN A., VANDE LANOTTE J., VERHELLEN E., ANG F., BERGHMANS E. en VERHEYDE M., 'Chapter Three. The scope of Article 40' in VAN BUEREN G., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 40: Child Criminal Justice*, Nijhoff, 2006, 26.

³²⁰ Art. 1004/1, § 3 Ger.W.; ALOFS E. en DE BUS S., 'De procespositie van de minderjarige in het jeugdrecht', *F.Fam.* 2022/ 5-6, 149-151; SENA EVE P., '[Het hoorrecht in de Belgische wetgeving] Modaliteiten van het horen' in SENA EVE P., *Horen van kinderen: Overeenkomsten over kinderen*, Wolters Kluwer Belgium, 2025, 80-82.

³²¹ Art. 6.9 Burgerlijk Wetboek van 7 februari 2024, *BS* 1 januari 2025; COLLE P., 'Hervorming van het aansprakelijkheidsrecht' Schade, causaliteit en objectieve aansprakelijkheden', *TPR* 2021/ 1, 362.

³²² § 22 GC nr. 24.

³²³ Regel 4 Beijing Rules.

³²⁴ § 22 GC nr. 24; CHURCH R., GOLDSON B. en HINDLEY N., 'The Minimum Age of Criminal Responsibility: Clinical, Criminological/Sociological, Developmental and Legal Perspectives', *Youth Justice* 2013/13, 99-101; HAYSOM L., 'Raising the minimum age of criminal responsibility to 14 years', *Journal of Pediatrics and Child Health* 2022/58, 1504-1507; NOVAK A., 'Is a Minimum Age Necessary? An Examination of the Association Between Justice System Contact in Childhood and Negative Outcomes in Adolescence', *Springer* 2019/5, 536-553; PILLAY A., 'The minimum age of criminal responsibility, international variation, and the Dual Systems Model in neurodevelopment', *Journal of Child & Adolescent Mental Health* 2019/31, 224-234; SIU N., LAM H. en LE J. (eds.), 'Time perception and time perspective differences between adolescents and adults', *Acta Psychologica* 2014, 222-229.

³²⁵ CIPRIANI D., *Children's Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective*, Ashgate Publishing, 2009, 109; Het is echter belangrijk om te benadrukken dat het CRC aanbeveelt de gemiddelde MACR

107. De reden dat het IVRK geen bindende leeftijdsgrens heeft vastgesteld, hangt mogelijks samen met de culturele diversiteit tussen landen. Wat in het ene rechtsstelsel als de juiste leeftijdsgrens wordt beschouwd, kan in een ander stelsel te laag of te hoog zijn, afhankelijk van hoe de samenleving omgaat met de ontwikkeling van kinderen en hun rechten.³²⁶ Daarnaast variëren strafrechtelijke modellen wereldwijd, van systemen die sterk gericht zijn op bestraffing tot systemen die de nadruk leggen op rehabilitatie, hetgeen de keuze voor de minimumleeftijd substantieel beïnvloedt.³²⁷ Ten slotte verschilt de ontwikkeling van kinderen individueel, want een twaalfjarige kan zich in sommige gevallen volwassener gedragen dan een veertienjarige.³²⁸

2.2.2.1.3 Tussenconclusie

108. De tekst van het decreet is conform de doelstelling om jongeren onder de twaalf jaar niet strafrechtelijk aansprakelijk te stellen. Dit gebeurt door het onweerlegbaar vermoeden van niet-verantwoordelijkheid in artikel 4, § 2 van het Jeugddelinquentiedecreet (*supra* nr. 99). De praktijk sluit hierbij aan, aangezien het parket systematisch dossiers van min-twaalfjarigen seponereert en de jeugdrechtsbank vorderingen afwijst indien een dergelijke zaak toch wordt voorgelegd (*supra* nr. 104). Hoewel de decreetstekst en de Memorie van Toelichting geen onderbouwde motivering bieden voor de leeftijdsgrens van twaalf jaar, en Vlaanderen daarmee afwijkt van de door het CRC aanbevolen grens van veertien jaar, is de gehanteerde leeftijdsgrens wel in overeenstemming met de basisverplichting uit internationale normen om een minimumleeftijd vast te stellen. Er blijft wel ruimte voor kritische reflectie ten aanzien van de afstemming op actuele wetenschappelijke en internationale aanbevelingen (*supra* nr. 106).

2.2.2.2 Indicator 2.2. Expliciet verantwoordelijk stellen

Mate waarin het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtsbank jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en hierbij een onderscheid maken naar leeftijd en geestestoestand

2.2.2.2.1 Bespreking indicator 2.2. Expliciet verantwoordelijk stellen

Bespreking Vlaanderen

109. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen, het expliciet verantwoordelijk stellen van jongeren en het geleidelijk erkennen van verantwoordelijkheid op basis van leeftijd en geestestoestand.

---

op veertien jaar te bepalen, aangezien de meeste landen deze grens hanteren. In de praktijk ligt het werkelijke gemiddelde echter lager, op twaalf jaar, doordat sommige landen hun MACR op minder dan twaalf jaar hebben vastgesteld.

³²⁶ PILLAY A.L., 'The minimum age of criminal responsibility, international variation, and the Dual Systems Model in neurodevelopment', *Journal of Child and Adolescent Mental Health* 2019/31, 224-234; THARP R.G., 'Cultural diversity and treatment of children', *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 1991/5, 45-56.

³²⁷ GOEDSEELS E., *Jeugdrechtsmodellen in theorie en praktijk. Een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters*, doctoraat KU Leuven, 2015, 44-67, https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/487479/1/Proefschrift_maart+2015_Eef+Goedseels.pdf.

³²⁸ THE COUNCIL OF EUROPE, Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, 9, <https://rm.coe.int/16804b2cf3>; PILLAY A.L., 'The minimum age of criminal responsibility, international variation, and the Dual Systems Model in neurodevelopment', *Journal of Child and Adolescent Mental Health* 2019/31, 224-234.

Daarnaast verschilt de benadering tussen enerzijds, de aanpak van het OM en anderzijds die van de jeugdrechter en jeugdrechtbank. Hoewel het Jeugddelinquentiedecreet slechts sporadisch verwijst naar het begrip 'verantwoordelijkheid' (*supra* nr. 96), wordt dit in de Memorie van Toelichting als een fundamenteel principe beschouwd (*supra* nrs. 46-48).³²⁹ Uit het vooronderzoek blijkt dat magistraten verantwoordelijkheid vooral zien als het erkennen van de feiten, het tonen van inzicht in de gevolgen en de bereidheid van de jongere om deze te herstellen of te compenseren.³³⁰ Om te beoordelen of aan deze indicator is voldaan, moet worden gekeken naar de mondelinge en schriftelijke communicatie met de jongere, én naar de aard van de opgelegde reactie.³³¹ Dit kan op verschillende manieren worden ingevuld.³³² Sommige jongeren krijgen een positief project om verantwoordelijkheid te leren opnemen, terwijl anderen een verblijf in een gemeenschapsinstelling opgelegd krijgen, nét omdat zij als voldoende verantwoordelijk worden beschouwd voor hun daden.

110. Wat betreft de graduele toekenning van verantwoordelijkheid speelt de onvoltooide hersenontwikkeling van minderjarigen een belangrijke rol. Hun cognitieve en affectieve functies zijn nog niet volledig ontplooid.³³³ De prefrontale cortex, die verantwoordelijk is voor het controleren van impulsieve acties en onbeheerst gedrag, is namelijk pas volledig ontwikkeld rond de leeftijd van 25 jaar.³³⁴ Dit beperkt hun vermogen tot zelfcontrole, vooral in sociale en emotionele situaties.³³⁵ Jongeren zijn daardoor minder in staat om de consequenties van hun daden in te schatten en kunnen niet dezelfde mate van verantwoordelijkheid dragen als volwassenen.³³⁶ Dit betekent echter niet dat ze volledig vrijgesteld moeten worden van schuld.³³⁷ Hun verantwoordelijkheid moet worden

³²⁹ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 5-7, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

³³⁰ COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 93, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 3 mei 2025).

³³¹ FIERENS J., 'Responsables de quoi?', *Journal du droit de jeunes* 2011, 3-7; GARLANDT D., *The culture of control: Crime and social order in contemporary society*, Oxford University Press, 15-16; NEWBURY A., 'Youth crime: Whose responsibility?', *Journal of Law and Society* 2008/35, 131-149; VAN GARSSE L., 'Verantwoordelijkheid en handelingsdr(w)ang. Een denkoefening rond een opdringerig concept', *TJK* 2012/13, 171-186; VERHELLEN E. en CAPPELAERE G., 'De verantwoordelijkheid van het kind' in VERHELLEN E. (ed.), *Naar een jeugdbeschermingsrecht*, Mys & Breesch, 1995, 34.

³³² VAN GARSSE L., 'Verantwoordelijkheid en handelingsdr(w)ang. Een denkoefening rond een opdringerig concept', *TJK* 2012/13, 171-186.

³³³ BLAKEMORE S. J. en CHOUDHURY S., 'Development of the adolescent brain: Implications for executive function and social cognition', *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 2006/47, 296-312.

³³⁴ EDWARDS S., 'Deciphering the Teenage Brain', *Harvard Medical School* 2010, 1, <https://hms.harvard.edu/news/deciphering-teenage-brain> (geraadpleegd op 27 februari 2025); FUSTER J., 'Frontal love and cognitive development', *Springer Nature Link* 2002, 372-285, <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1024190429920> (geraadpleegd 27 februari 2025); MERCURIO E., GARCÍA-LÓPEZ E., ANYELA MORALES-QUINTERO L., LLAMAS N., ÁNGEL MARINARO J. en MUÑOZ J., 'Adolescent Brain Development and Progressive Legal Responsibility in the Latin American Context', *Frontiers in Psychology* 2020, <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2020.00627/full> (geraadpleegd op 27 februari 2025).

³³⁵ COENEN E., 'Een neuropsychologische reflectie op zelfcontrole tijdens de adolescentie en verantwoordelijkheid in het decreet jeugddelinquentierecht', *TJK* 2020/4, 217-227; VAN DER GEEST S., HUIZINGA F. en KREUZBERG L., 'Jongeren en eigen verantwoordelijkheid. Literatuurstudie', *teamalert* 2022, 9-14, https://teamalert.nl/media/zk3f324p/teamalert_jongeren_eigenverantwoordelijkheid_literatuurstudie.pdf (geraadpleegd op 29 april 2025).

³³⁶ BRYAN-HANCOCK C. en CASEY S., 'Young People and the Justice System: Consideration of Maturity in Criminal Responsibility', *Psychiatry, Psychology and Law* 2011/18, 69-78; CAUFFMAN E. en STEINBERG L., 'Emerging Findings from Research on Adolescent Development and Juvenile Justice', *Victims and Offenders* 2012/7, 428-449; SIU N., LAM H. en LE J. (eds.), 'Time perception and time perspective differences between adolescents and adults', *Acta Psychologica* 2014, 222-229.

³³⁷ CAUFFMAN E. en STEINBERG L., 'Emerging Findings from Research on Adolescent Development and Juvenile Justice', *Victims and Offenders* 2012/7, 428-449.

beoordeeld in verhouding tot hun leeftijd en geestestoestand. Aangezien zelfcontrole zich geleidelijk ontwikkelt, moet ook de toerekening van verantwoordelijkheid stapsgewijs gebeuren.³³⁸ Een twaalfjarige kan dus niet dezelfde verantwoordelijkheid dragen als een achttienjarige. Het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank zouden dus in beginsel bij het beoordelen van de verantwoordelijkheid hun benadering daarop moeten aanpassen.³³⁹

Bespreking internationale en Europese instrumenten

111. Hoewel beide aspecten van deze indicator (*supra* nr. 109) niet rechtstreeks worden aangehaald door internationale en Europese instrumenten, kan er indirect verwezen worden naar het IVRK en de Beijing Rules.³⁴⁰ Daarbij komt het concept *evolving capacities*³⁴¹ centraal te staan, namelijk de idee dat kinderen, naarmate zij ouder worden en zich mentaal ontwikkelen, geleidelijk meer verantwoordelijkheid kunnen dragen. Deze visie impliceert dat verantwoordelijkheid geen binair gegeven is, maar een gradueel en ontwikkelingsgericht begrip dat rekening houdt met de leeftijd en de geestelijke maturiteit van de jongeren.³⁴²

Het IVRK erkent expliciet dat strafrechtelijke verantwoordelijkheid afhankelijk is van de ontwikkeling van kinderlijke capaciteiten.³⁴³ De Beijing Rules sluiten hierbij aan en onderstrepen dat verantwoordelijkheid enkel betekenisvol is wanneer de jongere in staat is tot moreel en psychologisch begrip van zijn of haar gedrag (*supra* nr. 103). Dat leidt tot een ontwikkelingsgerichte en graduele benadering van verantwoordelijkheid.³⁴⁴

2.2.2.2.2 Toetsing indicator 2.2. Expliciet verantwoordelijk stellen

Toetsing Vlaanderen

112. Strikt genomen ontbreekt een expliciete verankering van het verantwoordelijk stellen in het decreet, behalve bij de berisping waarbij de jeugdrechtbank verplicht wordt de verantwoordelijkheid van minderjarige verdachten te behandelen.³⁴⁵ De doelstelling wordt vooral uitgedragen via de Memorie van Toelichting en hoe het in de praktijk wordt ingevuld (*supra* nr. 109). Aangezien dit onderzoek niet empirisch van aard is en geen rechtspraakanalyse betreft, kan in beginsel niet met zekerheid worden vastgesteld hoe zowel het OM als de jeugdrechter en jeugdrechtbank de jongeren mondeling verantwoordelijk stellen. Dit vergt een diepgaandere analyse via rechtstreekse gesprekken met deze actoren. In februari 2025 verscheen echter een rapport met interviews en

---

³³⁸ CIPRIANI D., *Children's Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective*, Ashgate Publishing, 2009, 157-163.

³³⁹ Art. 3, § 1, 1° Jeugddelinquentiedecreet.

³⁴⁰ Art. 40, lid 3, a) IVRK; Regel 4 Beijing Rules; ALLEN A., VANDE LANOTTE J., VERHELLEN E., ANG F., BERGHMANS E. en VERHEYDE M., 'Chapter Three. The scope of Article 40' in VAN BUEREN G., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 40: Child Criminal Justice*, Nijhoff, 2006, 25-28.

³⁴¹ CIPRIANI D., *Children's Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective*, Ashgate Publishing, 2009, 29; LANSDAOOW G., *The evolving capacities of the child*, Giuntina, 2005, 3-6.

³⁴² CIPRIANI D., *Children's Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective*, Ashgate Publishing, 2009, 29-35.

³⁴³ LIEFAARD T. en SLOTH-NIELSEN J. (eds.), *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Nijhoff, 2005, 25-30.

³⁴⁴ Commentaar bij Regel 4 Beijing Rules.

³⁴⁵ Art. 31, lid 2 Jeugddelinquentiedecreet; DE SMET B., 'Berisping door de jeugdrechtbank' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 21-22.

vragenlijsten ingevuld door het OM en jeugdrechters waarin ook werd onderzocht in hoeverre en op welke manier zij jongeren op hun verantwoordelijkheid wijzen.³⁴⁶ Op basis daarvan kunnen wel conclusies worden getrokken over de mate waarin verantwoordelijkheid wordt toegeschreven. Voordat hierop wordt ingegaan, wordt eerst de schriftelijke communicatie van het OM geanalyseerd, zoals het draaiboek van het OM en de brieven aan minderjarigen, om te beoordelen hoe verantwoordelijkheid daarin wordt verwoord.

113. Op het eerste gezicht wordt vastgesteld dat het Jeugddelinquentiedecreet het OM niet verplicht om afhandelingen, en daarmee de bepaling van verantwoordelijkheid, af te stemmen op leeftijd of geestestoestand.³⁴⁷ Ook het draaiboek van het OM bevat geen richtlijnen over een graduele toekenning van verantwoordelijkheid op basis van leeftijd.³⁴⁸

Wel blijkt uit het draaiboek van het OM dat jongeren in bepaalde brieven expliciet verantwoordelijk worden gesteld. Zo bevat de waarschuwingsbrief de instructie: *"Zorg ervoor dat je in de toekomst geen nieuwe strafbare feiten pleegt."*³⁴⁹ Deze formulering benadrukt de persoonlijke verantwoordelijkheid van de jongeren om in de toekomst recidive te voorkomen. Daarnaast wordt ook een brief verstuurd naar de ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken³⁵⁰, waarin de gedeelde verantwoordelijkheid wordt onderstreept: *"Als ouders heeft u de verantwoordelijkheid erop toe te zien dat uw kind deze kans benut en geen nieuwe feiten pleegt."*³⁵¹ Een ander voorbeeld is de brief met een bemiddelingsaanbod³⁵², waarin de minderjarige expliciet wordt aangespoord om verantwoordelijkheid te nemen: *"De verdachte krijgt de kans om zijn verantwoordelijkheid op te nemen voor het mogelijke herstel van de schade."*³⁵³

114. Daarnaast wordt duidelijk uit de praktijkbevraging met parketmedewerkers dat het merendeel (71 van de 74 respondenten) van de ondervraagden het als hun taak beschouwt om jongeren actief te wijzen op het nemen van hun verantwoordelijkheid, en dat zij dit ook daadwerkelijk doen. Uit deze evaluatie blijkt ook dat de meeste parketmedewerkers zich in staat voelen om in de

---

³⁴⁶ ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'Evaluatie van het jeugddelinquentierecht. De rol van het openbaar ministerie', *KU Leuven* februari 2025, 153 en 187, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/obf24kf/files/174099040763/2025_02_r_36_ef_36 Onderzoeksrapport-evaluatie-jdr.pdf?5lvqswf (geraadpleegd op 11 maart 2025).

³⁴⁷ Art. 6, § 1 Jeugddelinquentiedecreet.

³⁴⁸ Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, www.om-mp.be.

³⁴⁹ Bijlage nr. 1 van de omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, www.om-mp.be; DE SMET B., 'Waarschuwingsbrief aan minderjarige verdachten' in X., *Strafrecht en strafvorderingen. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 282.

³⁵⁰ DE SMET B., 'Waarschuwingsbrief aan minderjarige verdachten' in X., *Strafrecht en strafvorderingen. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 282.

³⁵¹ Bijlage nr. 2 van de omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, www.om-mp.be.

³⁵² DE SMET B., *Het jeugddelinquentierecht in Vlaanderen. Nieuwe maatregelen en sancties, deels vanaf 1 september 2019, in het decreet van 15 februari 2019 en het aanvullend decreet van 24 september 2019*, Intersentia, 2019, 24-30.

³⁵³ Bijlage nr. 12 van de omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, www.om-mp.be.

praktijk jongeren hierop aan te spreken, vooral in het persoonlijke gesprek.³⁵⁴ Bij jeugdrechters, die door de kwantitatieve vragenlijst werden bevraagd, wordt de verantwoordelijkheid van de jongere ook als een belangrijk aandachtspunt gezien.³⁵⁵ Uit dit evaluatieonderzoek wordt jammer genoeg nog niet onderzocht of er in de praktijk een graduele toekenning is van verantwoordelijkheid naarmate men ouder wordt of afhankelijk van de geestengezondheid.

Toetsing internationale en Europese instrumenten

115. Zowel het expliciet verantwoordelijk stellen van jongeren voor het plegen van strafbare feiten, als het differentiëren op basis van leeftijd en geestestoestand worden indirect ondersteund door de relevante internationale instrumenten (*supra* nr. 111). De ontwikkelingsgerichte benadering, zoals neergelegd in het IVRK en de Beijing Rules, sluit duidelijk aan bij de inhoud en doelstelling van deze indicator.³⁵⁶ Derhalve kan geconcludeerd worden dat in deze context aan de indicator wordt voldaan.³⁵⁷ In de praktijk wordt echter geen rekening gehouden met de graduele toekenning van verantwoordelijkheid naarmate jongeren ouder worden.³⁵⁸ Dit wordt ook niet expliciet verwacht door de bestudeerde internationale en Europese instrumenten.

2.2.2.2.3 Tussenconclusie

116. De tekst van het Jeugddelinquentiedecreet voldoet niet volledig aan de doelstelling die de decreetgever voor ogen had voor het expliciet verantwoordelijk stellen van jongeren. Er wordt slechts sporadisch verwezen naar 'verantwoordelijkheid' en verder ontbreekt er een duidelijke richtlijn voor het gradueel toekennen van verantwoordelijkheid op basis van leeftijd en geestestoestand (*supra* nr. 112). Toch blijkt uit de bevragingen van het OM en de jeugdrechters dat zij het als hun taak beschouwen om jongeren verantwoordelijk te stellen. Zij geven aan om actief te proberen de jongeren aan te spreken op hun verantwoordelijkheid, ondanks het gebrek aan consistente richtlijnen in het decreet zelf en expliciete communicatie in de documenten (*supra* nr. 114). Ook dit is in overeenstemming met de behandelde internationale instrumenten die slechts indirect verwijzen naar het verantwoordelijk stellen van minderjarigen (*supra* nr. 115).

2.2.3 Criterium 3. Duidelijk antwoord op jeugddelinquentie in een begrijpbare taal

117. Het Jeugddelinquentiedecreet stelt zelf dat alle betrokken professionals de minderjarige op een heldere en toegankelijke manier moeten informeren over de toepasselijke norm, de lopende procedure, wat deze voor hem of haar inhoudt, en welke stappen de jongere daarin zelf kan

---

³⁵⁴ ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'Evaluatie van het jeugddelinquentierecht. De rol van het openbaar ministerie', *KU Leuven* februari 2025, 57 en 82, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/obf24kf/files/174099040763/2025_02_r_36_ef_36 Onderzoeksrapport-evaluatie-jdr.pdf?5lvqswf (geraadpleegd op 11 maart 2025).

³⁵⁵ *Ibid.*, 57.

³⁵⁶ Art. 40, lid 3, a) IVRK; Regel 4 Beijing Rules; ALEN A., VANDE LANOTTE J., VERHELLEN E., ANG F., BERGHMANS E. en VERHEYDE M., 'Chapter Three. The scope of Article 40' in VAN BUEREN G., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 40: Child Criminal Justice*, Nijhoff, 2006, 25-28.

³⁵⁷ CIPRIANI D., *Children's Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective*, Ashgate Publishing, 2009, 1-16.

³⁵⁸ Dit is geen algemene gevolgtrekking, aangezien het methodologisch kader geen ruimte bood voor gesprekken met de relevante actoren.

ondernemen.³⁵⁹ Daarnaast wijst het decreet er ook op dat minderjarige verdachte delictplegers recht hebben op alle rechtswaarborgen die vastgelegd zijn in het Decreet van 7 mei betreffende de Rechtspositie van de Minderjarige in de integrale jeugdhulp (hierna: Decreet Rechtspositie Minderjarige).³⁶⁰ In het Decreet Rechtspositie Minderjarige wordt het recht op ondersteunende en begrijpelijke communicatie vermeld.³⁶¹ Het is daarbij essentieel dat twee zaken in rekening worden gebracht. Langs de ene kant moet de communicatie gevoerd worden in een taal die de minderjarige beheerst en langs de andere kant moet de communicatie aangepast worden op basis van de leeftijd, maturiteit en ontwikkeling van de minderjarige.³⁶² Derhalve zal de communicatie met een twaalfjarige wezenlijk verschillen van de communicatie met een achttienjarige.³⁶³

In het vooronderzoek wordt dit concreet verwoord met de volgende richtlijn: “*De gebruikte taal is duidelijk voor de jongere.*”³⁶⁴ Het is belangrijk te benadrukken dat er niet één vaste manier is om communicatie kindgericht vorm te geven. Voor effectieve communicatie met minderjarige delictplegers is het essentieel dat de taal eenvoudig, begrijpelijk en aangepast is aan hun leeftijd en ontwikkeling.³⁶⁵ Bij jongere kinderen kan het gebruik van visuele hulpmiddelen, zoals tekeningen of emoji, hen ondersteunen bij het verwerken van informatie.³⁶⁶ Dit maakt het mogelijk om de boodschap op een manier over te brengen die aansluit bij hun cognitieve ontwikkeling, terwijl de hoeveelheid informatie bewust wordt beperkt tot wat ze kunnen begrijpen.³⁶⁷ Non-verbale communicatie, zoals lichaamstaal en intonatie, speelt hierbij ook een cruciale rol.³⁶⁸ Daarnaast draagt

³⁵⁹ Art. 3, § 1, 2° Jeugddelinquentiedecreet; PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 639.

³⁶⁰ Art. 3, § 3 Jeugddelinquentiedecreet.

³⁶¹ Art. 12 Decr.VI. 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht (ing. Decr. 15 maart 2019), *BS* 7 mei 2004 (hierna: Decreet Rechtspositie Minderjarige); KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, ‘Wat zijn de rechten van jongeren in de jeugdhulp’, *kinderrechten*, <https://www.kinderrechten.be/vraag-en-antwoord/wat-zijn-de-rechten-van-jongeren-in-de-jeugdhulp> (geraadpleegd op 7 mei 2025); Zie ook BOETON B., SCHUBERT J., PARATA S. en LIARDO L., ‘TDHIF submission for the European Commission’s Communication on the Rights of the Child (2011-2014)’, *TDHIF* 2010, https://documentation.lastradainternational.org/lisidocs/1069_TDHIF_submission_for_the_EC_s_Communication_on_the_Rights_of_the_Child_2011-2014__original.pdf (geraadpleegd op 7 mei 2025).

³⁶² VLAAMSE RAAD WGV, Advies over Voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, 10 augustus 2023, nr. 20230810, https://www.vlaamseraadwvg.be/sites/default/files/documenten/VlaamseRaadWVG_KGJW_20230810_Rechtspositie%20minderjarige_ADV.pdf; DESMET E. en PUT J., ‘Het Decreet Rechtspositie Minderjarigen in internationaal perspectief’, *KeKi* 2011, 36, <https://lirias.kuleuven.be/retrieve/147794> (geraadpleegd op 7 mei 2025).

³⁶³ JEUGDHULP, ‘Recht op instemming, informatie en duidelijke communicatie’, *rechtspositie*, <https://www.rechtspositie.be/werkmappen/recht-op-instemming-informatie-en-duidelijke-communicatie#toc-3-recht-op-duidelijke-communicatie-art-12-> (geraadpleegd op 7 maart 2025).

³⁶⁴ COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., ‘Vooronderzoek ‘Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht’’, *KU Leuven* juni 2021, 272, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezy1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 26 februari 2025); ROM M. en HERBOTS K., ‘De rechtspositie van jongeren in detentie in een (inter)nationaal perspectief’, *KU Leuven* 2009, 116, <https://www.law.kuleuven.be/isr/de-rechtspositie-van-jongeren> (geraadpleegd op 7 mei 2025).

³⁶⁵ Zie o.a. KINDERRECHTEN, ‘Kindvriendelijke uitspraken’, *kinderrechten* 2019, <https://www.kinderrechten.nl/kindvriendelijke-uitspraak-2/> (geraadpleegd op 29 april 2025).

³⁶⁶ Een Engelse High Court rechter gebruikte *emojis* in een zaak met een tienjarig kind, maar jammer genoeg is de publieke versie van het arrest zonder *emojis*. Zie High Court (UK) 4 februari 2016, nr. PR15C00240, <http://www.bailii.org/ew/cases/EWFC/HCI/2016/9.html>.

³⁶⁷ ADRIAENSSENS P. en VAN WEST D., ‘Communicatie met kinderen en jongeren’ in ADRIAENSSENS P. en VAN WEST D., *Bijzondere opleiding jeugdrecht, 2024-2025*, Orde Van de Vlaamse Balies, 2024, 703-729; DOISE W., RIJSMAN J., MEEL J., BRESSERS I. en PINXTEN L., ‘Sociale markering en cognitieve ontwikkeling’, *Pedagogische Studiën* 1981, 58, <https://pedagogischestudien.nl/article/view/16026> (geraadpleegd op 29 april 2025).

³⁶⁸ Zie bv. INCE D. en KALTHOFF H., ‘Opgroeien en opvoeden. Normale uitdagingen voor kinderen, jongeren en hun ouders’, *Nji* 4 december 2020, 32, <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Opgroeien-en-opvoeden.pdf>

het herhalen en samenvatten van de belangrijkste informatie bij aan een beter begrip van de boodschap.³⁶⁹ In de Memorie van Toelichting bij het Decreet Rechtspositie van de Minderjarige wordt het begrip 'taal' breed opgevat, zodat ook slechtiende jongeren toegang moeten krijgen tot informatie in braille.³⁷⁰

Dit criterium behandelt slechts één indicator, namelijk dat professionals voldoende achtergrond hebben om gepast met jongeren en hun context te communiceren.³⁷¹

2.2.3.1 Indicator 3.1. Professionelen hebben voldoende achtergrond

Professionelen hebben voldoende achtergrond om zowel schriftelijk als mondeling op een gepaste manier met jongeren en hun context te communiceren

2.2.3.1.1 Bespreking indicator 3.1. Professionelen hebben voldoende achtergrond

Bespreking Vlaanderen

118. Deze indicator maakt allereerst een opsplitsing tussen schriftelijke en verbale communicatie en verder worden er vijf categorieën van professionelen van elkaar onderscheiden. Het gaat met name om de jeugdrechter/ jeugdrechtbank, de Sociale Dienst Jeugdrechtbank (hierna: SDJ), jeugdadvocaten, het OM en de HCA-diensten.³⁷² Al deze professionals moeten over een gelijkwaardig en voldoende niveau van achtergrondkennis beschikken om met jongeren te kunnen communiceren.³⁷³ Dit kan voortkomen uit een gevolgde opleiding, een geldende deontologische code voor bepaalde beroepsgroepen, of richtlijnen en draaiboeken die aangeven hoe effectief met jongeren gecommuniceerd dient te worden. Op die manier wordt nagegaan of zij in staat zijn om jongeren op een begrijpelijke en ontwikkelingsgerichte wijze te benaderen, zowel schriftelijk als mondeling.

(geraadpleegd op 12 mei 2025); X., 'Talking about differences for your 18-year-old', *toolsforyourchild'ssuccess* 2023, <https://toolsforyourchildssuccess.org/tools/18-years-old/talking-about-differences/> (geraadpleegd op 13 mei 2025).

³⁶⁹ HOGE RAAD VAN JUSTITIE, Evaluatierapport van het project "kindvriendelijke justitie" in België van de raad van Europa, 15 januari 2025, 11, <https://rm.coe.int/final-conclusies-en-aanbevelingen-childfriendly-justice-nederlands/1680b42e74>; KEKI, 'KeKi's reflectie over kindgerichte communicatie', *keki* 2022, <https://keki.be/nl/kennis/kekis-reflecties-over-kindgerichte-communicatie> (geraadpleegd op 10 april 2025); Zie o.a. RAP S., 'A Children's Rights Perspective on the Participation of Juvenile Defendants in the Youth Court', *International journal of children's rights* 2016/24, 99; KINDERRECHTEN, 'Kindvriendelijke uitspraken', *kinderrechten* 2019, <https://www.kinderrechten.nl/kindvriendelijke-uitspraak-2/> (geraadpleegd op 29 april 2025).

³⁷⁰ Voorstel van decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, VL.PARL, 2003-2004, nr. 2063/1, 16, <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1049828>.

³⁷¹ COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 272-273, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 26 februari 2025).

³⁷² COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 272, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 29 april 2025).

³⁷³ Dit kwam bijvoorbeeld al aan bod in de omgevingsanalyse. Zie HERBOTS K., ASSELMAN H. en PUT J., 'Rapport 4. Het kinderrechtelijke kader', *jeugdhulp* 2015, IV-21-IV-22, https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/omgevingsanalyse_vlaams_jeugdrecht.pdf (geraadpleegd op 29 april 2025).

Bespreking internationale en Europese instrumenten

119. Bij de bespreking van deze indicator worden een viertal internationale en Europese bronnen gebruikt, waaronder de Richtlijn 2016/800, *General Comment* nr. 24, de *Guidelines on Child-Friendly Justice* en de Beijing Rules.³⁷⁴

De Europese Richtlijn 2016/800 verplicht lidstaten om ervoor te zorgen dat rechtshandavingsinstanties zoals rechters, het OM, advocaten en herstelrechtelijke diensten specifieke opleidingen krijgen in kindgerichte communicatietechnieken en begeleiding.³⁷⁵ Ook de richtlijn rond een *Child-Friendly Justice* benadrukt dat alle professionals die met of voor kinderen werken, passende training moeten hebben gevolgd over kinderrechten en hun behoeften, aangepast op de leeftijd en situatie van het kind.³⁷⁶ Bovendien moeten rechtsprocedures zelf ook afgestemd worden op kinderen, met bijzondere aandacht voor hoe men met hen communiceert. *General Comment* 24 en de Beijing Rules pleiten zelfs voor systematische en multidisciplinaire training, met aandacht voor kinderontwikkeling, jeugdcriminaliteit, discriminatie, jongerencultuur, alternatieven voor gerechtelijke procedures en het zorgvuldig gebruik van technologie.³⁷⁷ Het is essentieel dat er voortdurende bijscholing plaatsvindt en dat de effectiviteit van gebruikte methoden regelmatig wordt geëvalueerd.³⁷⁸ Hierbij is het belangrijk op te merken dat de commentaren bij de Beijing Rules een onderscheid maken tussen personen die een beslissing kunnen nemen in jeugdzaken en degenen die geen beslissing nemen. Beslissingsbevoegde personen zoals het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank moeten minimaal een basisopleiding hebben gevolgd. Voor maatschappelijk werkers daarentegen wordt enkel verwacht dat zij de nodige training op de werkplek moeten ontvangen.³⁷⁹

2.2.3.1.2 Toetsing indicator 3.1. Professionelen hebben voldoende achtergrond

Toetsing Vlaanderen

120. Het Jeugddelinquentiedecreet vermeldt niet expliciet dat professionals over voldoende achtergrondkennis moeten beschikken om op een gepaste manier met jongeren te communiceren. Deze vereiste komt enkel voor advocaten tot uiting in de Memorie van Toelichting³⁸⁰ en via verwijzingen naar andere wetgevende instrumenten³⁸¹. Hoewel een dergelijke bepaling dus ontbreekt in de decretale tekst, wordt in de volgende paragrafen nagegaan in hoeverre de betrokken actoren in de praktijk wél over de nodige achtergrondkennis beschikken om jeugdvriendelijk te handelen.

³⁷⁴ Zie o.a. RAP S., 'A Children's Rights Perspective on the Participation of Juvenile Defendants in the Youth Court', *International journal of children's rights* 2016/24, 93-112.

³⁷⁵ Art. 20 Richtlijn (EU) 2016/800 van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2016 betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure, *Pb.L.* 21 mei 2016, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/nl/ALL/?uri=CELEX:32016L0800> (hierna RL 2016/800); O'FLAHERTY M. (ed.), *Children as suspect or accused persons in criminal proceedings: procedural safeguards*, Publications Office of the European Union, 2022, 111-118.

³⁷⁶ THE COUNCIL OF EUROPE, *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*, 17 november 2010, 13, <https://rm.coe.int/16804b2cf3>.

³⁷⁷ Regel 22.1 Beijing Rules; §§ 111 en 112 GC nr. 24.

³⁷⁸ §§ 111 en 112 GC nr. 24.

³⁷⁹ Commentaar bij Regel 22 Beijing Rules.

³⁸⁰ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 23-24, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

³⁸¹ Zie bv. Art. 3, § 3 Jeugddelinquentiedecreet *juncto* art. 12 Decreet Rechtspositie Minderjarige.

121. In deze toetsing wordt eerst ingegaan op de jeugdrechtbank en de rol van de jeugdrechters. Er zijn verschillende manieren waarop deze actor kan worden geëvalueerd. In de eerste plaats zijn er de toegangsvoorwaarden waaraan een jeugdmagistraat moet voldoen om het ambt te kunnen uitoefenen, namelijk de gerechtelijke opleiding.³⁸² Deze opleiding bestaat uit drie onderdelen namelijk, de initiële opleiding, de permanente vorming en de loopbaanbegeleiding.³⁸³ De examens die toegang geven tot de initiële opleiding bevatten geen expliciete vereisten op het gebied van mondelinge of schriftelijke communicatieve vaardigheden.³⁸⁴ Wel is er een commissie die gerechtelijke stagiairs evalueert, waarbij communicatie- en uitdrukkingsvaardigheden als een afzonderlijk beoordelingscriterium gelden.³⁸⁵ Daarnaast biedt het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding ook een breed scala aan permanente opleidingen aan, waaronder de cursus 'communicatietechnieken, teamwerk en groepsdynamica' voor jeugd- en familierechters³⁸⁶ en 'gespecialiseerde opleiding voor toekomstige familie- en jeugdmagistraten'³⁸⁷.

Naast de gerechtelijke opleiding moeten magistraten zich houden aan de deontologische code van magistraten. Hierin wordt kort verwezen naar de vereiste dat een magistraat over communicatieve vaardigheden moet beschikken.³⁸⁸ Echter, de code bevat geen specifieke bepalingen over communicatie met minderjarigen of een eventuele opleiding in kindvriendelijke gespreksvoering. Daarnaast worden vonnissen en arresten van de jeugdrechter niet in kindvriendelijke taal opgesteld.³⁸⁹ Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat dit te veel tijd vergt, en de veronderstelling dat de omgeving van het kind deze beslissingen zal toelichten.³⁹⁰ Wel hebben sommige rechtbanken, zoals afdeling Hasselt en Tongeren, recent een YouTube-video in 'kindertaal' gepubliceerd waarin praktische informatie over de jeugdrechtbank wordt toegelicht.³⁹¹ Het doel is om het bezoek aan de

³⁸² HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, 'Richtlijnen voor de opleiding magistraten en gerechtelijke stagiairs', *hrj* 2022, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/ag-av-2022-06-22-pt.5-richtlijnen-opleiding-magistraten-stagiairs.pdf> (geraadpleegd op 19 februari 2025).

³⁸³ Art. 3 Wet 31 januari 2007 inzake de gerechtelijke opleiding en tot oprichting van het Instituut voor gerechtelijke opleiding, *BS* 2 februari 2007.

³⁸⁴ DE WINDT H., 'Hoe magistraat worden?', *rechtbanken-tribunaux*, <https://www.rechtbanken-tribunaux.be/nl/jobs/werken-bij-de-hoven-en-rechtbanken/hoe-magistraat-worden> (geraadpleegd op 19 februari 2025); HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, 'Professionele geschiktheidstest', *hrj*, <https://csj.be/fr/carriere-des-magistrats/examens/examen-daptitude-professionnelle> (geraadpleegd op 19 februari 2025).

³⁸⁵ KB 20 januari 2015 tot wijziging van het koninklijk besluit van 20 juli 2000 tot vaststelling van de nadere regels voor de evaluatie van magistraten, de evaluatiecriteria en hun weging, *BS* 2 februari 2015; X., 'Familie- en jeugdmagistraten (evaluatie)', *NjW* 2015, 153-154.

³⁸⁶ X., 'Communicatietechnieken, teamwerk en groepsdynamica', *inev.igo-ifj*, https://inev.igo-ifj.be/epromote/opencatalog.aspx?overruleso=true&_gl=1*s56bhq*_ga*NzQwMzM1NzY0LjE3NDEwOTE0OTg.*_ga_TVRLZ4CZFD*MTc0MTA5MTQ5Ny4xLjEuMTc0MTA5MTg2OC4wLjAuMA (geraadpleegd op 19 februari 2025).

³⁸⁷ HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, 'Magistraat in opleiding. Informatiebrochure', *hrj* 2023, 37, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/informatiebrochure-mio-13-06-ned.pdf> (geraadpleegd op 20 februari 2025).

³⁸⁸ HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, 'Algemene principe inzake de deontologie van magistraten', *hrj* 2024, 18, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/deontologie-principes.pdf> (geraadpleegd op 19 februari 2025).

³⁸⁹ Vgl. In Nederland worden arresten wel meer en meer in kindvriendelijke taal geschreven. Zie bv. POOT S.D., *In de kinderschoenen Onderzoek naar kindvriendelijke uitspraken in de Nederlandse civiele rechtspraak*, masterproef Universiteit Groningen, 2019, bijlage 1, <https://defenceforchildren.nl/media/4220/in-de-kinderschoenen-scriptie-geschreven-door-sarah-devorah-poot-juli-2019.pdf>; Zie o.a. DE CLEIR L., 'Justitie en jongeren in dialoog', *Jubel* 2024, <https://www.jubel.be/justitie-en-jongeren-in-dialoog/> (geraadpleegd op 19 februari 2025).

³⁹⁰ Zie Art. 1004/1, § 7 Ger.W. waarin de rechterlijke beslissing in het kader van de aangelegenheden die de minderjarige aanbelangen ook door zijn omgeving uitgelegd moet worden.

³⁹¹ RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG, 'De jeugdrechter - afdeling Hasselt', *YouTube* 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=nOxRBpzZdKA> (geraadpleegd op 23 februari 2025); RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG, 'De jeugdrechter - afdeling Tongeren', *YouTube* 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=HDUUoqx-M0Y> (geraadpleegd op 5 april 2025). De Rechtbank van Eerste

jeugdrechter zo duidelijk en stressvrij mogelijk te maken. Naar mijns inziens draagt dit zeker bij aan de voorbereiding van de jongeren op hun ontmoeting met de rechter.

122. De volgende categorie van professionals is de SDJ. Deze actor wordt geëvalueerd op basis van vacatures voor een consulent van de SDJ. Uit een analyse van de vacatures blijkt dat communicatieve vaardigheden nauwelijks expliciet worden vereist. Hoewel een bachelorsdiploma in sociale en gedragswetenschappen wordt gevraagd, garandeert dit niet automatisch sterke communicatieve vaardigheden met kinderen. De enige vereiste die consistent terugkomt is de zin: *“Je bent sterk in helder en eenvoudige communicatie, onder andere in je dossier en in je gesprekken met gezinnen”*³⁹².

123. Voor advocaten die zich willen specialiseren in het jeugdrecht in Vlaanderen, wordt het sterk aanbevolen om de Bijzondere Opleiding Jeugd- en Kinderrechten te volgen. Deze multidisciplinaire opleiding behandelt de rechten van minderjarigen in jeugddelinquentie vanuit juridische, criminologische, psychologische en sociaal-agogische perspectieven.³⁹³ Daarnaast legt de opleiding de nadruk op communicatieve vaardigheden met minderjarigen. Daardoor wordt ervan uitgegaan dat advocaten die in contact komen met jongeren de nodige achtergrond hebben om effectief met hen te communiceren.³⁹⁴

Er zijn echter twee belangrijke aandachtspunten. Ten eerste is de Bijzondere Opleiding Jeugd- en Kinderrechten in Vlaanderen niet decretaal verplicht, waardoor kwetsbare jongeren in bepaalde gevallen bij onbeschikbaarheid van jeugdadvocaten alsnog kunnen worden bijgestaan door strafrechtadvocaten die mogelijk niet over de nodige achtergrond beschikken om doeltreffend met hen te communiceren.³⁹⁵ Ten tweede is het relevant om op te merken dat, hoewel advocaten die de opleiding succesvol afronden het certificaat ‘Bijzondere Opleiding Jeugd- en Kinderrechten’ ontvangen, er geen verplichte vervolgoopleidingen zijn na enkele maanden of jaren. De enige

---

Aanleg in Antwerpen heeft voor zijn drie afdelingen ook YouTube-video's ontwikkeld over het 'horen minderjarigen door de familierechter'. Hoewel de intentie van deze video's duidelijk zijn, slaan sommige onderdelen onterecht een te informele toon aan. Zinnen zoals *“k moet in torentje 2 zijn, ben precies 'n prinses”* komen naar mijns inziens niet passend over en kunnen afdoen aan de ernst van de boodschap. De video's bieden wel een waardevolle rondleiding en helpen jongeren om vertrouwd te raken met de ruimte, maar de keuze voor bepaalde uitdrukkingen lijkt niet de juiste balans te treffen.

³⁹² OPGROEIEN, 'Vacature. Consulent - hulpverlener Sociale Dienst jeugdrechtbank Turnhout', *opgroeien* 2025, <https://www.opgroeien.be/jobs/vacatures/consulent-sociale-dienst-jeugdrechtbank-turnhout> (geraadpleegd op 19 februari 2025); OPGROEIEN, 'Consulent-hulpverlener ondersteuningscentrum jeugdzorg en sociale dienst jeugdrechtbank Kortrijk', *opgroeien* 2025, <https://www.opgroeien.be/jobs/vacatures/consulent-hulpverlener-ondersteuningscentrum-jeugdzorg-en-sociale-dienst-jeugdrechtbank-kortrijk> (geraadpleegd op 19 februari 2025); OPGROEIEN, 'Vacature. Consulent - hulpverlener Sociale Dienst jeugdrechtbank Brugge', *opgroeien* 2025, <https://www.opgroeien.be/jobs/vacatures/consulent-hulpverlener-sociale-dienst-jeugdrechtbank-brugge> (geraadpleegd op 19 februari 2025).

³⁹³ VAN DER MUSSELE E., 'Advocaat voor minderjarigen: praktijk en beroepsregels' in JANSSENS E., DECOCK G., DE PUYDT A., D'HOOGHE C., VAN DER MUSSELE E. en VANDUFFEL V., *Handboek voor de advocaat-stagiair. Jeugdrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 191-193.

³⁹⁴ ORDE VAN DE VLAAMSE BALIES, 'Opleidingsreglement. Bijzondere Opleiding Jeugd- en Kinderrechten 2024-2025', *ordevandevlaamsebalies* 2024, https://www.ordevanvlaamsebalies.be/nl/fetch-asset?path=ovb/Documenten/opleidingen/2024-01-25-Opleidingsreglement-BOJ-2024-2025_V3.pdf (geraadpleegd op 19 februari 2025).

³⁹⁵ DE BONDT W., 'Voor mij graag een speciaal opgeleide jeugdadvoocaat alstublieft', *Panopticon* 2021, 399; VAN DER MUSSELE E., 'Advocaat voor minderjarigen: praktijk en beroepsregels' in JANSSENS E., DECOCK G., DE PUYDT A., D'HOOGHE C., VAN DER MUSSELE E. en VANDUFFEL V., *Handboek voor de advocaat-stagiair. Jeugdrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 191-193; Hier moet wel een kanttekening bij gemaakt worden want in de praktijk blijkt dat sommige balies wel enkel jeugd dossiers toewijzen aan advocaten die houder zijn van het certificaat 'Bijzondere Opleiding Jeugd- en Kinderrechten'.

aanbeveling is dat houders van dit certificaat regelmatig aanvullende studiedagen volgen over jeugdrecht. Dit biedt echter geen garantie voor een blijvende en adequate achtergrond om effectief met jongeren te communiceren.³⁹⁶

124. Het OM is de volgende categorie van professionals. Om aangenomen te worden als parketjurist, is het behalen van een masterdiploma in de rechten voldoende.³⁹⁷ Voor parketjuristen worden er geen specifieke opleidingen of verplichte modules vereist. Voor parketmagistraten daarentegen, zijn er wel examens nodig, vergelijkbaar met de examens voor jeugdrechters.³⁹⁸ Daarnaast kunnen parketmagistraten permanente opleidingen volgen, zoals de gespecialiseerde opleiding voor toekomstige familie- en jeugdmagistraten, die identiek is aan die voor jeugdrechters (*supra* nr. 121).³⁹⁹

125. De laatste categorie van professionals die voldoende achtergrond zou moeten hebben om te communiceren met jongeren, zijn de HCA-diensten. Deze actoren worden op dezelfde manier geëvalueerd als de consultants van de SDJ, namelijk via vacatures. In sommige vacatures wordt als vereiste genoemd dat de HCA-begeleiders beschikken over de nodige communicatieve vaardigheden.⁴⁰⁰ In andere vacatures worden, naast communicatieve vaardigheden, ook kennis van begeleidingsmethoden als vereiste gesteld.⁴⁰¹

Toetsing internationale en Europese instrumenten

126. De bovenstaande indicator lijkt in overeenstemming met de internationale en Europese instrumenten, aangezien zij vereisen dat alle professionals die met jongeren werken over voldoende achtergrondkennis beschikken om doeltreffend met hen te communiceren. Deze vereiste wordt weerspiegeld in de geformuleerde doelstelling.

127. In de praktijk blijkt de situatie echter genuanceerder. Hoewel alle besproken instrumenten pleiten voor verplichte, systematische en voortdurende training, zijn in Vlaanderen opleidingen voor rechters, het OM en de advocaten wel beschikbaar, doch niet verplicht. Daarnaast worden vonnissen en arresten doorgaans niet in kindvriendelijke taal opgesteld⁴⁰², wat indruist tegen de *Guidelines*

³⁹⁶ DE BONDT W., 'Voor mij graag een speciaal opgeleide jeugdadvoocaat alstublieft', *Panopticon* 2021, 400.

³⁹⁷ FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE, 'Parketjurist (niveau A) – m/v/x', *vdab* 2020, <https://www.vdab.be/api/vindeenjob/vacatures/60858719/bijlage> (geraadpleegd op 19 februari 2025).

³⁹⁸ Art. 3 Wet 31 januari 2007 inzake de gerechtelijke opleiding en tot oprichting van het Instituut voor gerechtelijke opleiding, *BS* 2 februari 2007.

³⁹⁹ HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, 'Magistraat in opleiding. Informatiebrochure', *hrj* 2023, 37, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/informatiebrochure-mio-13-06-ned.pdf> (geraadpleegd op 19 februari 2025).

⁴⁰⁰ CIRKANT, 'Hca Begeleider Herstelbemiddelaar', *trabajo* 2025, https://be.trabajo.org/offre33827c5da684c7f886902720b1d46dba2733?utm_campaign=google_jobs_apply&utm_source=google_jobs_apply&utm_medium=organic (geraadpleegd op 7 mei 2025); CIRKANT VZW, 'Vacature HCA Begeleider/vormingswerker voltijds – onbepaalde duur', *cirkant vzw* 2025, <https://www.cirkant-vzw.be/werken/vacatures/vacature/id/31283/vacature-hca-begeleider-vormingswerker> (geraadpleegd op 25 februari 2025); ELEGAST, 'Hca-medewerker/begeleider Leerprojecten', *trabajo* 2025, https://be.trabajo.org/offre33821e94fa210dc391bbb2e997270245a847?utm_campaign=google_jobs_apply&utm_source=google_jobs_apply&utm_medium=organic (geraadpleegd op 10 mei 2025).

⁴⁰¹ ELEGAST, 'Hca-medewerker/begeleider Leerprojecten', *trabajo* 2025, https://be.trabajo.org/offre33821e94fa210dc391bbb2e997270245a847?utm_campaign=google_jobs_apply&utm_source=google_jobs_apply&utm_medium=organic (geraadpleegd op 10 mei 2025); KIFKIF, 'HCA-medewerker', *kifkif* 2025, <https://kifkif.be/cnt/vacature/hca-medewerker-13159> (geraadpleegd op 25 februari 2025).

⁴⁰² Vgl. In Nederland worden arresten wel meer en meer in kindvriendelijke taal worden geschreven. Zie bv. POOT S.D., *In de kinderschoenen Onderzoek naar kindvriendelijke uitspraken in de Nederlandse civiele rechtspraak*, 2024.

Child-friendly Justice en *General Comment 24*.⁴⁰³ De veronderstelling dat derden informatie aan kinderen zullen uitleggen, miskent het recht van het kind op directe en begrijpelijke communicatie.⁴⁰⁴ Ook voor HCA-medewerkers stelt de Richtlijn 2016/800 dat zij een passende opleiding moeten volgen⁴⁰⁵, terwijl de Beijing Rules enkel vereisen dat deze medewerkers tijdens de uitoefening van hun functie een opleiding krijgen⁴⁰⁶ (*supra* nr. 119). In de praktijk wordt in vacatures slechts vaag verwezen naar communicatieve vaardigheden, zonder concrete invulling of vereiste training. Tot slot benadrukt het CRC dat communicatie met jongeren ook aandacht moet hebben voor culturele diversiteit en inclusie.⁴⁰⁷ Zowel de bewoording van de indicator als in de praktijkevaluatie ontbreekt hierover elke verwijzing. Aangezien Richtlijn 2016/800 bindend is, geldt de verplichting tot een passende achtergrond voor iedereen die in contact komt met minderjarigen.⁴⁰⁸ De huidige Vlaamse praktijk voldoet hier niet aan en vormt aldus een duidelijke lacune ten opzichte van Europese normen.

2.2.3.1.3 Tussenconclusie

128. Hoewel de nood aan voldoende achtergrond bij professionals die met jongeren werken wordt erkend, laat het Jeugddelinquentedecreet na om deze vereiste expliciet in de regelgeving zelf te verankeren (*supra* nr. 120). In de Vlaamse praktijk blijkt bovendien dat de mate van opleiding en training sterk varieert tussen beroepsgroepen, waarbij er geen uniforme en verplichte standaard bestaat (*supra* nrs. 121-125). Daardoor wordt de doelstelling van deze indicator slechts ten dele gerealiseerd. Anderzijds sluit de inhoudelijke invulling van de indicator wel aan bij internationale en Europese normen, zoals de Richtlijn 2016/800 en de *Guidelines on Child-Friendly Justice*, die een verplichting opleggen tot kindgerichte en systematische vorming (*supra* nr. 127). De huidige Vlaamse praktijk voldoet niet aan deze standaarden, onder meer door het ontbreken van verplichte bijscholing en het gebrek aan kindvriendelijke communicatie in officiële procedures.

2.2.4 Criterium 4. Snel antwoord op jeugddelinquentie

129. Bij jeugddelinquentie is het van cruciaal belang dat er snel gereageerd wordt op een gepleegd jeugddelict, volgens deze doelstelling.⁴⁰⁹ Jongeren bevinden zich in een fase van cognitieve en morele

---

masterproef Universiteit Groningen, 2019, bijlage 1, <https://defenceforchildren.nl/media/4220/in-de-kinderschoenen-scriptie-geschreven-door-sarah-devorah-poot-juli-2019.pdf>.

⁴⁰³ §§ 111 en 112 GC nr. 24; THE COUNCIL OF EUROPE, Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, 13, <https://rm.coe.int/16804b2cf3>.

⁴⁰⁴ Art. 12 Decreet Rechtspositie Minderjarige.

⁴⁰⁵ Art. 20 RL 2016/800.

⁴⁰⁶ Commentaar bij Regel 20 Beijing Rules.

⁴⁰⁷ §§ 111 en 112 GC nr. 24; VAN DEN BRINK Y. en MIJNAREND S. E.M., 'General Comment No. 24 en het Nederlandse jeugdstrafrecht: Reflecties op vrijheidsbeneming van minderjarigen' in PUNSELIE E.C.C. (ed.), *De invloed van 30 jaar Kinderrechtenverdrag in Nederland: Perspectieven voor de rechtspraak*, Wolters Kluwer, 2020, 103-114.

⁴⁰⁸ EUROPESE COMMISSIE, Verslag van de commissie aan het Europees Parlement en de Raad over de toepassing van Richtlijn (EU) 2016/800 van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2016 betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure, 24 oktober 2024, COM (2024) 489 final.

⁴⁰⁹ Zie o.a. BUTTS J., 'Necessarily relative: is juvenile justice speedy enough?', *Crime and Delinquency* 1997/1, 3-23; MAHONEY A., 'Time and process in juvenile court', *Justice System Journal* 1985/1, 37-55; TEEUWEN A., 'Juvenile Defendants' Right to be Tried within a Reasonable Time in Cambodia: An International Human Rights Analysis', *Youth Justice* 2019, 42-62.

ontwikkeling waarin de koppeling tussen daad en gevolg van essentieel belang is.⁴¹⁰ Indien er een aanzienlijke tijdsperiode verstrijkt tussen het gepleegde feit en een antwoord, dreigt de minderjarige het verband tussen beiden te verliezen, wat de impact van het antwoord op het jeugddelict aanzienlijk kan verminderen.⁴¹¹ Een snelle reactie draagt bovendien bij aan de preventie van recidive, omdat het de jongere confronteert met de consequenties van zijn of haar gedrag op een moment dat deze nog relevant zijn.⁴¹²

130. Hoewel het belang van een snelle reactie op jeugddelicten in de rechtsleer algemeen wordt aanvaard, blijft de concrete invulling hiervan in de Vlaamse regelgeving vaag. De Memorie van Toelichting bij het Jeugddelinquentiedecreet verwijst weliswaar naar de noodzaak van een spoedig optreden, maar biedt geen uitwerking over hoe dit precies gerealiseerd moet worden.⁴¹³ Daarnaast moet opgemerkt worden dat er geen verplichting staat ingeschreven in het Jeugddelinquentiedecreet of de federale Jeugdbeschermingswet voor gerechtelijke instanties om jeugddelicten binnen een redelijke termijn af te handelen.⁴¹⁴ Wel zijn er een aantal termijnen in het Jeugddelinquentiedecreet die een sneller antwoord zouden bespoedigen zoals de voorbereidende rechtspleging die slechts negen maanden mag duren.⁴¹⁵ Niettemin wordt er dus geen vaststaande maximumtermijn vastgesteld voor de afhandeling van jeugddelicten, in de plaats daarvan wordt de redelijkheid van de termijn bepaald op basis van de specifieke kenmerken van elke casus.⁴¹⁶

131. Op internationaal en Europees niveau wordt het belang van een tijdige en kindgerichte afhandeling van jeugdstrafzaken steeds nadrukkelijker onderstreept als fundamenteel onderdeel van een kindvriendelijke rechtsbedeling.⁴¹⁷ Kinderen die worden verdacht van strafbare feiten hebben

---

⁴¹⁰ CHEN T., LIU L., CUI J.F., CHEN X.J. en WANG Y., 'Developmental trajectory of time perspective: from children to older adults', *PsyCh Journal* 2016, 245-255.

⁴¹¹ Regel 20.1 Beijing Rules; CASE S. en HAINES K., *Understanding Youth Offending. Risk factor research, policy and practice*, Willan, 2009, 329-350.

⁴¹² BUTTS J., CUSICK G. en ADAMS B., *Delays in Youth Justice*, Diane Publishing, 2010, 8; BUTTS J. en SANBORN J., 'Is juvenile justice just too slow?' *Judicature* 1999/83, 18; Zie ook RENIERS J., 'Het sanctioneren van de te lange duur van het strafproces: waarom en op welke wijze? Een vernieuwende kijk op de verjaring en redelijke termijn als sanctioneringsprincipes- en mechanismen in rechtsvergelijkend perspectief', *Jura Falc.* 2020/2, 441.

⁴¹³ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 8, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

⁴¹⁴ VEECKMANS K., *De doorwerking van het strafrecht in het jeugddelinquentierecht*, doctoraat KU Leuven, 2022, 629-632, https://kuleuven.limo.libis.be/discovery/fulldisplay?docid=lirias3768416&context=SearchWebhook&vid=32KUL_KUL:Lirias&lang=en&search_scope=lirias_profile&adaptor=SearchWebhook&tab=LIRIAS&query=any,contains,lirias3768416; VEECKMANS K., 'De doorwerking van het strafrecht in het jeugddelinquentierecht', *Panopticon* 2023/44, 58-62.

⁴¹⁵ Art. 21, § 1, lid 1 Jeugddelinquentiedecreet; DE SMET, *Het Jeugddelinquentierecht in Vlaanderen*, Intersentia, 2019, 53-56.

⁴¹⁶ VEECKMANS K., *De doorwerking van het strafrecht in het jeugddelinquentierecht*, doctoraat KU Leuven, 2022, 629-632, https://kuleuven.limo.libis.be/discovery/fulldisplay?docid=lirias3768416&context=SearchWebhook&vid=32KUL_KUL:Lirias&lang=en&search_scope=lirias_profile&adaptor=SearchWebhook&tab=LIRIAS&query=any,contains,lirias3768416.

⁴¹⁷ THE COUNCIL OF EUROPE, Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, 17, <https://rm.coe.int/16804b2cf3>; MEESE J., 'Artikel 6 EVRM: redelijke termijn' in GERARDS J.H., BOCKEL B., HAECK Y., LEIJTEN A.E.M. en MEESE J. (eds.), *Sdu commentaar EVRM*, Sdu, 2020, 363-364; TEEUWEN A., 'Juvenile Defendants' Right to be Tried within a Reasonable Time in Cambodia: An International Human Rights Analysis', *Youth Justice* 2019/19, 42-43; Vgl. LEVICK L.M. en TIERNEY E., 'The United States Supreme Court adopts a reasonable juvenile standard in *J.D.B. v North Carolina* for purposes of the Miranda custody analysis: can a more reasoned justice system for juveniles be far behind?', *Journals law Harvard* 2012, 22-32, <https://journals.law.harvard.edu/wp-content/uploads/sites/80/2012/03/Levick-JDB-and-the-Reasonable-Juvenile-Standard.pdf?>.

recht op alle fundamentele proceswaarborgen die ook voor volwassenen gelden, aangevuld met extra beschermingsmaatregelen die hun jeugdige leeftijd en ontwikkelingsniveau in rekening brengen.⁴¹⁸ Het recht op een spoedige afhandeling van het proces wordt beschouwd als een kernrecht dat geëerbiedigd moet worden gedurende alle fasen van de procedure, inclusief hoger beroep.⁴¹⁹

132. Het vooronderzoek heeft dit criterium omgezet naar een operationele doelstelling die luidt als volgt: *"De jongere moet binnen een redelijk termijn op zijn verantwoordelijkheid gewezen worden, zonder dat zijn rechtswaarborgen in gedrang komen."*⁴²⁰ Hierbij zal deze thesis de volgende indicatoren onderzoeken (1) de tijd tussen het plegen van het delict en het antwoord op het delict is verkort, (2) de gemiddelde duur van de voorbereidende rechtspleging is verkort, (3) Er worden gevolgen opgelegd als de termijn van de voorbereidende rechtspleging wordt overschreden, en (4) er wordt slechts uitzonderlijk gebruik gemaakt van het verlengen van de voorbereidende rechtspleging.⁴²¹

2.2.4.1 Indicator 4.1. Duur tussen delict en antwoord

De tijd tussen het plegen van het delict en het antwoord op het delict is verkort

2.2.4.1.1 Bespreking indicator 4.1. Duur tussen delict en antwoord

Bespreking Vlaanderen

133. In het jeugddelinquentierecht worden geen strikte termijnen oplegt voor de afhandeling van jeugdzaken. Ook in de regelgeving die voorafging aan het Jeugddelinquentiedecreet werd niet duidelijk vastgelegd wat een correcte termijn is tussen een delict en een antwoord. Wel werden er steeds meer procedureregels ingevoerd die impliciet betrekking hebben op de duurtijd tussen het delict en het antwoord. Zo werd er in 1994 een termijn van 75 dagen bepaald voor de sociale dienst om een advies uit te brengen op basis van het maatschappelijke onderzoek,⁴²² en werd de duur van

⁴¹⁸ Zie bv. § 54 GC nr. 24; HEZELIN M. en RORDORF H., 'When Does the Length of Criminal Proceedings Become Unreasonable According to the European Court of Human Rights?', *New Journal of European Criminal Law* 2014/5, 78; TEEUWEN A., 'Procedural Rights Supporting Expeditious Trials for Juveniles. Effective Remedies and Legal Representation', *Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law* 2021, 150-185.

⁴¹⁹ DERUYCK F., 'De overschrijding van de redelijke termijn en de onderzoeksgerechten: let's get serious' in DE NAUW A., *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum*, die Keure, 2011, 171-182; LULA E., HADŽIOMEROVIĆ D., SEJDIU B., GAVRILOSKI G., PRELEVIĆ T.G. en KNEŽEVIĆ BOJOVIĆ A., 'Right to a trial within a reasonable time - comparative overview', *rm.coe* 2022, 9-10, <https://rm.coe.int/right-to-a-trial-within-a-reasonable-time-hfii/1680aa3886> (geraadpleegd op 7 mei 2025).

⁴²⁰ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 8, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 18 februari 2025).

⁴²¹ COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 274, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 18 februari 2025).

⁴²² Art. 50 Jeugdbeschermingswet; Zie ook Amendementen op het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, KAMER, 1992-1993, nr. 532/5, 5; Verslag namens de Commissie voor de Justitie bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, KAMER, 1992-1993, 21 januari 1993, nr. 532/9, 24.

de voorbereidende fase beperkt⁴²³. Deze bepalingen geven richting aan wat in de praktijk als een aanvaardbare termijn wordt beschouwd, maar ze bieden geen allesomvattend begrip.

134. Het ontbreken van een strikt omlijnd termijn betekent niet dat de duur van de procedure onbegrensd mag zijn. Dit wil zeggen dat de gerechtelijke afhandeling van een jeugdzaak binnen een 'redelijke termijn'⁴²⁴ moet plaatsvinden, zodat zowel de belangen van de minderjarige als de efficiëntie van de procedure gewaarborgd blijven. Dit beginsel sluit aan bij het bredere recht op een eerlijk proces (*supra* nr. 129) en heeft als doel te voorkomen dat minderjarige verdachten langdurig in onzekerheid verkeren over de uitkomst van hun zaak.⁴²⁵ In de praktijk is het dus aan de jeugdrechter om te oordelen of de afhandeling van een zaak binnen de redelijke termijn heeft plaatsgevonden.⁴²⁶ Deze beoordeling vergt een feitelijke appreciatie, waarbij verschillende tijdstippen in aanmerking worden genomen zoals de datum van het delict, de datum van de eerste zitting bij de jeugdrechter, enzovoort.⁴²⁷ Tegelijkertijd mag er niet te haastig worden gereageerd.⁴²⁸ Een te snelle afhandeling kan leiden tot een oppervlakkige beslissing en het risico verhogen dat rechtswaARBorgen onvoldoende worden gerespecteerd.⁴²⁹ Daarom is het van belang een evenwicht te vinden tussen snelheid en zorgvuldigheid, waarbij vermeden moet worden dat de procedure onnodig wordt verlengd of verkort zonder rekening te houden met de specifieke omstandigheden van de jongeren.⁴³⁰

135. Naar mijns inziens is deze indicator slechts voldaan indien in het Jeugddelinquentiedecreet of in de Jeugdbeschermingswet een maximale termijn voor de afhandeling van jeugddelinquentieprocedures is opgenomen, dan wel indien de beoordeling van een 'verkorte termijn' *in concreto* berust op vaste, kindvriendelijke beoordelingscriteria.

Bespreking internationale en Europese bronnen

136. Voor kinderen onder de rechtsmacht van staten die partij zijn bij het IVRK moet de behandeling van het jeugddelict 'zonder vertraging' plaatsvinden.⁴³¹ Deze nadruk op snelheid wordt eveneens teruggevonden in het BUPO-verdrag, waarin wordt bepaald dat minderjarigen 'zo spoedig

---

⁴²³ Art. 52*bis* Jeugdbeschermingswet.

⁴²⁴ Dit staat tussen aanhalingstekens want het IVRK bepaalt dat enige vertraging, redelijk of onredelijk, volstaat om een schending van artikel 40 IVRK te besluiten.

⁴²⁵ Al kan er ook geargumenteed worden dat de nadelige gevolgen van een lange procedure kunnen voortvloeien uit de procedure zelf en niet zozeer de onzekerheid van de eindbeslissing.

⁴²⁶ LAMBRECHTS F., 'De achterstand in gerechtszaken en de rechten van de mens', *RW* 1984, 791; LEMMENS P., 'De invloed van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens op bepaalde aspecten van de strafprocedure in België', *RW* 1988, 805.

⁴²⁷ DE SMET B., *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Intersentia, 2017, 406-409; Zie ook MEESE J., 'De redelijke termijn in strafzaken: een stand van zaken', *NC* 2010, 315-320.

⁴²⁸ EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS AND THE COUNCIL OF EUROPE, *Handbook on European law relating to access to justice*, Publications Office of the European Union, 2016, 140.

⁴²⁹ MEESE J., 'Artikel 6 EVRM: redelijke termijn' in GERARDS J.H., BOCKEL B., HAECK Y., LEIJTEN A.E.M. en MEESE J. (eds.), *Sdu commentaar EVRM*, Sdu, 2020, 363 - 364.

⁴³⁰ TEEUWEN A., 'Procedural Rights Supporting Expeditious Trials for Juveniles. Effective Remedies and Legal Representation', *Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law* 2021, 154-155.

⁴³¹ Art. 40, lid 2, b), iii) IVRK; LIEFAARD T. en SLOTH-NIELSEN J. (eds.), *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Nijhoff, 2005, 17. Opvallend is dat in de oorspronkelijke formulering werd gesproken over 'zonder onredelijke vertraging', terwijl in de huidige versie enkel nog sprake is van 'vertraging'. Daardoor zou elke vorm van vertraging, ongeacht de omstandigheden, potentieel kunnen worden beschouwd als een schending van artikel 40 IVRK.

mogelijk' voor berechting moeten worden gebracht.⁴³² Daarnaast voorziet het EVRM in een algemeen recht om 'binnen een redelijke termijn' te worden veroordeeld, dat geldt voor alle verdachten van een misdrijf, en dus ook voor minderjarigen.⁴³³ Hierbij wordt de redelijke termijn berekend vanaf de vervolging⁴³⁴ tot de definitieve uitspraak ten gronde.⁴³⁵ Het EHRM hanteert hiervoor een viertal niet-limitatieve criteria⁴³⁶ die in concrete zaken in overweging kunnen worden genomen.⁴³⁷ Ten eerste speelt de aard en ernst van het ten laste gelegde feit een belangrijke rol: eenvoudige feiten kunnen doorgaans sneller worden afgehandeld dan complexe of ernstige misdrijven die een diepgaander onderzoek vergen.⁴³⁸ Ten tweede wordt gekeken naar de houding van de minderjarige verdachte tijdens de procedure. Hoewel actieve medewerking kan bijdragen aan een vlottere afhandeling, kan dit niet worden afgedwongen, aangezien de minderjarige het recht heeft om te zwijgen.⁴³⁹ Ten derde wordt ook de proceshouding van het justitiële apparaat in aanmerking genomen.⁴⁴⁰ Tot slot is er af en toe aandacht voor wat er voor de minderjarige op het spel staat.⁴⁴¹ In dat verband benadrukt het EHRM sporadisch het belang van de psychologische impact van vertragingen, de invloed op de toekomstperspectieven van het kind, de gevolgen van een eventuele detentie en het effect op diens sociale re-integratie.⁴⁴² Op regionaal niveau is daarnaast een bindende verplichting opgenomen die de lidstaten verplicht om "*alle passende maatregelen [te nemen] om ervoor te zorgen dat strafprocedures waarbij kinderen betrokken zijn, met spoed en de nodige zorgvuldigheid worden behandeld.*"⁴⁴³ Deze formulering maakt duidelijk dat het evenwicht tussen snelheid en zorgvuldigheid centraal staat: een snelle afhandeling mag niet ten koste gaan van een degelijke en eerlijke

⁴³² Het Mensenrechtencomité noemt het recht om 'zo snel mogelijk berecht te worden' niet bij artikel 14, lid 3, c) van BUPO-verdrag, dat gaat over het recht op een berechting binnen een redelijke termijn. In plaats daarvan komt deze formulering alleen terug in de toelichting van artikel 14, lid 4 BUPO-verdrag, dat specifieke regels bevat voor hoe kinderen berecht moeten worden.

⁴³³ Zie bv. EHRM 7 augustus 1996, nr. 19874/92, 'Ferrantelli en Santangelo/Italië', § 42; EHRM 3 december 2002, nr. 48864/99, 'Taylor/Verenigd Koninkrijk', § 2; EHRM 15 januari 2009, nr. 22674/02, 'Oblov/Rusland', § 24; Zie ook DE VALKENNEER C., 'L'article 6.1 de la Convention européenne des droits de l'homme et le droit d'être jugé dans un délai raisonnable', *RRD* 1989, 359.

⁴³⁴ LEMMENS P., 'De invloed van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens op bepaalde aspecten van de strafprocedure in België', *RW* 1988, 804; In jeugddelinquentiezaken gelden dezelfde regels als voor het volwassenenstrafrecht volgens het EHRM. Zie bv. EHRM 3 mei 2007, nr. 74321/01, 'Kosti e.a./Turkije', § 35; EHRM 15 januari 2009, nr. 22674/02, 'Oblov/Rusland', § 22.

⁴³⁵ MEESE J., 'Artikel 6 EVRM: redelijke termijn' in GERARDS J.H., BOCKEL B., HAECK Y., LEIJTEN A.E.M. en MEESE J. (eds.), *Sdu commentaar EVRM*, Sdu, 2020, 368.

⁴³⁶ LEMMENS P., 'De invloed van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens op bepaalde aspecten van de strafprocedure in België', *RW* 1988, 806.

⁴³⁷ COUNCIL OF EUROPE, Guide on article 6: Right to a fair trial (criminal limb), 31 december 2013, nr. 1680304, 31-34, <https://rm.coe.int/1680304c4e>.

⁴³⁸ Zie bv. EHRM 27 juni 1968, nr. 1936/63, 'Neumeister/Oostenrijk', § 20; LAMBRECHTS F., 'De achterstand in gerechtszaken en de rechten van de mens', *RW* 1984-85, 791.

⁴³⁹ Zie bv. EHRM 15 juli 1982, nr. 8130/78, 'Eckle/Duitsland', § 82; EHRM 23 september 1998, nr. 1/1998/904, 'I.A./Frankrijk', § 121.

⁴⁴⁰ Zie o.a. EHRM 25 november 1992, nr. 12728/87, 'Abdoella/Nederland', § 24; EHRM 25 februari 1993, nr. 13089/87, 'Dobbertin/Frankrijk', § 44; EHRM 25 maart 1999, nr. 25444/94, 'Pélissier en Sassi/Frankrijk', § 73.

⁴⁴¹ Deze laatste factor wordt niet in 'alle' rechtspraak en rechtsleer erkent. Zie bv. HIRVELA P. en HEIKKILA S., *Right to a fair trial: A practical guide to the article 6 case-law of the european court of human rights*, Intersentia, 2021, 186.

⁴⁴² Zie bv. EHRM 25 november 1992, nr. 12728/87, 'Abdoella/Nederland', § 20 en § 24 in fine; COUNCIL OF EUROPE, Guide on article 6: Right to a fair trial (criminal limb), 31 december 2013, nr. 1680304, 31-34, <https://rm.coe.int/1680304c4e>; MEESE J., 'De redelijke termijn in strafzaken' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2011, 119-127; MEESE J., 'Artikel 6 EVRM: redelijke termijn' in GERARDS J.H., BOCKEL B., HAECK Y., LEIJTEN A.E.M. en MEESE J. (eds.), *Sdu commentaar EVRM*, Sdu, 2020, 363-364; ROAGNA I., 'The right to trial within reasonable time under Article 6 ECHR: A practical handbook', *rm.coe.int* 2018, 23-30, <https://rm.coe.int/the-right-to-trial-within-reasonable-time-eng/16808e712c> (geraadpleegd op 14 april 2025).

⁴⁴³ Art. 6.1 EVRM; MEESE J., 'Artikel 6 EVRM: redelijke termijn' in GERARDS J.H., BOCKEL B., HAECK Y., LEIJTEN A.E.M. en MEESE J. (eds.), *Sdu commentaar EVRM*, Sdu, 2020, 363 - 364.

procedure.⁴⁴⁴ De Richtlijn 2016/800 verplicht lidstaten eveneens om passende maatregelen te treffen binnen hun procedures, zodat deze 'met spoed' kunnen worden afgehandeld.⁴⁴⁵

137. Naast deze bindende instrumenten zijn er ook *soft law*-instrumenten die richting geven aan de praktische toepassing ervan. Zo benadrukken zowel *General Comment 24* als de *Guidelines on Child-Friendly Justice* het belang van tijdige en kindvriendelijke rechtsbedeling. De *Guidelines* voeren het zogenaamde urgentiebeginsel in, waarmee ze aansluiten bij de algemene principes uit het IVRK en het EVRM, zonder daarbij concrete verplichtingen op te leggen.⁴⁴⁶ Ook de Beijing Rules benadrukken dat voortvarendheid en het vermijden van onredelijke vertraging van belang is in procedures ten aanzien van minderjarige verdachten.⁴⁴⁷ *General Comment 24* gaat echter verder, want hierin wordt expliciet aanbevolen dat staten bindende en korte termijnen vastleggen voor alle fasen van de procedure, van het politieonderzoek tot de uiteindelijke rechterlijke beslissing.⁴⁴⁸ Deze termijnen moeten bovendien korter zijn dan die voor volwassenen, uiteraard zonder afbreuk te doen aan de waarborgen en rechten van het kind.⁴⁴⁹

2.2.4.1.2 Toetsing indicator 4.1. Duur tussen delict en antwoord

Toetsing Vlaanderen

138. Het Jeugddelinquentiedecreet en de federale Jeugdbeschermingswet leggen geen specifiek termijn op voor de afhandeling van jeugddelinquentiezaken, waardoor er geen afdwingbare verplichting bestaat op basis van het Jeugddelinquentiedecreet (*supra* nr. 122 en nr. 124). Dit hiaat is betreurenswaardig en werpt de vraag op waarom dit, ondanks de duidelijke doelstelling, niet expliciet in het decreet is opgenomen. De beoordeling of een procedure binnen een redelijke termijn is gebleven gebeurt bijgevolg op basis van een globale inschatting van de totale duur, telkens afgewogen tegen de specifieke omstandigheden van het individuele dossier. In de rechtsleer wordt aangegeven dat dezelfde beoordelingsfactoren gelden als in het reguliere strafrecht, waaronder de complexiteit van de zaak, het procesgedrag van de verdachte, de handelwijze van de gerechtelijke autoriteiten en andere elementen die de voortgang van de procedure kunnen beïnvloeden.⁴⁵⁰ De categorie 'andere' omvat onder meer elementen zoals de leeftijd van de minderjarige en de

⁴⁴⁴ MEESE J., 'Artikel 6 EVRM: redelijke termijn' in GERARDS J.H., BOCKEL B., HAECK Y., LEIJTEN A.E.M. en MEESE J. (eds.), *Sdu commentaar EVRM*, Sdu, 2020, 363-364.

⁴⁴⁵ Art. 13.1 RL 2016/800.

⁴⁴⁶ THE COUNCIL OF EUROPE, Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, 17, <https://rm.coe.int/16804b2cf3>.

⁴⁴⁷ Regel 20.1 Beijing rules.

⁴⁴⁸ Zie ook TEEUWEN A., 'Procedural Rights Supporting Expeditious Trials for Juveniles. Effective Remedies and Legal Representation', *Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law* 2021, 156; SIU N., LAM H. en LE J. (eds.), 'Time perception and time perspective differences between adolescents and adults', *Acta Psychologica* 2014/151, 222 en 228.

⁴⁴⁹ § 54 GC nr. 24; Zie ook. § 93 General Comment No. 14 van het Comité voor de Rechten van het Kind van 29 mei 2013 betreffende de 'The right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (Art. 3, Para.1)', UN Doc. CRC/C/GC/14, 2013, <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g13/441/89/pdf/g1344189.pdf>. Waarin het CRC nogmaals benadrukt dat trage procedures bijzonder nadelige gevolgen hebben voor kinderen, aangezien zij zich nog in ontwikkeling bevinden.

⁴⁵⁰ MEESE J., 'De redelijke termijn in strafzaken' in X., *Strafrecht en strafvorderingen. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters kluwer Belgium, 2012, 119-127; MEGANCK B., 'Passend rechtsherstel bij overschrijding redelijke termijn in strafzaken', *T.Strafr.* 2013/3, 196-197; VERBRUGGEN F. en VERSTRAETEN R., *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors (twaalfde editie)*, Intersentia, 2019, 304; VERSTRAETEN R., *Handboek strafvordering*, Maklu, 2012, 949.

psychologische impact die een gerechtelijke procedure kan veroorzaken.⁴⁵¹ Toch wordt er nergens in het Jeugddelinquentiedecreet noch in de Memorie van Toelichting expliciet verwezen naar de invloed van de duur van de procedure op de psychologische en sociale ontwikkeling van de minderjarige als een op zichzelf staand beoordelingscriterium. Nochtans kan een langdurige gerechtelijke afhandeling aanzienlijke nadelige effecten hebben voor het welzijn en de ontplooiing van jongeren.⁴⁵² Door het ontbreken van een duidelijke afbakening in zowel de Belgische als de Vlaamse regelgeving is een toetsing aan de redelijke termijn op Vlaams niveau moeilijk hanteerbaar. Bijgevolg wordt deze beoordeling voornamelijk overgelaten aan internationale en Europese kaders (*infra* nrs. 141-142).

139. Wel kan er reeds een bedenking worden gemaakt omtrent de gevolgen van overschrijding van de redelijke termijn.⁴⁵³ Welke maatregel, sanctie of afhandelingsmogelijkheid is passend voor minderjarigen bij een 'te' lange procedure? Moet de zaak het gewone strafrecht volgen, met een mogelijke strafvermindering?⁴⁵⁴ Of moet de nadruk liggen op de mentale impact van de procedure op de minderjarige, waarbij standaard de onontvankelijkheid van de strafvordering wordt uitgesproken?⁴⁵⁵ In 2023 gaf het Hof van Cassatie een aanzet. Deze oordeelde namelijk dat de overschrijding van de redelijke termijn in een zaak rond verkrachting van twee minderjarigen en poging tot afpersing slechts leidde tot berisping.⁴⁵⁶ Het is belangrijk te benadrukken dat dit arrest zich niet rechtstreeks beroept op de snelle afhandeling die van toepassing is in het Jeugddelinquentiedecreet.⁴⁵⁷ In dit arrest spreekt Cassatie zich (helaas) niet uit over de psychologische gevolgen van een langdurige procedure voor de minderjarige. De nadruk ligt enkel op het feit dat een 'te lange' procedure de effectiviteit van jeugdbeschermingsmaatregelen kan ondermijnen.⁴⁵⁸ Ook advocaat-generaal VANDERMEERSCH legt in zijn conclusie geen directe link tussen de psychologische impact van de vertraging en de keuze voor een berisping in deze specifieke zaak.⁴⁵⁹

140. Concluderend, ontbreekt er zowel een kindvriendelijke *in concreto* beoordeling, als een vastgelegde termijn op Vlaams niveau. Hoewel deze elementen niet noodzakelijk gelijktijdig vereist

⁴⁵¹ EHRM 31 maart 1992, nr. 18020/91, 'X./Frankrijk', § 47; EHRM 7 februari 2002, nr. 44070/98, 'Beljanski/Frankrijk', § 40; MEESE J., 'De redelijke termijn in strafzaken' in X., *Strafrecht en strafvorderingen. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters kluwer Belgium, 2012, 126-127.

⁴⁵² Zie o.a. BUTTS J., 'Necessarily relative: is juvenile justice speedy enough?', *Crime and Delinquency* 1997/1, 3-23; MAHONEY A., 'Time and process in juvenile court', *Justice System Journal* 1985/1, 37-55; TEEUWEN A., 'Juvenile defendants' right to be tried within a reasonable time in Cambodia: an international human rights analysis', *Youth Justice* 2019/1, 42-62.

⁴⁵³ De specifieke omstandigheden en gevolgen van een overschrijding worden echter pas in de volgende paragraaf verder besproken, waar dieper wordt ingegaan op de criteria en de gevolgen volgens de rechtspraak.

⁴⁵⁴ MEESE J., 'De redelijke termijn in strafzaken' in X., *Strafrecht en strafvorderingen. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters kluwer Belgium, 2012, 132-134; MEGANCK B., 'Passend rechtsherstel bij overschrijding redelijke termijn in strafzaken', *T.Strafr.* 2013/3, 196-197.

⁴⁵⁵ VEECKMANS K., *De doorwerking van het strafrecht in het jeugddelinquentierecht*, doctoraat KU Leuven, 2022, 631, https://kuleuven.limo.libis.be/discovery/fulldisplay?docid=lirias3768416&context=SearchWebhook&vid=32KUL_KUL:Lirias&lang=en&search_scope=lirias_profile&adaptor=SearchWebhook&tab=LIRIAS&query=any,contains,lirias3768416.

⁴⁵⁶ Cass. 15 maart 2023, AR P.23.0026.F, 5.

⁴⁵⁷ Dit kan verklaard worden doordat bij de Zesde Staatshervorming niet alle bevoegdheden werden overgedragen aan de gemeenschappen. De bevoegdheden voor rechtspleging en gerechtelijke organisatie blijven nog altijd een federale aangelegenheid. De Vlaamse Gemeenschap heeft daardoor geen bevoegdheid om via procedurele aanpassingen in te grijpen in de reactie op jeugddelinquentie.

⁴⁵⁸ Cass. 15 maart 2023, AR P.23.0026.F, 5-6.

⁴⁵⁹ VANDERMEERSCH M., 'Conclusie bij Cass. 15 maart 2023', ECLI:BE: CASS:2023: CONC.20230315.2F.23.

zijn naar mijns inziens, is het zorgwekkend dat geen van beiden in het decreet zijn opgenomen. Naar mijn mening kan dit in de praktijk mogelijk leiden tot lange procedures, aangezien er geen duidelijke grens is. Het negeren van onder andere de psychologische impact versterkt de kwetsbaarheid van minderjarigen in een gerechtelijke procedure.⁴⁶⁰

Toetsing internationaal en Europese instrumenten

141. Op basis van het IVRK, het BUPO-verdrag, de Richtlijn 2016/800 en de *Guidelines on Child-Friendly Justice* is de theoretische doelstelling van een snel antwoord op jeugddelinquentie voldaan. De tijd tussen het delict en het antwoord moet verkort zijn wat overeenkomt met respectievelijk 'zonder vertraging'⁴⁶¹, 'kindvriendelijke procedure'⁴⁶², 'met spoed en de nodige zorgvuldigheid'⁴⁶³ en 'het urgentiebeginsel'⁴⁶⁴. Echter, geen van deze bronnen geeft een concrete invulling aan het begrip 'redelijke termijn'.⁴⁶⁵

142. In tegenstelling tot de Vlaamse regelgeving en andere internationale normen heeft het EHRM in zijn rechtspraak wél een beoordelingskader uitgewerkt om te bepalen of de redelijke termijn is geschonden (*supra* nr. 136).⁴⁶⁶ Dit lijkt een positieve ontwikkeling, maar het kader blijft vaag, aangezien het geen duidelijke richtlijnen biedt over hoeveel korter een 'redelijke termijn' voor minderjarigen zou moeten zijn. Deze onduidelijkheid wordt versterkt door de beperkte rechtspraak van het Hof over dit specifieke onderwerp.⁴⁶⁷ Het CRC daarentegen doet wel een aanbeveling aan lidstaten om bindende en concrete termijnen vast te leggen voor alle fasen van de strafprocedure.⁴⁶⁸ Hoewel het CRC geen exacte termijnen definieert, stelt het duidelijk dat deze aanzienlijk korter moeten zijn voor minderjarigen dan voor volwassenen.⁴⁶⁹ Vlaanderen voldoet niet aan de aanbeveling van het CRC, aangezien het Jeugddelinquentiedecreet geen algemene termijn vastlegt waarbinnen een procedure als redelijk kan worden beschouwd (*supra* nrs. 133-134). Bovendien blijkt uit dit onderzoek niet of in de praktijk daadwerkelijk een kortere redelijke termijn wordt toegepast voor minderjarigen dan voor volwassenen, wat de conformiteit met internationale standaarden ernstig in twijfel trekt.

⁴⁶⁰ BUTTS J., 'Necessarily relative: is juvenile justice speedy enough?', *Crime and Delinquency* 1997/1, 3-23; MAHONEY A., 'Time and process in juvenile court', *Justice System Journal* 1985/1, 37-55; TEEUWEN A., 'Juvenile defendants' right to be tried within a reasonable time in Cambodia: an international human rights analysis', *Youth Justice* 2019/1, 42-62.

⁴⁶¹ Art. 40, lid 2, b), iii) IVRK; LIEFAARD T. en SLOTH-NIELSEN J. (eds.), *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Nijhoff, 2005, 17.

⁴⁶² Art. 14, lid 4 BUPO-verdrag.

⁴⁶³ Art. 13.1 RL 2016/800.

⁴⁶⁴ THE COUNCIL OF EUROPE, Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, 17, <https://rm.coe.int/16804b2cf3>.

⁴⁶⁵ DECLERCQ L., 'De redelijke termijn of de onredelijke vertraging in strafzaken: artikel 6, lid 1 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens', *RW* 1988, 377- 382; MEESE J., *De duur van het strafproces. Onderzoek naar de termijn waarbinnen een strafprocedure moet of mag worden afgehandeld*, Larcier, 2006, 253; TEEUWEN A., 'Juvenile Defendants' Right to be Tried within a Reasonable Time in Cambodia: An International Human Rights Analysis', *Youth Justice* 2019, 43.

⁴⁶⁶ Hier moet de bedenking worden gemaakt dat het EVRM en de rechtspraak van het EHRM normaliter doorwerken in de Belgische rechtsorde zie *supra* nr. 64.

⁴⁶⁷ Soms vindt het Hof dat 481 dagen geen schending is van de redelijke termijn. Zie EHRM 3 december 2002, nr. 48864/99, 'Taylor/Verenigd Koninkrijk', § 2; Een andere keer beslist het Hof dat een procedure van vier jaar en vijf maanden wel een schending is van de redelijke termijn. Zie EHRM 15 januari 2009, nr. 22674/02, 'Oblov/Rusland', §§ 22 en 29; Naar mijns inziens is vier jaar te lang, vooral als het gaat om kinderen.

⁴⁶⁸ §§ 54-55 GC nr. 24.

⁴⁶⁹ § 55 GC nr. 24.

2.2.4.1.3 Tussenconclusie

143. Concluderend, hoewel internationale en Europese normen het belang van een snelle en zorgvuldige afhandeling van jeugddelinquentiezaken benadrukken, ontbreekt in de Vlaamse regelgeving zowel een verwijzing naar de redelijke termijn in het Jeugddelinquentiedecreet als een duidelijke invulling van dit begrip (*supra* nr. 142). Daardoor gebeurt de beoordeling louter *in concreto*. Dit leidt tot rechtsonzekerheid en ondermijnt de beoogde snelle rechtspleging. Bovendien wordt onvoldoende rekening gehouden met de psychologische impact van lange procedures op minderjarigen (*supra* nrs. 138-139). Naar mijns inziens vormt dit net het verschil tussen een louter snelle afhandeling en een écht kindvriendelijke afhandeling.

2.2.4.2 Indicator 4.2. Duur voorbereidende rechtspleging

De gemiddelde duur van de voorbereidende rechtspleging is verkort

2.2.4.2.1 Bespreking indicator 4.2. Duur voorbereidende rechtspleging

Bespreking Vlaanderen

144. De voorbereidende rechtspleging begint met een vordering van het OM en eindigt met de beslissing van de jeugdrechter.⁴⁷⁰ Tijdens deze fase kan een onderzoeksmaatregel of een maatregel van bewaring worden opgelegd, hetzij gedurende de rechtspleging, hetzij in afwachting van een definitieve beslissing.⁴⁷¹ Voorbeelden van dergelijke maatregelen zijn een ambulante maatregel waarbij de minderjarige onder voorwaarden wordt gevolgd⁴⁷², of het toevertrouwen van de minderjarige aan een gemeenschapsinstelling, zoals een gesloten jeugdinrichting⁴⁷³. Het is belangrijk om de rechten van de minderjarige te waarborgen, daarom wordt deze procedure zo kort mogelijk gehouden waarbij alle betrokken instanties binnen het Jeugddelinquentiedecreet hier samen de verantwoordelijkheid voor dragen (*supra* nr. 51).⁴⁷⁴

145. De maximale duur van de voorbereidende rechtspleging werd voor het eerst geïntroduceerd in de Wijzigingswet van 1994.⁴⁷⁵ In de parlementaire voorbereiding werd de termijn van zes maanden gerechtvaardigd als een maatregel ter versterking van de rechtswaarborgen voor minderjarige verdachten.⁴⁷⁶ Hoewel er destijds al bezorgdheden waren over de korte termijn, werd toch besloten

⁴⁷⁰ Art. 21, § 1, lid 1 Jeugddelinquentiedecreet.

⁴⁷¹ JEUGDHULP, 'Duur van de voorbereidende rechtspleging en de duur van de maatregelen', *jeugdhulp*, [https://www.jeugdhulp.be/veelgestelde-vragen/jeugddelinquentie/duur-van-de-voorbereidende-rechtspleging-en-duur-van-de](https://www.jeugdhulp.be/veelgestelde-vragen/jeugddelinquentie/duur-van-de-voorbereidende-rechtspleging-en-duur-van-de-(geraadpleegd-op-5-februari-2025)) (geraadpleegd op 5 februari 2025); PUT J., *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 373-374.

⁴⁷² Art. 24 Jeugddelinquentiedecreet; DE SMET, 'Plaatsen van minderjarigen in een instelling' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolter Kluwer Belgium, 2023, 149.

⁴⁷³ Art. 26 Jeugddelinquentiedecreet; DE SMET, 'Plaatsen van minderjarigen in een instelling' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolter Kluwer Belgium, 2023, 157-163.

⁴⁷⁴ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 8, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

⁴⁷⁵ Wet 2 februari 1994 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, *BS* 17 september 1994.

⁴⁷⁶ Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 8 april 1965, KAMER, 1991-1992, 18 juni 1992, nr. 532/1, 24.

deze zes maanden te handhaven.⁴⁷⁷ De absolute begrenzing werd ook in het oorspronkelijke Jeugddelinquentiedecreet vastgelegd op zes maanden.⁴⁷⁸ In de Memorie van Toelichting werd benadrukt dat het reguleren van de duur van de voorbereidende rechtspleging en het combineren van 'sancties' bij overschrijding van deze termijn een belangrijke stap was in de versterking van de rechtswaarborgen voor minderjarige delinquenten.⁴⁷⁹

146. Al snel bleek dat deze termijn in de praktijk niet haalbaar was, zowel voor het OM als voor de jeugdrechters.⁴⁸⁰ Daarnaast was de wettekst onvoldoende duidelijk over de vraag of de dagvaardingstermijn binnen de maximale termijn van zes maanden viel. Als reactie op deze problemen werd in het Wijzigingsdecreet van 17 juli 2020 de maximale termijn verlengd naar negen maanden.⁴⁸¹ Dit Wijzigingsdecreet voorzag ook in mogelijkheden voor verlenging van de voorlopige rechtspleging tot maximaal twee jaar, mits aan bepaalde voorwaarden werd voldaan (*infra* nr. 164).⁴⁸²

Bespreking internationale en Europese instrumenten

147. Naar internationaal recht wordt er geen strikt onderscheid gemaakt tussen de rechtspleging ten gronde en de voorbereidende rechtspleging. De voorbereidende rechtspleging zit vervat in de algemene redelijke termijn waardoor dezelfde bronnen als bij de vorige indicator gebruikt kunnen worden, met name het IVRK, het BUPO-verdrag, Richtlijn 2016/800, *General Comment* 24, en de *Guidelines on Child-Friendly Justice* (*supra* nrs. 144-145).⁴⁸³ Artikel 6, eerste lid EVRM heeft in oorsprong betrekking op de behandeling van de zaak ten gronde. Het EHRM erkent echter in zijn rechtspraak dat de waarborgen van artikel 6 EVRM ook van toepassing zijn tijdens de voorbereidende fase van de procedure, op voorwaarde dat er sprake is van een formele tenlastelegging.⁴⁸⁴ Hieruit kan worden afgeleid dat de bescherming van het EVRM ook doorwerkt in de voorbereidende rechtspleging.⁴⁸⁵

⁴⁷⁷ Verslag namens de Commissie voor de Justitie bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, KAMER, 1992-1993, 21 januari 1993, nr. 532/9, 30 en 36.

⁴⁷⁸ Zie o.a. MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 21-22, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>; DE SMET B., 'Het streven naar een beperkte duur van de voorbereidende fase in de procedure voor de jeugdrechtbank', *RW* 2019-2020, 668-670.

⁴⁷⁹ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 21, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

⁴⁸⁰ JEUGDHULP, 'Duur van de voorbereidende rechtspleging en de duur van de maatregelen?', *Jeugdhulp*, <https://www.jeugdhulp.be/veelgestelde-vragen/jeugddelinquentie/duur-van-de-voorbereidende-rechtspleging-en-duur-van-de-geraadpleegd-op-20-februari-2025>.

⁴⁸¹ Art. 2, 1° Decr.VI. 17 juli 2020 tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat de voorbereidende rechtspleging betreft, *BS* 7 augustus 2020; PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 373-378.

⁴⁸² Art. 2, lid 2, 3° Decr.VI. 17 juli 2020 tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat de voorbereidende rechtspleging betreft, *BS* 7 augustus 2020; PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 373-378.

⁴⁸³ Onder voorbehoud (veronderstelling) dat deze bronnen zowel betrekking hebben op de voorbereidende rechtspleging als de rechtspleging ten gronde.

⁴⁸⁴ Zie a.o. EHRM 24 november 1993, nr. 13972/88, 'Imbrioscia/Zwitserland', § 36; EHRM 8 februari 1996, nr. 18731/91, 'John Murray/Verenigd Koninkrijk', § 62; EHRM 16 december 1997, nr. 25420/94, 'Tejedor García/Spanje', § 27; EHRM 13 februari 2001, nr. 25116/94, 'Schöps/Duitsland', § 44; EHRM 11 december 2008, nr. 4268/04, 'Panovits/Cyprus', § 64; EHRM 6 januari 2010, nr. 74181/01, 'Fernandez-Huidobro/Spanje', § 109.

⁴⁸⁵ EHRM 15 oktober 2009, nr. 17056/06, 'Micallef/ Malta', §§ 83-86; MEESE J., 'Artikel 6 EVRM: redelijke termijn' in GERARDS J.H., BOCKEL B., HAECK Y., LEIJTEN A.E.M. en MEESE J., (eds.), *Sdu commentaar EVRM*, Sdu, 2020, 363 en 365.

2.2.4.2.2 Toetsing indicator 4.2. Duur voorbereidende rechtspleging

Toetsing praktijk

148. De toetsing van deze indicator kan relatief beknopt blijven. De doelstelling om de voorbereidende rechtspleging zo kort mogelijk te houden, is duidelijk vertaald in de oorspronkelijke tekst van het Jeugddelinquentiedecreet.⁴⁸⁶ In het decreet werd oorspronkelijk een vaste termijn van zes maanden vastgelegd voor de duur van de voorbereidende rechtspleging, met als doel een evenwicht te creëren tussen het recht van de minderjarige op een snelle procedure en de noodzaak om voldoende tijd te voorzien voor complexe dossiers.⁴⁸⁷ Ook de RvS benadrukte in zijn advies op het Voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap 'betreffende het jeugddelinquentierecht', dat jongeren tijd anders ervaren dan volwassenen⁴⁸⁸, waardoor een snelle reactie noodzakelijk is om hen te helpen de link te leggen tussen wat er is gebeurd en de redenen voor de reactie daarop. Het beperken van de duur van de voorbereidende rechtspleging wordt door de RvS als noodzakelijk beschouwd voor de uitoefening van de gemeenschapsbevoegdheid inzake jeugdbescherming.⁴⁸⁹

149. In de praktijk is echter een evolutie merkbaar, die afbreuk doet aan de oorspronkelijke doelstelling. Het Wijzigingsdecreet van 17 juli 2020 verlengde de basisduur van de voorbereidende rechtspleging van zes naar negen maanden. Hoewel de rechtspleging daarmee formeel nog steeds begrensd blijft in de tijd, wordt de doelstelling van een snelle en kindgerichte afhandeling daardoor minder krachtig gerealiseerd. Daarenboven zorgt het Wijzigingsdecreet dat wanneer de beide uitzonderingsgronden voor verlening cumulatief van toepassing zijn, dat de voorbereidende rechtspleging tot twee jaar kan doorlopen. Zelfs na deze termijn kan de rechtspleging nog maandelijks verlengd worden, zolang de voorwaarden blijven bestaan.⁴⁹⁰ Dit verschilt fundamenteel van het oorspronkelijke Jeugddelinquentiedecreet, waarin de voorbereidende rechtspleging strikt werd beperkt tot een verlenging van maximaal twaalf maanden, zonder verdere uitzonderingen.

Toetsing internationale en Europese instrumenten

150. De doelstelling van een versnelde afhandeling van jeugddelinquentiezaken is in het Jeugddelinquentiedecreet gerealiseerd, aangezien de gemiddelde duur van de voorbereidende rechtspleging negen maanden bedraagt.⁴⁹¹ Dit komt tegemoet aan de kinder- en mensenrechtelijke eis om jeugddelicten zonder onnodige vertraging af te handelen, zoals vervat in het IVRK, het BUPO-verdrag, Richtlijn 2016/800 en de *Guidelines on Child-Friendly Justice*.⁴⁹² Hoewel deze bronnen geen

⁴⁸⁶ Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 8 april 1965, KAMER, 1991-1992, 18 juni 1992, nr. 532/1, 24.

⁴⁸⁷ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 8 en 30-31, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

⁴⁸⁸ KAMBA P. en THOMPSON C., 'The development of decision-making capacities in children and adolescents: psychological and neurological perspectives and their implications for juvenile defendants', *Behavioral Sciences and the Law* 2009, 175-176; MAHONEY A., 'Time and process in juvenile court', *Justice System Journal* 1985/1, 37 en 39; SHEPHERD R., 'Speedy trials for juveniles', *Criminal Justice* 2000/4, 53.

⁴⁸⁹ RAAD VAN STATE, Advies over een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap 'betreffende het jeugddelinquentierecht', 18 april 2018, nr. 62.779/3, 241, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1301692>.

⁴⁹⁰ Art. 2, lid 2, 3° Decr.VI. 17 juli 2020 tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat de voorbereidende rechtspleging betreft, BS 7 augustus 2020.

⁴⁹¹ Art. 21, § 1 Jeugddelinquentiedecreet.

⁴⁹² Art. 40, lid 2, b), III) IVRK; Art. 14, lid 4 BUPO-verdrag; Art. 13, lid 1 RL 2016/800; THE COUNCIL OF EUROPE, Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, 17, <https://rm.coe.int/16804b2cf3>.

expliciete verwijzing bevatten naar de voorbereidende fase als aparte processtap, kan gesteld worden dat de vereiste van een snelle reactie in deze fase een onderdeel vormt van de algemene redelijke termijnvereiste (*supra* nrs. 133-134). Deze lezing vindt bijvoorbeeld steun in *General Comment 24*, waarin wordt benadrukt dat 'korte en bindende termijnen' moeten worden vastgesteld in 'alle' fasen van de procedure.⁴⁹³ Het meervoud 'termijnen' en de verwijzing naar 'alle' fasen impliceert dat ook de voorbereidende rechtspleging onder deze vereiste valt. Opmerkelijk is dat geen enkel internationaal of Europees instrument een maximale termijn bepaalt waarbinnen een procedure moet worden afgerond. De gebruikte formuleringen blijven bewust vaag (*supra* nrs. 141-142).⁴⁹⁴

151. De invoering van een termijn van zowel zes maanden als negen maanden van de voorbereidende rechtspleging in het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet geeft aan dat de decreetgever zich wel degelijk bewust is van de kinder- en mensenrechtelijke verplichtingen.⁴⁹⁵ Er kan dan ook worden gesteld dat de Vlaamse regering minstens niet in strijd handelt met de internationale vereisten inzake het recht op een verkorte voorbereidende rechtspleging.

2.2.4.2.3 Tussenconclusie

152. De verlenging van de voorbereidende rechtspleging naar negen maanden, met bijkomende verlengingsmogelijkheden, staat op gespannen voet met het principe van een snelle procedure (*supra* nr. 149). Ondanks dat deze regeling formeel in overeenstemming is met internationale normen (*supra* nrs. 150-151), wringt het op Vlaams niveau dat de oorspronkelijke termijn van zes maanden werd opgetrokken tot een standaardtermijn van negen maanden.

2.2.4.3 Indicator 4.3. Sancties overschrijden termijn

Er worden gevolgen opgelegd als de termijn van de voorbereidende rechtspleging wordt overschreden

2.2.4.3.1 Bespreking indicator 4.3. Sancties overschrijden termijn

Bespreking Vlaanderen

153. In tegenstelling tot de federale Jeugdbeschermingswet, kan de rechter of rechtbank volgens het Jeugddelinquentiedecreet in beginsel geen maatregel meer opleggen indien de maximale termijn

---

⁴⁹³ § 55 GC nr. 24.

⁴⁹⁴ Dit kan te maken hebben met het feit dat er een evenwicht moet worden gevonden tussen een vlotte procesgang en een zorgvuldige procesvoering. Wanneer te snel wordt gehandeld en een feitenonderzoek te snel wordt afgesloten, kunnen andere rechtswaarborgen, zoals het recht op presumering van onschuld, in het gedrang komen. Zie bv. TEEUWEN A., 'Procedural Rights Supporting Expeditious Trails for Juveniles' *Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law* 2021, 4-20; Zie ook BUTTS A.J. en HALEMBA J.G., 'Delays in juvenile Justice', *National Center for Juvenile Justice* 1996, 105-109, <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/171640NCJRS.pdf> (geraadpleegd op 2 mei 2025).

⁴⁹⁵ Binnen de voorbereidende rechtspleging is er nog steeds een termijn waarbinnen actie moet worden ondernomen. De decreetgever had echter ook kunnen besluiten om de termijn van de voorbereidende rechtspleging volledig af te schaffen.

van de voorbereidende fase is verstreken.⁴⁹⁶ Met andere woorden, na het verstrijken van de negen maanden kan alleen nog de rechtspleging ten gronde volgen, tenzij een decretale uitzondering van toepassing is, waardoor de termijn verlengd wordt. Er zijn dus enkele uitzonderingen voorzien op deze regel.⁴⁹⁷ Ten eerste kunnen al opgelegde maatregelen van de voorbereidende fase worden herzien, verlengd of voortgezet voor de oorspronkelijk vastgestelde duur.⁴⁹⁸ Dit is uitsluitend mogelijk op basis van een bijzonder gemotiveerde beslissing en nadat de minderjarige en diens ouders of opvoedingsverantwoordelijken zijn opgeroepen.⁴⁹⁹ Ten tweede geldt er voor een forensisch psychiatrische plaatsing een striktere beperking. Deze kan maximaal twee keer worden verlengd, telkens met een periode van drie maanden.⁵⁰⁰ Ook hier is een gemotiveerde beslissing vereist en moeten de nodige oproepingen plaatsvinden.⁵⁰¹ Ten slotte kan de maatregel van gesloten begeleiding ook worden verlengd als de maximale termijn is verstreken en het OM reeds heeft gedagvaard, maar er nog geen uitspraak ten gronde is.⁵⁰² Dit is alleen mogelijk bij ernstige en uitzonderlijke risico's voor de openbare veiligheid. De verlenging moet steeds vóór het einde van de lopende maatregel worden uitgesproken. Ze kan telkens met maximaal één maand worden toegekend, tot de definitieve beslissing is genomen. Enkel in de eerste uitzondering is het mogelijk om de maatregel te herzien. De tweede en derde uitzondering betreffen de verlening van een specifieke maatregel en daar is herziening niet mogelijk.⁵⁰³

154. Ook is het belangrijk te onderscheiden dat een te lange voorbereidende rechtspleging niet automatisch een schending van de redelijke termijn betekent. De voorbereidende fase is slechts een onderdeel van de totale redelijke termijn. Toch kan een buitensporige of vaak verlengde voorbereidende fase wél bijdragen tot een overschrijding, aangezien de beoordeling *in concreto* gebeurt (*supra* nr. 134).

Bespreking internationale en Europese instrumenten

155. De internationale en Europese kinderrechtenbronnen die besproken werden bij de vorige indicatoren onder criterium vier bevatten geen expliciete bepalingen omtrent de gevolgen die kunnen worden opgelegd wanneer de redelijke termijn wordt overschreden (*supra* nrs. 136-137). *General Comment* 24 formuleert wel een aanbeveling tot het hanteren van een vaste termijn, maar stelt geen sancties in geval van overschrijding van die termijn.⁵⁰⁴

⁴⁹⁶ Art. 21, § 1, lid 1 en 2 Jeugddelinquentiedecreet; MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 21-22, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

⁴⁹⁷ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 373.

⁴⁹⁸ Art. 21, § 4 Jeugddelinquentiedecreet.

⁴⁹⁹ JEUGDHULP, 'Duur van de voorbereidende rechtspleging en duur van de maatregelen?', *jeugdhulp*, [https://www.jeugdhulp.be/veelgestelde-vragen/jeugddelinquentie/duur-van-de-voorbereidende-rechtspleging-en-duur-van-de-\(geraadpleegd-op-15-april-2025\)](https://www.jeugdhulp.be/veelgestelde-vragen/jeugddelinquentie/duur-van-de-voorbereidende-rechtspleging-en-duur-van-de-(geraadpleegd-op-15-april-2025)).

⁵⁰⁰ Art. 21, § 5 Jeugddelinquentiedecreet.

⁵⁰¹ JEUGDHULP, 'Duur van de voorbereidende rechtspleging en duur van de maatregelen?', *jeugdhulp*, [https://www.jeugdhulp.be/veelgestelde-vragen/jeugddelinquentie/duur-van-de-voorbereidende-rechtspleging-en-duur-van-de-\(geraadpleegd-op-15-april-2025\)](https://www.jeugdhulp.be/veelgestelde-vragen/jeugddelinquentie/duur-van-de-voorbereidende-rechtspleging-en-duur-van-de-(geraadpleegd-op-15-april-2025)).

⁵⁰² Art. 21, § 6 Jeugddelinquentiedecreet.

⁵⁰³ Verslag over het voorstel van decreet tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat de voorbereidende rechtspleging betreft, VL.REG., 2019-2020, nr. 379/4, 4-11; DE SMET B., 'Reacties en vervangende reacties in het jeugddelinquentierecht', *T.Strafr.* 2020/3, 184-185.

⁵⁰⁴ § 55 GC nr. 24.

156. Het EVRM, hoewel dit geen specifiek kinderrechteninstrument is, biedt wél duidelijke rechtswaarborgen met betrekking tot het sanctioneren van de overschrijding van de redelijke termijn.⁵⁰⁵ Volgens artikel 13 EVRM heeft iedereen van wie de door het EVRM gewaarborgde rechten zijn geschonden, recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel bij een nationale autoriteit. Wanneer de redelijke termijn wordt overschreden, kan dit aanleiding geven tot verschillende vormen van rechtsherstel.⁵⁰⁶ Zo erkent het EHRM bijvoorbeeld het recht op schadevergoeding⁵⁰⁷, verplichte vrijlating⁵⁰⁸, of zelfs de beëindiging van de procedure^{509, 510}. In sommige gevallen heeft het Hof structurele hervormingen geëist van lidstaten wanneer sprake was van een systematische schending van de redelijke termijn ten gevolge van overbelasting binnen het nationale gerechtelijk apparaat.⁵¹¹

In lijn met deze jurisprudentie heeft het Comité van Ministers van de Raad van Europa een aanbeveling uitgevaardigd, waarin lidstaten worden aangespoord om doeltreffende rechtsmiddelen te voorzien bij een buitensporige duur van procedures.⁵¹² De aanbeveling roept staten op om alle noodzakelijke maatregelen te nemen om te waarborgen dat alle fasen van nationale procedures, ongeacht de aard ervan, binnen een redelijke termijn worden afgehandeld.⁵¹³ Daarnaast wordt aangedrongen op het voorzien van effectieve verhaalsmogelijkheden, zowel preventief als compenserend. Dit kan zowel financiële compensatie omvatten, als niet-financiële maatregelen zoals strafvermindering of, waar passend, de stopzetting van de procedure.⁵¹⁴

157. Deze internationale en Europese normen benadrukken het belang van een tijdige rechtsgang als fundamenteel onderdeel van het recht op een eerlijk proces, en bevestigen dat overschrijding van de redelijke termijn niet zonder gevolgen mag blijven.⁵¹⁵

2.2.4.3.2 Toetsing indicator 4.3. Sancties overschrijden termijn

Toetsing Vlaanderen

158. Het Jeugddelinquentiedecreet verbindt zich wel degelijk om een gevolg te geven aan de overschrijding van de termijn van de voorbereidende rechtspleging, door zowel een maximale duur

⁵⁰⁵ COUNCIL OF EUROPE, Guide to good practice in respect of domestic remedies, 18 september 2013, 45-54, [https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/pub_coe_domestics_remedies_eng#:~:text=Introduction%207%20Article%2013%20of,that%20the%20violation%20has%20been](https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/pub_coe_domestics_remedies_eng#:~:text=Introduction%207%20Article%2013%20of,that%20the%20violation%20has%20been;); COUNCIL OF EUROPE, Guide on article 6: Right to a fair trial (criminal limb), 31 december 2013, nr. 1680304, 50-54, <https://rm.coe.int/1680304c4e>.

⁵⁰⁶ Zie o.a. COMMITTEE OF MINISTERS, Recommendation CM/Rec(2010)3 on effective remedies for excessive length of proceedings, 24 februari 2010, nr. CM/Rec(2010)3, randnr. 10, <https://search.coe.int/cm?i=09000016805cf8e9>.

⁵⁰⁷ Zie bv. EHRM 24 november 2005, nr. 46336/99, 'Ivanov and Others/ Bulgaria', § 99.

⁵⁰⁸ Zie bv. EHRM 26 juni 1991, nr. 12369/86, 'Letellier/France', § 46.

⁵⁰⁹ Zie bv. EHRM 26 oktober 2000, nr. 30210/96, 'Kudla/ Poland'; EHRM 29 maart 2006, nr. 3681/97, 'Scordino/Italië', § 183.

⁵¹⁰ COUNCIL OF EUROPE, Guide on Article 13 of the European Convention on Human Rights - Right to an Effective Remedy, 31 december 2020, nr. 123533, 40-45, <https://www.refworld.org/jurisprudence/caselawcomp/echr/2020/en/123533>.

⁵¹¹ EHRM 4 mei 2009, nr. 33509/04, Burdov/Russia (No. 2), § 98; EHRM 27 mei 2013, nr. 43517/09, 46882/09, 55400/09, 57875/09, 61535/09, 35315/10 en 37818/10, 'Torreggiani and Others/Italy'.

⁵¹² COMMITTEE OF MINISTERS, Recommendation CM/Rec(2010)3 on effective remedies for excessive length of proceedings, 24 februari 2010, nr. CM/Rec(2010)3, <https://search.coe.int/cm?i=09000016805cf8e9>.

⁵¹³ *Ibid.*, randnr. 1.

⁵¹⁴ *Ibid.*, randnrs. 7 en 10.

⁵¹⁵ COUNCIL OF EUROPE, Guide to good practice in respect of domestic remedies, 18 september 2013, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/pub_coe_domestics_remedies_eng#:~:text=Introduction%207%20Article%2013%20of,that%20the%20violation%20has%20been.

als mogelijke uitzonderingen uitdrukkelijk te bepalen.⁵¹⁶ Toch rijst de vraag of deze bepaling in de praktijk daadwerkelijk effect sorteert (*infra* nr. 160). In eerste instantie moet worden bepaald of de termijn voor de voorbereidende rechtspleging een vervaltermijn of een termijn van orde is. Een vervaltermijn is een door de wet bepaalde tijdspanne waarbinnen een recht moet worden uitgeoefend of een juridische procedure moet worden opgestart. Zodra deze termijn verstrijkt, vervalt de mogelijkheid om het recht nog uit te oefenen.⁵¹⁷ Een termijn van orde daarentegen is een voorgeschreven periode waarin een besluit moet worden genomen of een bepaalde handeling moet worden verricht. Het overschrijden van deze termijn heeft echter geen directe juridische gevolgen en beperkt de overheid niet in haar bevoegdheid om alsnog te handelen.⁵¹⁸ De kwalificatie van de termijn is bijgevolg cruciaal om te bepalen of de overschrijding ervan juridische consequenties heeft.⁵¹⁹

159. Onder de vroegere federale Jeugdbeschermingswet werd de termijn voor de voorbereidende rechtspleging door het Hof van Cassatie gekwalificeerd als een termijn van orde, waardoor er geen stok achter de deur gezet kon worden als de termijn werd overschreden.⁵²⁰ Het huidige Jeugddelinquentiedecreet maakt echter expliciet dat er na het verstrijken van de termijn van negen maanden geen maatregelen meer kunnen worden opgelegd, behoudens uitzonderingen.⁵²¹ Dit duidt erop dat het nu als een vervaltermijn wordt beschouwd.

Toch blijft er onduidelijkheid over de gevolgen voor de ontvankelijkheid van de dagvaarding. Drie bronnen lijken erop te wijzen dat er sprake is van een vervaltermijn, maar dit kan niet met absolute zekerheid worden aangenomen. Allereerst stelt het advies van de RvS dat het inderdaad om een vervaltermijn gaat.⁵²² Echter, het advies specificeert niet of dit uitsluitend betrekking heeft op de maatregelen of ook op de mogelijkheid tot dagvaarding. Daarnaast biedt de Memorie van Toelichting ruimte voor interpretatie. Enerzijds wordt vermeld dat "*bij het bereiken van de maximumduur er dient te worden overgegaan naar de rechtspleging ten gronde*", terwijl anderzijds wordt gesteld dat "*er niet (herhaaldelijk) kan worden opgetreden in de voorbereidende rechtspleging*".⁵²³ Deze formuleringen laten twijfel bestaan over de exacte draagwijdte van de gevolgen. Ten slotte wordt in een voorstel van decreet tijdens de covidperiode over maatregelen in geval van een civiele noodsituatie met betrekking tot de volksgezondheid expliciet verwezen naar de "*vervaltermijn van de voorlopige rechtspleging*".⁵²⁴ Gezien deze bronnen en rekening houdend met de onderliggende

⁵¹⁶ Art. 21, § 1 Jeugddelinquentiedecreet.

⁵¹⁷ TILLEMANS B., LIERMAN S. en SAGAERT S. (eds.), *De Valks Juridisch Woordenboek*, Intersentia, 2024, 526; VAN OEVELEN A., 'Algemeen overzicht van de bevrijdende verjaring en de vervaltermijnen in het Belgisch privaatrecht', *T.P.R.* 1987, 1826.

⁵¹⁸ TILLEMANS B., LIERMAN S. en SAGAERT S. (eds.), *De Valks Juridisch Woordenboek*, Intersentia, 2024, 480.

⁵¹⁹ JUDO F., *Kent u de termijn nog? Termijnregelingen in en buiten de procedure*, Larcier, 2004, 45, 80 en 82.

⁵²⁰ Cass. 11 september 2018, AR P.18.0500.N.

⁵²¹ Art. 21, § 1 Jeugddelinquentiedecreet.

⁵²² RAAD VAN STATE, Advies over een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap 'betreffende het jeugddelinquentierecht', 18 april 2018, nr. 62.779/3, 122, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1301692>.

⁵²³ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, 1670/1, 21-22, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

⁵²⁴ Voorstel van decreet over de maatregelen in geval van een civiele noodsituatie met betrekking tot de volksgezondheid in het kader van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht en tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, VL.PARL., 2019-2020, 16 juni 2020, nr. 364/1, 2.

doelstellingen, lijkt het aannemelijk dat zowel de maatregelen als de dagvaarding binnen de voorbereidende rechtspleging onder een vervaltermijn ressorteren en dus ook effectief gevolgen hebben. Naar mijn mening kan met deze zienswijze worden ingestemd.

160. Een kritische bedenking dringt zich op bij de vraag in hoeverre het zogenaamd 'gevolg' van een te lange voorbereidende rechtspleging daadwerkelijk betekenisvol is. In deze fase kunnen namelijk geen maatregelen meer worden opgelegd, terwijl in de fase ten gronde er wel nog sancties mogelijk zijn. Bovendien zijn er uitzonderingen op de gevolgen van een termijnoverschrijding, wat de regeling minder afdwingbaar maakt (*supra* nr. 153).

Toetsing internationale en Europese bronnen

161. Van de onderzochte internationale en Europese rechtsinstrumenten is uitsluitend het EVRM, en daarmee samenhangend de jurisprudentie van het EHRM, expliciet in het voorzien van sancties bij overschrijding van de redelijke termijn.⁵²⁵ De overige kinderrechteninstrumenten formuleren wel algemene doelstellingen en aanbevelingen met betrekking tot tijdigheid, maar verbinden hieraan geen concrete rechtsgevolgen (*supra* nrs. 156-157). De sanctielogica in het Jeugddelinquentiedecreet sluit echter aan bij de geest van het EVRM.⁵²⁶ Het feit dat na overschrijding van de maximale termijn van de voorbereidende rechtspleging in principe geen maatregelen meer kunnen worden opgelegd (onder voorbehoud van enkele decretale uitzonderingen), impliceert een effectief rechtsgevolg bij termijnoverschrijding.⁵²⁷ Deze benadering stemt in theorie overeen met de vereisten van artikel 13 EVRM, dat een rechtsmiddel vereist bij schending van fundamentele rechten.⁵²⁸ Hier rijst wederom de vraag of er wel 'echt' voldaan is aan de bepalingen van het EVRM, aangezien de jeugdrechtbank in de fase ten gronde alsnog een sanctie kan opleggen (*supra* nr. 160).⁵²⁹

162. Tot slot verdient de vermelding dat Vlaanderen gevolg heeft gegeven aan de aanbevelingen van het Comité van Ministers van de Raad van Europa. Vlaanderen heeft gekozen voor een niet-financiële vorm van rechtsherstel, met name de stopzetting van de voorbereidende fase en de onmiddellijke overgang naar de rechtspleging ten gronde.⁵³⁰

⁵²⁵ Art. 6 en art. 13 EVRM; EHRM 26 juni 1991, nr. 12369/86, 'Letellier/France', § 46; EHRM 26 oktober 2000, nr. 30210/96, 'Kudla/ Poland'; EHRM 24 november 2005, nr. 46336/99, 'Ivanov and Others/ Bulgaria', § 99; EHRM 29 maart 2006, nr. 3681/97, 'Scordino/Italië' (nr. 1), § 183; EHRM 4 mei 2009, nr. 33509/04, 'Burdov/Russia' (No. 2), § 98; EHRM 27 mei 2013, nr. 43517/09, 46882/09, 55400/09, 57875/09, 61535/09, 35315/10 et 37818/10, 'torreggiani and Others/Italy'.

⁵²⁶ COUNCIL OF EUROPE, Guide to good practice in respect of domestic remedies, 18 september 2013, 45-54, [https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/pub_coe_domestics_remedies_eng#:~:text=Introduction%207%20Article%2013%20of,that%20the%20violation%20has%20been;COUNCIL%20OF%20EUROPE,Guide%20on%20article%206:Right%20to%20a%20fair%20trial%20\(criminal%20limb\),31%20december%202013,nr.1680304,50-54,https://rm.coe.int/1680304c4e](https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/pub_coe_domestics_remedies_eng#:~:text=Introduction%207%20Article%2013%20of,that%20the%20violation%20has%20been;COUNCIL%20OF%20EUROPE,Guide%20on%20article%206:Right%20to%20a%20fair%20trial%20(criminal%20limb),31%20december%202013,nr.1680304,50-54,https://rm.coe.int/1680304c4e).

⁵²⁷ PUT J., *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 377-378.

⁵²⁸ COUNCIL OF EUROPE, Guide to good practice in respect of domestic remedies, 18 september 2013, 7-10, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/pub_coe_domestics_remedies_eng#:~:text=Introduction%207%20Article%2013%20of,that%20the%20violation%20has%20been.

⁵²⁹ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 21-22, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

⁵³⁰ Art. 21, § 1 Jeugddelinquentiedecreet; COMMITTEE OF MINISTERS, Recommendation CM/Rec(2010)3 on effective remedies for excessive length of proceedings, 24 februari 2010, nr. CM/Rec(2010)3, randnr. 10, <https://search.coe.int/cm?i=09000016805cf8e9>.

2.2.4.3.3 Tussenconclusie

163. De getoetste indicator over de gevolgen bij overschrijding van de termijn van de voorbereidende rechtspleging volgt de tekst van het Jeugddelinquentiedecreet. Hierin wordt expliciet gesteld dat er geen verdere maatregelen kunnen worden opgelegd na de termijn van negen maanden, behalve in gevallen van uitzondering (*supra* nr. 153). Hoewel het decreet in uitzonderingen voorziet, maakt dit de regeling minder afdwingbaar in de praktijk. Op internationaal niveau is de bepaling omtrent de voorbereidende rechtspleging wel in overeenstemming met de normen van het EVRM, dat een rechtsgevolg vereist bij overschrijding van de redelijke termijn (*supra* nr. 161). Toch kan de vraag worden gesteld of het stopzetten van de voorbereidende rechtspleging en de overgang naar de fase ten gronde, waar mogelijk strengere sancties kunnen worden genomen, daadwerkelijk in overeenstemming is met de beoogde doelstellingen van het decreet (*supra* nr. 160).

2.2.4.4 Indicator 4.4. Verlening voorbereidende rechtspleging

Er wordt slechts uitzonderlijk gebruikgemaakt van het verlengen van de voorbereidende rechtspleging

2.2.4.4.1 Bespreking indicator 4.4. Verlening voorbereidende rechtspleging

Bespreking Vlaanderen

164. Verlengingen van de voorlopige rechtspleging zijn in beginsel niet mogelijk. Zodra de negen maanden zijn verstreken, kunnen er geen nieuwe maatregelen meer worden opgelegd (*supra* nr. 153). Ondanks het uitgangspunt dat een verlenging niet is toegestaan, kan de termijn in bepaalde gevallen toch worden uitgebreid.⁵³¹ Dit is decretaal vastgelegd en geldt bijvoorbeeld wanneer het onderzoek naar de feiten of een deskundig onderzoek nog niet is afgerond.⁵³² Daarnaast kan een verlenging ook plaatsvinden wanneer het gepleegde jeugddelict, als het onder het gewone strafrecht zou vallen, een gevangenisstraf van vijf jaar of meer zou opleveren.⁵³³ Als aan één van deze voorwaarden is voldaan, kan de termijn worden verlengd tot twaalf maanden.⁵³⁴ De rechter is hierbij wel gebonden aan de wet die voorschrijft dat hij slechts tot een verlenging van telkens drie maanden kan beslissen, vooraleer de termijn van negen maanden is bereikt.⁵³⁵

165. Het Wijzigingsdecreet van 17 juli 2020 bracht ook veranderingen aan voor situaties waarin aan beide criteria voor verlenging worden voldaan, waardoor de voorlopige rechtspleging kan

⁵³¹ JEUGDHULP, 'Duur van de voorbereidende rechtspleging en duur van de maatregelen?', *jeugdhulp*, <https://www.jeugdhulp.be/veelgestelde-vragen/jeugddelinquentie/duur-van-de-voorbereidenderechtsplegingenduurvande#:~:text=De%20voorbereidende%20rechtspleging%20kan%20maximaal,per%20maand%20opeenvolgend%20verlengd%20worden> (geraadpleegd op 5 mei 2025); PUT J., *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 375; VEECKMANS K., 'Reacties na meerderjarigheid in het Vlaams jeugddelinquentierecht (noot onder Jeugdrechtbank Brussel 15 maart 2019, nr. 201/2012/51 M)', *TJK* 2020/1, 40.

⁵³² Art. 21, § 2, °1 Jeugddelinquentiedecreet; DECOCK G., 'Herstel en sanctie' in DECOCK G., SUY A. en DE VOGELAERE T. (eds.), *Personen- en familierecht*, Intersentia, 2019, 195.

⁵³³ Art. 21, § 2, °2 Jeugddelinquentiedecreet; DECOCK G., 'Herstel en sanctie' in DECOCK G., SUY A. en DE VOGELAERE T. (eds.), *Personen- en familierecht*, Intersentia, 2019, 195-196.

⁵³⁴ PUT J., *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 374.

⁵³⁵ Art. 21, § 2, lid 4 Jeugddelinquentiedecreet; DECOCK G., 'Herstel en sanctie' in DECOCK G., SUY A. en DE VOGELAERE T. (eds.), *Personen- en familierecht*, Intersentia, 2019, 194-196.

oplopen tot een maximum van twee jaar (*supra* nr. 146).⁵³⁶ Elke verlenging gebeurt niet automatisch en moet uitdrukkelijk gemotiveerd worden door de jeugdrechter.⁵³⁷

Bespreking internationale en Europese instrumenten

166. De bespreking van de internationale en Europese instrumenten betreft opnieuw het IVRK, het BUPO-verdrag, het EVRM en niet-bindende rechtsbronnen zoals *General Comment* 24 en de *Guidelines on Child-Friendly Justice* (*supra* nrs. 136-137). Al deze instrumenten leggen, zij het in uiteenlopende bewoordingen, de nadruk op de noodzaak van een snelle en efficiënte afhandeling van een jeugddelict.⁵³⁸ De bewoording van deze instrumenten impliceert dat uitzonderingen op wettelijke termijnen voor procedurele fasen zoals de voorbereidende rechtspleging slechts in strikt noodzakelijke gevallen gerechtvaardigd kunnen zijn (*supra* nr. 153). Hoewel deze internationale bronnen geen concrete of limitatieve criteria voorzien voor verlenging van termijnen, zijn ze in deze context opnieuw relevant, aangezien een verlenging van de termijn rechtstreeks impact heeft op de totale duur van de voorbereidende rechtspleging en de redelijke termijn.⁵³⁹

2.2.4.4.2 Toetsing indicator 4.4. Verlening voorbereidende rechtspleging

Toetsing Vlaanderen

167. Deze indicator wordt getoetst aan de ene kant door de bewoording van het decreet zelf, en aan de andere kant door de praktijkbevraging van het jeugddelinquentierecht. De strikte wettelijke voorwaarden en de limitatief opgesomde uitzonderingen in het Jeugddelinquentiedecreet bevestigen dat verlengingen van de voorbereidende rechtspleging slechts uitzonderlijk plaatsvinden.⁵⁴⁰ De verplichte gemotiveerde beslissing van de jeugdrechter, waarbij de minderjarige en diens ouders of opvoedingsverantwoordelijken worden opgeroepen, waarborgt een zorgvuldige afweging. Zodoende is er steeds een duidelijke en gegronde reden voor het niet sneller afronden van de procedure. Bovendien is de rechter gebonden aan de wettelijke maximumtermijnen, waarbij hij telkens slechts voor een beperkte duur van drie maanden of, na twee jaar, voor een termijn van één maand kan verlengen. De uitzonderingen zijn limitatief opgesomd en hebben uitsluitend betrekking op een beperkt aantal gevallen. Andere omstandigheden, zoals het niet afmaken van een positief project, kunnen geen verlenging rechtvaardigen.⁵⁴¹ Alhoewel het in theorie slechts beperkte uitzonderingsgronden lijken, is het naar mijns inziens nog altijd zeer breed geformuleerd. Wanneer

⁵³⁶ Art. 2, 3° Decr.VI. 17 juli 2020 tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat de voorbereidende rechtspleging betreft, *BS* 7 augustus 2020.

⁵³⁷ Art. 21, § 2 lid 4 Jeugddelinquentiedecreet.

⁵³⁸ Art. 14, lid 4 BUPO-verdrag; Art. 40, lid 2, b), iii) IVRK; § 54 GC nr. 24; Art. 6.1 EVRM; THE COUNCIL OF EUROPE, *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*, 17 november 2010, 17, <https://rm.coe.int/16804b2cf3>; LIEFAARD T. en SLOTH-NIELSEN J. (eds.), *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Nijhoff, 2005, 17; MEESE J., 'Artikel 6 EVRM: redelijke termijn' in GERARDS J.H., BOCKEL B., HAECK Y., LEIJTEN A.E.M. en MEESE J. (eds.), *Sdu commentaar EVRM*, Sdu, 2020, 363-364; ROAGNA I., 'The right to trial within reasonable time under Article 6 ECHR: A practical handbook', *rm.coe.int* 2018, 23-30, <https://rm.coe.int/the-right-to-trial-within-reasonable-time-eng/16808e712c> (geraadpleegd op 14 april 2025).

⁵³⁹ DE SMET B., 'Plaatsen van minderjarigen in een instelling' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 139-142.

⁵⁴⁰ Art. 21 Jeugddelinquentiedecreet; PUT J., *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 375.

⁵⁴¹ Let op want voor de uitzondering betreffende gesloten oriëntatie duurt de duurtijd maximaal één maand.

een voorbereidende rechtspleging tot twee jaar kan duren, lijkt het onderzoek prioriteit te krijgen boven de rechtswaarborgen van de minderjarige delictpleger.⁵⁴²

168. Daarnaast wijst een recent evaluatierapport van het jeugddelinquentierecht op aanzienlijke variaties in de duurtijd van de voorbereidende rechtspleging bij verschillende rechters.⁵⁴³ Zo geven vijf jeugdrechters aan dat een duur van maximaal negen maanden vaak voorkomt, terwijl evenveel rechters dit als zeldzaam beschouwen. Over een periode van negen tot twaalf maanden is meer consensus, waarbij de meerderheid, negen rechters, stelt dat dit vaak gebeurt. Ook de periode van twaalf maanden tot twee jaar komt eveneens vaak voor, waarbij zes rechters het als 'vaak' en zes als 'soms' beschouwen.⁵⁴⁴ Dit suggereert dat verlengingen in de praktijk toch regelmatig plaatsvinden. Dit kan langs de ene kant verklaard worden door de complexiteit van dossiers waarbij veel bewijsmateriaal verzameld moet worden en anderzijds door capaciteit van zowel de politie als de gerechtelijke actoren.

Toetsing internationale en Europese instrumenten

169. De voorbereidende rechtspleging dient strikt binnen vooropgestelde wettelijke termijnen te verlopen, evenals eventuele verlengingen daarvan. Volgens de rechtspraak van het EHRM vallen ook deze verlengingen onder de toetsing van de redelijke termijn.⁵⁴⁵ In het licht van het Jeugddelinquentiedecreet, dat onder bepaalde voorwaarden verlengingen tot maximaal twee jaar toestaat⁵⁴⁶, rijst de vraag of dit nog verenigbaar is met de internationale verplichting om jeugdprocedures 'zo snel mogelijk' af te handelen (*supra* nrs. 136-137). Een dergelijke lange duur is moeilijk te verzoenen met de fundamentele vereisten van spoed en efficiëntie zoals vastgelegd in onder meer het IVRK en het EVRM.⁵⁴⁷

170. Bovendien blijkt uit praktijkbevraging dat de termijn van negen maanden, hoewel decretaal als standaard gehanteerd, niet vaak wordt bereikt (*supra* nr. 168). In de praktijk komen verlengingen tot twaalf maanden of zelfs twee jaar regelmatig voor. Daardoor ontstaat een duidelijk spanningsveld

⁵⁴² De Jeugdbeschermingswet was eigenlijk beter afgestemd op kinderrechterlijke behoeften dan het Jeugddelinquentiedecreet. Twee voorbeelden hiervan zijn (1) onder de federale Jeugdbeschermingswet moest aan specifieke voorwaarden voldaan zijn om een voorlopige plaatsing in een gemeenschapsinstelling na de initiële termijn van de voorbereidende rechtspleging te verlengen, en (2) de termijn voor hoger beroep tegen de plaatsing als voorlopige maatregel was duidelijker geregeld dan in het Vlaamse decreet.

⁵⁴³ ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'Evaluatie van het jeugddelinquentierecht. De rol van het openbaar ministerie', *KU Leuven* februari 2025, 261, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/obf24kf/files/174099040763/2025_02_r_36_ef_36 Onderzoeksrapport-evaluatie-jdr.pdf?5lvqswf (geraadpleegd op 11 maart 2025).

⁵⁴⁴ ROEVENS, E., PUT J. en PLEYSIER S., 'Evaluatie van het jeugddelinquentierecht. De rol van het openbaar ministerie', *KU Leuven* februari 2025, 68 en 73, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/obf24kf/files/174099040763/2025_02_r_36_ef_36 Onderzoeksrapport-evaluatie-jdr.pdf?5lvqswf (geraadpleegd op 11 maart 2025).

⁵⁴⁵ Zie bv. EHRM 23 juni 1993, nr. 12952/87, 'Ruiz-Mateos/Spanje', § 35; EHRM 31 mei 2001, nr. 37591/97, 'Metzger/Duitsland', § 34; EHRM 18 januari 2007, nr. 19611/04, 'Subinski/Slovenië', § 69.

⁵⁴⁶ Art. 21, § 2, lid 3 Jeugddelinquentiedecreet.

⁵⁴⁷ Art. 14, lid 4 BUPO-verdrag; Art. 40, lid 2, b), iii) IVRK; § 54 GC nr. 24; Art. 6.1 EVRM; THE COUNCIL OF EUROPE, Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, 17, <https://rm.coe.int/16804b2cf3>; MEESE J., 'Artikel 6 EVRM: redelijke termijn' in GERARDS J.H., BOCKEL B., HAECK Y., LEIJTEN A.E.M. en MEESE J. (eds.), *Sdu commentaar EVRM*, Sdu, 2020, 363-364; LIEFAARD T. en SLOTH-NIELSEN J. (eds.), *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Nijhoff, 2005, 17; ROAGNA I., 'The right to trial within reasonable time under Article 6 ECHR: A practical handbook', *rm.coe.int* 2018, 23-30, <https://rm.coe.int/the-right-to-trial-within-reasonable-time-eng/16808e712c> (geraadpleegd op 14 april 2025).

tussen het formele uitgangspunt dat verlengingen slechts uitzonderlijk zijn toegelaten en de feitelijke rechtspraktijk waarin deze uitzonderingen eerder de regel zijn geworden.⁵⁴⁸

2.2.4.4.3 Tussenconclusie

171. Het Jeugddelinquentiedecreet voorziet enkel in strikt omschreven en uitzonderlijke gevallen de mogelijkheid tot verlenging van de voorbereidende rechtspleging, telkens met een gemotiveerde beslissing van de jeugdrechter (*supra* nr. 167). Daarmee beoogt het decreet een zorgvuldige en tijdige afhandeling. In de praktijk blijken verlengingen echter frequenter voor te komen dan het uitzonderingsregime laat vermoeden. Termijnen tot twaalf maanden of zelfs twee jaar zijn niet ongebruikelijk, wat wijst op een discrepantie tussen regelgeving en toepassing (*supra* nr. 168). Deze praktijk staat onder druk vanuit internationale en Europese normen, die jeugdprocedures zo kort mogelijk willen houden (*supra* nrs. 169-170). Verlengingen tot twee jaar zijn moeilijk te verzoenen met deze vereisten.

2.2.5 Criterium 5. Herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie

172. Het zesde criterium betreft het herstelrechtelijke en herstelgerichte antwoord. Dit criterium legt de nadruk op het herstel van de schade die door het delict is veroorzaakt, waarbij de betrokkenheid van slachtoffers, daders en de gemeenschap centraal staan.⁵⁴⁹ Herstelrecht kent zijn opmars begin jaren '90 waarbij er een alternatief gezocht werd voor het klassieke bestraffingsmodel (*supra* nr. 5).⁵⁵⁰ Daarnaast streeft dit recht ernaar om niet alleen de materiële, maar ook de emotionele en sociale schade te herstellen. Dit proces omvat vaak een dialoog tussen de betrokken partijen, waarbij daders verantwoordelijkheid nemen en concrete stappen ondernemen om de aangerichte schade recht te zetten.⁵⁵¹ Het uiteindelijke doel is om relaties te herstellen, het welzijn van de gemeenschap te bevorderen en de recidive te verminderen.⁵⁵² Het vooronderzoek omschrijft dit criterium dus als volgt: "*Het herstelrechtelijk aanbod focust zich op het proces en hoe recht doen na het jeugddelict op een andere manier dan binnen de rechtbank en is het aanbod een parallelle*

⁵⁴⁸ Zie ook RENIERS J., 'Het sanctioneren van de te lange duur van het strafproces: waarom en op welke wijze? Een vernieuwende kijk op de verjaring en redelijke termijn als sanctioneringsprincipes- en mechanismen in rechtsvergelijkend perspectief', *Jura Falc.* 2020-21/2, 497-498.

⁵⁴⁹ DERBY J., 'Restorative Justice. Principles and Practice', *Prison Fellowship International* 25 februari 2022, 2-9, <https://cdn.restorativejustice.org/wp-content/uploads/2022/06/17163033/RJE-Resource-HANDBOOK-on-Restorative-Justice-Principles-and-Practice.pdf> (geraadpleegd op 5 maart 2025); JEUGDHULP, 'Samen op weg naar Herstel', *jeugdhulp* 2022, <https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/handleiding-samen-op-weg-naar-herstel.pdf> (geraadpleegd op 5 maart 2025).

⁵⁵⁰ COECK I., 'Het minderjarige slachtoffer in het herstelrecht' in MEEUWISSEN L., KERKHOF M. en PUT J., *Het minderjarige slachtoffer*, die Keure, 2021, 228.

⁵⁵¹ JEUGDHULP, 'Samen op weg naar Herstel', *jeugdhulp* 2022, 7, <https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/handleiding-samen-op-weg-naar-herstel.pdf> (geraadpleegd op 7 maart 2025); UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME, 'UN Handbook on Restorative Justice Programmes', *UNODC* 2020, 4-5, <https://cdn.restorativejustice.org/wp-content/uploads/2022/06/17163025/RJE-Resource-HANDBOOK-UN-UNODC-Handbook-on-Restorative-Justice-Programmes-Second-Edition.pdf> (geraadpleegd op 15 maart 2025).

⁵⁵² DEKLERCK J., *Delinquentie en haar context bekeken vanuit een cyclisch model van 'integratie-desintegratie'*, doctoraat KU Leuven, 2005, <https://lirias.kuleuven.be/1908031&lang=en>; DEKLERCK J., 'Werken aan herstel met de herstelpiramide', 5, https://www.johandeklerck.be/_files/ugd/28a49a_39dd912130834402a0161861555e73e8.pdf (geraadpleegd op 23 maart 2025); WOLTHUIS A. en CHAPMAN T. (eds), *Restorative justice from a children's rights perspective*, Eleven, 2021, 83-98.

interventie waarbij gefocust wordt op het resultaat, namelijk de relatie met het slachtoffer en de maatschappij herstellen en de jongere wijzen op zijn verantwoordelijkheid.”⁵⁵³

173. In Vlaanderen wordt de herstelrechtelijke weg uitgevoerd door de HCA-diensten.⁵⁵⁴ Er zijn in beginsel vijf vormen, namelijk het leerproject, de gemeenschapsdienst, HERGO, herstelbemiddeling en het positief project.⁵⁵⁵ De HCA-diensten worden enkel erkend en gesubsidieerd door de Vlaamse overheid daarom is er een beperkt aantal diensten, namelijk elf.⁵⁵⁶ Verder wordt er een opsplitsing gemaakt tussen drie indicatoren namelijk (1) de HCA-dienst, BAAL, garandeert dat de basisprincipes doorheen het hele herstelrechtelijke proces nageleefd worden, (2) de HCA-diensten nemen actief contact op met de partijen nadat het herstelrechtelijk aanbod is gedaan en (3) het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank hebben een herstelrechtelijk aanbod gedaan.⁵⁵⁷

2.2.5.1 Indicator 5.1. HCA-diensten garanderen basisprincipes

De HCA-dienst, BAAL, garandeert dat de basisprincipes doorheen het hele herstelrechtelijke proces nageleefd worden

2.2.5.1.1 Bespreking indicator 5.1. HCA-diensten garanderen basisprincipes

Bespreking Vlaanderen

174. Er kunnen drie fundamentele principes worden onderscheiden in deze indicator, namelijk vrijwilligheid, neutraliteit en vertrouwelijkheid.⁵⁵⁸

Allereerst is vrijwilligheid een essentieel principe binnen het herstelrecht. Zowel dader als slachtoffer moeten uit vrije wil deelnemen en hebben te allen tijde de mogelijkheid om het proces te beëindigen. Dit is gebaseerd op het klassieke uitgangspunt dat de mens vrij is en in staat is om autonoom beslissingen te nemen en te handelen. Vrijwilligheid bevordert de authenticiteit van het herstelproces

⁵⁵³ COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 275-276, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 27 februari 2025).

⁵⁵⁴ STEUNPUNT JEUGDHULP, 'HCA-diensten: Diensten voor herstelrechtelijke en constructieve afhandeling', *sorrybox* 2013, https://www.sorrybox.be/blok/_uploads/library/313/attachments/sb-D-HCA.pdf (geraadpleegd op 17 april 2025).

⁵⁵⁵ JEUGDHULP, 'Dienst voor herstelgerichte en constructieve afhandeling (HCA)', *jeugdhulp.be*, <https://www.jeugdhulp.be/organisaties/dienst-voor-herstelgerichte-en-constructieve-afhandeling-hca> (geraadpleegd op 8 maart 2025); PUT J., 'Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 335; RENDERS E. en VANFRAEICHEM I., 'Minderjarige slachtoffers in herstelbemiddeling: positie en ervaringen', *Tijdschrift voor Herstelrecht* 2015/15, 41-55.

⁵⁵⁶ MB 14 februari 2011 betreffende de erkenning van de diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling per gerechtelijk arrondissement, *BS* 2 maart 2011; VIAENE S., 'De ontwikkeling van het positief project door de HCA-diensten' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 95.

⁵⁵⁷ COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, 275-276, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 27 februari 2025).

⁵⁵⁸ STEUNPUNT JEUGDHULP, 'HCA-diensten. Diensten voor herstelrechtelijke en constructieve afhandeling', *sorrybox* 2013, https://www.sorrybox.be/blok/_uploads/library/313/attachments/sb-D-HCA.pdf (geraadpleegd op 11 maart 2025).

en vergroot de kans op een oprechte dialoog.⁵⁵⁹ Vertrouwelijkheid is aan de andere kant van belang voor het waarborgen van een veilige gespreksomgeving. Informatie die tijdens het herstelrechtelijk proces wordt gedeeld, blijft strikt tussen de betrokken partijen en mag niet zonder toestemming worden gedeeld. Dit moedigt openheid aan en stelt de deelnemers in staat om vrijuit te spreken, zonder vrees voor juridische of sociale repercussies.⁵⁶⁰ Ten slotte moet een HCA-medewerker zich neutraal opstellen zonder voorkeur te geven aan de dader of het slachtoffer.⁵⁶¹ Met andere woorden garandeert de meerzijdige partijdigheid dat beide partijen de nodige ruimte krijgen om hun verhaal te doen en hun belangen te verwoorden, zonder beïnvloeding door de begeleider.⁵⁶²

De combinatie van vrijwilligheid, vertrouwelijkheid en onpartijdigheid creëert zo een veilige ruimte waarin open dialoog, verantwoordelijkheid en herstel centraal staan bij elke HCA-dienst.⁵⁶³

175. Er wordt toegespitst op één HCA-dienst, namelijk HCA-dienst Bureau Alternatieve Afhandeling Limburg (hierna: BAAL).⁵⁶⁴ Er is namelijk geen globale website of centrale werking met betrekking tot alle HCA-diensten.⁵⁶⁵ Daarom is ervoor gekozen om enkel toe te spitsen op de HCA-dienst waarvoor de meeste informatie beschikbaar is, zodat er consequent in de volgende indicatoren dezelfde HCA-dienst kan worden besproken. Aangezien enkel de beschikbare documentatie van BAAL wordt besproken, moet er met de nodige voorzichtigheid worden omgegaan met de bevindingen bij deze indicator. Deze mogen niet worden veralgemeend naar de andere HCA-diensten.

Bespreking internationale en Europese instrumenten

176. Het enige bindende juridische instrument dat in het kader van deze indicator gehanteerd kan worden, is het IVRK. Dit verdrag verwijst indirect naar herstelrechtelijke methoden. Bij alle maatregelen die kinderen betreffen, dient het belang van het kind altijd als prioriteit te worden

---

⁵⁵⁹ LAUWAERT K., *Herstelrecht en procedurele waarborgen*, doctoraat KU Leuven, 2009, 253-283, <https://bib.kuleuven.be/rbib/collectie/archieven/boeken/lauwaert-herstelrecht-2008.pdf>.

⁵⁶⁰ LAUWAERT K., *Herstelrecht en procedurele waarborgen*, doctoraat KU Leuven, 2009, 285-333, <https://bib.kuleuven.be/rbib/collectie/archieven/boeken/lauwaert-herstelrecht-2008.pdf>.

⁵⁶¹ Uit de rechtsleer blijkt dat volledige neutraliteit niet alleen moeilijk te realiseren is, maar dit kan ook juist machtsverhoudingen bevestigen in plaats van doorbreken. Daarom pleiten sommigen voor alternatieve benaderingen zoals 'meerzijdige partijdigheid' of een 'ethic of partiality', waarbij bemiddelaars bewust omgaan met hun eigen perspectief en de invloed daarvan op het proces. Zie o.a. Art. 22, 6° B.VI.Reg. 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, BS 12 juli 2019.

⁵⁶² LAUWAERT K., *Herstelrecht en procedurele waarborgen*, doctoraat KU Leuven, 2009, 215-251, <https://bib.kuleuven.be/rbib/collectie/archieven/boeken/lauwaert-herstelrecht-2008.pdf>.

⁵⁶³ INTERNATIONAL JUVENILE JUSTICE OBSERVATORY, Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children, augustus 2018, D/2018/14.057/8, 18, https://www.euforumj.org/sites/default/files/202011/RJ%20Child%20Victims%20implementing_practical_guide_eng-2-129.pdf; AERTSEN I., 'Action research in intercultural settings and restorative justice: setting the scene' in VANFRAECHEM I. en AERTSEN I. (eds.), *Action research in criminal justice. Restorative justice approaches in intercultural settings*, Routledge, 10-28; LAUWAERT K., *Herstelrecht en procedurele waarborgen*, doctoraat KU Leuven, 2009, 253-283, <https://bib.kuleuven.be/rbib/collectie/archieven/boeken/lauwaert-herstelrecht-2008.pdf>.

⁵⁶⁴ De andere HCA-diensten beschikken wel over jaarverslagen, maar daarin wordt doorgaans niet expliciet verwezen naar de basisprincipes. In sommige gevallen, zoals bij Elegast of Cirkant, komt dit sporadisch wel aan bod, bijvoorbeeld wanneer een praktijkvoorbeeld wordt aangehaald. Wanneer dit gebeurt, wordt er ook naar verwezen. Toch ligt de nadruk in dit onderzoek op de HCA-dienst BAAL, waar de basisprincipes wel expliciet en structureel zijn opgenomen.

⁵⁶⁵ Vgl. STEUNPUNT JEUGDHULP, 'HCA-diensten. Diensten voor herstelrechtelijke en constructieve afhandeling', *sorrybox* 2013, https://www.sorrybox.be/blok/_uploads/library/313/attachments/sb-D-HCA.pdf (geraadpleegd op 5 mei 2025).

beschouwd⁵⁶⁶, wat wijst op de noodzaak tot onpartijdigheid van onder andere HCA-diensten.⁵⁶⁷ Daarnaast erkent het IVRK het recht van het kind om actief deel te nemen aan procedures die hem of haar aangaan⁵⁶⁸, en om daarin gehoord te worden, wat in verband kan worden gebracht met vrijwillige participatie.⁵⁶⁹

177. Naast het IVRK bestaan er echter diverse niet-bindende, maar invloedrijke internationale richtlijnen die herstelrecht expliciet ondersteunen en de kernprincipes ervan verduidelijken. Zo formuleren de VN-Basisprincipes over het gebruik van herstelrecht in strafzaken⁵⁷⁰ en de aanbeveling van de Raad van Europa betreffende bemiddeling in strafzaken⁵⁷¹, duidelijke richtlijnen. Volgens deze VN-basisprincipes moet herstelrecht aan de volgende voorwaarden voldoen: (1) de deelname moet vrijwillig en kosteloos zijn⁵⁷², (2) herstelrecht moet in alle fasen van een strafprocedure kunnen worden toegepast⁵⁷³, (3) de diensten die herstelrecht aanbieden moeten onpartijdig en vertrouwelijk te werk gaan⁵⁷⁴, (4) het vermoeden van onschuld van de verdachte moet gewaarborgd blijven⁵⁷⁵, (5) de veiligheid van alle betrokken partijen moet verzekerd zijn, met duidelijke procedurele waarborgen⁵⁷⁶ en (6) er moeten nationale richtlijnen en kwaliteitsnormen worden opgesteld om de uitvoering van herstelrechtelijke principes te ondersteunen^{577, 578}.

Ook de Vienna Guidelines onderstrepen het belang van alternatieve, buitengerechtelijke afdoeningswijzen, waaronder herstelrecht, met bijzondere aandacht voor jongeren.⁵⁷⁹ Herstelgerichte benaderingen worden daarin aangemoedigd, mits zij bijdragen aan rehabilitatie en sociale re-integratie. Tot slot benadrukken de *Guidelines on Child-Friendly Justice* dat lidstaten

---

⁵⁶⁶ Art. 3 IVRK; DETRICK S., 'Article 3 Best interest of the child' in DETRICK S., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Nijhof, 1999, 85-99.

⁵⁶⁷ INTERNATIONAL JUVENILE JUSTICE OBSERVATORY, Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children, augustus 2018, D/2018/14.057/8, 17-18, https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2020-11/RJ%20Child%20Victims%20implementing_practical_guide_eng-2-129.pdf.

⁵⁶⁸ Art. 12 IVRK; DETRICK S., 'Article 12 Respect for the views of the child' in DETRICK S., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Nijhof, 1999, 213-230; MOLLOY S., 'The Committee on the Rights of the Child and Article 12: Applying the Lundy model to treaty body recommendations', *Journal of International Law* 2024/37, 669-693.

⁵⁶⁹ INTERNATIONAL JUVENILE JUSTICE OBSERVATORY, Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children, augustus 2018, D/2018/14.057/8, 19, https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2020-11/RJ%20Child%20Victims%20implementing_practical_guide_eng-2-129.pdf; KRAPPMANN L., 'The weight of the child's view (Article 12 of the Convention on the Rights of the Child)', *The International Journal of Children's Rights* 2010/18, 501-513.

⁵⁷⁰ UNITED NATIONS, Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters, 24 juli 2002, nr. E/CN.15/2002/L.2/Rev.1, <https://digitallibrary.un.org/record/469889?ln=en&v=pdf#files> (hierna: VN basisprincipes).

⁵⁷¹ COMMITTEE OF MINISTERS, Recommendation No. R(99)19 of the Committee of Ministers to member States concerning mediation in penal matters, 15 september 1999, nr. R(99)19, <https://rm.coe.int/1680706970>.

⁵⁷² VN-basisprincipes nr. 1.

⁵⁷³ VN-basisprincipes nr. 5.

⁵⁷⁴ VN-basisprincipes nrs. 2, 26 en 30.

⁵⁷⁵ VN-basisprincipes nr. 14.

⁵⁷⁶ VN-basisprincipes nrs. 8 en 12.

⁵⁷⁷ VN-basisprincipes nr. 34.

⁵⁷⁸ COMMITTEE OF MINISTERS, Recommendation No. R(99)19 of the Committee of Ministers to member States concerning mediation in penal matters, 15 september 1999, nr. R(99)19, <https://rm.coe.int/1680706970>; INTERNATIONAL JUVENILE JUSTICE OBSERVATORY, Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children, augustus 2018, D/2018/14.057/8, 17-18, https://www.euforumrj.org/sites/default/files/202011/RJ%20Child%20Victims%20implementing_practical_guide_eng-2-129.pdf.

⁵⁷⁹ Regel 15 Resolutie 1997/30 Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 juli 1997 betreffende de 'Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System', *UN Doc. E/1997/97*, 1997 (hierna: Vienna Guidelines).

alternatieven voor gerechtelijke procedures, zoals herstelrecht, actief zouden moeten bevorderen, zolang deze waarborgen de rechten van het kind beschermt.⁵⁸⁰ Dit omvat onder meer de voorwaarde dat deelname van het kind vrijwillig is.⁵⁸¹

2.2.5.1.2 Toetsing indicator 5.1. HCA-diensten garanderen basisprincipes

Toetsing Vlaanderen

178. In de tekst van het decreet wordt slechts sporadisch verwezen naar de basisprincipes van herstelrecht, zoals in de passage: *“Daaruit moet de vrijwillige en positieve deelname van alle betrokkenen aan de bemiddeling blijken ...”*.⁵⁸² Ook het besluit van de Vlaamse regering van 5 april 2019 bevat occasionele verwijzingen naar deze principes.⁵⁸³ Hieruit valt af te leiden dat het Jeugddelinquentiedecreet onvoldoende nadruk legt op kernwaarden zoals vrijwilligheid, neutraliteit en vertrouwelijkheid. In de praktijk daarentegen, op basis van het jaarverslag van BAAL, blijkt wél dat de drie basisprincipes doorheen het herstelrechtelijk proces worden nageleefd.⁵⁸⁴ Bovendien kan er een toetsing plaatsvinden aan de hand van diverse praktijkvoorbeelden van de verschillende vormen van herstelrecht die BAAL aanbiedt.

179. In de herstelbemiddeling verduidelijkt de HCA-medewerker van BAAL reeds bij het eerste contactmoment en tijdens het huisbezoek dat het traject volledig vrijwillig is.⁵⁸⁵ Daarbij wordt expliciet benadrukt dat de gesprekken vertrouwelijk verlopen en enkel met toestemming gedeeld mogen worden.⁵⁸⁶ De bemiddelaar hanteert een meerzijdig partijdige houding, waarbij beide partijen gelijkwaardig worden ondersteund zonder stellingname.⁵⁸⁷ Ook binnen het positief project bepaalt de jongere zelf de inhoud van het traject, met begeleiding op maat.⁵⁸⁸ Hoewel het vertrouwelijke karakter hier niet expliciet wordt vermeld, mag worden aangenomen dat dit principe gerespecteerd wordt. De medewerker ondersteunt de jongere op neutrale wijze bij het nemen van verantwoordelijkheid, zonder oordeel over de feiten.⁵⁸⁹ Tijdens het HERGO-proces licht de HCA-medewerker het verloop grondig toe en benadrukt de vertrouwelijkheid van de gesprekken.

⁵⁸⁰ THE COUNCIL OF EUROPE, Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, 44-45, <https://rm.coe.int/16804b2cf3>.

⁵⁸¹ Zie ook COMMITTEE OF MINISTERS, Recommendation (2008)11 on the Rules for Juvenile Offenders subject to sanctions or measures, 5 november 2008, nr. CM/Rec(2008)11, <https://www.refworld.org/legal/resolution/coeministers/2008/en/69134>.

⁵⁸² Art. 12, § 2, lid 1 Jeugddelinquentiedecreet. Dit artikel heeft bovendien enkel betrekking op bemiddeling.

⁵⁸³ Zie bv. Art. 22, 6° B.VI.Reg. 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, BS 12 juli 2019.

⁵⁸⁴ BAAL LIMBURG, 'Jaarverslag', *baallimburg* 2023, 29-55, <https://baallimburg.wordpress.com/wp-content/uploads/2023/06/jaarverslag-baal-2022.pdf> (geraadpleegd op 3 maart 2025).

⁵⁸⁵ Zie ook VZW PARCOURS, 'Jaaroverzicht 2020', *vzwparcours* 2020, 7, https://www.vzwparcours.be/wp-content/uploads/2021/04/JV-2020-Parcours_light.pdf (geraadpleegd op 5 mei 2025).

⁵⁸⁶ Daarnaast kunnen de vertrouwelijke gesprekken ook niet zomaar gebruikt worden in een procedure voor de rechtbank indien bemiddeling niet lukt. Zie Art. 12, § 5 Jeugddelinquentiedecreet.

⁵⁸⁷ BAAL LIMBURG, 'Praktijkvoorbeelden', *baallimburg* 2020, 1-4, <https://baallimburg.wordpress.com/wp-content/uploads/2020/07/praktijkvoorbeelden-juli-2020.pdf> (geraadpleegd op 3 maart 2025).

⁵⁸⁸ Dit toont vrijwilligheid aan. Zie ook VZW PARCOURS, 'Jaaroverzicht 2020', *vzwparcours* 2020, 13, https://www.vzwparcours.be/wp-content/uploads/2021/04/JV-2020-Parcours_light.pdf (geraadpleegd op 5 mei 2025).

⁵⁸⁹ BAAL LIMBURG, 'Praktijkvoorbeelden', *baallimburg* 2020, 5-9, <https://baallimburg.wordpress.com/wp-content/uploads/2020/07/praktijkvoorbeelden-juli-2020.pdf> (geraadpleegd op 3 maart 2025). Zie o.a. Art. 22, 6° B.VI.Reg. 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, BS 12 juli 2019 waar de bewoording 'meerzijdig partijdigheid' wordt gehanteerd.

Vrijwilligheid wordt hier minder expliciet vermeld, aangezien HERGO deel uitmaakt van een opgelegde maatregel, maar ook in dit proces wordt onpartijdigheid gewaarborgd door een begeleidende, neutrale houding.⁵⁹⁰ Tot slot wordt bij de uitvoering van een gemeenschapsdienst het vertrouwelijke karakter van de begeleiding toegelicht. De medewerker biedt ondersteuning zonder waardeoordeel en stimuleert de jongere om verantwoordelijkheid op te nemen binnen een maatschappelijk relevant kader.⁵⁹¹

Toetsing van internationale en Europese instrumenten

180. Bij de toetsing van het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet en de daaraan gekoppelde doelstellingen aan de internationale en regionale instrumenten, kan worden vastgesteld dat de waarborgen vervat in de relevante *soft law*-instrumenten zijn opgenomen in de Vlaamse praktijk.⁵⁹² Deze internationale richtlijnen vereisen dat de beginselen van vrijwilligheid, meerzijdig partijdigheid en vertrouwelijkheid doorheen het volledige herstelrechtelijke proces gewaarborgd blijven.⁵⁹³ Daarnaast benadrukken de VN-basisprincipes dat ook de veiligheid van de betrokken partijen, de aanwezigheid van procedurele waarborgen en de ontwikkeling van nationale richtlijnen essentiële voorwaarden zijn voor een effectieve toepassing van herstelrecht (*supra* nr. 177). Vlaanderen heeft deze internationale uitgangspunten duidelijk geïncorporeerd in het Jeugddelinquentiedecreet, waarin een specifiek kader voor herstelrecht is voorzien.⁵⁹⁴ Het Vlaams beleidskader bevindt zich daarmee in overeenstemming met de geldende internationale en Europese aanbevelingen inzake herstelrecht.

2.2.5.1.3 Tussenconclusie

181. Hoewel het Jeugddelinquentiedecreet de basisprincipes van vrijwilligheid, meerzijdig partijdig en vertrouwelijkheid niet steeds expliciet formuleert, blijkt uit de praktijkvoorbeelden, met name bij de HCA-dienst BAAL, dat deze wel structureel worden toegepast (*supra* nr. 179). Toch moet er voorzichtig worden omgegaan met de bevindingen op basis van deze indicator. Ten eerste zijn de resultaten enkel gebaseerd op jaarverslagen die door BAAL zelf zijn opgesteld, wat betekent dat ze mogelijk positiever zijn gepresenteerd dan de werkelijkheid. Ten tweede dateren de praktijkvoorbeelden uit 2020, waardoor latere decreetswijziging hier niet zijn meegenomen. Bovendien is er geen empirisch onderzoek uitgevoerd, wat essentieel zou zijn om daadwerkelijk vast te stellen of vrijwilligheid, neutraliteit en vertrouwelijkheid consistent worden toegepast. Toch tonen

⁵⁹⁰ BAAL LIMBURG, 'Praktijkvoorbeelden', *baallimburg* 2020, 10-13, <https://baallimburg.wordpress.com/wpcontent/uploads/2020/07/praktijkvoorbeelden-juli-2020.pdf> (geraadpleegd op 3 maart 2025).

⁵⁹¹ BAAL LIMBURG, 'Praktijkvoorbeelden', *baallimburg* 2020, 15-16, <https://baallimburg.wordpress.com/wpcontent/uploads/2020/07/praktijkvoorbeelden-juli-2020.pdf> (geraadpleegd op 3 maart 2025); Zie ook ADAM, 'Kwaliteitsverslag 2023 kerncijfers', *static1* 2023, 26, <https://static1.squarespace.com/static/5e54e759effc9f0d03598f59/t/6654321306ec2b47ad3c2174/1716793876678/Kwaliteitsverslag+2023+-+KERNCIJFERS.pdf> (geraadpleegd op 5 mei 2025).

⁵⁹² Art. 41/2, § 1, 3° Jeugddelinquentiedecreet *juncto* art. 2, § 1, 5° en art. 22, 6° B.VI.Reg. 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, *BS* 12 juli 2019; COMMITTEE OF MINISTERS, Recommendation No. R(99)19 of the Committee of Ministers to member States concerning mediation in penal matters, 15 september 1999, nr. R(99)19, <https://rm.coe.int/1680706970>; INTERNATIONAL JUVENILE JUSTICE OBSERVATORY, Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children, augustus 2018, D/2018/14.057/8, 17-18, https://www.euforumrj.org/sites/default/files/202011/RJ%20Child%20Victims%20implementing_practical_guid_e_eng-2-129.pdf.

⁵⁹³ Zie o.a. VN-basisprincipe nrs. 1, 3, 26 en 30.

⁵⁹⁴ Zie o.a. Decreet Rechtspositie Minderjarige en Jeugddelinquentiedecreet.

praktijkvoorbeelden van hersteltrajecten deze principes aan, afhankelijk van de context. Dit stemt overeen met internationale *soft law*-instrumenten, die gelijkaardige waarborgen vereisen (*supra* nr. 180). Vlaanderen geeft zo, in de praktijk, op passende wijze invulling aan deze internationale normen.

2.2.5.2 Indicator 5.2. HCA-diensten nemen actief contact op

De HCA-diensten nemen actief contact op met de partijen nadat het herstelrechtelijk aanbod is gedaan

2.2.5.2.1 Bespreking indicator 5.2. HCA-diensten nemen actief contact op

Bespreking Vlaanderen

182. In overeenstemming met de doelstellingen van het Jeugddelinquentiedecreet wordt er actief ingezet op het contacteren van jongeren nadat hen een herstelrechtelijk aanbod is gedaan.⁵⁹⁵ In elke regio en bij elke situatie werkt de HCA-dienst net iets anders. De manier waarop informatie wordt gedeeld en hoe het proces verloopt, is dus niet overal hetzelfde. Dit kan ervoor zorgen dat sommige jongeren of hun omgeving sneller zelf contact opnemen, terwijl anderen juist afwachten. In de brieven van verwijzers, zoals het parket of de jeugdrechtsbank, worden partijen verzocht om binnen de vijftien dagen zelf contact op te nemen met een HCA-dienst⁵⁹⁶, ook al besluiten ze om geen gebruik te maken van het aanbod.⁵⁹⁷ Op basis van het besluit van de Vlaamse regering uit 2019 kunnen andere termijnen worden teruggevonden betreffende het contact met jongeren door de HCA-diensten. Dit besluit stelt dat HCA-diensten zelf contact moeten opnemen met de jongeren binnen tien kalenderdagen na ontvangst van het voorstel van het OM, jeugdrechter of de jeugdrechtsbank.⁵⁹⁸ De termijn voor het positief project wordt verkort naar acht dagen.⁵⁹⁹

183. Jongeren en HCA-diensten kunnen dit contact telefonisch of via e-mail leggen.⁶⁰⁰ Zodra hierop wordt gereageerd door de jongeren, probeert de HCA-medewerker een kennismakingsgesprek in te plannen om meer informatie te verstrekken over het opgelegde of gekozen traject. Indien de jongeren geen contact zoeken, zal de HCA-dienst dus zelf contact opnemen.⁶⁰¹ Door jongeren vroegtijdig te informeren over de herstel mogelijkheden, wordt een duidelijk signaal gegeven dat er naast werken aan zichzelf, ook aandacht zal zijn voor verantwoordelijkheid en de schade die door

⁵⁹⁵ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, 1670/1, 9-10, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

⁵⁹⁶ Zie o.a. art. 12, § 1, lid 5, 3° en art. 13, § 1, lid 5, 2° Jeugddelinquentiedecreet; Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, 16 en 21, www.om-mp.be.

⁵⁹⁷ BAAL LIMBURG, 'Jaarverslag', *baallimburg* 2022, 32, <https://baallimburg.wordpress.com/wp-content/uploads/2023/06/jaarverslag-baal-2022.pdf> (geraadpleegd op 6 maart 2025).

⁵⁹⁸ art. 22, 1°, 2° en 3° B.Vl.Reg. 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, *BS* 12 juli 2019.

⁵⁹⁹ Art. 26, 2° B.Vl.Reg. 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, *BS* 12 juli 2019.

⁶⁰⁰ Zie bv. JEUGDHULP, 'Dienst herstelgerichte- en Constructieve afhandeling', *jeugdhulp* 2023, https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/HCA_2023.pdf (geraadpleegd op 5 mei 2025).

⁶⁰¹ BAAL LIMBURG, 'Jaarverslag', *baallimburg* 2022, 32-33, <https://baallimburg.wordpress.com/wp-content/uploads/2023/06/jaarverslag-baal-2022.pdf> (geraadpleegd op 6 maart 2025).

het delict is veroorzaakt.⁶⁰² Bij het positief project is er een apart besluit aangenomen door de Vlaamse regering met verplichtingen waaronder het actief contact opnemen met de betrokken minderjarige.⁶⁰³

Bespreking internationale en Europese instrumenten

184. De meeste internationale instrumenten inzake herstelrecht beperken zich tot het algemene concept van herstelrecht en de onderliggende principes ervan.⁶⁰⁴ Er zijn echter enkele *soft law*-instrumenten die als toetsingskader kunnen dienen voor deze indicator. In het bijzonder verwijzen de VN-basisprincipes naar het belang van toegankelijkheid en begeleiding binnen herstelrechtelijke trajecten.⁶⁰⁵ Daarnaast benadrukken de *Guidelines on Child-Friendly Justice* dat procedures begrijpelijk en kindvriendelijk moeten zijn, wat kan impliceren dat diensten een actieve en ondersteunende rol dienen te vervullen.⁶⁰⁶ Hoewel deze instrumenten geen expliciete verplichting opleggen voor bemiddelingsdiensten om zelf contact op te nemen met de partijen, wordt dit wel als goede praktijk beschreven in de *Practical Guide on Implementing Restorative Justice with Child Victims*. Daarin wordt gesteld dat bemiddelingsdiensten het initiatief dienen te nemen wanneer betrokkenen niet spontaan reageren op een herstelrechtelijk aanbod.⁶⁰⁷

2.2.5.2.2 Toetsing indicator 5.2. HCA-diensten nemen actief contact op

Toetsing Vlaanderen

185. Het Jeugddelinquentiedecreet verwijst naar het Besluit van de Vlaamse regering van 5 april 2019, waarmee indirect het actief contact opnemen met jongeren wordt verankerd.⁶⁰⁸ De toetsing van deze indicator in de praktijk is daarnaast gebaseerd op praktijkvoorbeelden uit BAAL en het evaluatieverslag van het Jeugddelinquentiedecreet, waarin HCA-medewerkers zijn bevraagd over de eerste contactname.⁶⁰⁹

---

⁶⁰² JEUGDHULP, 'Samen op weg naar Herstel', *jeugdhulp* 2022, 14, <https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/handleiding-samen-op-weg-naar-herstel.pdf> (geraadpleegd op 5 maart 2025).

⁶⁰³ Art. 26 en 27 B.VI.Reg. 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, *BS* 12 juli 2019.

⁶⁰⁴ Zie o.a. Art. 3 IVRK heeft betrekking op het belang van het kind; Art. 12 IVRK heeft betrekking op de mening van het kind; Beijing Rules beogen het welzijn en belang van het kind en diens gezin te waarborgen binnen het jeugdstrafrechtstelsel, zowel op vlak van behandeling, toegang tot justitie als preventie van delinquentie; Resolutie 45/112 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 14 december 1990 betreffende de 'Prevention of Juvenile Delinquency', *UN Doc. A/RES/45/112*, 1990; RL 2016/800; COMMITTEE OF MINISTERS, Recommendation No. R(99)19 of the Committee of Ministers to member States concerning mediation in penal matters, 15 september 1999, nr. R(99)19, <https://rm.coe.int/1680706970>; INTERNATIONAL JUVENILE JUSTICE OBSERVATORY, Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children, augustus 2018, D/2018/14.057/8, 42-43, https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2020-11/RJ%20Child%20Victims%20implementing_practical_guide_eng-2-129.pdf.

⁶⁰⁵ VN Basic Principles nr. 12.

⁶⁰⁶ THE COUNCIL OF EUROPE, Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, 44-45, <https://rm.coe.int/16804b2cf3> (geraadpleegd op 16 april 2025).

⁶⁰⁷ INTERNATIONAL JUVENILE JUSTICE OBSERVATORY, Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children, augustus 2018, D/2018/14.057/8, 42-43, https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2020-11/RJ%20Child%20Victims%20implementing_practical_guide_eng-2-129.pdf (geraadpleegd op 17 april 2025).

⁶⁰⁸ Art. 41/2, § 1, 3° Jeugddelinquentiedecreet *juncto* art. 26, 2° en art. 22, 1°, 2° en 3° B.VI.Reg. 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, *BS* 12 juli 2019.

⁶⁰⁹ BAAL LIMBURG, 'Praktijkvoorbeelden', *baallimburg* 2020, <https://baallimburg.wordpress.com/wpcontent/uploads/2020/07/praktijkvoorbeelden-juli-2020.pdf> (geraadpleegd op 6 maart 2025); ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'Evaluatie van het jeugddelinquentierecht.

186. Uit de praktijkvoorbeelden van BAAL blijkt duidelijk dat de HCA-diensten actief contact opnemen met de betrokken partijen nadat het herstelrechtelijk aanbod is gedaan. Zo ontvangt de minderjarige verdachte bij een bemiddeling rond een inbraak een schriftelijke uitnodiging voor een verhoor, terwijl het slachtoffer een brief krijgt met uitleg over het bemiddelingsaanbod en de mogelijkheid om binnen vijftien dagen contact op te nemen met BAAL.⁶¹⁰ Blijft een reactie uit, dan volgt een tweede brief met een voorstel voor een huisbezoek. Dit actieve benaderingsbeleid geldt eveneens binnen de HERGO-procedure, waar zowel de dader als het slachtoffer via brieven, telefoongesprekken en huisbezoeken worden geïnformeerd en begeleid.⁶¹¹ Bijvoorbeeld wordt een slachtoffer telefonisch gecontacteerd om verdere uitleg te geven over HERGO en eventuele twijfels te bespreken. Bovendien vinden er meerdere huisbezoeken en telefonische contacten plaats om het herstelproces te ondersteunen.⁶¹²

187. Daarnaast bevestigen de bevragingen bij HCA-medewerkers dat de HCA-diensten doorgaans zelf het initiatief nemen voor het eerste contact, vooral bij HERGO, leerprojecten en gemeenschapsdiensten. Bij bemiddeling en het positief project gebeurt dit iets minder frequent. Daarentegen nemen jongeren zelden zelf contact op met de HCA-dienst, met uitzondering van bemiddeling en het positief project, waar dit net iets vaker voorkomt. Over het algemeen verloopt het proces efficiënter wanneer de jongere of diens context zelf initiatief neemt, wat kan wijzen op een grotere bereidheid om verantwoordelijkheid op te nemen.⁶¹³ Tot slot wordt opgemerkt dat de werkwijze en informatiestromen tussen de betrokken actoren verschillen, wat de snelheid en effectiviteit van het contact kan beïnvloeden.⁶¹⁴

Toetsing internationale en Europese instrumenten

188. Het feit dat de Vlaamse doelstelling verder gaat dan wat internationaal wordt voorgeschreven, getuigt van een vooruitstrevende benadering. Waar internationale richtlijnen, zoals de VN-basisprincipes, enkel een actieve rol toeschrijven aan de bemiddelaar⁶¹⁵, blijkt uit de praktijkbevraging dat alle HCA-medewerkers actief contact opnemen met de jongeren in het herstelproces (*supra* nr. 187). Concreet betekent dit dat zij niet alleen reageren op initiatief van de jongere of diens omgeving, maar ook zelf het eerste contact opnemen wanneer dit uitblijft.⁶¹⁶

De rol van het openbaar ministerie', *KU Leuven* februari 2025, 261, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/obf24kf/files/174099040763/2025_02_r_36_ef_36 Onderzoeksrapport-evaluatie-jdr.pdf?5lvqswf (geraadpleegd op 11 maart 2025).

⁶¹⁰ BAAL LIMBURG, 'Praktijkvoorbeelden', *baallimburg* 2020, 1-4 <https://baallimburg.wordpress.com/wpcontent/uploads/2020/07/praktijkvoorbeelden-juli-2020.pdf> (geraadpleegd op 6 maart 2025).

⁶¹¹ Zie ook PRINS F., 'Beter samen! Herstelgericht werken in jeugdhulp', *Systeemtherapie* 2021/33, 206-208.

⁶¹² BAAL LIMBURG, 'Praktijkvoorbeelden', *baallimburg* 2020, 10-11, <https://baallimburg.wordpress.com/wpcontent/uploads/2020/07/praktijkvoorbeelden-juli-2020.pdf> (geraadpleegd op 6 maart 2025).

⁶¹³ ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'Evaluatie van het jeugddelinquentierecht. De rol van het openbaar ministerie', *KU Leuven* februari 2025, 83-84, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/obf24kf/files/174099040763/2025_02_r_36_ef_36 Onderzoeksrapport-evaluatie-jdr.pdf?5lvqswf (geraadpleegd op 13 maart 2025).

⁶¹⁴ *Ibid.*, 86-87 en 135-136.

⁶¹⁵ VN Basic Principles nr. 12.

⁶¹⁶ INTERNATIONAL JUVENILE JUSTICE OBSERVATORY, Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children, augustus 2018, D/2018/14.057/8, 42-43, https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2020-11/RJ%20Child%20Victims%20implementing_practical_guide_eng-2-129.pdf (geraadpleegd op 17 april 2025).

Deze keuze sluit aan bij de ambitie om herstelrecht laagdrempelig en toegankelijk te maken, en om jongeren actief te betrekken bij hun traject.⁶¹⁷ Hiermee positioneert Vlaanderen zich progressiever dan wat op internationaal niveau wordt vereist, door verder te gaan dan louter bemiddeling.⁶¹⁸

2.2.5.2.3 Tussenconclusie

189. De actieve eerste contactname door HCA-diensten is weliswaar niet expliciet opgenomen in het Jeugddelinquentiedecreet, maar wordt wel geregeld in het besluit van de Vlaamse regering, zowel voor bemiddeling, HERGO als het positief project (*supra* nr. 185). Uit de casus van BAAL en uit bevragingen bij praktijkactoren blijkt daarentegen wel dat HCA-medewerkers doorgaans zelf het initiatief nemen om jongeren en slachtoffers te benaderen (*supra* nrs. 186-187). Dit draagt naar mijns inziens bij aan een vlotte opstart van het herstelproces en verhoogt de kans op effectieve participatie. Deze praktijk gaat verder dan de internationale minimumnormen, waarin enkel een actieve rol voor bemiddelaars wordt voorzien (*supra* nr. 184). Vlaanderen past dit principe toe op alle herstelgerichte trajecten, wat getuigt van een duidelijke beleidskeuze om herstelrecht actief en toegankelijk aan te bieden.

2.2.5.3 Indicator 5.3. Herstelrechtelijk aanbod

Het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank hebben een herstelrechtelijk aanbod gedaan

2.2.5.3.1 Bespreking indicator 5.3. Herstelrechtelijk aanbod

Bespreking Vlaanderen

190. Deze indicator betreft de verantwoordelijkheid van het OM en de jeugdrechter of jeugdrechtbank om herstelrechtelijke antwoorden aan te bieden in plaats van louter strafrechtelijke benaderingen.⁶¹⁹ Het herstelrechtelijke aanbod is gericht op het herstellen van de schade die de dader aan het slachtoffer heeft toegebracht en op het bevorderen van een proces van verzoening en herstel voor alle betrokkenen.⁶²⁰ Dit aanbod valt binnen het subsidiariteitsbeginsel, wat betekent dat aanbod tot herstel altijd eerst moet worden overwogen, tenzij er goede redenen zijn om andere

---

⁶¹⁷ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 10, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

⁶¹⁸ INTERNATIONAL JUVENILE JUSTICE OBSERVATORY, Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children, augustus 2018, D/2018/14.057/8, 42-44, https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2020-11/RJ%20Child%20Victims%20implementing_practical_guide_eng-2-129.pdf (geraadpleegd op 17 april 2025).

⁶¹⁹ MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, 24-25, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.

⁶²⁰ JEUGDHULP, 'Samen op weg naar Herstel', *jeugdhulp* 2022, <https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/handleiding-samen-op-weg-naar-herstel.pdf> (geraadpleegd op 5 maart 2025); DERBY J., 'Restorative Justice. Principles and Practice', *Prison Fellowship International* 25 februari 2022, 2-9, <https://cdn.restorativejustice.org/wp-content/uploads/2022/06/17163033/RJE-Resource-HANDBOOK-on-Restorative-Justice-Principles-and-Practice.pdf> (geraadpleegd op 5 maart 2025).

afhandelingen, sancties of maatregelen in te zetten (*supra* nr. 38 en nr. 43).⁶²¹ De aanvullende herstelrechtelijke mogelijkheden die het Jeugddelinquentiedecreet biedt, moeten ervoor zorgen dat jongeren niet automatisch in een gemeenschapsinstelling worden geplaatst. Eerst moeten alternatieve herstelmaatregelen worden ingezet om minderjarige verdachten te ondersteunen in hun rehabilitatie.⁶²²

Bespreking internationale en Europese instrumenten

191. Allereerst kan het IVRK worden aangehaald.⁶²³ Hoewel het IVRK niet expliciet voorschrijft dat het OM, de jeugdrechter of de jeugdrechtbank verplicht zijn om zelf een herstelrechtelijk aanbod te doen, laat het verdrag wel ruimte aan de staten om zelf te bepalen welke actoren binnen hun rechtstelsel herstelgericht kunnen optreden.⁶²⁴ Dit dient echter steeds te gebeuren in overeenstemming met de fundamentele rechten van het kind.⁶²⁵ De bijhorende *General Comment* 24 verduidelijkt dat de bevoegde autoriteiten steeds de mogelijkheid van buitengerechtelijke afdoening moeten onderzoeken, waaronder ook herstelrechtelijke trajecten.⁶²⁶ Deze mogelijkheid moet bovendien gedurende het volledige verloop van de procedure beschikbaar blijven. Daarnaast benadrukken andere *soft law*-instrumenten zoals de VN-basisprincipes dat alternatieve mogelijkheden moeten worden overwogen.⁶²⁷ Deze principes moedigen lidstaten dus expliciet aan om binnen hun rechtstelsel ruimte te voorzien voor alternatieven ten opzichte van de klassieke gerechtelijke afhandeling.⁶²⁸

Op Europees niveau wordt het aanbieden van een herstelrechtelijk aanbod bovendien versterkt door een meer bindende bepaling in Richtlijn 2016/800. Lidstaten worden door deze richtlijn verplicht om, waar mogelijk, alternatieve maatregelen in plaats van detentie toe te passen, waarbij herstelrechtelijke trajecten in overweging moeten worden genomen.⁶²⁹

---

⁶²¹ Zie o.a. CARTUYVELS Y., CHRISTIAENS J., DE FRAENE D. en DUMORTIER E., 'Juvenile Justice in Belgium seen through the sanctions looking-glass' in CARTUYVELS Y. en BAILLEAU F. (eds.), *The Criminalization of Youth. Juvenile Justice in Europe, Turkey and Canada*, VUBpress, 2010, 29-58, <http://hdl.handle.net/2078.3/147048>; PUT J. en VEECKMANS K., 'Jeugddelinquentiedecreet – overzichtstabel 'antwoorden'' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 239-247.

⁶²² AERTSEN I., 'Action research in intercultural settings and restorative justice: setting the scene' in VANFRAECHEM I. en AERTSEN I. (eds.), *Action research in criminal justice. Restorative justice approaches in intercultural settings*, Routledge, 10-28; DE SMET B., 'Reacties en vervangende reacties in het jeugddelinquentierecht', *T.Strafr.* 2020/3, 186; Zie ook X., 'Restorative Justice Manifesto', *why-me* 2024, <https://why-me.org/wp-content/uploads/2024/03/Restorative-Justice-Manifesto-2024-1.pdf> (geraadpleegd op 5 mei 2025).

⁶²³ Art. 40, lid 3, b) IVRK.

⁶²⁴ ALEN A., VANDE LANOTTE J., VERHELLEN E., ANG F., BERGHMANS E. en VERHEYDE M., 'Chapter Three. The scope of Article 40' in VAN BUEREN G., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 40: Child Criminal Justice*, Nijhoff, 2006, 28; VAGHRI Z., ZERMATTEN J., LANSDOWN G. en RUGGIERO R. (eds.), *Monitoring State Compliance with the UN Convention on the Rights of the Child*, Springer, 2022, 391-403.

⁶²⁵ ALEN A., VANDE LANOTTE J., VERHELLEN E., ANG F., BERGHMANS E. en VERHEYDE M., 'Chapter Three. The scope of Article 40' in VAN BUEREN G., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 40: Child Criminal Justice*, Nijhoff, 2006, 29.

⁶²⁶ § 72 GC nr. 24.

⁶²⁷ VN-basisprincipes nr. 20.

⁶²⁸ INTERNATIONAL JUVENILE JUSTICE OBSERVATORY, Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children, augustus 2018, D/2018/14.057/8, 9-10, https://www.euforumrj.org/sites/default/files/202011/RJ%20Child%20Victims%20implementing_practical_guid_e_eng-2-129.pdf; AERTSEN I., 'The idea of restorative justice and how it developed in Europe', *European Forum for Restorative Justice* 2024, 1-7.

⁶²⁹ Art. 11 RL 2016/800.

2.2.5.3.2 Toetsing indicator 5.3. Herstelrechtelijk aanbod

Toetsing Vlaanderen

192. Op basis van het decreet wordt er wel een duidelijke rangorde aangeboden, waardoor er dus eerst een herstelrechtelijk aanbod moet gedaan worden.⁶³⁰ Om in de praktijk te toetsen of de jeugdrechter, het OM of de jeugdrechtbank daadwerkelijk een herstelrechtelijk aanbod hebben gedaan is moeilijk te beoordelen op basis van de beschikbare informatie, tenzij hier rechtstreeks met deze actoren over wordt gesproken. Deze thesis voert zelf geen empirisch onderzoek en heeft dus geen interviews afgenomen of vragenlijsten verspreid. Er is echter wel een lopend onderzoek (*supra* nrs. 8-9 en nr. 20) waarin dergelijke methoden worden gehanteerd, en deze thesis baseert zich op de resultaten daarvan.⁶³¹ Daarnaast biedt de website Opgroeien nuttige statistieken die inzicht geven in de frequentie van herstelrechtelijke aanbiedingen.

193. Op basis van het cijferrapport jeugddelinquentie is onderzocht hoeveel herstelgerichte en constructieve afhandelingen er zijn geweest in verhouding tot de jaarlijkse instroom van dossiers bij de Vlaamse jeugdparketten.⁶³² In eerste instantie leek er bij de inwerkingtreding van het Jeugddelinquentiedecreet een daling te zijn in herstelrechtelijke afhandeling, wat mogelijk te verklaren is door de impact van de Covid-19-pandemie in 2020 en 2021. In 2023, toen het dagelijkse leven zich had genormaliseerd, steeg het aantal herstelrechtelijke afhandelingen echter fors, namelijk met 22 procent ten opzichte van het voorgaande jaar. Herstelbemiddeling blijkt daarbij een veelgebruikte optie.⁶³³ Toch blijft het aandeel herstelgerichte en constructieve afhandelingen relatief beperkt, slechts een kleine 20 procent van alle jeugddelicten wordt op deze manier afgehandeld. In 2023 werden in totaal 39.753 processen-verbaal inzake jeugddelicten geregistreerd bij de Vlaamse jeugdparketten, terwijl er amper 6.092 aanmeldingen bij de HCA-diensten waren.⁶³⁴ Uit het cijferrapport blijkt bovendien dat het parket veel vaker gebruikmaakt van de HCA-diensten dan de jeugdrechter of jeugdrechtbank: 74 procent van de aanmeldingen gebeurt door het jeugdparquet, terwijl de jeugdrechter of jeugdrechtbank slechts 26 procent van de aanmeldingen voor zijn rekening neemt.⁶³⁵

⁶³⁰ PUT J., *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 349; PUT J. en VEECKMANS K., 'Jeugddelinquentiedecreet – overzichtstabel 'antwoorden'' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 239-247; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht. Een benadering in context*, Intersentia, 2021, 592-594.

⁶³¹ ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'Evaluatie van het jeugddelinquentierecht. De rol van het openbaar ministerie', *KU Leuven februari 2025*, 82, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/obf24kf/files/174099040763/2025_02_r_36_ef_36 Onderzoeksrapport-evaluatie-jdr.pdf?5lvqswf (geraadpleegd op 5 mei 2025).

⁶³² OPGROEIEN, 'Cijferrapport Jeugddelinquentie', *opgroeien* 2023, <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/jeugddelinquentie#toc-herstelgerichte-en-constructieve-afhandeling/> (geraadpleegd op 7 maart 2025).

⁶³³ OPGROEIEN, 'Cijferrapport Jeugddelinquentie. Aantal aanmeldingen herstelgerichte en constructieve afhandeling', *opgroeien* 2023, <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/jeugddelinquentie#toc-herstelgerichte-en-constructieve-afhandeling/> (geraadpleegd op 7 maart 2025).

⁶³⁴ OPGROEIEN, 'Cijferrapport Jeugddelinquentie. Jaarlijkse instroom dossiers delict bij Vlaamse jeugdparketten en aantal aanmeldingen herstelgerichte en constructieve afhandeling', *opgroeien* 2023 <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/jeugddelinquentie#toc-herstelgerichte-en-constructieve-afhandeling/> (geraadpleegd op 7 maart 2025).

⁶³⁵ OPGROEIEN, 'Cijferrapport Jeugddelinquentie. Belangrijkste aanmelders HCA', *opgroeien* 2023, <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/jeugddelinquentie#toc-herstelgerichte-en-constructieve-afhandeling/> (geraadpleegd op 7 maart 2025); Het verschil tussen het OM en de jeugdrechter of jeugdrechtbank kan mogelijks verklaard worden door de structuur van het jeugddelinquentieproces. Alle dossiers

194. Daarnaast is het OM verplicht om een bemiddelingsaanbod te doen bij dossiers op parketniveau⁶³⁶, terwijl de jeugdrechter en de jeugdrechtbank daartoe een mogelijkheid tot hebben⁶³⁷. Dit kan mogelijks de stijging in deze categorie verklaren. In de praktijk wordt dit echter niet in alle parketafdelingen op een systematische manier toegepast. Sommige afdelingen maken vooraf geen inschatting en laten dit over aan de HCA-diensten binnen het verdere traject. Tegelijkertijd geven deze afdelingen ook aan geen bemiddeling te voorzien bij dossiers met aanzienlijke schade.⁶³⁸

195. Uit interviews met parketmedewerkers en kwantitatieve bevestigingen met HCA-medewerkers blijkt echter dat de mogelijkheid om herstelgericht te werken niet volledig binnen hun macht ligt. Hoewel er vanuit de betrokken actoren een bereidheid is om herstelgerichte antwoorden toe te passen, worden zij geconfronteerd met verschillende beperkingen. Hierbij spelen de cognitieve en communicatieve vaardigheden van de jongeren een rol, evenals de bredere context en de persoonlijke rugzak van de jongeren. Vaak ligt de problematiek die aan de basis ligt van delinquent gedrag diepgeworteld of is deze minder zichtbaar. Dit vereist niet alleen een herstelgerichte aanpak, maar ook een bredere, meer geïntegreerde ondersteuning.⁶³⁹

Toetsing internationale en Europese instrumenten

196. Uit de bindende Europese Richtlijn 2016/800 volgt dat lidstaten verplicht zijn om, waar mogelijk, een herstelrechtelijk aanbod te doen.⁶⁴⁰ Dit impliceert dat bevoegde autoriteiten, zoals het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank, een herstelrechtelijk aanbod moeten overwegen wanneer de omstandigheden dat toelaten. Daarmee voldoet deze indicator aan de Europese Richtlijn en de internationale *soft law*-instrumenten die voor jeugdige delictplegers uitgaan van een voorkeur voor buitengerechtelijke afdoeningen (*supra* nr. 190).⁶⁴¹ In Vlaanderen blijkt uit de praktijk dat het herstelrechtelijk aanbod soms wordt belemmerd door factoren buiten de controle van de betrokken autoriteiten, zoals de beperkte draagkracht of medewerking van jongeren (*supra* nr. 195). Daardoor kan het aanbod niet altijd worden uitgevoerd, ondanks de bereidheid ertoe.⁶⁴² Vlaanderen blijft

---

komen eerst bij het OM, die dan beslist of het zelf een passende reactie formuleert of de zaak doorverwijst naar de jeugdrechter. Daardoor is het aannemelijk dat de dossiers die uiteindelijk bij de jeugdrechter, en zeker bij de jeugdrechtbank belanden, zwaarder wegen. In dergelijke gevallen is het logisch dat herstelrecht minder vaak wordt toegepast of zelfs niet meer van toepassing is.

⁶³⁶ Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, 19-20, www.om-mp.be; Of dit in de praktijk ook daadwerkelijk wordt aangeboden, blijkt niet altijd uit het draaiboek van het OM (zie *supra* nr. 80).

⁶³⁷ Zie Art. 20, § 1 en 29, § 1 Jeugddelinquentiedecreet.

⁶³⁸ ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'Evaluatie van het jeugddelinquentierecht. De rol van het openbaar ministerie', *KU Leuven* februari 2025, 82, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/obf24kf/files/174099040763/2025_02_r_36_ef_36 Onderzoeksrapport-evaluatie-jdr.pdf?5lvqswf (geraadpleegd op 13 maart 2025).

⁶³⁹ *Ibid.*, 85.

⁶⁴⁰ Art. 11 RL 2016/800.

⁶⁴¹ § 72 GC nr. 24; INTERNATIONAL JUVENILE JUSTICE OBSERVATORY, Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children, augustus 2018, D/2018/14.057/8, 9-10, https://www.euforumrj.org/sites/default/files/202011/RJ%20Child%20Victims%20implementing_practical_guide_eng-2-129.pdf.

⁶⁴² ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'Evaluatie van het jeugddelinquentierecht. De rol van het openbaar ministerie', *KU Leuven* februari 2025, 82, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/obf24kf/files/174099040763/2025_02_r_36_ef_36 Onderzoeksrapport-evaluatie-jdr.pdf?5lvqswf (geraadpleegd op 17 april 2025).

daarmee in overeenstemming met het internationale en Europese kader waarbij het herstelrecht structureel wordt voorzien, ook al is de toepassing niet in alle gevallen haalbaar.⁶⁴³

2.2.5.3.3 Tussenconclusie

197. Het Jeugddelinquentiedecreet legt een duidelijke verplichting op voor het aanbieden van herstelrechtelijke trajecten door het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank, als alternatief voor traditionele strafmaatregelen (*supra* nr. 192). In de praktijk blijkt echter dat deze benadering niet altijd consistent wordt toegepast, waarbij het parket vaak actiever gebruik maakt van herstelrecht dan de jeugdrechter of jeugdrechtbank (*supra* nr. 193). Dit verschil kan mogelijks verklaard worden door de opbouw van het jeugddelinquentieproces (*supra* voetnoot nr. 635). De cijfers wijzen op een stijging van herstelrechtelijke afhandelingen, maar het aandeel blijft beperkt, wat deels te wijten is aan de complexe leefsituaties van jongeren (*supra* nr. 195). Internationaal wordt herstelrecht sterk aanbevolen, en de Europese Richtlijn 2016/800 verplicht lidstaten om alternatieve maatregelen, zoals herstelrecht, te overwegen. Vlaanderen voldoet aan deze Richtlijn en is in overeenstemming met de internationale aanbevelingen, maar er zijn praktische uitdagingen die de implementatie bemoeilijken (*supra* nr. 196).

---

⁶⁴³ INTERNATIONAL JUVENILE JUSTICE OBSERVATORY, Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children, augustus 2018, D/2018/14.057/8, 25-28, https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2020-11/RJ%20Child%20Victims%20implementing_practical_guide_eng-2-129.pdf (geraadpleegd op 17 april 2025).

Hoofdstuk III. Aanbevelingen

198. De tweeledige evaluatie van het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet geeft aanleiding tot diverse bedenkingen en opmerkingen. In dit laatste hoofdstuk worden aanbevelingen geformuleerd ter ondersteuning voor beleidsmakers bij het doorvoeren van aanpassingen met betrekking tot de onderzochte onderwerpen. Bij de interpretatie van deze aanbevelingen is echter uiterste voorzichtigheid geboden. Het methodologische kader van deze thesis liet niet toe om alle relevante indicatoren te onderzoeken, en om de toetsing zowel op Vlaams als internationaal niveau volledig te dekken. Op Vlaams niveau werd bijvoorbeeld geen rechtspraakanalyse uitgevoerd, noch empirisch onderzoek verricht, waardoor er mogelijke interpretatiefouten in de conclusies zijn geslopen. Met betrekking tot het internationale kader is bovendien niet systematisch met alle bronnen rekening gehouden, vanwege de noodzaak om keuzes te maken tussen verschillende internationale referenties. Niettemin worden hierna, op basis van de onderzoeksresultaten en mijn eigen reflecties, een aantal weloverwogen aanbevelingen gepresenteerd.

Ten aanzien van het herstelrechtelijk en herstelgericht aanbod wordt, omwille van de beperkte onderzochte basis (slechts één HCA-dienst, namelijk BAAL), geen specifieke aanbeveling geformuleerd. De toetsing laat in ieder geval blijken dat Vlaanderen sterk inzet op herstelrecht en hierin duidelijke vooruitgang heeft geboekt.

3.1 Problematiek met bijhorende aanbeveling

199. Hieronder volgt per criterium bepaalde problematiek(en) die naar voren zijn gekomen tijdens het schrijven van hoofdstuk II, waarbij telkens één of meerdere aanbeveling(en) worden gedaan. In bijlage 2 kan tevens een uitgewerkt jeugdgericht proportionaliteitsbeginsel en een jeugdgericht redelijk termijnbeginsel worden teruggevonden.

3.1.1 Proportionaliteit

200. De invulling van het proportionaliteitsbeginsel blijkt in de praktijk zeer breed en contextueel bepaald te zijn (*supra* nr. 68). Hoewel bepaalde algemene criteria zijn geformuleerd, blijft het onduidelijk hoe de proportionaliteit van een beslissing concreet moet worden afgewogen. Daardoor dreigen de vooruitstrevende doelstellingen te vervallen tot een lege doos (*supra* nr. 37). De nood aan duidelijke, afgebakende toetsingscriteria waaraan zowel het OM, als de jeugdrechter en jeugdrechtbank zich moeten houden bij het nemen van beslissingen, is dan ook groot. In het bijzonder verdient proportionaliteit bij kinderen extra aandacht. Naast de klassieke afweging zoals uitgeschreven in het eerste criterium, moeten naar mijns inziens ook, de mogelijkheid tot re-integratie, psychische problematieken en het belang van het kind systematisch in de overwegingen worden meegenomen (*supra* nr. 85 en nr. 95). Dit vergt de ontwikkeling van een autonoom en 'jeugdgericht proportionaliteitsbeginsel'.

Aanbeveling 1. Ontwikkel afgebakende criteria voor het toetsen van proportionaliteit bij jeugddelinquentie voor zowel het OM als de jeugdrechter en jeugdrechtbank. Er moet specifieke aandacht worden besteed aan de bijzondere kwetsbaarheden van minderjarigen, met het oog op de creatie van een jeugdgericht proportionaliteitsbeginsel.⁶⁴⁴

3.1.2 Strafrechtelijke verantwoordelijkheid

201. Hoewel het Jeugddelinquentiedecreet de verantwoordelijkheid van de jongeren centraal stelt vanaf twaalfjarige leeftijd, blijkt uit talrijke psychologische studies en wetenschappelijke publicaties dat een twaalfjarig kind niet dezelfde mate van verantwoordelijkheid kan dragen als een veertienjarige die hetzelfde delict heeft gepleegd (*supra* nrs. 110-111). Het CRC pleit voor het vastleggen van een minimumleeftijd voor strafrechtelijke verantwoordelijkheid op veertien jaar, wat naar mijns inziens een verantwoordelijke keuze is (*supra* nr. 102).

Daarnaast blijkt dat het Jeugddelinquentiedecreet onvoldoende aandacht besteedt aan de graduele toekenning van verantwoordelijkheid naargelang de leeftijd en ontwikkelingsfase van de minderjarige (*supra* nrs. 112-114). Het is immers problematisch om van een twaalfjarige dezelfde mate van verantwoordelijkheid te verwachten als van een achttienjarige. Jongere kinderen beschikken doorgaans nog niet over de cognitieve en emotionele rijpheid om de volle draagwijdte van hun daden te begrijpen, laat staan de gevolgen daarvan te dragen zoals een oudere jongere dat zou kunnen. Daarom is het van belang dat het decreet beter differentieert in de wijze waarop verantwoordelijkheid wordt ingevuld. Voor een twaalfjarige kan verantwoordelijkheid er bijvoorbeeld uitzien als het opstellen van een reflectieproject waarin hij of zij actief meedenkt over hoe de aangerichte schade hersteld kan worden. Voor een achttienjarige daarentegen mag men verwachten dat hij of zij niet alleen verantwoordelijkheid erkent, maar ook bereid is de gevolgen van zijn of haar gedrag te dragen, bijvoorbeeld via een plaatsing in een gemeenschapsinstelling (*supra* nrs. 109-110).

Aanbeveling 2. Evalueer de huidige strafrechtelijke minimumleeftijd op basis van bijkomend multidisciplinair onderzoek en overweeg om de MACR te verhogen naar veertien jaar.

Aanbeveling 3. Neem in het Jeugddelinquentiedecreet duidelijke richtlijnen op die omschrijven hoe verantwoordelijkheid geleidelijk aan minderjarigen wordt toegekend, rekening houdend met hun leeftijd, maturiteit en de ernst van het gepleegde feit. Werk daarbij met concrete en toetsbare criteria, bijvoorbeeld in de vorm van een checklist, waarbij per voldane voorwaarde bepaald wordt welke mate van verantwoordelijkheid kan worden verondersteld, en welke gepaste reactie daaruit volgt. Ontwikkel tevens richtlijnen voor gedifferentieerde interventies, variërend van pedagogische maatregelen tot herstelgerichte trajecten, afgestemd op het inzicht en de ontwikkelingsfase van de jongere.

---

⁶⁴⁴ Een uitgewerkt jeugdgericht proportionaliteitsbeginsel kan teruggevonden worden in bijlage 2.

3.1.3 Communicatie in begrijpbare taal

202. De beslissingen en motiveringen binnen het jeugddelinquentierecht zijn vaak moeilijk toegankelijk door het juridisch vakjargon en complexe formuleringen, wat verhindert dat jongeren, ouders en slachtoffers volledig begrijpen waarom bepaalde reacties worden opgelegd. Binnen de diensten SDJ en HCA worden er momenteel geen opleidingen voorzien die gericht zijn op communicatie met minderjarigen (*supra* nr. 122 en nr. 125). Eveneens ontbreekt het bij andere professionele actoren aan verplichte vervolgoopleidingen die de geleerde communicatietechnieken niet verloren laten gaan en telkens nieuwe dingen bijleren (*supra* nr. 123). Naar mijns inziens is heldere en duidelijke communicatie cruciaal om een rechtvaardig en functioneel jeugddelinquentiesysteem te waarborgen. De jongere snapt daardoor wat er van hem of haar wordt verwacht, waarom een bepaalde reactie wordt opgelegd en heeft in het algemeen meer begrip voor de pedagogische insteek die een reactie met zich meebrengt.

Aanbeveling 4. Het OM, de jeugdrechter en de rechtbank moeten verplicht een afzonderlijke sectie in hun beslissing, beschikking of vonnis toevoegen met een samenvatting in kindvriendelijke en begrijpbare taal afgestemd op de leeftijd en maturiteit van de minderjarige.⁶⁴⁵

Aanbeveling 5. Voorzie voor alle professionelen die in contact komen met minderjarigen een verplichte gepaste opleiding inzake zowel schriftelijke als mondelinge communicatieve vaardigheden. Daarnaast moeten deze vaardigheden elke twee jaar worden geëvalueerd, waarbij ter compensatie een systeem van tweedelijnsbijstand punten of een gecompenseerde werkdag kan worden ingevoerd.

3.1.4 Snel antwoord op jeugddelinquentie

203. Ondanks de decretale focus op snelle reacties, zijn er slechts minimale garanties in het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet geschreven die verzekeren dat jeugdprocedures snel verlopen. Binnen het decreet bestaat er namelijk geen beginsel dat bepaalt dat jeugddelinquentie binnen een redelijke termijn moet worden afgehandeld. Dit is bijzonder zorgwekkend, temeer omdat de internationale en Europese instrumenten striktere eisen stellen aan de duur van procedures waarbij minderjarigen betrokken zijn. In het huidige systeem bestaat er geen kindvriendelijk en objectief toetsbaar criterium voor wat als 'redelijk' wordt beschouwd (*supra* nr. 140). Bovendien blijkt dat de maximale termijn voor de voorbereidende rechtspleging in de praktijk vaak niet wordt gerespecteerd (*supra* nr. 168). De redelijk 'soepele' verlengingsmogelijkheden zorgen ervoor dat deze termijn zelden als bindend wordt ervaren. Er is geen reële 'stok achter de deur', want wanneer de termijn wordt overschreden, volgt er geen echte sanctie, maar wordt de procedure eenvoudigweg voortgezet

---

⁶⁴⁵ Vgl. In Nederland experimenteren ze al langer met kindvriendelijke vonnissen en zien daar ook positieve gevolgen van. Hier kan nog gekozen worden tussen drie mogelijkheden zoals (1) uitleg in een aparte rechtsoverweging, (2) gehele uitspraak in kindvriendelijke taal of (3) uitspraak met toegevoegde brief aan het kind. Naar mijns inziens moet de eerste optie overwogen worden. Zie bv. POOT S.D., *In de kinderschoenen Onderzoek naar kindvriendelijke uitspraken in de Nederlandse civiele rechtspraak*, masterproef Universiteit Groningen, 2019, bijlage 1, <https://defenceforchildren.nl/media/4220/in-de-kinderschoenen-scriptie-geschreven-door-sarah-devorah-poot-juli-2019.pdf>.

in de fase ten gronde (*supra* nr. 163). Daardoor wordt de beschermingsfunctie van de termijn uitgehoud en verliest de doelstelling van de decreetgever zijn kracht.

Aanbeveling 6. Veranker in het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet een bepaling inzake een berechting binnen een redelijke termijn. Overweeg daarbij het invoeren van een vaste termijnlimiet waarbinnen de volledige procedure moet zijn afgerond. In geval van overschrijding van de vaste termijn dient een jeugdgerichte *in concreto* beoordeling te bepalen of de strafvordering moet vervallen, dan wel of een lichtere sanctie passend is.⁶⁴⁶

Aanbeveling 7. Verlaag de maximale termijn voor de voorbereidende rechtspleging opnieuw naar zes maanden. De verlenging naar negen maanden kan niet gerechtvaardigd worden louter op basis van organisatorische moeilijkheden, zeker niet wanneer de rechten van minderjarigen hierdoor worden geschaad.⁶⁴⁷

Aanbeveling 8. Beperk de uitzonderingen op de maximale duur van de voorbereidende rechtspleging tot strikt noodzakelijke en duidelijk omschreven gevallen. Vermijd daarbij vage en open formuleringen, zoals 'ernstige en uitzonderlijke omstandigheden', aangezien deze een te ruime interpretatiemarge laten en de rechtszekerheid ondermijnen. Het uitgangspunt moet zijn dat het overschrijden van de vastgestelde termijn daadwerkelijk rechtsgevolgen met zich meebrengt: in principe mag dan geen maatregel of sanctie meer worden opgelegd, of slechts in verzwakte vorm. Te laat is in dat geval ook werkelijk te laat.

---

⁶⁴⁶ Een uitgewerkt jeugdgericht redelijk termijnbeginsel kan teruggevonden worden in bijlage 2.

⁶⁴⁷ Lees dat uit het feit dat de termijn voor de voorbereidende rechtspleging werd verlengd naar negen maanden, er een structureel probleem blijkt binnen de gerechten zelf. Zijn er te weinig jeugdrechters? Is er onvoldoende budget? Zijn er te veel minderjarigen die verdacht worden van een jeugddelict? Of laat het OM zaken te lang liggen? Om deze problematiek aan te pakken, zal er zorgvuldig onderzocht moeten worden waar het proces vastloopt. Naar mijns inziens mogen organisatorische redenen nooit de reden zijn waarom het recht van kinderen op een snelle afhandeling van hun dossier in het gedrang komt.

Besluit

204. Deze thesis tracht een antwoord te bieden op de centrale onderzoeksvraag: *“In welke mate voldoet het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet aan de dubbele toetsing van enerzijds de doelstellingen van de decreetgever, zoals vertaald in indicatoren door het vooronderzoek ‘Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht’, en anderzijds de internationale en Europese normen inzake de bescherming van de minderjarige delictpleger?”*

205. Uit de analyse blijkt dat het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet binnen het eigen bevoegdheidskader een ambitieus project vormt om een sanctierecht op maat van minderjarigen te realiseren. De elf doelstellingen van het decreet zijn terug te vinden in een samenlezing van het decreet zelf, de Memorie van Toelichting, deskundigenbijdragen en het vooronderzoek waarop deze thesis zich baseert. Deze doelstellingen omvatten onder meer het garanderen van rechtswaarborgen, het formuleren van een duidelijk en snel antwoord, het hanteren van het subsidiariteitsbeginsel, het onderscheid maken tussen jeugdhulpverlening en jeugddelinquentie, het inzetten op herstelgericht werken en het bevorderen van *evidencebased* evalueren. Deze doelstellingen vormen het referentiekader voor het opstellen van de indicatoren (*supra* nr. 59).

206. Verder kan er geconcludeerd worden dat het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet, bij toetsing aan de twaalf geselecteerde indicatoren, in meerdere opzichten tegemoetkomt aan de oorspronkelijke beleidsdoelstellingen. Zo voorziet het decreet in een herstelrechtelijk traject als alternatief voor een klassieke sanctionerende benadering. Daarnaast wordt een onweerlegbaar vermoeden van niet-verantwoordelijkheid voorzien voor minderjarigen jonger dan twaalf jaar, en wordt gestreefd naar een snelle afhandeling van jeugddelinquentie door de duur van de voorbereidende rechtspleging te begrenzen. Tegelijkertijd komen enkele structurele tekortkomingen aan het licht. De beoordelingscriteria voor het proportionaliteitsbeginsel blijken vaag geformuleerd en onvoldoende afgestemd op de leefwereld van minderjarigen. Ook ontbreekt een heldere en onderbouwde visie op de toekenning van verantwoordelijkheid. De geringe standaardisering van professionele opleidingen vormt bovendien een belemmering voor het realiseren van een coherent en duidelijk antwoord op jeugddelinquent gedrag. Verder blijkt het principe van een snelle procedure onder druk te staan. Niet alleen werd de maximale termijn voor de voorbereidende rechtspleging verlengd van zes naar negen maanden, ook wordt in de praktijk frequenter tot verlengingen overgegaan dan wat de doelstellingen toelaten. Daarenboven ontbreekt een effectieve consequentie wanneer deze termijn wordt overschreden, want ook na het verstrijken ervan kan nog een sanctie worden opgelegd in de fase ten gronde. Dit roept de vraag op of hier werkelijk sprake is van een waarborg, dan wel van een schijnbescherming zonder daadwerkelijke rechtsgevolgen (*supra* nr. 85, nr. 95, nr. 108, nr. 116, nr. 128, nr. 143, nr. 152, nr. 163, nr. 171, nr. 181, nr. 189 en nr. 197).

207. In vergelijking met internationale en Europese normen voldoet het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet over het algemeen aan de minimale vereisten die voortvloeien uit bindende instrumenten. Toch zijn er bepaalde elementen waarin het decreet tekortschiet, zoals de beperkte verankering van verplichte professionele opleidingen, ondanks het bindende karakter daarvan in de Richtlijn 2016/800. Met betrekking tot *soft law*-instrumenten komen bovendien verschillende

inhoudelijke inconsistenties aan het licht. Zo blijkt de invulling van het proportionaliteitsbeginsel in het Vlaamse decreet onvoldoende in overeenstemming met internationale interpretaties, waarin een proportionele afweging ook rekening moet houden met de psychologische gezondheid van het kind en de opvoedkundige situatie. Daarnaast wordt de MACR door het CRC vastgesteld op veertien jaar, in tegenstelling tot de twaalfjarige leeftijd voor strafrechtelijke verantwoordelijkheid in Vlaanderen. Anderzijds gaan sommige Vlaamse praktijken, zoals de actieve benadering door HCA-dienst BAAL zelfs verder dan wat internationale *soft law* voorschrijft. Hieruit blijkt dat de doelstellingen van het decreet op papier ambitieus zijn en grotendeels in overeenstemming met internationale verwachtingen, maar de praktijk laat soms inconsistenties zien (*supra* nr. 85, nr. 95, nr. 108, nr. 116, nr. 128, nr. 143, nr. 152, nr. 163, nr. 171, nr. 181, nr. 189 en nr. 197).

208. Er bestaat dus geen eenduidig antwoord op de centrale onderzoeksvraag, maar wel een genuanceerde vaststelling dat het decreet op verschillende vlakken een robuust en vooruitstrevend kader biedt, mits verdere verfijning en verbetering van de implementatie. De geformuleerde aanbevelingen beogen dan ook niet louter aanpassingen op het vlak van wetgeving, maar leggen ook de nadruk op versterking van de uitvoering in de praktijk. Denk hierbij aan de nood aan structurele bijscholing van actoren in duidelijke en kindvriendelijke communicatie, een consequente toepassing van het proportionaliteitsbeginsel dat ook rekening houdt met de psychologische en pedagogische context van de minderjarige, en een kritische blik op de verlenging van de termijn van de voorbereidende rechtspleging (*supra* nr. 200, nrs. 202-203). Bovendien pleiten de aanbevelingen voor een herziening van enkele fundamentele uitgangspunten, zoals de strafrechtelijke minimumleeftijd en de verankering van het recht op afhandeling binnen een redelijke termijn (*supra* nr. 201 en nr. 203).

209. Tot slot moet er onderstreept worden dat dit onderzoek niet pretendeert een alomvattend beeld te geven. Er werden slechts twaalf van de 182 voorgestelde indicatoren onderzocht, en dit werk steunt op een kwalitatieve en juridische analyse. De bevindingen van deze thesis kunnen dan ook niet als absolute waarheden worden beschouwd, noch mogen zij dienen als enige basis voor beleidsaanpassingen. Een wijziging van het Jeugddelinquentiedecreet vereist, naar mijns inziens, een breed maatschappelijk debat, in interactie met stemmen uit de praktijk en academici met uiteenlopende visies. Enkel via pluralistische confrontatie van perspectieven kan men tot een gebalanceerd jeugddelinquentierecht komen dat recht doet aan zowel het kind als de samenleving. Wel kan dit onderzoek een waardevolle bijdrage leveren als bouwsteen binnen het ruimere evaluatiekader zoals aanbevolen in artikel 88 van het Jeugddelinquentiedecreet. Verder onderzoek is daarom aangewezen om te achterhalen in welke mate de doelstellingen van het decreet daadwerkelijk gerealiseerd worden in de praktijk, om de verhouding tussen juridische normen en pedagogische doelstellingen verder uit te diepen, en om te reflecteren op de wenselijkheid van bepaalde structurele hervormingen.

Bronnenlijst

Wetgeving

Internationale en Europese wetskrachtige normen

- Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 16 december 1966, *BS* 6 juli 1983.
- Resolutie 40/33 Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 29 november 1985 betreffende de 'Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice', *UN Doc. A/RES/40/33*, 1985.
- Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, *BS* 17 januari 1992.
- Resolutie 45/112 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 14 december 1990 betreffende de 'Prevention of Juvenile Delinquency', *UN Doc. A/RES/45/112*, 1990.
- Resolutie 1997/30 Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 juli 1997 betreffende de 'Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System', *UN Doc. E/1997/97*, 1997.
- General Comment No. 12 van het Comité voor de Rechten van het Kind van 20 juli 2009 betreffende de 'The right of the child to be heard of 20 juli 2009', *UN Doc. CRC/C/GC/12*, 2009,
https://documents.un.org/api/symbol/access?s=CRC/C/GC/12&l=en&i=CRC/C/GC/12_5106167.
- General Comment No. 14 van het Comité voor de Rechten van het Kind van 29 mei 2013 betreffende de 'The right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (Art. 3, Para.1)', *UN Doc. CRC/C/GC/14*, 2013,
<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g13/441/89/pdf/g1344189.pdf>.
- General Comment No. 24 van het Comité voor de Rechten van het Kind van 18 september 2019 betreffende de 'children's rights in the child justice system', *UN Doc. CRC/C/GC/24*, 2019,
https://documents.un.org/api/symbol/access?s=CRC/C/GC/24&l=en&i=CRC/C/GC/24_4103268.
- Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, *BS* 19 augustus 1955.
- Handvest van de grondrechten van de Europese Unie van 26 oktober 2012, *Pb.L.* 7 juni 2016,
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>.
- Richtlijn (EU) nr. 2013/48 van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsbeneming en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming, *Pb.L.* 6 november 2013.

- Richtlijn (EU) nr. 2016/800 van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2016 betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure, *Pb.L.* 25 mei 2016.

Belgische wetskrachtige normen

- Gecoördineerde Grondwet 17 februari 1994, *BS* 17 februari 1994.
- Bijzondere wet 6 januari 2014 met betrekking tot de Zesde Staatshervorming, *BS* 31 januari 2014.
- Wet 8 juni 1867 betreffende het strafwetboek, *BS* 9 juni 1867.
- Wet 15 mei 1912 betreffende de Kinderbescherming, *BS* 27 mei 1912.
- Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965.
- Gerechtelijk Wetboek 10 oktober 1967, *BS* 31 oktober 1967.
- Wet 2 februari 1994 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, *BS* 17 september 1994.
- Programmawet (I) 24 december 2002, *BS* 1 december 2002.
- Wet 15 mei 2006 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het Wetboek van Strafvordering, het Strafwetboek, het Burgerlijk Wetboek, de Nieuwe Gemeentewet en de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, *BS* 2 juni 2006 (2e uitgave).
- Wet 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *BS* 19 juli 2006 (2e uitgave).
- Wet 31 januari 2007 inzake de gerechtelijke opleiding en tot oprichting van het Instituut voor gerechtelijke opleiding, *BS* 2 februari 2007.
- Boek 6 Burgerlijk Wetboek van 7 februari 2024, *BS* 1 januari 2025.
- KB 18 december 2003 tot vaststelling van de voorwaarden van de volledige of gedeeltelijke kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand en de rechtsbijstand, *BS* 24 december 2003.
- KB 20 januari 2015 tot wijziging van het koninklijk besluit van 20 juli 2000 tot vaststelling van de nadere regels voor de evaluatie van magistraten, de evaluatiecriteria en hun weging, *BS* 2 februari 2015.

Vlaamse wetskrachtige normen

- Decr.VI. 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht (ing. Decr. 15 maart 2019), *BS* 7 mei 2004.
- Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013.
- Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019.
- Decr.VI. 24 september 2019 houdende wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade en het decreet

van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat de overgangsbepalingen betreft, *BS* 1 november 2019.

- Decr.VI. 19 juni 2020 over maatregelen in geval van een civiele noodsituatie met betrekking tot de volksgezondheid in het kader van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht en tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 juni 2020.
- Decr.VI. 17 juli 2020 tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat de voorbereidende rechtspleging betreft, *BS* 7 augustus 2020. Decr.VI. 21 mei 2021 tot wijziging van diverse decreten over welzijn, volksgezondheid en gezin, *BS* 18 juni 2021.
- Decr.VI. 19 november 2021 tot wijziging van artikel 37 van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de langdurige gesloten begeleiding, *BS* 16 december 2021.
- Decr.VI. 15 juli 2022 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp en het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, met het oog op de inwerkingtreding van de gesloten oriëntatie en de gesloten begeleiding in de gemeenschapsinstellingen, *BS* 16 augustus 2022.
- Decr.VI. 19 april 2024 tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de opheffing van de leeftijdsgrens en de mogelijkheid van elektronische monitoring in de fase van de voorlopige rechtspleging en overige wijzigingen, *BS* 13 mei 2024.
- MB 14 februari 2011 betreffende de erkenning van de diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling per gerechtelijk arrondissement, *BS* 2 maart 2011.
- MB 7 juni 2024 tot vaststelling van de capaciteit van de gemeenschapsinstellingen en het Vlaams detentiecentrum, *BS* 12 juli 2024.
- B.VI.Reg. 5 april 2019 tot inrichting van de gemeenschapsinstellingen en tot uitvoering van diverse bepalingen van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 3 juli 2019.
- B.VI.Reg. 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, *BS* 12 juli 2019.
- B.VI.Reg. 2 september 2022 tot uitvoering van artikel 16 van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de aanwijzing van de dienst die het slachtoffer informeert over de beslissing tot herziening van een maatregel of sanctie, *BS* 19 december 2022.
- B.VI.Reg. 16 september 2022 tot uitvoering van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de organisatie, samenstelling en werking van de afdelingen gesloten oriëntatie, gesloten begeleiding en gesloten begeleiding van maximaal twee, vijf of zeven jaar in de gemeenschapsinstellingen, *BS* 19 december 2022.
- B.VI.Reg. 31 mei 2024 over de elektronische monitoring voor minderjarigen, *BS* 24 juli 2024.

Waalse wetstekrachtige normen

- Decr.Fr. 18 janvier 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, *MB* 3 april 2018.

Brusselse wetskrachtige normen

- Ord.Br. 16 mei 2019 betreffende de jeugdhulpverlening en jeugdbescherming, BS 5 juni 2019.

Belgische voorbereidende documenten

- MvT bij het wetsvoorstel tot bescherming der kindsheid, KAMER, 1889-1990, nr. 302.
- MvT bij het wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming, KAMER, 1962-1963, nr. 637/1.
- Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 8 april 1965, KAMER, 1991-1992, 18 juni 1992, nr. 532/1.
- Amendementen op het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, KAMER, 1992-1993, nr. 532/5.
- Verslag namens de Commissie voor de Justitie bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, KAMER, 1992-1993, 21 januari 1993, nr. 532/9.

Vlaamse voorbereidende documenten

- Voorstel van decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, VL.PARL., 2003-2004, nr. 2063/1, <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1049828>.
- Institutioneel akkoord voor de zesde staatshervorming, VLAAMSE REGERING, 11 oktober 2011, https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/home/nldirupo.pdf.
- Conceptnota betreffende de contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie, VLAAMSE REGERING, 20 maart 2015, https://www.desleutel.be/images/stories/archief_magazine/magazine%2045/conceptnotajeugddelinquentie.pdf.
- MvT ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentiedecreet, VL.PARL., 2017-2018, 25 juli 2018, nr. 1670/1, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1271848>.
- Voorstel van decreet over de maatregelen in geval van een civiele noodsituatie met betrekking tot de volksgezondheid in het kader van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht en tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, VL.PARL., 2019-2020, 16 juni 2020, nr. 364/1.
- Voorstel van decreet tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat de voorbereidende rechtspleging betreft, VL.PARL., 2019-2020, 15 juli 2020, nr. 432/1, <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1416756>.
- Verslag over het voorstel van decreet tot wijziging van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat de voorbereidende rechtspleging betreft, VL.REG., 2019-2020, nr. 379/4.
- Voorontwerp van decreet tot wijziging van artikel 51 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade en

artikel 15 van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de verschijningsplicht voor ouders, VL.PARL., 2023-2024, 3 mei 2024, nr. 0633/2BIS.

- MvT ontwerp van decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de opheffing van de leeftijdsgrens en de mogelijkheid van elektronische monitoring in de fase van de voorlopige rechtspleging en overige wijzigingen, VL.PARL., 2023-2024, 13 mei 2024, nr. 2013/1, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementair-werk/documenten/alledocumenten?aggregaat%5B%5D=Voorstel%20of%20ontwerp%20van%20decreet&query=jeugddelinquentie>.

Internationale en Europese beleidsdocumenten

- COMMITTEE OF MINISTERS, Recommendation No. R(99)19 of the Committee of Ministers to member States concerning mediation in penal matters, 15 september 1999, nr. R(99)19, <https://rm.coe.int/1680706970>.
- UNITED NATIONS, Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters, 24 juli 2002, nr. E/CN.15/2002/L.2/Rev.1, <https://digitallibrary.un.org/record/469889?ln=en&v=pdf#files>.
- COMMITTEE OF MINISTERS, Recommendation (2008)11 on the Rules for Juvenile Offenders subject to sanctions or measures, 5 november 2008, nr. CM/Rec(2008)11, <https://www.refworld.org/legal/resolution/coeministers/2008/en/69134>.
- COMMITTEE OF MINISTERS, Recommendation CM/Rec(2010)3 on effective remedies for excessive length of proceedings, 24 februari 2010, nr. CM/Rec(2010)3, randnr. 10, <https://search.coe.int/cm?i=09000016805cf8e9>.
- THE COUNCIL OF EUROPE, Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, <https://rm.coe.int/16804b2cf3>.
- COUNCIL OF EUROPE, Guide to good practice in respect of domestic remedies, 18 september 2013, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/pub_coe_domestics_remedies_eng#:~:text=Introduction%20%20Article%2013%20of,that%20the%20violation%20has%20been.
- COUNCIL OF EUROPE, Guide on article 6: Right to a fair trial (criminal limb), 31 december 2013, nr. 1680304, <https://rm.coe.int/1680304c4e>.
- UNITED NATIONS, Justice in Matters Involving Children in conflict with the Law. Model Law on Juvenile Justice and Related Commentary, september 2013, nr. V.13-85512, https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Justice_Matters_Involving-Web_version.pdf.
- INTERNATIONAL JUVENILE JUSTICE OBSERVATORY, Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children, augustus 2018, D/2018/14.057/8, 18, https://www.euforumrj.org/sites/default/files/202011/RJ%20Child%20Victims%20implementing_practical_guide_eng-2-129.pdf.
- EUROPEAN UNION, Practical guide on the infringement of the subsidiarity principle, 2020, <https://portal.cor.europa.eu/subsidiarity/publications/documents/guide%20on%20subsidiarityfinal.pdf>.

- COUNCIL OF EUROPE, Guide on Article 13 of the European Convention on Human Rights - Right to an Effective Remedy, 31 december 2020, nr. 123533, <https://www.refworld.org/jurisprudence/caselawcomp/echr/2020/en/123533>.
- EUROPESE COMMISSIE, Verslag van de commissie aan het Europees Parlement en de Raad over de toepassing van Richtlijn (EU) 2016/800 van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2016 betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure, 24 oktober 2024, COM (2024) 489 final.
- HOGE RAAD VAN JUSTITIE, Evaluatierapport van het project "kindvriendelijke justitie" in België van de raad van Europa, 15 januari 2025, 11, <https://rm.coe.int/final-conclusies-en-aanbevelingen-childfriendly-justice-nederlands/1680b42e74>.

Vlaamse beleidsdocumenten

- VLAAMSE JEUGDRAAD, Advies op het voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, 6 september 2017, nr. 1709.
- VLAAMSE JEUGDRAAD, Advies Voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, 4 oktober 2017, nr. 1709, <https://vlaamsejeugdraad.be/storage/files/6d997f77-6e7a-4502-8565-a0febfbdfa8e/1709-advies-voorontwerp-van-decreet-betreffende-het-jeugddelinquentierecht.pdf>.
- RAAD VAN STATE, Advies over een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap 'betreffende het jeugddelinquentierecht', 18 april 2018, nr. 62.779/3, <http://www.raadvst-conseta.be/dbx/adviezen/62779.pdf#search=62.779%2F3>.
- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies over de langdurige gesloten begeleiding na het arrest van het Grondwettelijk Hof: een technische oplossing voor een ethische keuze, 5 oktober 2021, nr. 2021-2022/2, https://www.kinderrechten.be/sites/default/files/advies_2021_2022_02_decreet_jeugddelinquentierecht.pdf.
- VLAAMSE RAAD WVG, Advies wijzigingen decreet jeugddelinquentierecht, 12 juli 2023, nr. 59499, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/59499>.
- VLAAMSE JEUGDRAAD, Advies over Wijzigingsdecreet Jeugddelinquentie, 6 september 2023, nr. 2308, <https://vlaamsejeugdraad.be/storage/files/5dc0d7be-be04-4291-943d-8927cb7acff3/2308-advies-wijzigingsdecreet-jeugddelinquentie.pdf>.
- VLAAMSE RAAD WGV, Advies over Voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, 10 augustus 2023, nr. 20230810, https://www.vlaamseraadwvg.be/sites/default/files/documenten/VlaamseRaadWVG_KGJW_20230810_Rechtspositie%20minderjarige_ADV.pdf.
- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies betreffende de beleidsnota Justitie en Handhaving 2024-2029: Reflecties vanuit kinderrechtenperspectief, 2 december 2024, nr. 2024-2025/05, https://www.kinderrechten.be/sites/default/files/202412/Advies_2024_2025_05_Beleidsnota%20Justitie%202024-2029.pdf.

Rechtspraak

Arresten EHRM en HvJ

- EHRM 27 juni 1968, nr. 1936/63, 'Neumeister/Oostenrijk'.
- EHRM 15 juli 1982, nr. 8130/78, 'Eckle/Duitsland'.
- EHRM 26 juni 1991, nr. 12369/86, 'Letellier/France'.
- EHRM 31 maart 1992, nr. 18020/91, 'X./Frankrijk'.
- EHRM 25 november 1992, nr. 12728/87, 'Abdoella/Nederland'.
- EHRM 25 februari 1993, nr. 13089/87, 'Dobbertin/Frankrijk'.
- HvJ 24 maart 1993, C-313/90, 'Jura Falc. 1991'.
- EHRM 23 juni 1993, nr. 12952/87, 'Ruiz-Mateos/Spanje'.
- EHRM 24 november 1993, nr. 13972/88, 'Imbrioscia/Zwitserland'.
- HvJ 15 oktober 1996, C-311/94, 'Jura Falc. 1996'.
- EHRM 8 februari 1996, nr. 18731/91, 'John Murray/Verenigd Koninkrijk'.
- EHRM 7 augustus 1996, nr. 19874/92, 'Ferrantelli en Santangelo/Italië'.
- EHRM 16 december 1997, nr. 25420/94, 'Tejedor García/Spanje'.
- EHRM 23 september 1998, nr. 1/1998/904, 'I.A./Frankrijk'.
- EHRM 25 maart 1999, nr. 25444/94, 'Pélissier en Sassi/Frankrijk'.
- EHRM 26 oktober 2000, nr. 30210/96, 'Kudla/ Poland'.
- EHRM 13 februari 2001, nr. 25116/94, 'Schöps/Duitsland'.
- EHRM 31 mei 2001, nr. 37591/97, 'Metzger/Duitsland'.
- EHRM 7 februari 2002, nr. 44070/98, 'Beljanski/Frankrijk'.
- EHRM 3 december 2002, nr. 48864/99, 'Taylor/Verenigd Koninkrijk'.
- EHRM 24 november 2005, nr. 46336/99, 'Ivanov and Others/ Bulgaria'.
- EHRM 29 maart 2006, nr. 3681/97, 'Scordino/Italië'.
- EHRM 18 januari 2007, nr. 19611/04, 'Subinski/Slovenië'.
- EHRM 3 mei 2007, nr. 74321/01, 'Kosti e.a./Turkije'.
- EHRM 11 december 2008, nr. 4268/04, 'Panovits/Cyprus'.
- EHRM 15 januari 2009, nr. 22674/02, 'Oblov/Rusland'.
- EHRM 4 mei 2009, nr. 33509/04, 'Burdov/Russia (No. 2)'.
- EHRM 15 oktober 2009, nr. 17056/06, 'Micallef/ Malta'.
- EHRM 6 januari 2010, nr. 74181/01, 'Fernandez-Huidobro/Spanje'.
- EHRM 27 mei 2013, nr. 43517/09, 46882/09, 55400/09, 57875/09, 61535/09, 35315/10 en 37818/10, 'Torreggiani and Others/Italy'.
- EHRM 24 januari 2017, nrs. 60367/08 en 961/11, 'Khamtokhu and Aksenchik/Rusland'.
- HvJ 24 maart 1993, C-313/90, *Jura Falc.* 1991.
- HvJ 15 oktober 1996, C-311/94, *Jura Falc.* 1996.

Arresten buitenland

- ZH (SA) 1989, SvF 1, 460 – 462.
- High Court (UK) 4 februari 2016, nr. PR15C00240, <http://www.bailii.org/ew/cases/EWFC/HCI/2016/9.html>.

Arresten België

- GwH 28 januari 2015, nr. 9/2015.
- GwH 11 februari 2021, nr. 22/2021.
- Cass. 17 januari 1984, RW 1984-85.
- Cass. 4 november 1993, AR 9613.
- Cass. 11 maart 1994, AR C.93.0342.N.
- Cass. 4 november 1999, AR C.99.0048.N.
- Cas. 10 november 1999, AR.P.99.0689.
- Cass. 30 september 2011, AR C.10.0619.F.
- Cass. 11 september 2018, AR P.18.0500.N.
- Cass. 15 maart 2023, AR P.23.0026.F.

Conclusie OM

- VANDERMEERSCH M., 'Conclusie bij Cass. 15 maart 2023',
ECLI:BE:CASS:2023:CONC.20230315.2F.23.

Rechtsleer

Boeken

- ALLEN A., *Handboek Belgisch Staatsrecht*, Kluwer, 1995.
- BARAK A., *Proportionality: Constitutional Rights and their Limitations*, Cambridge University Press, 2012.
- BILLIS E., KNUST N. en J.P. RUI (eds.), *Proportionality in crime control and criminal justice*, Hart Publishing, 2021.
- BUTTS J., CUSICK G. en ADAMS B., *Delays in Youth Justice*, Diane Publishing, 2010.
- CASE S. en HAINES K., *Understanding Youth Offending. Risk factor research, policy and practice*, Willan, 2009.
- CENTRUM VOOR BEROEPSVOLMAKING IN DE RECHTEN (ed.), *Vijftig jaar jeugdbescherming: strafrechtelijke perspectieven*, Intersentia, 2014.
- CIPRIANI D., *Children's Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective*, Ashgate Publishing, 2009.
- CLAES E., *Legaliteit en rechtsvinding in het strafrecht: een grondslagentheoretische benadering*, Universitair Pers, 2003.
- CLAESSEN J. en VAN HOEK A., 'Herstelrecht oftewel restorative justice' in CLAESSEN J. en VAN HOEK A. (eds.), *Herstelrecht door de ogen van...: Reflecties op restorative justice vanuit 27 verschillende perspectieven*, Boom Criminologie, 2022.
- D'ESPALLIER A., *Redelijke aanpassingen, evenredigheid en de rol van de rechter*, die Keure, 2016.
- DE HERT P., *Artikel 8 EVRM en het Belgische recht. De bescherming van privacy, gezin, woonst en communicatie*, Mys & Breesch, 1998.
- DE JONCKHEERE M. en DEBERSAQUES G., *Inleiding tot het recht*, die Keure, 2019.
- DE JONGHE I., *Jeugd- en strafrecht*, Intersentia, 2012.
- DE PEUTER B., DE SMEDT J. en BOUCHAERT G., *Handleiding beleidsevolutie. Deel 1: Evaluatiedesign en -management*, Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek Bestuurlijke Organisatie, 2007.
- DE SMET B., *Het jeugddelinquentierecht in Vlaanderen. Nieuwe maatregelen en sancties, deels vanaf 1 september 2019, in het decreet van 15 februari 2019 en het aanvullend decreet van 24 september 2019*, Intersentia, 2019.
- DE SMET B., *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Intersentia, 2017.
- EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS AND THE COUNCIL OF EUROPE, *Handbook on European law relating to access to justice*, Publications Office of the European Union, 2016, 140.
- GARLANDT D., *The culture of control: Crime and social order in contemporary society*, Oxford University Press.
- HIRVELA P. en HEIKKILA S., *Right to a fair trial: A practical guide to the article 6 case-law of the European court of human rights*, Intersentia, 2021, 186.
- JUDO F., *Kent u de termijn nog? Termijnregelingen in en buiten de procedure*, Larcier, 2004.
- KERSTEMONT L., SCHOUKENS P., HENDRICKX K. en TERRYEN E., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2017.

- LANSDAOW G., *The evolving capacities of the child*, Giuntina, 2005.
- LAW M. en MACDERMID J., *Evidence-Based Rehabilitation: A Guide to Practice*, Routledge, 2014.
- LIEFAARD T. en SLOTH-NIELSEN J. (eds.), *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Nijhoff, 2005.
- LOOSVELDT G., *Actieplan Jeugddelinquentie en bestrafing van ouders. Diverse bedenkingen*, Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee), 2023.
- MEESE J., *De duur van het strafproces. Onderzoek naar de termijn waarbinnen een strafprocedure moet of mag worden afgehandeld*, Larcier, 2006.
- O'FLAHERTY M. (ed.), *Children as suspect or accused persons in criminal proceedings: procedural safeguards*, Publications Office of the European Union, 2022.
- PUT J., *Handboek jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021.
- SWENNEN F., *Het personen- en familierecht. Een benadering in context*, Intersentia, 2021.
- TILLEMANS B., LIERMAN S. en SAGAERT S. (eds.), *De Valks Juridisch Woordenboek*, Larcier, 2024.
- VAGHRI Z., ZERMATTEN J., LANSDOWN G. en RUGGIERO R. (eds.), *Monitoring State Compliance with the UN Convention on the Rights of the Child*, Springer, 2022.
- VANLANDSCHOOT R., *Sluit ze op... jongeren in de criminaliteit 1400 tot nu*, Davidsfonds/Leuven.
- VERBRUGGEN F. en VERSTRAETEN R., *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Intersentia, 2020.
- VERHELLEN E., *Jeugdbeschermingsrecht*, Mys & Breesch, 1996.
- VERSTRAETEN R., *Handboek strafvordering*, Maklu, 2012.
- WEIJERS I. en CHRISTIAN E., *Jeugdcriminologie: achtergronden van jeugdcriminaliteit*, Boom Lemma uitgevers, 2015.
- WINTER H.B., *Evaluatie van wetgeving, preadvies: structurering en institutionalisering van wetsevaluatie in Nederland*, Kluwer, 2003.
- WOLTHUIS A. en CHAPMAN T. (eds.), *Restorative justice from a children's rights perspective*, Eleven, 2021.
- WOLTHUIS A., *Herstelrecht, een kinderrecht. Voorstellen voor een integratie van herstel in het hart van het jeugdstrafrecht (dissertatie)*, Boom juridische uitgevers, 2012.

Doctoraat

- DEKLERCK J., *Delinquentie en haar context bekeken vanuit een cyclisch model van 'integratie-desintegratie'*, doctoraat KU Leuven, 2005, <https://lirias.kuleuven.be/1908031&lang=en>.
- GOEDSEELS E., *Jeugdrechtsmodellen in theorie en praktijk. Een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters*, doctoraat KU Leuven, 2015, https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/487479/1/Proefschrift_maart+2015_Eef+Goedseels.pdf.
- HANSON K., *Kinderrechten en strafrechtelijke verantwoordelijkheid: een kritische analyse*, doctoraat UGent, 2004, <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:000820423>.

- LAUWAERT K., *Herstelrecht en procedurele waarborgen*, doctoraat KU Leuven, 2009, <https://bib.kuleuven.be/rbib/collectie/archieven/boeken/lauwaert-herstelrecht-2008.pdf>.
- POOT S.D., *In de kinderschoenen Onderzoek naar kindvriendelijke uitspraken in de Nederlandse civiele rechtspraak*, masterproef Universiteit Groningen, 2019, <https://defenceforchildren.nl/media/4220/in-de-kinderschoenen-scriptie-geschreven-door-sarah-devorah-poot-juli-2019.pdf>.
- VEECKMANS K., *De doorwerking van het strafrecht in het jeugddelinquentierecht*, doctoraat KU Leuven, 2022, https://kuleuven.limo.libis.be/discovery/fulldisplay?docid=lirias3768416&context=SearchWebhook&vid=32KUL_KUL:Lirias&lang=en&search_scope=lirias_profile&adaptor=SearchWebhook&tab=LIRIAS&query=any,contains,lirias3768416.

Bijdragen in verzamelwerken

- ADRIAENSSENS P. en VAN WEST D., 'Communicatie met kinderen en jongeren' in ADRIAENSSENS P. en VAN WEST D., *Bijzondere opleiding jeugdrecht, 2024-2025*, Orde Van de Vlaamse Balies, 2024, 703.
- AERTSEN I., 'Action research in intercultural settings and restorative justice: setting the scene' in VANFRAECHEM I. en AERTSEN I. (eds.), *Action research in criminal justice. Restorative justice approaches in intercultural settings*, Routledge, 10.
- ALEN A., VANDE LANOTTE J., VERHELLEN E., ANG F., BERGHMANS E. en VERHEYDE M., 'Chapter Three. The scope of Article 40' in VAN BUEREN G., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 40: Child Criminal Justice*, Nijhoff, 2006, 11.
- ARAI-TAKAHASHI Y., 'Proportionality' in SHELTON D. (ed.), *The Oxford Handbook of International Human Rights law*, Oxford University Press, 2013, 446.
- BILLIS E., KNUST N. en RUI J.P., 'The typology of proportionality' in BILLIS E., KNUST N. en RUI J.P. (eds.), *Proportionality in crime control and criminal justice*, Hart Publishing, 2021, 3.
- BOSMAN J., 'De verhouding van jeugddelinquentie met jeugdhulp' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 143.
- CARTUYVELS Y., CHRISTIAENS J., DE FRAENE D. en DUMORTIER E., 'Juvenile Justice in Belgium seen through the sanctions looking-glass' in CARTUYVELS Y. en BAILLEAU F. (eds.), *The Criminalization of Youth. Juvenile Justice in Europe, Turkey and Canada*, VUBpress, 2010, 29.
- COECK I., 'Het minderjarige slachtoffer in het herstelrecht' in MEEUWISSEN L., KERKHOF M. en PUT J., *Het minderjarige slachtoffer*, die Keure, 2021, 225.
- D'HOOGHE C. en DE PUYDT A., 'Het nieuwe jeugddelinquentierecht in Vlaanderen' in JANSSENS E., DECOCK G., DE PUYDT A., D'HOOGHE C., VAN DER MUSSELE E. en VANDUFFEL V., *Handboek voor advocaat-stagiair 2019-2020. Jeugdrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 53.
- DE SMET B., 'Berisping door de jeugdrechtbank' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2021, 15.

- DE SMET B., 'Gemis aan toezicht van ouders en opvoeders' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 79.
- DE SMET B., 'Maatschappelijk onderzoek door de sociale dienst van de jeugdrechtsbank' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2020, 231.
- DE SMET B., 'Normbevestigend gesprek met minderjarigen en ouders' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 145.
- DE SMET B., 'Opleggen en opvolgen van voorwaarden als reactie op een jeugddelict' in X., *Strafrecht en strafvorderingen. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 115.
- DE SMET B., 'Plaatsen van minderjarigen in een instelling' in X., *Strafrecht en strafvervolgning. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2023, 121.
- DE SMET B., 'Waarschuwingsbrief aan minderjarige verdachten' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 275.
- DE WAELE D., 'Naar een versterkte positie van het jeugdparket?' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 39.
- DECOCK G., 'Herstel en sanctie' in DECOCK G., SUY A. en DE VOGELAERE T. (eds.), *Personen- en familierecht*, Intersentia, 2019, 103.
- DECOCK G., 'Het positief project in het nieuwe jeugddelinquentierecht' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse Jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 91.
- DERUYCK F., 'De overschrijding van de redelijke termijn en de onderzoeksgerechten: let's get serious' in DE NAUW A., *Het strafrecht bedreven. Liber amicorum*, die Keure, 2011, 171.
- DETRICK S., 'Article 12 Respect for the views of the child' in DETRICK S., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Nijhof, 1999, 213.
- DETRICK S., 'Article 3 Best interest of the child' in DETRICK S., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, Nijhof, 1999, 85.
- D'HOOGHE C. en DE PUYDT A., 'Het nieuwe jeugddelinquentierecht in Vlaanderen' in JANSSENS E., DECOCK G., DE PUYDT A., D'HOOGHE C., VAN DER MUSSELE E. en VANDUFFEL V., *Handboek voor de advocaat-stagiair. Jeugdrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 53.
- MEESE J., 'Artikel 6 EVRM: redelijke termijn' in GERARDS J.H., BOCKEL B., HAECK Y., LEIJTEN A.E.M. en MEESE J. (eds.), *Sdu commentaar EVRM*, Sdu, 2020, 363.
- MEESE J., 'De redelijke termijn in strafzaken' in X., *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer Belgium, 2011, 119.
- PLEYSIER S., 'Een 'evidence based' jeugddelinquentierecht: What's in a name?'' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 177.
- PLEYSIER S., PUT J., PATTYN B. en D'HOINE P., 'Whatskeburt?! Criminaliteit door de jeugd van tegenwoordig' in PATTYN B. en D'HOINE P., *Jongeren vandaag en de wereld van morgen. Lessen voor de eenentwintigste eeuw*, Leuven University Press, 2015, 25.

- PUT J. en VEECKMANS K., 'Jeugddelinquentiedecreet – overzichtstabel 'antwoorden'' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 239.
- PUT J., 'Het Vlaamse jeugddelinquentierecht in essentie' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 13.
- SAVVIDOU A., 'The proportionality principle as basic safeguard regarding provision and imposition of criminal sanctions' in PAPACHARALAMBOUS C. (ed.), *The aims of punishment: theoretical, international and law comparative approaches*, Sakkoulas, 2020/85, 85.
- SENAEEVE P., '[Het hoorrecht in de Belgische wetgeving] Modaliteiten van het horen' in SENAEEVE P., *Horen van kinderen: Overeenkomsten over kinderen*, Wolters Kluwer Belgium, 2025, 80.
- THEVISSSEN P. en WILLEMS G., 'De Triple Test: Het K.U.Leuven-protocol voor leeftijdschattingen van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen' in APS J.K.M., BRAND H.S. en DUYCK J. (eds.), *Het Tandheelkundig Jaar 2013*, Houten, 2013, 175.
- TREPANIER J., 'Children's rights in juvenile justice: a historical glance' in ALEN A., BOSLY H., DE BIE M., VANDE LANOTTE J., ANG F., DELENS-RAVIER I., DELPLACE M., HERMAN C., REYNAERT D., STAELENS V. en STEEL R. (eds.), *The UN Children's Rights Convention: Theory meets practice*, Intersentia, 2007, 527.
- VAN DEN BRINK Y. en MIJNARENDS E.M., 'General Comment No. 24 en het Nederlandse jeugdstrafrecht: Reflecties op vrijheidsbeneming van minderjarigen' in PUNSELIE E.C.C. (ed.), *De invloed van 30 jaar Kinderrechtenverdrag in Nederland: Perspectieven voor de rechtspraktijk*, Wolters Kluwer, 2020, 103.
- VAN DER MUSSELE E., 'Advocaat voor minderjarigen: praktijk en beroepsregels' in JANSSENS E., DECOCK G., DE PUYDT A., D'HOOGHE C., VAN DER MUSSELE E. en VANDUFFEL V., *Handboek voor de advocaat-stagiair. Jeugdrecht*, Wolters Kluwer Belgium, 2019, 191.
- VANDEBROECK M. en VANFRAECHEM I., 'Bemiddeling en hergo' in PUT J. en ROM M. (eds.), *Het nieuwe jeugdrecht*, Larcier, 2007, 99.
- VERHELLEN E. en CAPPELAERE G., 'De verantwoordelijkheid van het kind' in DECOCK G. en VANSTEENKISTE P. (eds.), *Herstel of Sanctie naar een jeugdsanctierecht*, Mys & Breesch, 1999, 2016, 210.
- VERHELLEN E. en CAPPELAERE G., 'De verantwoordelijkheid van het kind' in VERHELLEN E. (ed.), *Naar een jeugdbeschermingsrecht*, Mys & Breesch, 1995, 23.
- VIAENE S., 'De ontwikkeling van het positief project door de HCA-diensten' in PUT J. en LEENKNECHT J. (eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, Larcier, 2019, 95.

Tijdschriften

- ABBOTT K.W. en SNIDAL D., 'Hard and soft law in international governance', *International Organization* 2000/54, 421.
- ABDURRACHMAN H., AMZANI A.I., SUDEWO F.A., ARAVIK H. en KHASANAH N., 'Application of Ultimum Remedium Principles in Progressive Law Perspective', *International Journal of Criminology and Sociology* 2021/10, 1012.
- ABRAMS L.S., JORDAN S.P. en MONTERO L.A., 'What Is a Juvenile? A Cross-National Comparison of Youth Justice Systems', *Sage* 2018, 1.

- ALLEN A. en PAS W., 'De directe werking van het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind', *KIDS* 2000, 13.
- ALOFS E. en DE BUS S., 'De procespositie van de minderjarige in het jeugdrecht', *T.Fam.* 2022/5, 145.
- BENDOR A. en SELA T., 'How proportional is proportionality?', *International Journal of Constitutional Law* 2015/2, 530.
- BIMNENET C., DE MEYST D., SMET S., THEUNIS J., VANCLEEF S., VANDERSTEEGEN L., VERBIST S. en VRANCKEN M., 'De toetsing aan grondrechten door het Grondwettelijk Hof. Overzicht van rechtspraak 2018', *TBP* 2020/3, 107.
- BLAKEMORE S. J. en CHOUDHURY S., 'Development of the adolescent brain: Implications for executive function and social cognition', *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 2006/47, 296.
- BRYAN-HANCOCK C. en CASEY S., 'Young People and the Justice System: Consideration of Maturity in Criminal Responsibility', *Psychiatry, Psychology and Law* 2011/18, 57.
- BUTTS J. en SANBORN J., 'Is juvenile justice just too slow?' *Judicature* 1999/83, 16.
- BUTTS J., 'Necessarily relative: is juvenile justice speedy enough?', *Crime and Delinquency* 1997/1, 3.
- CARTUYVELS Y., 'De grote etappes in het Belgische jeugdrecht: continuïteit, circulariteit of breuk?', *TJK* 2001, 132.
- CAUFFMAN E. en STEINBERG L., 'Emerging Findings from Research on Adolescent Development and Juvenile Justice', *Victims and Offenders* 2012/7, 428.
- CHAPMAN T., GELLIN M., AERTSEN I. en ANDERSON M., 'Protecting Rights, Restoring Respect and Strengthening Relationships: European Model for Restorative Justice with Children and Young People', *European Council for Juvenile Justice* 2015, 1.
- CHEN T., LIU L., CUI J.F., CHEN X.J. en WANG Y., 'Developmental trajectory of time perspective: from children to older adults', *PsyCh Journal* 2016, 245.
- CHOUDHURY B., 'Balancing soft and hard law for business and human rights', *International and Comparative law quarterly* 2028/67, 1.
- CHRISTIAENS J., 'De hervorming van de Belgische jeugdbescherming: à la recherche du modèle perdu', *Panopticon* 2005/1, 5.
- CHURCH R., GOLDSON B. en HINDLEY N., 'The Minimum Age of Criminal Responsibility: Clinical, Criminological/Sociological, Developmental and Legal Perspectives', *Youth Justice* 2013/13, 99.
- COENEN E., 'Een neuropsychologische reflectie op zelfcontrole tijdens de adolescentie en verantwoordelijkheid in het decreet jeugddelinquentierecht', *TJK* 2020/4, 217.
- COLLE P., 'Hervorming van het aansprakelijkheidsrecht] Schade, causaliteit en objectieve aansprakelijkheden', *TPR* 2021/ 1, 361.
- DE BONDT W., 'Voor mij graag een speciaal opgeleide jeugdadvocaat alstublieft', *Panopticon* 2021, 397.
- DE BONDT W., 'Werkstraffen voor ouders van jeugddelinquenten: (n)iets nieuws onder de zon?', *TJK* 2023/3, 157.
- DE BUS S. en PUT J., 'Verhouding jeugddelinquentie en jeugdhulp: de derde interventiegrond', *Panopticon* 2020/41, 478.

- DE BUS S., 'Betekenis geven aan 'jeugdrechter-zijn' in de praktijk', *TJK* 2022/2, 121.
- DE SMET B., 'Het streven naar een beperkte duur van de voorbereidende fase in de procedure voor de jeugdrechtbank', *RW* 2019-2020, 668.
- DE SMET B., 'Hulpverlening aan minderjarigen in een verontrustende situatie', *RW* 2020-2021/24, 931.
- DE SMET B., 'Reacties en vervangende reacties in het jeugddelinquentierecht', *T.Strafr.* 2020/3, 186.
- DE VALKENEER C., 'L'article 6.1 de la Convention européenne des droits de l'homme et le droit d'être jugé dans un délai raisonnable', *RRD* 1989, 359.
- DECLERCQ L., 'De redelijke termijn of de onredelijke vertraging in strafzaken: artikel 6, lid 1 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens', *RW* 1988, 377.
- DECOCK G. en VAN RUMST S., 'Jeugddelinquentie 2020: een straffer Vlaanderen', *TJK* 2020, 223.
- DELMAGE E., 'The minimum age of criminal responsibility: A medico-legal perspective', *Youth Justice* 2013/2, 102.
- DEVRIENDT S. en DECOCK M., 'De impact van mensenrechtelijke instrumenten op de procespositie van minderjarigen', *TJK* 2020/1, 34.
- FIERENS J., 'Responsables de quoi?', *Journal du droit de jeunes* 2011, 3.
- GARAMENDI P.M., LANDA M.I. en BALLESTEROS J. (eds.), 'Reliability of the methods applied to assess age minority in living subjects around 18 years old. A survey on a Moroccan origin population', *Forensic Science International* 2005/154, 3.
- GARDBAUM S., 'A Democratic Defense of Constitutional Balancing', *Law & Ethics of Human Rights* 2010/4, 85.
- GEUDENS H. en WALGRAVE L., 'Naar een herstelrechtelijk jeugdsanctierecht', *Panopticon* 1999, 151.
- GOODE C. en SMITH H. J., 'Retribution or restoration: Symbolic justice concerns shape how victim group members react to intergroup transgressions', *Current Opinion in Psychology* 2016/11, 105.
- GREEN W.L., 'Making research relevant: if it is an evidence-based practice, where's the practice-based evidence?', *Family practice* 2008, 20.
- HAYSOM L., 'Raising the minimum age of criminal responsibility to 14 years', *Journal of Pediatrics and Child Health* 2022/58, 1504.
- HEZELIN M. en RORDORF H., 'When Does the Length of Criminal Proceedings Become Unreasonable According to the European Court of Human Rights?', *New Journal of European Criminal Law* 2014/5, 78.
- HOFKENS L. en MENTEN N., 'De (vervangende) sanctie van gesloten begeleiding en de aansprakelijkheid van ouders: een blik op de toepassingsproblemen en de toekomst', *TJK* 2025/1, 94.
- HOFKENS L., '[Jeugddelinquentie] Samenplaatsing of gescheiden plaatsing van MOF en VOS jongeren in een gesloten jeugdinstituut: wat is kinderrechtenproof?', *TJK* 2021/3, 162.
- HOFKENS L., 'Gescheiden plaatsing van VOS- en MOF-jongeren: onvolledige uitbouw veilig verblijf gooit voorlopig roet in het eten', *Juristenkrant* 2022/453, 1.

- KAMBA P. en THOMPSON C., 'The development of decision-making capacities in children and adolescents: psychological and neurological perspectives and their implications for juvenile defendants', *Behavioral Sciences and the Law* 2009, 173.
- KAZEMIAN L., 'Pathways to Desistance From Crime Among Juveniles and Adults: Applications to Criminal Justice Policy and Practice', *National Institute of Justice* 2021, 1.
- KERKHOF M., 'Een geesteszieke delictpleger: een antwoord in het jeugddelinquentierecht?', *TJK* 2019/2, 201.
- KRAPPMANN L., 'The weight of the child's view (Article 12 of the Convention on the Rights of the Child)', *The International Journal of Children's Rights* 2010/18, 501.
- KUIPER SLENDERBROEK B.A., 'Soft law, hard consequences? Over niet-bindende instrumenten van aansprakelijkheid', *AV&S* 2023/19, 105.
- LAMBRECHTS F., 'De achterstand in gerechtszaken en de rechten van de mens', *RW* 1984-85, 791.
- LEENKNECHT J. en VEECKMANS K., 'Grondwettelijk Hof vernietigt twee bepalingen jeugddelinquentiedecreet', *Juristenkrant* 2021/424, 2.
- LEENKNECHT J. en VEECKMANS K., 'Jeugddelinquentiedecreet: Schending belang van het kind en legaliteitsbeginsel, maar fundamenteën blijven overeind', *NjW* 2021/443, 422.
- LEENKNECHT J., PUT J. en VEECKMANS K., 'Age limits in Youth Justice: A comparative and Conceptual Analysis', *Erasmus Law Review* 2020/1, 1.
- LEMMENS P., 'De invloed van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens op bepaalde aspecten van de strafprocedure in België', *RW* 1988, 804.
- LEVICK L.M. en TIERNEY E., 'The United States Supreme Court adopts a reasonable juvenile standard in *J.D.B. v North Carolina* for purposes of the Miranda custody analysis: can a more reasoned justice system for juveniles be far behind?', *Journals law Harvard* 2012, 1.
- MAHONEY A., 'Time and process in juvenile court', *Justice System Journal* 1985/1, 37.
- MEESE J., 'De redelijke termijn in strafzaken: een stand van zaken', *NC* 2010, 315.
- MEGANCK B., 'Passend rechtsherstel bij overschrijding redelijke termijn in strafzaken', *T.Strafr.* 2013/3, 196.
- MENTEN N., 'Ouders van jeugddelinquenten: straffe actie nodig?', *TJK* 2023/3, 165.
- MOLLOY S., 'The Committee on the Rights of the Child and Article 12: Applying the Lundy model to treaty body recommendations', *Journal of International Law* 2024/37, 669.
- MORGAN R., 'Children's Rights and the Minimum Age of Criminal Responsibility: A Global Perspective', *The British Journal of Criminology* 2010/50, 990.
- NEWBURY A., 'Youth crime: Whose responsibility?', *Journal of Law and Society* 2008/35, 131.
- NOVAK A., 'Is a Minimum Age Necessary? An Examination of the Association Between Justice System Contact in Childhood and Negative Outcomes in Adolescence', *Springer* 2019/5, 536.
- OLIVIER M., 'The relevance of 'soft law' as a source of international human rights', *Comparative and International Law Journal of Southern Africa* 2002/2, 289.
- PILLAY A., 'The minimum age of criminal responsibility, international variation, and the Dual Systems Model in neurodevelopment', *Journal of Child & Adolescent Mental Health* 2019/31, 224.
- PRINS F., 'Beter samen! Herstelgericht werken in jeugdhulp', *Systeemtherapie* 2021/33, 206.

- PUT J. EN ROM M., 'Toetsing van de nieuwe Jeugdwet aan het internationaalrechtelijk kader', *Panopticon* 2007/6, 43.
- RAP S., 'A children's rights perspective on the participation of juvenile defendants in the youth court', *The International Journal of Children's Rights* 2016/1, 93.
- REDLICH A. en GOODMAN G., 'Taking responsibility for an act not committed: the influence of age and suggestibility', *Law and Human Behavior* 2003/27, 141.
- RENDERS E. en VANFRAECHEM I., 'Minderjarige slachtoffers in herstelbemiddeling: positie en ervaringen', *Tijdschrift voor Herstelrecht* 2015/15, 41.
- RENIERS J., 'Het sanctioneren van de te lange duur van het strafproces: waarom en op welke wijze? Een vernieuwende kijk op de verjaring en redelijke termijn als sanctioneringsprincipes- en mechanismen in rechtsvergelijkend perspectief', *Jura Falc.* 2020-21/2, 391.
- ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'De vele wegen van integrale jeugdhulp', *TJK* 2021/3, 179.
- SCHÄFER A., 'Resolving deadlock: Why international organizations introduce soft law', *ELJ* 2006/13, 194.
- SENDEN L.A.J. en AHTAH A.T., 'Reguleringsintensiteit en regelgevingsinstrumentarium in het Europees Gemeenschapsrecht. Over de relatie tussen wetgeving, soft law en de open methode van coördinatie', *SEW* 2008/2, 43.
- SHEPHERD R., 'Speedy trials for juveniles', *Criminal Justice* 2000/4, 53.
- SIU N., LAM H. en LE J. (eds.), 'Time perception and time perspective differences between adolescents and adults', *Acta Psychologica* 2014, 222.
- TANRIVERD U., 'The Application of International Humanitarian Law on Non-State Armed Groups', *Jura Falc.* 2022/3, 695.
- TEEUWEN A., 'Procedural Rights Supporting Expeditious Trials for Juveniles. Effective Remedies and Legal Representation', *Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law* 2021, 150.
- TEEUWEN A., 'Juvenile Defendants' Right to be Tried within a Reasonable Time in Cambodia: An International Human Rights Analysis', *Youth Justice* 2019/19, 42.
- THARP R.G., 'Cultural diversity and treatment of children', *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 1991/5, 799.
- TSAKYRAKIS S., 'Proportionality: An Assault on Human Rights?', *International Journal of Constitutional Law* 2009/7, 468.
- VAN DE RIET E., KATINKA G. en BREULS L., 'Het positief project in het Vlaamse Jeugddelinquentierecht: Een verkennend kwalitatief onderzoek naar de eerste praktijkervaringen', *TJK* 2022, 46.
- VAN DEN BRINK J. en MIJNARENDS I., 'General Comment No.24 – nieuw elan voor het jeugdstrafrecht? Over leeftijdsgrenzen, 'diversion' en de bredere implicaties voor het jeugdstrafrecht', *BSb* 2020/1, 7.
- VAN GARSSE L., 'Verantwoordelijkheid en handelingsdr(w)ang. Een denkoefening rond een opdringerig concept', *TJK* 2012/13, 171.
- VAN OEVELEN A., 'Algemeen overzicht van de bevrijdende verjaring en de vervaltermijnen in het Belgisch privaatrecht', *T.P.R.* 1987, 1755.

- VANFRAECHEM I. en WALGRAVE L., 'Een wetenschappelijk begeleid experiment met herstelgericht groepsoverleg', *Panopticon* 2001, 479.
- VEECKMANS K., 'De doorwerking van het strafrecht in het jeugddelinquentierecht', *Panopticon* 2023/44, 58.
- VEECKMANS K., 'Reacties na meerderjarigheid in het Vlaams jeugddelinquentierecht (noot onder Jeugdrechtbank Brussel 15 maart 2019, nr. 201/2012/51 M)', *TJK* 2020/1, 34.
- VEEL P.E.N., 'Incommensurability, Proportionality, and Rational Legal Decision-Making', *Law & Ethics of Human Rights* 2010/4, 178.
- WAGLAND P. en BUSSEY K., 'Appreciating the wrongfulness of criminal conduct: Implications for the age of criminal responsibility', *Legal and Criminological Psychology* 2017/22, 130.
- X., 'Familie- en jeugdmagistraten (evaluatie)', *NjW* 2015, 153.

Draaiboek OM

- Omz. en Draaiboek van het College van Procureurs-Generaal 13 februari 2023 (herziene versie) betreffende het Vlaams decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, www.om-mp.be.

Andere

- ADAM, 'Kwaliteitsverslag 2023 kerncijfers', *static1* 2023, <https://static1.squarespace.com/static/5e54e759effc9f0d03598f59/t/6654321306ec2b47ad3c2174/1716793876678/Kwaliteitsverslag+2023+-+KERNCIJFERS.pdf> (geraadpleegd op 5 mei 2025).
- AGENTSCHAP OPGROEIEN, 'veelgestelde vragen', *jeugdhulp* 2025, <https://www.jeugdhulp.be/veelgestelde-vragen?thema=28> (geraadpleegd op 4 maart 2025).
- BAAL LIMBURG, 'Jaarverslag', *baallimburg* 2023, <https://baallimburg.wordpress.com/wp-content/uploads/2023/06/jaarverslag-baal-2022.pdf> (geraadpleegd op 3 maart 2025).
- BAAL LIMBURG, 'Praktijkvoorbeelden', *baallimburg* 2020, <https://baallimburg.wordpress.com/wp-content/uploads/2020/07/praktijkvoorbeelden-juli-2020.pdf> (geraadpleegd op 3 maart 2025).
- BELGISCHE FEDERALE OVERHEIDSDIENSTEN, 'Jeugddelinquentie', *belgium* 2024, <https://www.belgium.be/nl/justitie/veiligheid/criminaliteit/jeugdcriminaliteit> (geraadpleegd op 23 oktober 2024).
- BOETON B., SCHUBERT J., PARATA S. en LIARDO L., 'TDHIF submission for the European Commission's Communication on the Rights of the Child (2011-2014)', *TDHIF* 2010, https://documentation.lastradainternational.org/lisidocs/1069_TDHIF_submission_for_the_EC_s_Communication_on_the_Rights_of_the_Child_2011-2014__original.pdf (geraadpleegd op 7 mei 2025).
- BOSMANS L., 'Bijzondere opleiding jeugd- en kinderrechten', *ordevandeVlaamseBalies* 2024, <https://www.ordevanvlaamsebalies.be/nl/kennisbank/opleidingen/gecertificeerde-opleidingen/bijzondere-opleiding-jeugdrecht> (geraadpleegd op 5 december 2024).

- CCPR, 'Factsheet n°6 Cases of juvenile persons (article 14, § 4)', *ccprcentre* 2024, [https://ccprcentre.org/files/media/FACTSHEET_Art_14_\(FS_06\).pdf](https://ccprcentre.org/files/media/FACTSHEET_Art_14_(FS_06).pdf) (geraadpleegd op 8 april 2025).
- CENTRE FOR CYBER SECURITY BELGIUM, 'Cybersecuritystrategie België 2.0 2021-2025', *news.belgium* mei 2021, https://news.belgium.be/sites/default/files/news-items/attachments/2021-05/CCB_Strategie%202.0_NL_DP6.pdf (geraadpleegd op 23 april 2025).
- CHRISTIAENS J. en DUMORTIER E., 'Rapport 3. Evaluatie van maatregelen', *jeugdhulp* 2015, https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/omgevingsanalyse_vlaams_jeugdr echt.pdf (geraadpleegd op 30 april 2025).
- CIRKANT VZW, 'Vacature HCA Begeleider/vormingswerker voltijds – onbepaalde duur', *cirkant vzw* 2025, <https://www.cirkant-vzw.be/werken/vacatures/vacature/id/31283/vacature-hca-begeleider-vormingswerker> (geraadpleegd op 25 februari 2025).
- CIRKANT, 'Hca Begeleider Herstelbemiddelaar', *trabajo* 2025, https://be.trabajo.org/offre33827c5da684c7f886902720b1d46dba2733?utm_campaign=google_jobs_apply&utm_source=google_jobs_apply&utm_medium=organic (geraadpleegd op 7 mei 2025).
- COECK I., HADERMANN E., VAN KELECOM E., PUT J., PLEYSIER S. en GOEDSEELS E., 'vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'', *KU Leuven* juni 2021, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/0kezyc1/files/Evaluatie%20Decreet%20jeugddelinquentierecht_met_deelrapporten_2021_18_R_67_EF49.pdf?kpepyqx (geraadpleegd op 23 oktober 2024).
- COMMUNITY LAW CENTRE, 'Submission to the justice and constitutional development portfolio committee on the child justice bill', *childjustice* 2003, <https://childjustice.org.za/submissions/CLCfurthersub.htm?> (geraadpleegd op 9 april 2025).
- DE CLEIR L., 'Justitie en jongeren in dialoog', *Jubel* 2024, <https://www.jubel.be/justitie-en-jongeren-in-dialoog/> (geraadpleegd op 19 februari 2025).
- DE WINDT H., 'Hoe magistraat worden?', *rechtbanken-tribunaux*, <https://www.rechtbanken-tribunaux.be/nl/jobs/werken-bij-de-hoven-en-rechtbanken/hoe-magistraat-worden> (geraadpleegd op 19 februari 2025).
- DEKLERCK J., 'Werken aan herstel met de herstellpiramide', *johandeklerck*, https://www.johandeklerck.be/_files/ugd/28a49a_39dd912130834402a0161861555e73e8.pdf (geraadpleegd op 23 maart 2025).
- DERBY J., 'Restorative Justice. Principles and Practice', *Prison Fellowship International* 25 februari 2022, <https://cdn.restorativejustice.org/wp-content/uploads/2022/06/17163033/RJE-Resource-HANDBOOK-on-Restorative-Justice-Principles-and-Practice.pdf> (geraadpleegd op 5 maart 2025).
- DESMET E. en PUT J., 'Het Decreet Rechtspositie Minderjarigen in internationaal perspectief', *KeKi* 2011, <https://lirias.kuleuven.be/retrieve/147794> (geraadpleegd op 7 mei 2025).

- DOISE W., RIJSMAN J., MEEL J., BRESSERS I. en PINXTEN L., 'Sociale markering en cognitieve ontwikkeling', *Pedagogische Studiën* 1981, <https://pedagogischestudien.nl/article/view/16026> (geraadpleegd op 29 april 2025).
- DROITS QUOTIDIENS LEGAL DESIGN, 'Vlaams jeugddelinquentierecht aangescherpt', *polinfo kluwer* 2024, <https://polinfo.kluwer.be/NewsView.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS301091491&lang=nl> (geraadpleegd op 7 mei 2025).
- EDVARDS S., 'Deciphering the Teenage Brain', *Harvard Medical School* 2010, <https://hms.harvard.edu/news/deciphering-teenage-brain> (geraadpleegd op 27 februari 2025).
- ELEGAST, 'Hca-medewerker/begeleider Leerprojecten', *trabajo* 2025, https://be.trabajo.org/offre33821e94fa210dc391bbb2e997270245a847?utm_campaign=google_jobs_apply&utm_source=google_jobs_apply&utm_medium=organic (geraadpleegd op 10 mei 2025).
- EUROPEAN FORUM FOR RESTORATIVE JUSTICE, 'Restorative justice and child justice', *euforumrj* 2020, <https://www.euforumrj.org/sites/default/files/202011/Thematic%20Brief%20on%20Restorative%20on%20Child%20Justice.pdf> (geraadpleegd op 16 april 2025).
- EUROPEAN UNION, 'Study on children's involvement in judicial proceedings – contextual overview for the criminal justice phase – Belgium', *data.europa* 2013, <https://data.europa.eu/euodp/repository/ec/dg-justi/criminal-justice/contextual-overviews/Belgium.pdf> (geraadpleegd op 19 april 2025).
- EXPERTISECENTRUM EUROPEES RECHT, 'Handleiding Wetgeving en Europa. De voorbereiding, totstandkoming en nationale implementatie van Europese regelgeving', *ecer.minbuza* 2009, <https://ecer.minbuza.nl/documents/20142/1085933/Handleiding+wetgeving+en+europa/9dcb130e-e1db-9d6a-f7e7-fda55b8b3254> (geraadpleegd op 7 april 2025).
- FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE, 'Dienst Voogdij en opdracht van de voogd', *justitiebelgium* 2022, <https://justitie.belgium.be/sites/default/files/downloads/Mena/BOEK%201.pdf> (geraadpleegd op 19 maart 2025).
- FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE, 'Parketjurist (niveau A) – m/v/x', *vdab* 2020, <https://www.vdab.be/api/vindeenjob/vacatures/60858719/bijlage> (geraadpleegd op 19 februari 2025).
- FUSTER J., 'Frontal love and cognitive development', *SpringerNatureLink* 2002, <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1024190429920> (geraadpleegd 27 februari 2025).
- HERBOTS K., ASSELMAN H. en PUT J., 'Rapport 4. Het kinderrechtelijke kader', *jeugdhulp* 2015, https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/omgevingsanalyse_vlaams_jeugdrecht.pdf (geraadpleegd op 29 april 2025).

- HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, 'Algemene principe inzake de deontologie van magistraten', *hrj* 2024, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/deontologie-principes.pdf> (geraadpleegd op 19 februari 2025).
- HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, 'Magistraat in opleiding. Informatiebrochure', *hrj* 2023, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/informatiebrochure-mio-13-06-ned.pdf> (geraadpleegd op 20 februari 2025).
- HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, 'Professionele geschiktheidstest', *hrj*, <https://csj.be/fr/carriere-des-magistrats/examens/examen-daptitude-professionnelle> (geraadpleegd op 19 februari 2025).
- HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, 'Richtlijnen voor de opleiding magistraten en gerechtelijke stagiairs', *hrj* 2022, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/ag-av-2022-06-22-pt.5-richtlijnen-opleiding-magistraten-stagiairs.pdf> (geraadpleegd op 19 februari 2025).
- INCE D. en KALTHOFF H., 'Opgroeien en opvoeden. Normale uitdagingen voor kinderen, jongeren en hun ouders', *nji* 4 december 2020, <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Opgroeien-en-opvoeden.pdf> (geraadpleegd op 12 mei 2025).
- JEUGDHULP, 'Dienst herstelgerichte- en Constructieve afhandeling', *jeugdhulp* 2023, https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/HCA_2023.pdf (geraadpleegd op 5 mei 2025).
- JEUGDHULP, 'Duur van de voorbereidende rechtspleging en de duur van de maatregelen', *jeugdhulp*, <https://www.jeugdhulp.be/veelgestelde-vragen/jeugddelinquentie/duur-van-de-voorbereidende-rechtspleging-en-duur-van-de> (geraadpleegd op 5 februari 2025).
- JEUGDHULP, 'fase 2 decreet jeugddelinquentierecht in voege', *jeugdhulp* 3 maart 2023, <https://www.jeugdhulp.be/actua/nieuwsberichten/fase-2-decreet-jeugddelinquentierecht-in-voege> (geraadpleegd op 5 december 2024).
- JEUGDHULP, 'Recht op instemming, informatie en duidelijke communicatie', *rechtspositie*, <https://www.rechtspositie.be/werkmappen/recht-op-instemming-informatie-en-duidelijke-communicatie#toc-3-recht-op-duidelijke-communicatie-art-12-> (geraadpleegd op 7 maart 2025).
- JEUGDHULP, 'Samen op weg naar herstel', *jeugdhulp* 2022, 23, <https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/handleiding-samen-op-weg-naar-herstel.pdf> (geraadpleegd op 23 april 2025).
- JEUGDHULP, 'Samen op weg naar Herstel', *jeugdhulp* 2022, 6, <https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/handleiding-samen-op-weg-naar-herstel.pdf> (geraadpleegd op 5 maart 2025).
- JO VANDEURZEN, 'Persmededeling van Jo Vandeurzen, Vlaamse minister van welzijn, volksgezondheid en gezin: Jonge delictplegers: meer verantwoordelijk en meer kansen om het goed te maken', *niccfgov* 2017, https://nicc.fgov.be/upload/images/Agenda/5-_persmededeling_jo_vandeurzen.pdf (geraadpleegd op 19 februari 2025).
- KEKI, 'KeKi's reflectie over kindgerichte communicatie', *keki* 2022, <https://keki.be/nl/kennis/kekis-reflecties-over-kindgerichte-communicatie> (geraadpleegd op 10 april 2025).
- KENNISCENTRUM VOOR BELEID EN REGELGEVING, 'Beleidskompas. Evalueren en monitoren van beleid', *kcbr* 2023, <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving->

ontwikkelen/beleidskompas/5-wat-de-voorkeursoptie/51-evalueren-en-monitoren-van-beleid#Monitoring (geraadpleegd op 19 februari 2025).

- KIFKIF, 'HCA-medewerker', *kifkif* 2025, <https://kifkif.be/cnt/vacature/hca-medewerker-13159> (geraadpleegd op 25 februari 2025).
- KINDERRECHTEN, 'Kindvriendelijke uitspraken', *kinderrechten* 2019, <https://www.kinderrechten.nl/kindvriendelijke-uitspraak-2/> (geraadpleegd op 29 april 2025).
- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, 'Wat zijn de rechten van jongeren in de jeugdhulp', *kinderrechten*, <https://www.kinderrechten.be/vraag-en-antwoord/wat-zijn-de-rechten-van-jongeren-in-de-jeugdhulp> (geraadpleegd op 7 mei 2025).
- KU LEUVEN, 'Wat is het recht op de eerbiediging van het privéleven', *Belgische grondwet* 2025, <https://www.belgischegrondwet.be/themas/privacy/juridische-verdieping#beperkingen> (geraadpleegd op 3 februari 2025).
- LEMBRECHTS S., 'Een topje van de ijsberg? Kinderrechten juridisch en maatschappelijk vormgeven in Vlaanderen', *keki vzw* 2018 (geraadpleegd op 7 april 2025).
- LULA E., HADŽIOMEROVIĆ D., SEJDIU B., GAVRILOSKI G., PRELEVIĆ T.G. en KNEŽEVIĆ BOJOVIĆ A., 'Right to a trial within a reasonable time - comparative overview', *rm.coe* 2022, <https://rm.coe.int/right-to-a-trial-within-a-reasonable-time-hfii/1680aa3886> (geraadpleegd op 7 mei 2025).
- MEEUWSEN C., 'Als ze dat volk pakken die dit op hun gewetenloze geweten hebben levenslang opsluiten op water en brood', LinkedIn 13 mei 2024, https://www.linkedin.com/posts/transportonline2021_vrachtwagenchauffeuromgekomeninbelgi%C3%ABactivity7195488013106167809idXD?utm_source=share&utm_medium=member_desktop (geraadpleegd op 23 oktober 2024).
- MERCURIO E., GARCÍA-LÓPEZ E., ANYELA MORALES-QUINTERO L., LLAMAS N., ÁNGEL MARINARO J. en MUÑOZ J., 'Adolescent Brain Development and Progressive Legal Responsibility in the Latin American Context', *Frontiers in Psychology* 2020, <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2020.00627/full> (geraadpleegd op 27 februari 2025).
- OPENBAAR MINISTERIE, 'Jaarstatistieken 2024 van de instroom van jeugdbeschermingszaken op de jeugdparketten. Tabel 14: Aantal unieke minderjarigen betrokken in een MOF-zaak binnengekomen tussen 1 januari 2024 en 31 december 2024, naargelang de leeftijd van de minderjarige', *stat.om-mp* 2025, <https://stat.om-mp.be/jeu/n/index.html> (geraadpleegd op 30 april 2025).
- OPENBAAR MINISTERIE, 'Jeugdzaken', *om-mp*, <https://www.om-mp.be/nl/uw-om/parketten-procureur-konings/west-vlaanderen/jeugdzaken> (geraadpleegd op 24 oktober 2024).
- OPENBAAR MINISTERIE, 'Taken en opdrachten', *OM-MP*, <https://www.om-mp.be/nl/over-om/taken-opdrachten#5> (geraadpleegd op 15 februari 2025).
- OPGROEIEN, 'Cijferrapport Jeugddelinquentie. Aantal aanmeldingen herstelgerichte en constructieve afhandeling', *opgroeien* 2023, <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/jeugddelinquentie#toc-herstelgerichte-en-constructieve-afhandeling/> (geraadpleegd op 7 maart 2025).

- OPGROEIEN, 'Cijferrapport Jeugddelinquentie. Belangrijkste aanmelders HCA', *opgroeien* 2023, <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/jeugddelinquentie#toc-herstelgerichte-en-constructieve-afhandeling/> (geraadpleegd op 7 maart 2025).
- OPGROEIEN, 'Cijferrapport Jeugddelinquentie. Jaarlijkse instroom dossiers delict bij Vlaamse jeugdparketten en aantal aanmeldingen herstelgerichte en constructieve afhandeling', *opgroeien* 2023, <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/jeugddelinquentie#toc-herstelgerichte-en-constructieve-afhandeling/> (geraadpleegd op 7 maart 2025).
- OPGROEIEN, 'Cijferrapport Jeugddelinquentie', *opgroeien* 2023, <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/jeugddelinquentie#toc-herstelgerichte-en-constructieve-afhandeling/> (geraadpleegd op 7 maart 2025).
- OPGROEIEN, 'Consulent-hulpverlener ondersteuningscentrum jeugdzorg en sociale dienst jeugdrechtsbank Kortrijk', *opgroeien* 2025, <https://www.opgroeien.be/jobs/vacatures/consulent-hulpverlener-ondersteuningscentrum-jeugdzorg-en-sociale-dienst-jeugdrechtsbank-kortrijk> (geraadpleegd op 19 februari 2025).
- OPGROEIEN, 'Decreet jeugddelinquentierecht', *YouTube* 24 april 2019, <https://www.youtube.com/watch?v=WivdcEvOBNA> (geraadpleegd op 20 november 2024).
- OPGROEIEN, 'Vacature. Consulent - hulpverlener Sociale Dienst jeugdrechtsbank Turnhout', *Opgroeien* 2025, <https://www.opgroeien.be/jobs/vacatures/consulent-sociale-dienst-jeugdrechtsbank-turnhout> (geraadpleegd op 19 februari 2025).
- OPGROEIEN, 'Vacature. Consulent - hulpverlener Sociale Dienst jeugdrechtsbank Brugge', *Opgroeien* 2025, <https://www.opgroeien.be/jobs/vacatures/consulent-hulpverlener-sociale-dienst-jeugdrechtsbank-brugge> (geraadpleegd op 19 februari 2025).
- ORDE VAN DE VLAAMSE BALIES, 'Wat zijn mijn rechten? Gids voor minderjarigen die voor de rechter verschijnen', *ordevandeVlaamsebalies* 2021, <https://www.ordevanvlaamsebalies.be/nl/fetch-asset?path=ovb/Documenten/burgerlijk-recht/Wat-zijn-mijn-Rechten-BrochurefinaleNL.pdf> (geraadpleegd op 13 mei 2025).
- ORDE VAN DE VLAAMSE BALIES, 'Opleidingsreglement. Bijzondere opleiding jeugd- en kinderrechten 2024-2025', *ordevandevlaamsebalies* 2024, https://www.ordevanvlaamsebalies.be/nl/fetchasset?path=ovb/Documenten/opleidingen/2024-01-25-Opleidingsreglement-BOJ-2024-2025_V3.pdf (geraadpleegd op 19 februari 2025).
- PAPADODIMITRAKI Y., 'Minimum Age of Criminal Responsibility (MACR) – Comparative Analysis International Profile – Germany', *cycj* 2016, <https://www.cycj.org.uk/wp-content/uploads/2016/03/AllInternationalProfilesFINAL.pdf> (geraadpleegd op 13 mei 2025).
- PLEYSIER S., 'Rapport 2. Jeugddelinquentie: fenomeen en verklaringen', *jeugdhulp* 2015, https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/omgevingsanalyse_vlaams_jeugdrecht.pdf (geraadpleegd op 1 mei 2025).
- PLEYSIER S., 'Vlaanderen bouwt aan een jeugddelinquentierecht', *sociaal.net* 6 februari 2018, <https://sociaal.net/achtergrond/vlaanderen-bouwt-jeugddelinquentierecht/> (geraadpleegd op 5 december 2024).
- RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG, 'De jeugdrechter – afdeling Hasselt', *YouTube* 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=nOxRBpzZDkA> (geraadpleegd op 23 februari 2025).

- RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG, 'De jeugdrechter – afdeling Tongeren', *YouTube* 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=HDUUoqx-M0Y> (geraadpleegd op 5 april 2025).
- REDACTIE EN BELGA, 'Eén jongere geeft zichzelf aan nadat trucker sterft door van snelwegbrug gegooid riooldeksel: 'Zaak wordt behandeld als moord'', *DeMorgen* 13 mei 2024, <https://www.demorgen.be/snelnieuws/een-jongere-geeft-zichzelf-aan-nadat-trucker-sterft-door-van-snelwegbrug-gegoid-riooldeksel-zaak-wordt-behandeld-als-moord~b147da9a/> (geraadpleegd op 4 oktober 2024).
- REDACTIE, '14-jarige meisje stapt uit het leven na groepsverkrachting in Gent, 5 tieners opgepakt', *DeMorgen* 1 juni 2021, <https://www.demorgen.be/nieuws/14-jarig-meisje-stapt-uit-het-leven-na-groepsverkrachting-in-gent-5-tieners-opgepakt~bf030d82/> (geraadpleegd op 3 oktober 2024).
- ROAGNA I., 'The right to trial within reasonable time under Article 6 ECHR: A practical handbook', *rm.coe.int* 2018, <https://rm.coe.int/the-right-to-trial-within-reasonable-time-eng/16808e712c> (geraadpleegd op 14 april 2025).
- ROEVENS E., PUT J. en PLEYSIER S., 'Evaluatie van het jeugddelinquentierecht. De rol van het openbaar ministerie', *KU Leuven* februari 2025, 32, https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/obf24kf/files/174099040763/2025_02_r_36_ef_36 Onderzoeksrapport-evaluatie-jdr.pdf?5lvqswf (geraadpleegd op 11 maart 2025).
- ROM M. en HERBOTS K., 'De rechtspositie van jongeren in detentie in een (inter)nationaal perspectief', *KU Leuven* 2009, <https://www.law.kuleuven.be/isr/de-rechtspositie-van-jongeren> (geraadpleegd op 7 mei 2025).
- SEGHERS M., VERSTRAETE E., DE METS J. en VAN AVERMAET P., 'Evaluatiekader voor diversiteitsacties en -beleid', *Steunpunt diversiteit & leren* 2013, https://www.diversiteitenleren.be/sites/default/files/materiaal/evaluatiekader_diversiteitsacties_en_-beleid_-_3_januari_2014.pdf (geraadpleegd op 5 december 2024).
- STEUNPUNT JEUGDHULP, 'HCA-diensten: Diensten voor herstelrechtelijke en constructieve afhandeling', *sorrybox* 2013, https://www.sorrybox.be/blok/_uploads/library/313/attachments/sb-D-HCA.pdf (geraadpleegd op 17 april 2025).
- UNICEF, 'Systematic Responses to Children under the Minimum Age of Criminal Responsibility who have been (Allegedly) Involved in Offending Behaviour in Europe and Central Asia', *unicef* 2022, [https://www.unicef.org/eca/media/27721/file/Systematic%20Responses%20to%20Children%20under%20the%20Minimum%20Age%20of%20Criminal%20Responsibility%20who%20have%20been%20\(Allegedly\)%20Involved%20in%20Offending%20Behaviour%20in%20Europe%20and%20Central%20Asia.pdf](https://www.unicef.org/eca/media/27721/file/Systematic%20Responses%20to%20Children%20under%20the%20Minimum%20Age%20of%20Criminal%20Responsibility%20who%20have%20been%20(Allegedly)%20Involved%20in%20Offending%20Behaviour%20in%20Europe%20and%20Central%20Asia.pdf) (geraadpleegd op 5 mei 2025).
- UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME, 'UN Handbook on Restorative Justice Programmes', *UNODC* 2020, <https://cdn.restorativejustice.org/wp-content/uploads/2022/06/17163025/RJE-Resource-HANDBOOK-UN-UNODC-Handbook-on-Restorative-Justice-Programmes-Second-Edition.pdf> (geraadpleegd op 15 maart 2025).
- VAN DER GEEST S., HUIZINGA F. en KREUZBERG L., 'Jongeren en eigen verantwoordelijkheid. Literatuurstudie', *teamalert* 2022,

https://teamalert.nl/media/zk3f324p/teamalert_jongeren_eigenverantwoordelijkheid_literatuurstudie.pdf (geraadpleegd op 29 april 2025).

- VLAAMSE JEUGDRAAD, 'Onze Missie', *Vlaamse Jeugdraad* 2024, <https://vlaamsejeugdraad.be/nl/onze-missie-en-visie> (geraadpleegd op 5 december 2024).
- VZW PARCOURS, 'Jaaroverzicht 2020', *vzwparcours* 2020, https://www.vzwparcours.be/wp-content/uploads/2021/04/JV-2020-Parcours_light.pdf (geraadpleegd op 5 mei 2025).
- X., 'Communicatietechnieken, teamwerk en groepsdynamica', *inev.igo-ifj*, https://inev.igo-ifj.be/epromote/opencatalog.aspx?overrulesso=true&_gl=1*s56bhq*_ga*NzQwMzM1NzY0LjE3NDUwOTE0OTg.*_ga_TVRLZ4CZFD*MTc0MTA5MTQ5Ny4xLjEuMTc0MTA5MTg2OC4wLjAuMA (geraadpleegd op 19 februari 2025).
- X., 'Restorative Justice Manifesto', *why-me* 2024, <https://why-me.org/wp-content/uploads/2024/03/Restorative-Justice-Manifesto-2024-1.pdf> (geraadpleegd op 5 mei 2025).
- X., 'Talking about differences for your 18-year-old', *toolsforyourchild'ssucces* 2023, <https://toolsforyourchildssuccess.org/tools/18-years-old/talking-about-differences/> (geraadpleegd op 13 mei 2025).

Bijlagen

Bijlage 1. Toetsingsschema hoofdstuk II

Criteria	Indicatoren	Toetsingsbron		
		Vlaams	Internationaal en Europees	
			Bindend	Niet-bindend
1. Proportionaliteit	De proportionaliteit van het antwoord blijkt uit de wijze waarop het OM rekening gehouden heeft met de aard en ernst van de feiten én de maturiteit van de jongere	Omzendbrief Draaiboek van OM Bijlagen van het draaiboek Rapport evaluatie Jeugd-delinquentiedecreet	Art. 14, lid 4 BUPO-verdrag (VN) Art. 40, lid 1 en 4 IVRK (VN)	Regel 5.1 en 17.1 Beijing Rules (VN) Modelwet inzake jeugdstrafrecht (VN) § 76 GC nr. 24 (VN)

	De proportionaliteit van de reactie blijkt uit de wijze waarop de jeugdrechter of jeugdrechtbank rekening heeft gehouden met de ernst van de feiten, de schade en gevolgen voor het slachtoffer, de persoonlijkheid en maturiteit van de minderjarige verdachte of delictpleger, het bestaan of risico van recidive, de veiligheid van de maatschappij, de leefomgeving van de minderjarige en diens eigen veiligheid	Advies RvS nr. 62.779/3 GwH arrest nr. 22/2021 Rapport evaluatie Jeugd-delinquentiedecreet	Art. 14, lid 4 BUPO-verdrag (VN) Art. 40, lid 1 en 4 IVRK (VN)	Regel 5.1 en 17.1 Beijing Rules (VN) Modelwet inzake jeugdstrafrecht (VN) § 76 GC nr. 24 (VN)
2. Verantwoordelijkheid van minderjarige delictplegers	Er zijn geen antwoorden of vervolgingen voor -12-jarigen delictplegers op het niveau van respectievelijk het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank	Omzendbrief Draaiboek van het OM Statistieken van het OM	Art. 40, lid 3, a) IVRK (VN)	Regel 4 Beijing Rules (VN) §§ 20-27 en §§ 33-34 GC nr. 24 (VN)
	Mate waarin het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en hierbij een onderscheid maken naar leeftijd en geestestoestand	Omzendbrief Draaiboek van het OM Bijlagen en rapport evaluatie Jeugd-delinquentiedecreet	Art. 40, lid 3, a) IVRK (VN)	Regel 4 Beijing Rules (VN)

3. Communiceren in een begrijpbare taal	Professionelen hebben voldoende achtergrond om zowel schriftelijk als mondeling op een gepaste manier met jongeren en hun context te communiceren	Examens Deontologische codes Opleidingsvereisten, vacatures, etc.	Art. 20 RL 2016/800 (EU)	Regel 22.1 Beijing Rules (VN) § 111-112 GC nr. 24 (VN) Pagina 13 Guidelines on Child-Friendly Justice (RvE)
4. Snel antwoord op jeugddelinquentie	De tijd tussen het plegen van het delict en het antwoord op het delict is verkort	Cassatie-arrest P.23.0026.F Noot door advocaat generaal Vandermeersch bij bovenstaand arrest Rechtsleer	Art. 14, lid 4 BUPO-verdrag (VN) Art. 40, lid 2, b), III) IVRK (VN) Art. 6.1 EVRM (RvE) Art. 13.1 RL 2016/800 (EU)	Regel 20.1 Beijing Rules (VN) §§ 54-55 GC nr. 24 (VN) Pagina 17 Guidelines on Child-Friendly Justice (RvE)

	De gemiddelde duur van de voorbereidende rechtspleging is verkort	Wijzigingsdecreet 17 juli 2020 Advies RvS nr. 62.779/3	Art. 14, 2, c) BUPO-verdrag (VN) Art. 40, 2), b), III) IVRK (VN) Art. 6.1 EVRM (RvE) Art. 13 RL 2016/800 (EU)	§§ 54 en 55 GC nr. 24 (VN) Regel 20.1 Beijing Rules (VN) Pagina 17 Guidelines on Child-Friendly Justice (RvE)
	Er worden gevolgen opgelegd als de termijn van de voorbereidende rechtspleging wordt overschreden	Voorstel van decreet nr. 364/1 Memorie van Toelichting Advies RvS nr. 62.779/3	Art. 6.1 en 13 EVRM (RvE) Rechtspraak EHRM (RvE)	Recommendation CM/Rec(2010)3 (RvE) Guide to good practice in respect of domestic remedies (RvE)

	Er wordt slechts uitzonderlijk gebruikgemaakt van het verlengen van de voorbereidende rechtspleging	Wijzigingsdecreet 17 juli 2020 Rapport evaluatie Jeugd-delinquentiedecreet	Art. 14, lid 4 BUPO-verdrag (VN) Art. 40, lid 2, b), iii) IVRK (VN) Art. 6.1 EVRM (RvE) Rechtspraak EHRM (RvE)	/
5. Herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie	De HCA-dienst, BAAL, garandeert dat de basisprincipes doorheen het hele herstelrechtelijke proces nageleefd worden	Jaarverslag BAAL Praktijkvoorbeelden BAAL (en vzw-parcours, ADAM)	Art. 3 en 12 IVRK (VN)	Vienna Guidelines (VN) Basic Principles (VN) Aanbevelingen (RvE) Pagina 44-45 Guidelines on Child-Friendly Justice (RvE) Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children (EU)

	De HCA-diensten nemen actief contact op met de partijen nadat het herstelrechtelijk aanbod is gedaan	Jaarverslag BAAL Praktijkvoorbeelden BAAL Rapport evaluatie Jeugd-delinquentiedecreet	/	Basic Principles (VN) Practical Guide Implementing Restorative Justice with Children (RvE)
	Het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank hebben een herstelrechtelijk aanbod gedaan	Statistieken Rapport evaluatie Jeugd-delinquentiedecreet	Art. 11 RL 2016/800 (EU)	Basic Principles (VN) § 72 GC nr. 24 (VN)

Bijlage 2. Modelclausules aanbevelingen

Proportionaliteitsclausule

§1. Elke afhandeling, maatregel of sanctie opgelegd aan een minderjarige moet proportioneel zijn en impliceert een integrale afweging die verder gaat dan louter de ernst van het delict.

Bij de beoordeling van de proportionaliteit worden de volgende criteria cumulatief en expliciet afgewogen:

- 1° De aard en ernst van het delict, met inbegrip van de veroorzaakte schade en de gevolgen voor het slachtoffer;
- 2° De leeftijd, maturiteit en persoonlijkheidskenmerken van de minderjarige, inclusief het inzicht in het gepleegde gedrag en de draagkracht om verantwoordelijkheid op te nemen;
- 3° De persoonlijke en sociale situatie van de minderjarige, waaronder de opvoedingssituatie, gezinssituatie, schoolloopbaan, mentale gezondheid en sociale ondersteuning en eventueel andere specifieke behoeften;
- 4° Het welzijn en ontwikkelingsbelang van het kind, waarbij maatregelen de fysieke, emotionele en sociale ontplooiing niet mogen belemmeren en gericht moeten zijn op toekomstgericht herstel;
- 5° De re-integratiekansen en het risico op recidive, met bijzondere aandacht voor begeleidingsmogelijkheden in de samenleving;
- 6° De verhouding tussen de belangen van het kind en de bescherming van de samenleving, waarbij lichtere, pedagogisch verantwoorde maatregelen de voorkeur genieten;
- 7° De proceshouding en motivatie van de jongere, zonder afbreuk te doen aan het zwijgrecht.

§3. De jeugdrechter, jeugdrechtbank of het parket motiveert de opgelegde maatregel, sanctie of afhandelingsmogelijkheid op basis van deze criteria. Enkel indien de motivering op transparante wijze aantoont dat aan deze proportionaliteitsvereisten is voldaan, kan het antwoord op jeugddelinquentie als rechtmatig worden beschouwd.

§4. In geval van twijfel over de draagkracht of het effect van een antwoord op de jongere, primeert het belang van het kind. Uitzonderlijke maatregelen zoals gesloten plaatsing worden slechts overwogen indien minder ingrijpende alternatieven aantoonbaar ontoereikend zijn.

Redelijke termijnclausule

§ 1. Jeugddelinquentieprocedures moeten worden afgerond binnen een redelijke, kindvriendelijke termijn, die in geen geval langer mag zijn dan twaalf maanden vanaf de eerste formele handeling. De termijn van de voorbereidende rechtspleging mag daarbij nooit langer duren dan zes maanden.

§ 2. Bij overschrijding van de maximale termijn van zes maanden voor de voorbereidende rechtspleging, kan geen vrijheidsbeperkende maatregel meer worden opgelegd. Enkel pedagogisch ondersteunende of minder ingrijpende maatregelen kunnen dan nog worden overwogen.

§ 3. Indien de globale redelijke termijn van twaalf maanden wordt overschreden, kan in beginsel geen sanctie of maatregel meer worden opgelegd. Uitsluitend indien uit een kindvriendelijke en individueel gemotiveerde beoordeling blijkt dat een beperkte maatregel alsnog noodzakelijk is ter bescherming van de jongere, het slachtoffer of de maatschappij, kan een aangepast, minder ingrijpend antwoord worden overwogen. Bij deze beoordeling worden de volgende kindvriendelijke criteria cumulatief meegewogen:

- 1° De aard en ernst van het ten laste gelegde feit;
- 2° Houding van de minderjarige verdachte;
- 3° Het handelen of nalaten van gerechtelijke en administratieve autoriteiten;
- 4° De psychologische impact van de duur van de procedure op de jongere;
- 5° de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van de minderjarige;
- 6; De invloed op toekomstperspectieven van het kind;
- 7° De gevolgen van een eventuele vrijheidsberovende maatregel en het effect op diens sociale re-integratie.

In geval van twijfel over de impact van de termijnoverschrijding of de toepassing van deze criteria, wordt steeds gekozen voor de minst ingrijpende en meest gunstige oplossing voor de minderjarige verdachte.